Regnante §.XVII.

Amon filio manasse in iuda. Fallaris siculꝰ agrigentinos arreptaꝫ tyrannide depopulat. Qui crudelis mente tormẽtis crudeliorꝫ oia nepharie i innocentes agẽs inuenit aliqñ quẽ iuste puniret iniustus. Nã perillus quidã eris opifex affectãs tyranni amiciciã. aptũ munꝰ ratus crudelitatis illiꝰ thaurũ eneũ fecit. cui fabrice ianuaz e latere ꝓposuit q̃ ad cõtrudendos damnatos receptui foret. vt cum inclusus ibidẽ subiectis ignibꝰ torreretur sonũ vocis extorte capacitas ꝓcaui eris augeret. pulsuqz ferali ꝓpetens imagini murmur emittẽt. nepharioqz spectaculo mugitꝰ pecudis: nõ hois gemitus videret. Deo fallaris factũ amplexꝰ factorem execrans: z vltõi materiã tribuit z crudelitati. Nam ipm opificez sua inuentõne puniuit. Hec orosius li: j. Floruit ea tẽpestate zeno philosophus qui patriã ꝓpriam egressus in q̃ frui se cura libertate poterat agrigentũ miserabili seruitute obrutũ petit. tanta fiducia ingenij z moꝛ suoꝛ fretus vt sperauerit z tyrãno z fallari mentis feritatẽ a se diri posse. postq̃ demũ apud illũ plꝰ ꝓsuetudinem dominatõnis q̃ ꝓsilij salubritatem valere aiaduertit. nobilissimos eiꝰ ciuitatis adolescentes cupiditate liberande patrie inflamauit. cũ rei iudiciũ ad tyrannũ manasset cõuocato i forum populo torquere eum vario cruciatu cepit: vt consocios ꝓiurationis aduersus eum ꝓderet. Et ipse neminẽ nominans increpare populuz cepit qui conuenerat ad spectaculũ: quare tyranni dem eius tamdiu tolerarent. Et a deo sermonibꝰ suis eos aduersus eũ incitauit: q̃ eum lapidauerunt. Valerius tñ li. iij. de hoc zenone aliter ffert scz q̃ cum a quodam tyranno torqueret vt ediceret eum qui de eius morte tractasset: dixit se secreto velle loqui cum eo. Laxatus eculeo aurẽ eius morsu corripuit: nec añ dimisit q̃ vita ipse et ille particula corꝑis careret. Sub iosia rege iuda arion fidicem lesbius cũ nauigaret habens copiosam pecuniaz. z nautaꝫ ipsum vellent occidere ob eius substantiã habendã: nec ipsa eis oblata placare posset: rogauit vt saltim ꝑmitterent eũ vestibus indutum in sui solamen aliq̃diu carmen canere casus sui. Quo ꝑmisso cum voce sublatissima fidibꝰ caneret ꝓcientem se in mare delphinꝰ magne molis inter vndas affuit dorsoq̃ suo cadentem arionẽ recepit: atq̃ incolumen illũ cũ ornatu suo vestium ad littus vsq̃ deuexit. Qui corinthum veniens talem se periandro q̃lis a Delphino vectus fuerat obtulit: rem sicut acciderat. enarrauit: sed rex minus credidit. Nautas vero cum de arione interrogaret. illi eum sanum pecuniaq̃ florentem atq̃ fortunatum responderunt. interq̃ verba arion cum ornatu z fidibus se ostẽdit. Eo tempe claruit tales milesius primus phisicus philosophus. Anno sedechie regis iuda ꝼm Justinum lib. xliij. condita est massilia prope ostia rhodani amnus in remoto sinu velut angulo maris a focensibus grecis. Ab his galli vsum vite cultioris z agrorum cultus et vrbes meniꝰ cingere didicerunt. mansuefactaq̃ barbarie legibus non armis viuere z vitem ponere z oliuã inserere studuerũt. De hac etiam dicit Valeriꝰ lib. iij. A cõdita massilia gladius ibi est quo noxij iugulant rubigine quidez exesus: sed ad monumẽtum vetustatis. Ibi etiam seruat venenũ cicute temperatũ: quod datur ei qui consilia senatꝰ publicauerit. Eoꝛ vrbem nemo cum telo ingredit: Massiliensiũ ciuitas seueritatis custos acerima nullum aditum mimis dat in cenam quoꝛ argumenta ex parte maioꝛe stupꝛoꝛ continet actus ne talia spectandi z audiendi consuetudo etiam inuitandi licentiam sumat. Circa ea tempa comperitur fuisse milo crotoniensis. de quo ait Solinus: q̃ bouem vnũ in olimpico certamine ꝓ stadium portauerit in humeris. et eundem ictu manus interfectum, victimam fecerit. z eo die nõ grauatus eundem totum comederit: z q̃ victoꝛ omnium certaminũ obierit.

Titulus quartus de quinta etate mundi. Cap. I.

Quinta etas oꝛtuꝫ habuit a captiuitate iudeoꝛ in babyloniam: z ꝓtenditur vsq̃ ad xꝑi natiuitatem per. dcxc. annos. In hac reperiunt quatuoꝛ mundi monarchie. s. assirioꝛ. persaꝛ z medoꝛ grecoꝛ z romanoꝛ que figurate fuerunt z ostense danieli in quatuoꝛ animalibus. de mari exeuntibus. z quatuoꝛ partibus diuerse materie statue vise. Et secundã quidem monarchiam z terciam comꝑehendit ex integro. de quarta. s. romanoꝛ tangit initium. Nam hec etas quinta terminatur in xꝑi natiuitate que fuit tempe imperij octauiani. Monarchia añt romanoꝛ inchoata est in ꝓ decessoꝛe eius iulio cesare. Primã autem. s. assirioꝛum finem ꝓtinet. Nam etsi in sardanapallo diminutuz est dominũ assirioꝛ vt desisteret eẽ monarchia. recedentibus medis ab eoꝛ dominio: remansit tamen regũ adhuc. Postmodum a rege medoꝛ ꝼm Hiero. tempoꝛe iosie deuastata est niniue. Anno autem quinto euersionis hierusalem descendit Nabuch. in siriam inferioꝛẽ z obtinuit eam. z Moabitas z ãmonitas subiugauit sibi. et tandẽ intrauit i egiptũ. eãq̃ subãtit z regẽ q̃ erat i ea occidit. aliũq̃ i ea ꝓstituens denuo iudeos in ea captiuos duxit. vt ait mgr histo. scola. Qui ẽt dicit q̃ mortuo magr Nabuch: regnauit filiꝰ eiꝰ ꝓ eo. s. nabuther. z sic magnificatũ est regnũ babylonioꝛ qõ tñ videt includi i monarchia assirioꝛũ mortuo añt nabuther regnauit ꝓ eo euilmerodach qui. xxxvij. anno transmigratõnis subleuauit captũ Joachim regẽ de carcere. Nõ est hic cõtrarietas vt aparet i eo qõ dicit q̃ euilmerodach xxxvij. anno transmigratõnis subleuauit ioachĩ de carcere: z tamen infra dicit q̃ anno. xxx. captiuitatis iudaici occisus fuit balthasar filius vl nepos euilmerodach a cyro z dario z capta babilõ. Nam iste ioachim de q̃ dicit. fuit transmigratus et ductus in babiloniam ante vndecim annos ca-

ptiuitatis vltime in qua ductus est sedechias qui vltimo regnauerat vndecim annos in hierusalez Tradūt quidā q̄ euilmerodach iste frater minoris nabuchodonosor in diebus eiectionis paterne qñ uersus est in bestiaz: multa gessit impie. et patrie restituto post septenniū in pristinū statum accensatus apud eū misit eū in carcerē vbi erat ioachim vsqz ad mortem fratris sui. Cunqz regnare cepisset: eleuauit ioachim quē sociū habuerat in carcere. timensqz ne pater resurgeret q̄ pr⁹ de bestia redierat in hoīem: ꝓsiluit ioachim ad cⁿ suasionē corpus patris effossum diuidit in. ccc. ptes et dedit. ccc. vulturib⁹. Et ait ioachim. Nō resurget pater tu⁹ nisi vultures redierint in vnū. huic euilmerodach fm iosephū successit filius dict⁹ neglisar. post quē regnauit balthasar. Eusebi⁹ tñ dicit q̄ euilmerodach successit balthasar nil dicens de neglisar. Hoc balthasar interfecto a Dario rege medorum. qui cyri regis persarum fuit auunculus z cyro psa quē ꝓpter duo regna ascensorez bige. s. cameli z asini vocat: destructum est regnū babilonioz ꝓut notāt zenophon z pompeius et alij. Non legit aūt quantū vnusquisqz istoz q̄tu or successoz magni nabuchodonosor. s. nabuther euilmerodach. neglisar: et balthasar regnauerit. Sed nō regnauerūt ipi quatuor vt videt nisi annos. xxj. Tantū enī temporis est a nono anno captiuitatis iudaice in q̄ eusebius ponit mortē nabuchodonosor ꝑmi. vsqz ad ꝑmū annū cyri: in q̄ vltimus illoz quatuor occisus est. Et in hac quita etate claruerunt multi philosophi et poete: vt patebit. Et multa preclara gesta narrant de gentilibus. vt de regibus persarum z medorum. de regno alexandri magni. de bellis romanoz. De populo autem iudeorum tñ ea que pertinēt ad reductionem eoz de babilonia in hierusalez z reedificatione ciuitatis z templi. Et postea de regimine eoz ꝑ iudam machabeum Jonatham et symonem fratres sacerdotes simul et duces populi ꝓut habet in libro machabeoz.

Anno igit a mun- .§.I.

di initio ter millesimo quadringētesimo quarto: fm hiero. z Eusebiū: sed fm alios quater millesimo quadragesimo sexto a captiuitate iudeoz. vnde et quinte etatis. xxx. Cyrus rex psaruz subuerso regno medorum z rege astiage. ac etiam regnū babilonioz et rege balthasar. regnuz seu monarchiam transtulit ad psas: que ꝑmānsit. ccvj. annis ꝑ successiones. xij. regum psarum vsqz ad alexā. magnū q̄ destruxit mōarchiā ipoz persaz occiso Dario vltimo rege persaruz: vt dicit Vincen. in spec. histo. li. iiij. in ꝓn. Regnauit aūt Cyrus annis. xxx. Vbi sciendū q̄ ysaias ꝓphetauit de isto cyro ꝑ ducētos z. x. annos anteqz regnaret cū dixit. Hec dicit dñs deus christo meo cyro cui⁹ appehendi dexterā. vt subijciā ei gentes z dorsa regū vertam zc. ysa. xlv. Unde z anno. iiij. regni Joathan regis iuda vt dicit iosephus. Iste cyrus fm histo. scola. fuit nepos darij ex sorore. nepos aūt astiagis ex filia. astiages. n. vnicā habuit filiam. et vidit somniū q̄ de genitalibus filie orieba tur vitis que totā asiā occupabat. z accepit a cōiectoribus se habiturum nepotem ex filia qui dominus esset asie: et ipsum a regno expelleret. qō timens dedit filiam suam vxorem militi plebeio ne filius ex ea nasceretur nobilis et potens. Preterea filiā ꝓgnantem asciuit et natum ex ea filium cuidam principi archanoz tradidit occidendū. qui credens regnum transiturū ad filiā: filium ipsius verit⁹ est occidere. et vni de pastoribus regis tradidit in nemore exponendum. Qui cum exposuisset eum et id indicasset vxori que in diebus pepererat: supplicauit ei mulier vt paruulum ei deferret alendum z ꝓpriū ꝑ eo exponeret. Cum qz pastor redisset ad puerum inuenit canez ei prebentem ubera: z eum a feris z auibus defendentem. Cum autem adduxisset eum ad vxorem. allusit ei tanqz diu note. Vocauitqz puerum spartacum. id est catulum. Spartos enī persice canē sonat. Qui cum esset grandiusculus a pueris ludentibus factus est rex eorum. z cōtumaces et inobediētes sibi grauiter affligebat. Quod cū graui ter ferentes patres eoz: detulerūt ad regē querelam de filio pastoris. Quem cū aduocasset rex z argueret q̄ pueros plagasset ille intrepidus se vt regem fecisse respondit. Et admiratus rex z q̄ dam signa generis sui in eo deprehendens asscito pastore secretius rei veritatem agnouit. Clerū tamen timor eius de nepote mitigat⁹ est. extimās q̄ verbum coniectorum de regno puerorum impletum esset. Et eidem cui prius commiserat occidendum commisit alendum. non indicans tamē esse nisi pastoris filium. filium quidez illius secretarij sui clanculo dedit ei ad comedendum. quia non obedierat ori eius. Et postea idipsum indicauit sibi. Factum est autem: vt Astiages traderet exercitum suuz illi secretario suo ad hostes expugnandos scilicet persas. ipse vero resedit in prouincia media. Porro ille non immemor maleficij regis. psuasit exercitui vt Spartacum regem psidis sibi eligerent. et cognominauit eum Cyrum. quod interpretatur heres. quasi diceret. Licet reluctetur Astiages. hic tamen erit heres. Quo facto timens Astiages: Darium consobrinum adoptauit sibi in filium. et collecto exercitu congressus est aduersus Cyrum. et fugierunt perse. Uxores autem eorum et matres egresse sunt ad eos z detectis posterioribus suis: aiebant eis. Vultis ne introire in uteros matrum et renasci: Hoc pudore excitati perse redierunt in hostes et victo⁹ est astiages. Cyrus autem magis se ei exhibuit nepotem q̄z victorem. Nam regnum hircanorū dedit ei. Dario xo tanqz fratri matris sue: tradidit regnum medorum. tamen sub certa spe reuertendi ad ipsum. Anno ꝑmo regni Cyri Esopus adelphis interimitur fm Eusebium. Extant autem esopi fabule elegantes famose. quas romul⁹ quidā de greco in latinū trāstulit z ad filiū suū tyberinum dirigit ita scribens. De ciuitate athicha Esopus quidam homo grecus et ingeniosus. et famulos suos docet. Quid obseruare debeant

hoies et vt vitā hoim oñdat ꝛ mores. inducit arbores aues ꝛ bestias loq̃ntes. si legas iuenies cō posita ioca q̃ tibi misceant risum ꝛ acuāt satis ingenium. vtrū aūt sit ille Esop⁹ occisus a delphis vel alius ignorar̄. inquit Vincen. spe. hist.

De captione et .§.II.

destructione babilonie. Orosius li.ij. ca.xj. Cyr⁹ cunctis cōtra quos ierat pdomitis. assyrios et babiloniā petijt. gentem vrbemq; cunctis opulentiorem. Sed impetus eius ganges fluuius secūde post eufratem. magnitudinis intercepit. Hāvnū regioꝝ equitū candore formaq; excellentē transmeandi fiducia psuasum. qꝛ p rapacē alpheū offensi vado vertices attollebanꝯ. arreptū pcipitatumq; merserūt. Rex iratus vlcisci in amnē statuit. ꝓtestās eū qui tunc preclarū militem voraſſet. feminis vix genua tingentibus pmeabilem relinqueudū. Nec pagendo segnior totis copijs ppeti gange fluuiū p magnas cōcisum deductūq; fossas. in. ccccl x. alueos cōminuit. pductisq; fossoris cyrus in eufratē longe validissimā ꝛ mediā babiloniā influētē deriuauit. ac sic meabilib⁹ vadis siccū etiā patētibus. aluei ptibus iter fecit. Cepitq; vrbem quā vel humano ope extrui potuisse vl hūana virtute destrui posse vtrunq; pene incredibile apud mortales erat. Deniq; quicqd ē ope vel manu factū. labi ꝛ ꝓsumi vetustate babilō capta cōfirmat: cui⁹ vt primuꝫ ac potētissimū imperium extitit ꝛ ita pmū cessit. Hiero. sup ysa. lib. v. exprimens magis pticulariter nobilitatē ꝛ magnificentiā ei⁹ inquit. Babilonē fuisse potentissimā ꝛ in campestribus p quadraſitā: ab angulo vsq; ad anguluꝫ muri. xvj. milia passuū tenuisse. i. simul p circuitū sexaginta q̃tuor. s. milliaria (si miliare est mille passuū vt dicit) refert herodotus ꝛ alij multi q̃ grecas scripserunt hystorias. Arx autē. i. capitoliū illius vrbis est turris que edificata est post diluuiū. in altitudine dicit tenere tria milia passuū. paulatim delato in angustius coartata. vt pondus iminēs facilius a latioribus sustenteꝯ. Describūt ibi templa marmorea. aureas statuas. plateas auro lapidibusq; pciosis fulgentes ꝛ multa alia q̃ pene videnꝯ incredibilia. Hoc totum narrauimus. vt oñderemus q; ad irā dei oīs potentia puluis sit. ꝛ fauille ꝛ cineri cōpareꝯ. Si liceret introire barbaras nationes ꝛ videre tante vrbis extrema vestigia: videremus possessionem hericij ꝛ paludes aquarum. ꝛ vere esse completū quod ysaie vocibus de ea caniꝯ. Scopabo eam in scopa terens. Exceptis eñ muris coctilibus q̃ ꝓpter bestias ꝓcludēdas pt⁹ annos plurimos instaurati sunt: omne in medio spaciū solitudo est. ℞ Hiero. Diuisio igiꝯ eufraten longe a ciuitate a cyro p plures riuos: vt alueū q̃ influebat in ciuitatē vadabilē faceret. p ipsum ingressi sunt hostes in ciuitatē sub muro vt dicit histo. scol. et interfectus est balthasar. cui successit Dari⁹ in regnū anno natiuitatis. xlij. Nam ꝛ cyrus ei ī oñibus tāq; maior deferebat. Daniel aūt q̃ ibi in babilone erat. ꝛ pdixerat exterminiū ciuitatis: a dario fuit ductus in medio regū. ꝛ erat vnus de satrapis q̃ erant. cxx. Et cū darius cogitaret pponere eū sup totū. inuidentibus alijs accusatus est ab eis ꝛ missus fuit in lacū leonū. Sed dei virtute liberatus vt dictum est ꝛc̃.

Circa ea tempo/ .§.III.

ra captiuitatis babilonice fuerunt. vij. mūdi sapientes nūcupati. q̃ꝛ noia fm helinandū sunt hec. Tales milesius. Solon atheniensis. Pithac⁹ mitilen⁹. Chilon lacedemonius. Cleobol⁹ lidi⁹. Periandrus chorinthi⁹. Bias ꝓeneus. De talete milesio dicit Aug. viij. de ci. dei. ca. ij. Duo phoꝛ genera tradūꝯ. Vnū ytalicū ex ea pte ytalie que quondā magna grecia appellabaꝯ: aliud yonicū in eis terris vbi ꝛ nūc grecia noiata est. ytalicum genus auctorē habuit pittagorā samiū. yonici generis ꝓnceps fuit Tales milesius vn⁹ illoꝝ septem q̃ sapiētes sūt appellati. Sꝛ illi sex ex vite genere distinguebanꝯ ex q̃busdam p̃ceptis ad beneviuē dū accōmodatis. iste aūt tales vt successoꝛes etiā ꝓpagaret rex naturā pscrutatus suasq; disputationes literis mandās enituit. Maximeq; admirabilis extitit q; astrologie nūeris cōprehēsis defectus solis ꝛ lune etiā p̃dicere potuit. Aquā tamꝫ putauit rerū principiū esse. et hinc elemēta oñia mūdi ipmq; mundum ꝛ q̃ in eo gignunꝯ existere. Nihil aūt huic operi q; mūdo ꝓsiderato tāmirabile aspicimus ex diuina mēte ꝓposuit. Taleti⁹ successit Anaximander ei⁹ auditoꝛ mutauitq; de rerū natura opinionē: nō eñ ex vna re sicut tales milesius ex humore: sed ex suis ꝓprijs principijs quasc̃q; res nasci putauit. Que rex ꝓncipia singuloꝝ credidit eē infinita ꝛ innūerabiles mūdos gignere. et quecūq; in eis oriunꝯ. eosq; mundos mō dissolui: mō iterū gigni extimauit quāta q̃sq; etate sua manere potuerit. Hec ipe sicut tales aliquid diuine mēti in his operib⁹ tribuēs. De solone Vinceñ. li. iij. spe. hist. ca. xx. Hoc refert. Solon aiebat. Si in vnū locū mala sua cūcti cōtulissent futurū vt ꝓpria deportare domū quā ex cōi miseriarū a ceruo portionem suam ferre mallent. Quo colligebat nō oportere nos q̃ fortuito patimur. precipue intolerabilis amaritudinis iudicare. Idē dicebat aliquid quotidie se discentē senescere. Hic moriens assidentibus amicis ꝛ sermonē de quadā re inuicē ꝓferentib⁹ caput erexit. Interrogatus quare id fecisset: rñdit. Et cū istud ō quo disputatis quicqd illud est ꝓcepero moriar. Huius solonis legiꝯ esse illa elegans snia. felicitatis iudex dies vltimus est: ꝛ appellatōnis honorē sapienti ꝓfirmat rogus. Tullius de senectute. Pisistrato tyranno a solone rñsuꝫ ē querēti q̃ tandē refretus sibi tam audacter resisteret: senectute.

De pitacho Valeri⁹ li. iij. Pitachus moderatione pectus instructū habuit qui alceū poetā in amaritudine odij ꝛ viribus ingenij ꝓtra se ptinacissime vsum: tyrannidē a ciuibus delatā adepti⁹ timō q̃d in oppmendo posset admonuit. De cleobolo. magis inq̃t amicoꝝ inuidiā q̃s inimicorum insidias debemus cauere. Illud cñ apertū

hoc celatū est malū.nocendiq; fraus quo nō sperāt potentiores. ¶ De biante Valeriº ait. Bias peneus cū patriā eius pene hostes inuaderent: omnibus preciosaꝝ rerū onustis pondere fugientibº. interrogatus cur nihil de bonis suis secuꝝ ferret? Rñdit. Ego certe inquit oia bona mea mecū porto. pectore eñ illa gestabat nō humeris. nec oculº visenda sed aīo extimanda: q̄ domicilio mentⁱ inclusa: manibus mortaliū labefactari nequeūt. et vt manentibus presto sunt: ita t fugientes nō deserunt. Idez Bias prieneus ita aiebat. oportere hoībus in vsum amicicie versari. vt meminissent eā ad graues inimicicias posse cōuerti. Sz vt dicit Aug. de ciui. dei. Valde mundus paup erat, et nudus sapia. qñ solū septē noīabañ exyniuerso. Sed et hi q̄z sapiētes mundi stulti facti sūt. qr eñ nō habuerūt sapiam. s. verā dei noticiā: perierunt ꝓpter suā insipientiam.

De licentia da- §. IIII.

ta iudeis ad redeundū in hierlm. Anno igit̄ ꝑmo darij fm Vincen. spe. histo. li. iiij. cap. xiij. Daniel orauit dñm vt darius t cyrus liberarēt ꝓpīn iudeoꝝ a captiuitate. Et data est sñia de licētia redeūdi danda. Quā egressam a dño gabriel annūciauit danieli. Disponēte aūt dario de licentia huiº danda ꝑuentus morte nō impleuit. Pº morte ꝯo darij cyrus monarchiam tenuit orientis. cuius sedē posuit apud persas licet regnū medoꝝ maiº esset t honorabiliº: eo q̄ ꝑse eū in regē sublimauerant. Itaq; cū vniuersum regnū medoꝝ t persarū esset deuolutū ad eū. in huius regni anno primo suscitauit dñs spūm eius vt impleret verbuz hieremie. et dedit libertatē oībus q̄ erāt in regno suo iudeis t licentiaz redeundi in iudeā t reedificandi domū dñi. Excitatus aūt fuit ex verbo ysa. qui ante ducentos t decez annos scripserat dñm de ipo dicētē. Hec dic dñs christo meo Cyro: cuiº apprehendi dexterā Isa. xlv. Unde et i ꝓncipio ꝑmi libri esdre dr. In anno ꝑmo cyri regis ꝑsarū vt compleret verbū dñi ex ore hieremie. suscitauit dñs spūm regis ꝑsaꝝ t transduxit vocē i vniuerso regno suo etiā p scripturā dicens. hec dicit cyrus rex ꝑsarū. Omnia regna terre dedit mihi dñs deº celi. et ipe p̄cepit mihi vt edificarem ei domū in hierlm que est in iudea. Quis est in vobis de vniuerso ppl'o eius. Sit deus cū eo. Ascēdat i hierlm q̄ est in iudea t edificet domū dñi dei isrl'. Ipse est deus qui est in hierusalē. Oñes reliqui vbicūq; hitent adiuuēt eū de loco suo auro argēto et ſba. Et surrexerūt principes patꝝ de iuda t beniamin t sacerdotes t leuite oñs q̄z suscitauit deus spūm vt ascenderēt ad edificandū templuz dñi qđ erat in hierlm. Rex q̄z Cyrus ꝓtulit vasa templi q̄ asportauerat nabuchodonosoꝛ in babilonē t posuerat ea in templo dei sui. p manū Mithridatis. t nūeranit ea sasabazar principi iude in totū vasa aurea t argentea sub diuersis formis. nūero. v. milia q̄dringenta. que portata fuerunt in hierusalem ab his qui redierunt in hierasalem Et in. ij. cap'o Esdre ponunt̄ principes familiarū cū familiaꝝ numero t in summa fuerūt. xlij. milia trecēta sexaginta. exceptis seruis t ancillis eorū q̄ erāt. vij. milia trecenti triginta septē. ascēdentes de babilone in hierlm cū mulis. eq̄s. asinis et camelis multis. Clerū q̄ fere oñs nati erāt ī babilonia t possessiones ibi habebāt. eligebāt manere in tra natiuitatis sue. Qui vo ascēdere dispōbant pigri erant t morosi vsq; ad tercū annū cyri. Quod cernēs daniel magis affligebat dolore orās deū vt q̄ dederat regibus aīm liberandi: daret et ꝓpo aīm redeundi: Et tūc oranti apparuit ei angelus q̄ narrauit de principe ꝑsaruz t principe grecoꝝ sibi resistētibus q̄ erāt angeli. vel mali fm hiero. vel boni fm Grego. q̄ impediebāt eoꝝ liberationē. et michaele adiuuante ad eoꝝ liberationē. vt habet Dañ. x. ¶ In tercio igit̄ anno Cyri regis ꝑsarum exhortante eos ad hoc zacharia ꝓpha q̄ tunc in chaldea erat sub zorobabel duce t iesu magno sacerdote: egressi de babilone applicuerūt in hierusalem. mēse. vij. ꝯueniētibº oñibº in hierlm erecto vtcūq; altare obtulerūt sacrificia fm legē ut habet. j. Esdre. iij. et fecerūr festū tabernaculoꝝ. Et hic tercius annus cyri ē annº. lxx. relaxāde captiuitatis: quā ꝑdixerat hieremias: nā t hiero. dicit ꝑmū annū cyri fuisse septimū vltie decadis.. Uñ et tercius annº cyri est septuagesimus relaxatiōis fiende. Qui ꝑsonat iosephus. Et hec opinio magis est certa t plurimū auctibº sancita. inquit Vincen. in spe. hist. ¶ Ubi notādum q̄ fm istā cōputationē oportz q̄ annu. lxx. captiuitatis de q̄bus ꝑdixit hieremias. incipiāt cōputari ab anno iosie. xiij. sub q̄ hieremias cepit ꝓpha re. t terminā in ꝑmo anno cyri: sic eñ cōputant̄ ꝑmo. xviij. anni q̄bus regnauit iosias post ꝑdcm xiij. annū. Scōo. xj. anni ioachim q̄bus regnauit pse. s. ioachim ducti in babiloniā. Tercio. xj. ann quibº regnauit sedechias frat eius. Quarto noue anni q̄bº pº captiuitatē vltimā t destructionez hierlm regnauit nabuchodonosoꝛ magnº. Quinto. xxj. anni quibº regnauerūt filij eius t balthasar quē occidit Cyrus. et illo ꝑmo anno capta ab eo babilonia t facta monarcha dedit licentiā iudeis redeundi in hierusalem. Qui numeri si simⁱ iungant̄ cōstituūt. lxx. vsq; ad annū ꝑmū cyri vl' tercū fm hiero. Aliq̄ alij incipiūt ꝓputare annos captiuitatis in babiloniā a tercio anno eliachim. i. ioachim. t terminā eā in. xx. anno Cyri regis. Restaurationis vo tēpli sub dario filio Ystaspis ꝓplent̄. lxx. anni desolatiōis tēpli. Sed ꝑma opinio est magis trita. ¶ Anno aūt secūdo mense secundo reuersionis in hierusalē iecerūt fundamēta templi. Porro samarite q̄ erant quasi vicini indignati impediebāt manº eoꝝ. Cūq; ꝑ se impedire nō possent dederūt munera principibº regis. q̄ pecunijs corrupti: cyro tñ ignorante aōo impediērūt eos. q̄ in. xxx. annis q̄bus cyrus regnauit non eduxerūt muros tēpli nisi vsq; ad appodiationez Quātū āt supuixerit daniel pºreditū ꝓpli i iudeā nesciť. defunctº aūt sepultus est in spelunca regali. Anno aūt Cyri. xiij. Creſus a cyro captº est. fm Eusebiū in croni. et liddoꝝ regnum eius erat

rex destructum est. quod stetit annis. ccxxxj. Hec fuit vltima cresi captio. Nam altera vice legitur fuisse a cyro captus semel ⁊ iterū. Unde Boetius Nesciebas cresum regē liddoꝛ Cyro pauloante formidabilē. moꝛ deinde miserandū flamis tradi tum misso celitus imbꝛe defensum. Qđ de secūda eius captione intelligendū est. primo eñ eum capturus narrant Justinus ⁊ oꝛosius: sed vita ⁊ patrimonio donatū. Deinde dicit Justinꝰ eū rebellasse. Dicit eñ oꝛosius. Cū cyrus babylonem impugnaret. ibi tunc cresus rex liddoꝛ famosis opibus eū ad auxiliandū babilonis venisset victus sollicite in regnum refugit. Cyrus aūt postꝙ babilonem vt hostis inuasit: vt victoꝛ euertit: vt rex disposuit bellū. transtulit in liddiam vbi cōtrituꝫ iā supioꝛi prelio exercitum nullo negocio fudit. Cresum cepit captū vita ꝑimonio donauit. Qđ aūt Eusebiꝰ i croñ. scribit. octauo anno cyri cresū ꝓtra eū bellum inisse. de illo bello accipiť quo pꝰ captam babiloniam iam ab illo captus vita ⁊ patrimonio donatus: postea rebellauit. De qua Cyri clementia Justinus ait. ꝙ nō minus victoꝛi ꝙꝫ victo vtilis fuit. Nam ex vniuersa grecia cognito ꝙ in illatū cresо bellum esset. auxilia velut ad commune extinguendū incendiū cōfluebāt. Tantus cresi amoꝛ apud omnes vꝛbes erat: ꝙ passuꝛus cyrus graue bellum erat: si quid in cresо grauius cōsuluisset. Alij historiographi narrant ꝙ in secūda captione eū cyrꝰ rogo supponi ⁊ assari iussit. et subito tanta pluuia facta est vt eiꝰ immensitate ignis extingueret: vnde occasionez repperit euadendi. Cunꝙ postea hec sibi ꝓspere euenisse gloꝛiaret ⁊ opū copia numiū se iactaret: dictum ē ei a salonino. quodā sapietissimo nō debere quēꝙꝫ in diuitijs ⁊ ꝓsperitate gloꝛiari. Eadem nocte vidit in somnis ꝙ iouis eū aq̄ ꝑfunderet ⁊ sol extergeret. Qđ cum filie sue mane indicasset. illa vt res se habebat ꝓudenter absoluit dicens. ꝙ cruci esset affigendus ⁊ aqua ꝑfudendus ⁊ sole exiccādus. Qđ ita demū accidit. Nam captus a Cyro crucifixus est. Solinus. Cū victoꝛ inq̄t cyrus intrasset sardis vbi tunc cresus latebat: achis filius cresi q̄ vsqz ad illud tꝑs fuerat mutus exclamasse dicit. parce patri meo cyre: et hominē te vel casibus discе nostris. ¶ Eo tpe pisistratus scđa vice regnauit athenis. de quo Justinꝰ li. ij. ait. Pisistratus quasi sibi nō patrie vicisset tyrannidē per dolū occupat. Quippe volūtarijs verberibus domi affectus. lacerato coꝛpe in publicū egrediť ad uocata contione vulnera ꝓlo oñdit: de crudelitate pncipū a quibꝰ se hoc passuꝫ simulabat ꝙqueriť. Addunť vocibus lachꝛyme ⁊ inuidiosa oꝛatione multitudo credula accēdiť. Amoꝛe plebis se senatui simulat. obtinet ad custodiam coꝛporis satellitū auxiliū. per quos occupata tyrannide per annos trigintatres regnauit. De eodē Ualerius li. viij. Pisistratus tantū valuisse dicēdo dicitur. vt ei athenienses regni imperiū oꝛatōe eius capti ꝑmitterent. ꝑsertim cū ecōtraria ꝓte amātissimus patrie Solon nitereť. Idē Ualeriꝰ. Pisistratus athenienſ tyrannus. cū adolescēs quidaꝫ amoꝛe filie sue accensus in publico obuiā sibi factā oscullatus eēt. hoꝛtante vxoꝛe vt ab eo capitale suppliciū sumeret: rīdit. Si eos q̄ nos amant occidimus q̄d illis faciemꝰ q̄bus odio sumus? hec voꝛ de oꝛe tyranni ex humanitate emanauit. In hūc itaqz modū filie tulit iniuriā. ac multo laudabiliꝰ suā. Idē a trasipo amico inť cenā ꝙuicio lacerat⁹ ita ꝙ aīm ⁊ vocē ab ira cohibuit. vt putares sa tellitem a tyranno male audire. Deniqz trasipus concite temulentie impetu erectus os eius sputo respersit: nec tñ illum ad sui vindictā accendē valuit. Qui etiā filios suos violate patris maiestati subuenire cupientes retraxit. Postremo autem die trasipo suppliciū a se voluntaria moꝛte volēti exigere: ad eū venit tyrannus: dataqz fide cum eo in eodē amicicie gradu ꝑmansit. Cpibusqz cyri anaximenes phisicꝰ agnoscť. Symonides poeta clarus habeť. Et chylon quiꝰ de septē sapientibus fuit. et tales mileſius moꝛiť ꝑm eusebiuz. Poꝛro cyrus cū ꝑcussisset cursum fluminis. gentē liddoꝛ bellicosissimā astute redegit in socoꝛdiaz. Tradidit eñ eis solennitates ⁊ ludos. ꝑcipiēs vt lusibus ⁊ comessationibus ⁊ amplexib⁹ vacarēt. quasi beniuolentiā eis oñdēs. in hunc modū eos eneruauit: ⁊ q̄s bello nō poterat: ꝑ libidinē expugnauit. Postea xo transgressus amnem a regina massagetaꝝ tamari victꝰ ⁊ occisus ē. Que caput eius ꝑcisum in vtrē plenū sanguie hūano ꝑijciēs dixit. Satia te sanguine quē sitisti.

Cyro succeſſit in §. V.

monarchia ꝑsarum filius eius cambises anno q̄n te etatis. lxj. Mundixo ter mllesimo. ccccxxxiij ſm minoꝛē cōputationē quā ponit hiero. i trāslatione sua qua vtimur et Eusebiꝰ. ſm aūt aliā cōputationē maioꝛē quā ponūt. lxx. et beda ⁊ cōiuť teneť: ab initio mūdi vsq̄ ad cambisem sunt anni quatuoꝛ milia sexcēti septuaginta. ⁊ regnauit iste annis octo ſm cronicas. ¶ Hic est cambises q̄ imperio patris adiecit egyptū inq̄t Helinandꝰ lib. xv. Sed offenso superstitionibus egyptioꝝ apis ceteroꝝqꝫ deoꝝ edes dirui iussit. Ad amonis q̄ꝫ nobilissimū templū expugnandū exercitū misit q̄ tē pestatū ⁊ arenarū molibus oppꝫssus interijt. Hic cambises adeo seuerus fuit vt quendā inustū iudicē excoꝛiari fecerit. et sup sellā cute eius adoperiaz. filiū illius iudicis fecerit sedere. vt timeret iniuste iudicare: ne simile iudiciū pateret. Hic cambises legiť a natiuitate furiosus fuisse. et oꝛtū nili ꝑ totum terꝛarū spaciū quesisse. ꝙ epulis ei deficientibus coactus est carnes suoꝝ comedere sociorum. Hic cambises ſm histo. sco. cyri filius ⁊ in regno succesſoꝛ. apud Esdraz artarxerses vel assuerus diciť: in historia xo iudith dī nabuchodonosoꝛ. ¶ Huius igiť tpe pncipes terre finitimi iudee q̄ impediebāt iudeos reuersos de babilonia a reedificatiōe. s. Reum bethleuz. quē ioseph⁹ dicť scriptoꝛem omnium que accidebant. et alij qui iudicabant syriam et fenicem scripserunt Cambises. ꝙ iudei reedificabant hieruſalem ciuitatem pessimam. et rebellem: que si haberet complementum

negaret tributa regibus ꝛc. vt habeť. j. esdre. iij. Quibus respondit artarxerses qui ꝛ cambises ħ dicť q̄ ꝓhiberent ipsos iudeos ꝓsequi edificiuz inchoatū. Q̄ō et factum est: et sic intermissū op⁹ dictum vsq̄ ad darij secūdū annū vt infra diceť.

Hoc tempore .§. VI.

dicť factū quod scribiť in histo. iudith ſm histo. sco. et Vincen. in spe. histo. Sz vocať in dicto li. bro iste cambises nabuchodonosor. Mortuo eīn cyro rege quidā arphat med⁹ ī egbathemis surrexit ꝛ repauit eam: ꝛ munuit inexpugnabiliť q̄ſ dam partes medie sibi ꝙalians. vt tandē toti me die imparet. Nabucher x̄o rex assyriox q̄ regna bat in niniue anno. xij. regni sui obtinuit eam. hic est cambises cui pater adhuc viuens. Niniuen et si ꝓius vt supra dictū est. deuictā ꝛ debilitatā: et regnū assyrioꝝ ꝓcessit ꝛ eū nabuchodonosor no minauit. Hic mortuo pr̄e duodecimuz illi⁹ regni annū habebat. Nam in regno monarchie nō nisi octo annis regnauit. Qui postq̄ fact⁹ est monarchus exaltatū est cor eius. Et misit ad oīes qui habitabāt in cilicia damasco. Galylea ꝛ samaria. vsq̄ in hierl̄m. exigens tributa grauiora q̄ pr̄es sui. Qui omnes vno aīo ꝓtradixerūt. Tercio decimo igiť anno regni sui misit holofernē ꝓnci pem exercituū suox cū innumera multitudine vt oīes ciuitates quas posset suo subiugaret dño Omnesq̄ deos extermīaret vt solus ipe adorare tur ꝓ deo. Cūq̄ egressus ad bellū ꝓtta oēs null⁹ posſz ei⁹ potētie resistere. Judei pauerūt se ad resistendū. obturantes aditus montium: ne ad eos accedere posset. Cunq̄ hoc audisset Holofernes. interrogans de ꝓditionibus gentis illius. achior dux ammonitaꝝ diffuse locutus de ea in laudem eius. et q̄ deus eius ꝓpter peccata eoꝝ tradebat eos in manus inimicoꝝ q̄ñ male se habebant ꝛc. Hoc audiens holofernes indignat⁹ ꝓtra achior iussit eum deferi ad gentē inimicoꝝ. Quem nun cij associātes sentientes quosdā discurrere ex inimicis. ligatū ad arborē dimiserūt. Sed ad dictū locū venientes iudei et hunc inuenientes duxerť in ciuitatē. Vbi interrogatus de causa illi⁹ ligationis totam facti seriem explicauit. Qui se deo recommendarunt vacantes ieiunijs ꝛ orationibus sacerdotibns ad hoc exhortantibus. Et cū holofernes abstuliſſz eis aquā ꝛ deficeret ī ciuitate siccatis cisternis vt ad mensurā dareť ꝑplo: ceperūt cōqueri ꝓtra maiores quare nō dedissent holofernī. Sed ꝛ ozias ex primoribus bethulie ꝓfortauit eos. ꝓmittens se ciuitatē daturū si deus infra. v. dies nō liberasset eos. Q̄ō cū audisset iudith vidua sancta mulier pulcerima ꝛ ieiunijs ꝛ orationibus dedita: egressa domū allocuta est populū: ꝛ sacerdotes reꝓhendēs de modicitate cōfidētie diuini adiutorij. Exinde reuersa domū facta oratione cū magna deuotione ꝛ postea se ornāte, studiosissime. exiuit ciuitatē cuz vna ancilla. nemini indicans quid agere intenderet: ħ tm̄ q̄ orationi insisterent. Attingens aūt ad castra inimicorum: inuenta ab eis ꝛ interrogata de causa talis accessus. dixit se velle loqui holoferni. Quod et fecit: multa eū alloquens. ꝛ q̄ sciebat ciuitatē eē tradē dā in manibus suis. ꝛ iō exisse ad eū vt docēt modū ad citius capiendū. Holofernes aūt capt⁹ est amore illius ꝛ iussit seruis suis vt dimitterēt eam ire q̄ vellet. Facto aūt cōuiuio ipa inuitata accessit: vescēs tū cibis quos secū adduxerat Expleta cena et ipse holofernes cū suis facti ebrij ꝙcitius somnū ceperūt. Judich facta oratione intrās papilionē holofernis. caput eius dormientis abscidit: et mittens in ꝓzaz dedit ancille sue. Reuersaq̄ ad ciuitatem ingrediens de nocte: cōuocato oī populo ꝛ achior: oñdit omnib⁹ caput Holofernis. factū declarās: ꝛ admonens vt summo mane ꝓcedāt cōtra hostes. Q̄ō cū fecissent cubicularij volentes excitare ꝓncipē suū inuenientes de capitatū. hoc diuulgantes. dederūt se omnes ī fugā. Quos iudei et si pauci ꝓsequētes multos occiderūt: et ꝑdā maximā de castris eoꝝ asportauerūt. Veniteq̄ summ⁹ sacerdos ioachim de hierl̄m in bethuliā ad videndū iudith mirabiliter eam laudans Et ipa dño de tanto beneficio grāsegit et canticū edidit. Certiť aūt indubiū q̄ ipa locata est ad holofernē q̄ caperet ciuitatē et hmōi. que videnť mendacia. Sed est multiplex mod⁹ loquendi. Un⁹ est q̄ vtiq̄ mendacia dixerit. nec de hoc laudať: ħ de indole eius ꝛ magna benivolentia ꝛ beneficentia eius ad ꝓplm suū: ꝓ cui⁹ liberatōne se ad mortē exposuit. Alius modus magis pius est q̄ nō dixerit mendaciū ꝓ illa x̄ba: sz q̄ locuta est ꝓphetice ꝑdicēs iudeos tradendos sub manibus ꝓpli gentilis. s. sub Tyto et vespasiano ꝓpter pctā q̄ cōmiserūt in x̄pm et apl̄os. Terciuſ modus est q̄ ea. s. q̄ dixit de ꝓplo capiēdo isrl̄ intelligerent ſm demerita illius ꝓpli. qz. s. pctā eorū hoc exigebant vt traderenť sicut exponebat Judith. vel etiā inertia eoꝝ: qz a deo iā desolati erāt ꝛ pusillanimes effecti q̄ volebāt se sponte tradē. Vel oīa intelligēda sūt sb̄ ꝓditione nisi de⁹ liberaret eos. ꝛ iō nō mentiebať talia loquēs licz audientes aliter intelligerēt. s. q̄ loquereť simpliciter ꝛ assertiue. hec Vincen. in spe. histo. De hoc aūt q̄ videť sponte ꝛ scienť dedisse occasionē ruine holoferni. pōt dici q̄ sic orando se nō intēdebat eū scandalizare ꝛ laqueū vel obicē ad ruinā tendere sed intendebat ꝓmo liberationē ꝓpli sui. Scōo ad vtilitatē holofernis. vt. s. ad tempus in ea captus minus peccaret. habens aūt multas cōcubinas ꝛ cōiugatas ꝛ forte ꝓcubinos multis modis peccabat etiā ꝓtra naturā. qz his immūdicijs abundabant gentiles. Vn⁹ in eius amore suspensus min⁹ peccabat. Huj⁹ cambisis tpe vt dicit Justinus libro. ij. post pisistratū filius eius dyodes ꝑ vim stupꝛata virgine a frē puelle interficiť. Hyppias aūtē frať dyodis paternū tenēs imperiū athenis. ꝑ tyrānidē comꝑhendi iubet interfectorē frīs. ꝛ noīare coegit omnes cōsocios cedis. q̄ ꝓsulto noīauit oīs amicos tyranni. q̄b⁹ oībus interfectis interrogat⁹ ille vtrū aliqs de conscijs supeēt. rīdit nemi nē eē quē ampli⁹ mox vellet ꝓter ipm tyrānū. q̄ voce ipsius tyranni se victorem ꝓst vindictaz so

rozis pudicicie ostendit. Huius virtute admonita ciuitas libertatis hypiã expulit regno ⁊ egit ī exilium. Helmandus ad inuidiã vsq; policratis samioꝝ tyranni abundantissimis bonis ꝓspicuus vite fulgor excessit: nec sine cã. Dis eñ conatus eius placido excipiebaꝫ itinere. spes circũ cupite rei fructũ apphendebat semel dũtaxat vultum mutauit ꝓ breui tristicie ſalebra successum. cũ anulũ admodũ sibi gratũ in ꝓfundũ de industria aque: ne dis incõmodi expers esset abiecit. quẽ tñ ꝓtinuo recupauit capto pisce q̃ eũ deuorauerat. Sed hunc cui⁹ felicitas sp plenis velis ꝓsperũ cursum tenuit orẽtes darij regis p̃fectus in excelsissimo micalenſ montis vertice cruci affixit ex quo putres eius artus ⁊ tabido cruore mẽbra manantia samos amara seruitute aliq̃din pressa liberis ac letis oculis aspexit. Huiꝰ cambiſ anno sexto ſm Eusebiũ in croñ. xxviij. dinastia qua pse obtinuerãt egyptũ defecerũt. Sicq; cessauit ad tempus regnũ illi⁹ regiõis. obtinuit q̃pe eam cambises et successores eius vsq; ad dariũ filium xersis annis centum vndecim hic cambises edificauit babilonem in egypto.

Anno aũt octa .§. VII.

uo cambisis: pittagoras pb̃s clar⁹ habeꝫ ſm Eusebiũ in croñ. de quo aug. de ciui. dei ait. ytalicuz pb̃oꝝ genus illius partis ytalie q̃ q̃ndaz magna grecia dicebaꝫ. auctorẽ habuit pittagorã saminz a quo etiã ferunt ipm pb̃ie nomen exortũ. Nã cũ ante sapientes apellarenꝫ q̃ modo q̃dã vite laudabilis alijs prestare videbanꝫ: ille interrogatus quid se ꝓfitereꝫ: pb̃m se esse respondit. i. studiosũ vel amatorem sapientie. qñ se profiteri sapientẽ arrogantissimũ iudicabat. Justinus de eo. hic samius demarato locuplete negociatore nat⁹: magnisq; sapientie incrementis format⁹. Longe patre ditior eo q̃ negociator pater tanta nequit acquirere: quanta fili⁹ cõtemnere maluit q̃ habere. Qui egyptũ primo. mox babiloniã ad discendũ ſyderũ motus originẽq; mũdi spectandã ꝓfect⁹. summã scientiam ꝓsecut⁹ est. Inde regressus cretam et lacedemoniaz ad cognoscẽdas mynois. i. ligurgi leges contẽdit. Quibus oĩbus instruct⁹ crotoniã venit. plñmq; in luxuria lapsum auctoritate sua ad vsũ frugalitaſ reuocauit. Laudabat quotidie virtutẽ: ⁊ vicia luxurie casumq; ciuitatum hac peste ꝓditarũ enũerabat. Tantũq; studiũ ad frugalitatẽ ꝓdiscendã multitudinez ꝓuocauit vt aliquos ex eis luxuriatos esse incredibile videreꝫ. Matronaz quoq; sepatã a viris doctrinã ⁊ pueroꝝ a parentibus frequenter habuit. Docebat aũt nunc has pudicicias et obsequia in viros: nunc illos modestiã ⁊ literarũ studiũ. inter hec velut genitricẽ virtutũ frugalitatẽ omnibus ingerebat. Consecutusq; disputationũ assiduitatẽ. orat vt matrõe auratas vestes ceteraq; dignitatis sue ornamenta velut instrumẽta luxurie deponeret. oĩaq; delata in iunonis edem ipi dee cõsecrarẽt. asserens vera ornamenta matronaz pudiciã non vestes esse. Hic cũ annos. xx. crotone egisset: methapontũ emigrauit ibiq; decessit. Cuius tanta admiratio fuit vt ex domo eius tẽpluz facerẽt: eũq; ꝓ deo colerent. Valerius de eo libro. v. Pittagore tanta veneratio ab auditoribꝰ tributa est: vt q̃ ab eo accepant ī disputatõnẽ dedicere nephas extimarẽt. Quin etiã interpellati ad reddendã causam hoc solũ respondebãt: pittagoram dixisse. Hic egyptũ petens eoꝝ scientiã didicit: deinde ad ꝑsas ꝓfectus magicã artem ꝓcepit. Tullius de eo tauromitanũ iuuenem libidine flagrantẽ cum audisset pittagoras ad ostium amice meretricis insanire: iussit psalteria tria canere p spondeum. ⁊ ita eũ ad sanã mentẽ reuocauit. Et hiero. in li. ꝯ Jouinianũ dicit pittagore filiã ẏginẽ chorο ẏginũ pfuisse: ⁊ castitatiſ eas istruxisse doctrinis. Idez hiero. sup ecẽs. pittagoricorũ disciplina est tacere p q̃nq̃nniũ ⁊ postea eruditos loq̃. Idẽ inutile est crebro videre p q̃ captꝰes et eoꝝ experimento te cõmittere q̃bꝰ difficulter careas. Nã ⁊ pittagorei frequẽtiã huiuscemodi declinantes: in solitudine ⁊ locis desertis habitauere. Hic etiã dicit ⁊ bene pb̃iam esse meditationẽ mortis q̃tidie de carcere corpis nitentẽ aie educere libertatẽ. Hic pittagoras ſm Elincẽ. spe. hist. apꝰ grecos ꝑmus inuenit aĩas imortales eẽ. ⁊ de alijs corpibus trãsire ad alia Vñ ꝑmo dicit se fuisse euforbiũ. scõo talidẽ. tercio hermoniũ. quarto pinũ ad extremũ pittagorã. et post certos tẽpoꝝ curriculos ea q̃ fuerãt rursum fieri: nihilq; in mundo fieri nouũ. discẽtias reminiscẽtias eẽ. In his aũt plurimũ errauit. sũt eñ b ꝯ fidẽ catholicã. ex q̃bꝰ deprehendiꝫ q̃ veruz sit illud salomõis in li. Sapiẽtie. Vani sũt oẽs hoies in quibꝰ nõ subest scia dei. vera sentiẽs de cũctis credẽdis ⁊ agendis.

Post cambisez §. VIII.

regnũ ꝑsarũ obtinuerũt duo ex septem magis. ad est sapientibus: qui iudicabãt regnuz persaz per hunc modũ. Ipse cambises cum vidisset in somnis fratrem suũ mergum noĩe quasi regnaturum in solio aureo residentem. euigilans a somno exritus fecit eum occidi. ad quod faciendũ cõmetẽ: elegit vnũ ex septem magis. Quo facinore ꝑpetrato facti penitens ⁊ se fratricidam clamitãs eodem gladio quo fratrem occiderat se transuerberauit. Hic aũt magus mortuo cãbise vt refert hysto. sco. panthei filiam cambisis ducens in vxorẽ lumpsit regnũ. simulans nõ velle ipse regnare: ſz regnuz ꝓseruare mergo cambisis germano. quia puer tunc erat tanq̃ viuus eẽt quem occisum nouerat. hic aũt dicebaꝫ erineides. Cum aũt prꝰ septem menses regni sui morereꝫ: subſtituit sibi fratrem iuuenem elegantem et forma et viribus. dicens hunc esse mergũ filiũ Cyri et fratrem cambisis. erat eñ multuz silis mergo. et apud ꝑsas sub spẽ maiestatis ꝑsona regis occultaꝫ vt raro videatur. Sed vnus ex septẽ magis suspicatꝰ illuz nõ esse mergũ introgauit fillã q̃ vna erat ex ꝯcubinis regis an ille eẽt cyri filiꝰ: aut erineidis fr. Cũq; diceret se ꝑ nescire. docuit ei modũ ad cogñscẽdũ admonens eam videlicet vt cum de nocte cũ eo dor

miret: cōtrectando caput eius inquireret an aures haberet. sciebat em̄ magꝰ ille pater puelle fratrem ipsius erineidis quē suspicabaꝫ esse auriculis carere. qz sibi eas cambises viuens ob certam causam p̄cidi fecerat. Quod illa agens ⁊ sine auriculis esse patri nuncians: cōiuratione facta per eum cum alijs magis ipsum occiderunt. Sicq; illi duo fratres magi non p annū integꝝ apud persas regnauerunt. Et refert Ualeriꝰ li. ij. q ps̄e nō aspiciūt liberos suos p̄usq; septē annos ipleuerit quo puuloꝝ amissionē equo animo sustineant.

Occisis aūt magis inq̄t Justinus li. j. magna q̄dem gloria recupati regni p̄cipū fuit sed multo maior in eo qō cum de regno ambigerēt: p̄cordare inter se nō potuerunt. Erāt em̄ virtute ⁊ nobilitate ita pares: vt difficilem ex his ꝓbo electionem equalitas faceret. Ipsi g̃ viam inuenerunt q̄ de se iudiciū religioni ⁊ fortune cōmitterēt. pactiq; inter se sunt: vt die statuta omnes equos añ regiam domū primo mane p̄ducerēt. ⁊ cuius equꝰ ante solis ortū hinnitū primū dedisset: is rex esset Nam ⁊ solem ps̄e vnum deum esse credūt. ⁊ eq̄s eidem deo cōsecratos ferunt. Erat inter coniuratos vnus darius ystaspis filius. cui de regno sollicito equi sui custos ait. Si ea res victoriā moreretur nihil negocij supꝫē nisi vt facēt de nocte equū suū misceri eque in illo loco quo cōgregandi erāt ratus ex voluptate veneris futurū quod euenit. Quo facto postera die cū ad statutā horam ⁊ locum p̄ueniſſent omnes. darij equus cognito loco ex desiderio femine statim hynnitū dedit: ⁊ segnib⁹ alijs felix auspicium domino p̄mꝰ emisit. Tāta aūt moderatio ceteris fuit vt audito auspitio: confestim equis desilirent: ⁊ dariū regem salutarent. Et tunc cognatio darij iuncta cum pristinis regibus fuit. Doxq; in p̄ncipio regni: cyri filiā in matrimoniū accepit.

Igit̄ post duos §.IX.

magos fm̄ Vincen. in spe. histo. quartus a Cyro darius filius ystaspis vnus ex septē magis ps̄arū monarchiam accepit anno q̄nte etatis. lxix. mundi vo ter millesimo quadringentesimo quadragesimosecundo. fm̄ nostrā translationē. fm̄ vo septuaginta ⁊ bedā. anno q̄ter millesimo. dc. lxxix ⁊ reg̃uit annis. xxxvj. Huic dario familiaris erat zorobabel filius salatiel de genere ioachim de tribu iuda. Cum em̄ interdixisset cambises reedificationem templi in hierlm. ascēdit ad eū zorobabel: ⁊ p huius darij interuentū tēptauit aīm regi immutare: sed nō valuit. Et tūc p̄suasit dario secretus vt votum voueret deo israel q̄ si eū regē faceret restauraret templū ipm. et vniuersa vasa domus dñi que adhuc erant apud reges persaꝝ. remitteret ad hierusalem. qō et fecit. Unde cum audisset zorobabel dariū suscepisse regnū: ad cuz fiducialiter accessit p ea re impetrāda. Cūq; hortantibus zacharia ⁊ aggeo ꝓphetis dñi populū ad reedificationē templi ⁊ p̄ncipes ps̄arum qui erant in eis vicini p̄hiberent. nec p hoc dimittēt p̄secutionē operis: significauerunt hoc dario vt nota fieret eis volūtas sua circa hanc rē. Et ascēdit zorobabel cū dictis nuncijs ad dariū. qui honorifice susceptus est ab eo. Et cū Darius fecisset cenam magnā cunctis p̄ncipibus p̄uinciarū. mota q̄stione seu p̄posito p̄obleumate int̄ tres cubicularios darij custodes corporis sui. quoruz vnus erat iste zorobabel: que res esset fortior cunctis. Unus dixit vinū. secundus regē. tertiꝰ q̄ et zorobabel dixit: mulierē. sed adhuc magis fortez esse veritatem cūctis. P̄romisit aūt dariꝰ magna ei qui p̄fectius questionē solueret. Discusso g̃ p̄obleumate cora dario ⁊ sapientibus ⁊ singulis assignantibus rōnem dicti sui: determinatū est iudicio omniū eē qō dixerat zorobabel. qz. s. veritas fortior est omnibus ⁊ sp manet. vt plene habeť. ij Esdre. Et ex hoc offerente se dario ad cōcedēdū qō ab eo postularet: petijt zorobabel reedificationē templi in hierosolymis ⁊ remissionē vasoꝝ eiꝰ Rex aūt darius recolens se hoc deuouisse gratāter annuit. Unde et vasa templi ei cōsignans scripsit ep̄las p eum vt p̄ncipes finitimarū natōnū iudee qui obtinuerant a cambise q̄ nō p̄mitterēt p̄sequi inchoatum edificiū. nullo mō amplius impedirent: sed iuuarent impensis regis. Statuens vt quicūq; faceret ꝓtra hoc decretum lignū sumereť de domo eius in quo suspenderetť: et bona eiꝰ cōfiscarenť. Sic igiť scōo anno darij ystaspis resumptū est opus tēpli dñi. et septimo anno regni eiusdē cōsummatū. Unde a p̄ma licentia data a Cyro qñ inchoatū est opus: vsq; ad septimū annū darij: fluxerunt. xl vj. anni. vt patz ex supra dictis. Et fm̄ hanc cōstructionē templi interpollatam dixerunt chaldei. Quadraginta ⁊ sex annis edificatū est templū hoc ⁊ tu rē. Et mense. xij. dedicarūt et postea tpe suo phase celebraſt. Quid aūt fuerit de archa federis nō est certū. creditť tñ q̄ hebrei ad instar ꝓris fecerūt aliā. Uaz intť manubias quas tulerunt romani de iudea: fuerūt archa. mensa et candelabrum.

Hoc tempore .§.X.

democritus phūs ⁊ heraclitus tenebrosus ⁊ anaxagoras phūs et heschilus tragediarū scriptoꝝ clari habenť. vt dicit Eusebius i croñ. De democrito refert agellius in lib. noctiū athicarū q̄ ditissimꝰ fuerit ⁊ oē p̄monium suū reliquēs ciuibꝰ suis athenas p̄fectus est. et ibi oculos sibi eruit vt vegetiores cogitatiōes haberet. Liberꝰ tñ dicit hoc egisse ne videret bñ esse ciuibꝰ malis. Tertulianꝰ aūt aliā cām assignat. qz. s. femias sine cōcupiscētia videre nō poterat. Porro merito sibi oculos eruit: qz magicas tenebras oculis hūanis inuexit. Dicē em̄ ysiō. q̄ artē magicā multis seculis post zoroastrē democritus ampliauit. qñ ypocratꝭ medicine disciplina efflorꝫit. Heraclitꝰ fm̄ Aug. dixit omnes deos p̄stare ex igne. sic pittagoras ex nūeris Epicharus ex athomis. ḥ sic macrobiꝰ refert dixit aīaz eē scintillā stellaris eēntie. Fuerūt aūt vt testať macrobius duo heraclitι. vnꝰ q̄ dictꝰ ē physicus et cognominatus est heraclitus tenebrosus ⁊ alter pontichus q̄ dixit aīam esse lucem.

Anaxagoras au .§.xi.

dito: fuit anaximenis. hic ꝑm Aug. de ciui. dei. rerum oim quas videmus effectorē diuinū animū sensit. ⁊ dixit ex infinita materia que cōstaret sibus inter se particulis rerum oim quibus suis exppijs singula fierent sed animo faciente diuino Aderito de his dici potest. Nescierunt diuina neq; intellexerunt humana que essent agenda: ⁊ iō in tenebris inferni habitant lz fecerint vel dixerīt aliqua bona. Dicebat hic anaxagoras q̄ homo ē mensura oim rerum. Hic vt ait Valerius li. viij. post longam pegrinationem ꝑ sapientie studio i patriam reuersus. cuz possessiones suas desertas vidit: nō essem inquit ego saluus nisi iste pissent. Hic audita morte filij: illi q̄ sibi nūciauerat respōdit. Nihil inquit mihi noui nuncias. Ego eīm ex me natum sciebam esse mortalē. Si quis hanc vocem (dicit valerius) efficaciter in animo receperit nō ignorabit ita liberos ꝑcreandos vt memīerit eē morituros sicut mori neminē q̄ non vixerit: ita nec aliquem viuere posse q̄ nō sit moritur⁹. Huic venenū datuz est inquit Boetius vt reo mortis. eo q̄ dixerit solem non deū sed lapidē esse ardentē: quem Athenienses ꝑ deo colebant. scz solem. Sed dicit Aug. xviij. de ciui. dei. Miror cur anaxagoras reus mortis fact⁹ sit athenis. q̄ dixit solem esse lapidem ardentē. negans vtiq; deū. s. solem esse: cum in eadez ciuitate gloria floruerit epichurus. vixitq; securus. nō solū solē vel vllū siderum deū esse non credens: sed nec iouem vel vllū de nr oīno in mūdo habitare contendēs. ad quez preces hominū supplicatiōesq; pueniat. Hic anaxagoras vt ait Aug. successorē habuit archelauz q̄ fuit magister socratis. q̄ archelaus de pticulis inter se similibus q̄bus singula queq; fierēt. ita putauit constare oīa vt in eis etiā mentē esse diceret que corpa eterna. i. illas pticulas cōiungendo et dissipando ageret oīa. ¶ Heschilus tragediaruz scriptor. dum quadam die in sicilia sub diuo esset capite caluo discooptus. aquila desup volitans: cum testudine apta extimans caput illud lapidē testudinē. sup ipm illisit vt fracta duricia eī carnibus eius vescerē. Quo vulnere pncipiū fortioris tragedie extinctum est inq̄t Valerius.

Anno aūt darij .§.xii.

ytaspis. xix. vt refert Justinus li. ij. ipse dari⁹ rex psaz. cū filie ianciti scitaz regis petitas nuptias nō obtinuisset: bellum ei intulit. Armatisq; septingentis milibus hoīm scithiam ingressus est. Nō facientibus aūt scitis pugne potestatez. metuens ne interrupto ponte histri reditus sibi interclude rēt: amissis octingentis milibus hoīm trepid⁹ refugit. que iactura abundante multitudine inf dāna numerata nō est. Inde asiā ⁊ macedoniaz domuit ⁊ yonas nauali bello supauit. Cognitoq; q athenienses yonibus ꝓtra se auxiliū tulissent: omnē impetū belli in eos ꝓuertit. Quo audito athenienses a lacedemonijs auxiliū petierunt. Interim cum viderent persas quadriduī religiōe tenerī. nacta occasiōe nō expectatis lacedemonijs instructis. x. milibus ciuiū ⁊ placentib⁹ auxiliarib⁹ mille. aduersus sexcenta milia hostiuz in campis marathonijs in bellum egrediūtur. Miltiades dux belli erat ⁊ auct⁹ non expectādi auxilij. quē tanta fiducia cepat vt plus ꝑsidij in celeritate q̄z in socijs duceret. Tantaq; in pugnā eunt⁹ alacritas fuit. vt cū mille passus inter duas acies essent: citato cursu añ iactū sagittarū ad hostem venerunt. Nec audacie eius euentus defuit. pugnatū est eīm tanta virtute vt hinc viros: inde pecudes putares. Victi pse in naues fugerūt. ex quibus multe suppresse multe capte sunt. In eo ꝑlio temistocles adolescētis gloria emicuit. et cinegiri militis atheniensis. q̄ post prelij inumeras cedes cū fugiētes hostes ad naues egisset: onustam nauez manu dextera tenuit nec ꝑus dimisit q̄z amputaret. Qua amissa sinistra q̄z nauē tenuit. quaz et ipsam cū amisisset ad postremū morsu nauē tenuit: sicq; nec cedibus fatigatus nec duabus amissis manibus deuictus truncatis. Ad vltimū velut rabida fera dimicauit. Ducenta milia psarū eo ꝑlio sine naufragio ceciderūt. ¶ Anno darij. xxix. aristides cū ignominia de ciuitate sua ejicit ꝑm Eusebiū in croñ. Et addit Vincen. in spe. hyst. q̄ legit expulsus ex eo q̄ ꝑter modū iust⁹ esset.

Dariusdemū .§.xiii.

decessit relictis multis filijs ⁊ in regno et ante regnū susceptis. Ex quibus arthemenes maximus natu. etatis ꝑulegio regnū sibi vendicabit. Xerses vo sibi ex nascēti felicitate. Nam dario pauato natus ei erat arthemenes: ipo iam rege xerses Et ideo dicebat fratribus ante regnū natis patrimoniū qō tunc darius priuatus hēbat iure deberi: sibi aūt regnū. Tandē patruū suū ariofernem iudicē elegerūt ꝓcordi aio. Adeoq; fraterna ꝓtentio fuit. vt nec victor insultauerit nec victus doluerit: ꝑ et ipo litis tpe munera sibinuicē mittebant iocunda q̄z inter se nō solū solatia ꝑ et credula cōuiuia habebant. Judiciū q̄z ipm sine arbitris vel sine cōscio fuit. Tanto moderati⁹ tunc fratres inter se maxima regna diuidebant: quanto nūc exigua patrimonia partiunt. hec iustinus libro. ij.

¶ Igit xerses filius darij ꝑsarum q̄ntus cepit regnare anno etatis quinte. cxvj. Mūdi vo ter millesimo. ccclxxxix. ꝑm breuiorē computationem. et regnauit annis. xx. Hic vt ait valeri⁹ li. ix. aō luxuriosus fuit. vt edicto pmiū ꝓponeret q̄ nouū voluptatis genus inuenisset. De h Valeri⁹ li. j. Xerse lacedemoniā inuadenti ꝓsilium agitāti vinum in pateram infusum nō semel ꝑ iteruz in sanguinē ꝓuersum est. Qua de re monitus est ab incepto desistere. Jdē libro ix. Xerses grecie belluz inducturus cōuocatis asie pncipibus ait. Ne viderē inquit meo tm vsus consilio vos contraxi. ceterū mementote vobis magis esse parendū q̄z suadendū. Seneca. vj. de benefi. Cū bellū grecie indiceret xerses: animū tumētē oblitū q̄z q̄ cadit cis confideret nemo nō impulit. Cūq; in incerto multa iactarent. demaratus lacedemon⁹ solus

dixit. Ipsam illam qua sibi placeret multitudinē indigestā ꝛ grauē metuendam esse ducenti. Non eñ vires habere: sed pondus. in modica nūq̄ regi passe: nec diu durare qđ regi non potest. Orosius. Habuit xerses septingenta milia armatorū de regno: et trecenta milia de auxiliatoribus. Rostratas naues mille ducentas. onerarias tria milia. Aduersus tantū exercitū Leonida rex sparta nor cū quatuor mīn milibus armatoꝝ in angustiis trimopilarū obstitit. triduoq̄ ꝓtinue nō duor pugna sed vnius populi cedes fuit. Quarta die cum videret leonida hostem vndiq̄ circūfundi. socios hortat vt se ad meliora tpa reseruet. Ipse cū sexcentis mīn viris sexcentorum miliū castra irrupit. Perse quoq̄ ipsi spartanos adiuuant. mutuis cedibus suis preliū a principio noctis in maiorem ptem diei tractū est. postremo spartani vincendo fatigati mortui inter mortuos ceciderunt. Ad suos dixerat ante ille clarissimus lacedemonior dux leonida illa famosissima incitamēta ꝑn dete inquit tanq̄ apud inferos cenaturi. Justinꝰ li. ij. interim xerses mittit quatuormilia armatoꝝ delphos ad tēplū spoliandū. qui omnes imbrib⁹ ꝛ fulminibus deleti sunt. Porro in initio belli cōsulentibus spartanis apollinē delphicum. rūsuq̄ fuerat aut regi spartanorum aut vrbi cadendum

Xerses aūt duobus vulneribus in prelio acceptis nauale certamen expiri statuit. Aduentante aūt xerse consulentibus athenien sibus oraculum delphicū. rūsuq̄ fuerat. vt saltim muris ligneis tuerent. Qđ temistodes dux nauiū ꝑsidiū interpretatus. psuasit athenis ꝛ socijs vrbibus vt naues edificarent. ꝓbatoq̄ cosilio cōiuges ꝛ liberos cū precioſissimis rebus aditis insulis relicta vrbe demādant. Itaq̄ xerses tespiadas ꝛ plateas ꝛ athenas vacuas hoibus incendit. Et qñ ferro in homines nō poterat: igne in edificia crassat. Conserto aūt nauali prelio ipse in littore expectator pugne residet. Artemisia regina halicarnasi q̄ xersi in auxiliū venerat. inter ꝑmos duces acerrime pugnabat. ꝛ cum eēt auceps pugna: ꝓnes iuxta preceptum temistodis se paulatim certamini subtrahere ceperūt. Quor defectio ꝛ aīos ceterorum fregit ꝛ persas iam fugā dudū circūspicientes apte fugere psuasit In qua fuga multe naues merse multe capte sūt. plures aūt seuiciā regis timētes domi dilabunt. Anxium tot malis regē mardonius aggredit. psuadens regi in regnū redire ꝑ⁹q̄ aduersa fama domi res nouas moliret. Se aūt si sibi residue copie ttadant. ꝛ vltionē ab hoste exacturū: ꝛ domesticā ignominiā ꝓpulsatur Aut si aduersa fortuna pseuerasset. cessurū se quidem hosti sine regis infamia. Probato itaq̄ cōsilio exercitus mardonio tradit. rex auidus ad reditū. vbi pontem quasi victor maris ex nauibus fabricauerat ꝓfectus est. quē cū hybernis tempestatibus solutū repperit: piscatoria scapha trepidus transijt in regnū. Talis fuit fuga regis: cui⁹ tam terribilis fuerat aduentus. Hanc eius fugaz pulcre signauerat monstruosus ille partus eque. que in eius exercitu vulpem peperat. Pedestres q̄q̄ copie ꝑm orosium que ducibus cōmisse fuerāt labore. fame. ac metu cōtabuerunt. ꝛ crudescente morbo tanta pestis tantaq̄ feditas morientiū exorta est: vt vie cadaueribus replerent. vnde dire aues atq̄ improbe bestie escarū illecebris sollicitate morabundū sequebant exercitum.

Confecto aūt §. XIIII.

bello ait Justinus li. ij. cū de premio ciuitatē ageret oim athenien sīū iudicio virtus ceteris ꝓlata ē Inter duces q̄q̄ temistodes princeps ciuitatū testimonio iudicatus gloriā patrie auxit. Hui⁹ tamen themistodis adolescētia tot vicijs in principio subdita fuit. vt eū pater abdicauerit. mat ꝛo ꝓpter eū suspendio vitā finierit. Hic est temistodes q̄ cū eū quidā cōsuleret de filia an eam daret pauꝑi sed ornato: aut locupleti parū ꝓbato vxorem. malo inquit virū pecunia q̄q̄ pecuniaz viro indigentē. Idē theatrū petēs cū interrogaret cuius vox auditu illi futura esset gratissima: rīdit. A q̄ artes mee optime canent. Ex quo intelligit ꝑm Tlin. histo. eū valde cupidū fuisse glorie. Hic tandem temistodes exul vt legit a ꝓsa rege xerse susceptus. cū eum videret bellū inferre atheniensibus: ne aut destitueret bene de se meritū: aut oꝑugnaret patriā suaz magnesie. hausto thauri sanguine mort. Tulli⁹ q̄q̄ de eo in li. de amicicia: ait. Quis clarior in grecia temistode. quis potentior: q̄ cū impator bello ꝓsico greciā seruitute liberasset. ꝓpter quod in indiā in exiliū expulsus eēt ingrate patrie iniuriā nō tulit quā ferre debuit: ꝑ fecit id qđ vigiti annis ante apud nos fecerat corilianus. his adiutor contra patriaz adiunctus ē nemo. Itaq̄ vt q̄q̄ sibi mortez acciuit. laudant hi ab ethnicis sed condemnant a catholicis. vt ꝓz xxiij. q. v. si non licet.

Temporib⁹ his §. XV.

Pindarus. sophocles. ꝛ euripides claruerūt ꝑm Eusebiū in cron. hic pindar⁹ e cōuiuij loco a Castore et polluce spectantibus ceteris ꝓuius vocatus est: et mor eo egresso sup remanentes tricliniū collapsum est. Hic cū in gymnasio sup gremium pueri quo vnice delectabat capite posito se q̄ eti dedisset. placidū finē accepit ꝑm Valerium.

Sophocles q̄ vsq̄ ad summā senectutē tragedias fecit: vt testat valerius. cū ab eo iā sene q̄dā q̄rēt. an etiā nūc reb⁹ venereis vtēt. Dic meliora inq̄t. Libent. n. istinc tāq̄ ab aliq̄ furiosa dīnatiōe ꝓfugi. Idē cū iā senex tragediā q̄ndā in certamē miserat. cūq̄ suspensis ancipitis certaminis expectaret sniam: audiuit se vna snia vicisse ꝛ pre gaudio expirauit. De euripide dicit Boe. in lib. de ꝓso. Euripidis ꝓbo sniam q̄ carentē libidinis in. fortunio dixit esse felicē. Hic euripides cū a cena regis archelai domū rediret a canib⁹ dilacerat⁹ ē Crudelitas fati: ingenio tanto nō debita inq̄t valerius. Idē aūt archelaus rex intantū dilexit euripidē. vt ei summā cōsiliox cōmitttret. Qui audita eius morte crinē suū totōdit. qđ tū seneca dicit eū fecisse metu repentine eclypsis solis. Eo tē-

pore herodotus hiſtoriax ſcriptor agnoſcit. t rō me virgo veſtalis ſymia ſtupro deprehenſa viua de foſſa eſt vt ait Euſebi⁹ in croñ. ¶ Juſtinus li.ij. Xerſes g terror antea gentiū.bello in grecia infeliciter geſto:etiā ſuis ptēptui eſſe cepit. Et deficiente regis quotidie maieſtate. Arthabanus pfectus eius in ſpem regni adduct⁹ cū robuſtiſſimis ſeptē filijs aulā regis ingreſſus veſpi.que illi iure amicicie ſemp patebat:rege trucidato filios ei⁹ dolo aggredit.dixitq artarxerſi puerulo.regem adarto fratre ſuo interfectū.et ſic in necem fratris innocentis impulit eū:q dormiens inuent⁹ quaſi ſomnū fingeret interfectus eſt. Cū g arthabanus ſolū illū de regis filijs ſupeſſe vidēt.metuētq de regno certamia pncipū:aſſumpſit in ſocietatez pſilij bachabaſuz. Qui pſenti ſtatu ptentus.rem pdidit artarxerſi.quo pater et frater occiſi ſunt. Quibus cognitis artarxerſes veritus numerū filiox arthabani.in poſterū diem paratū eē exercitum iubet:quaſi recogniturus t numerū milituz t in armis induſtriam ſingulox. Cūqz inter ceteros arthabanus ipe aſſiſteret armatus' rex ſimulat ſe breuiorem loricā habere:et iubz arthabanū ſecū cōmutare. Exuentē ſe ac nudatū gladio trajicit:et filios eius corripi iubet. Et ſic adoleſcens egregius t cedem patris vindicauit et ſe ab inſidijs liberauit. Jſte igit arthabanus rex pſarū.vij menſibus regnauit.vij.

Huic ſucceſſit §.XVI.

ſeptimus artarxerſes q longiman⁹ cognomīabatur. Cui⁹ tpibus eligunt athenis duces perides. et ſophocles ſcriptor tragediax.ꝯ thebanos t lacedemonios: Cūqz lacedemonij agros athenienſiū ppulſaſſent agros pidis intactos reliquerūt. ſperantes ſe illi acquirere poſſe.aut piculū ex inuidia aut ex ſuſpectione pditionis infamiā. Qō perides añ pſpiciens t futurū plīm prędixerat.t ad inuidie declinādū impetuz:agros ipos dono reipublice dederat.hec Juſtin⁹. Perides ſub anaxagora pceptore ſummo ſtudio inſtruct⁹:vt dicit valerius li.viij.egit athenas t verſauit arbitrio ſuo. Cūqz aduerſus voluntatē plī loquereť: iocunda nihilominus t plaris vox ei⁹ erat. Quid eñ inter piſiſtratū t pidē interfuit? niſi q ille armatus hic ſine armis tyrannidez geſſit. Et vt ait tullius in li.de offi. Cum perides, t ſophocles ad colloquendū de cōſulatiōibus publicis ſimul cōſediſſent t caſu pulcer adoleſcens tranſiret:ait ſophocles. O peride vide pulcrū puex.rñdit perides.ptorē decet nō ſolū manus t linguā ſed t oculos habere cōtinētes. Eo tpe inqt comeſtor in hiſto.ſcola.natus eſt ſocrates t lapis habēs formā capraīnā in egeū mare de celo cecidit.

In illo etiā tē §.XVII.

pore Eſdras aaronita legem ſuccenſam a chaldeis repauit. Nouos q̄z hebraex apices excogitauit: q faciliores ad ſcribendū fierēt t ad pnunciandum et ppterea velox ſcriba dictus eſt. Et addidit q̄dam de ſuo:vt titulos pſalmox t plura q̄ legunt in pentatheuco. Tradūt etiā quidā modū ſcribēdi a dextera in ſiniſtrā ipm hebreis tradiſſe cū prius ad modū arantiū ſcriptitarēt. vñ et ſcriptura exaratio ſolet dici. Scribebāt enī a ſiniſtro cornu in dexterū t a dextro in ſiniſtrū. Jſte igit Eſdras inuenit grām in oculis Artarxerſis t petijt ab eo licentiā redeundi in hierlm.vt in lege dñi quā repauerat populum erudiret. Dedit g ei rex licentiā cū hebreis ad pncipes finitimos iudee t cuſtodes arche publice vt traderēt ei nccria. Miniſtros vero tēpli ab omni vectigali:tributo t annonis abſoluit. Dedit etiā ptātem admouendi t pſtituendi iudices t preſides trans flumē. t puniendi cōtumaces. Et aſcēderūt cū eo mille ſeptingenti. et veniētes hierlymā obtulerūt in domo dñi ſacrificia. Tunc eſdras adiurauit ſacerdotes vt emitterēt a ſe vxores alienigenas quas duxerāt t filios natos ex eis:qō t fecerūt. ¶ Tūc etiā tpis fm Euſebiū in croñ. Empedocles t pmenides phi claruerūt. hic eſt empedocles vt teſtat Boe. in plogo de arte muſica.cū ei⁹ hoſpitē gladio q̄dā furibūd⁹ inuaderet eo q patrē ei⁹ ille accuſatione dānaſſet:inflexiſſe dicit modū canēdi t ita iracūdiā adoleſcētis tempauit. Areſtoniles de eo in.ij.methaph. Empedocles finxit q̄ his eſt cā corruptionis t pncipiū eius. Et extimauit q̄ oia gnāt iſta pter vnū:et q̄ oia pter deū ab illa facta ſunt. Fingit eñ q̄ ex lite eſt generatio oīm que fuerūt ſūt: vel erunt.et qz ſi lis nō eſſet in reb⁹:oia eēnt vnū. Sed lis cū ſit in rebus diſpgit eas t nō ſinit que ſcere. Fingit etiā q̄ amicicia eſt cauſa ppter quaz oia ſunt vnū. Jtē q̄rēti q̄dā ab eo cur viuēt? Rndit empedocles vt aſtra inſpiciam. Tolle celum nullus ero. Hic vt refert lactanti⁹ ſeſe incēdijs dedit mortē ſibi inferēdo eo q̄ etnas cē aīas arbitrabať. Dicit tū macrobi⁹ eū dixiſſe aīam ſanguinez eē.in q̄ ſnīa que falſiſſima eſt fuit hereticus. ¶ Demermende legit ait Clin.in ſpe.hiſtor.q̄ in rupe caucaſi loycā inuenerit. Eo etiā tpe Xeno t heraclitus tenebroſus agnoſcūť. Anaxagoras moriť Ariſtarchus tragediographus claret. Cratinus q̄z t plauto comediarū ſcriptores. Crates q̄z comicus t bacillides liricus florent. Sed omnes hi qz nō habuerūt ſapīam t ſcientiā ſanctoruz:perierunt ppter ſuam inſipientiam.

Invicesimo §.XVIII.

aūt anno hui⁹ artarxerſis erat pincerna regis neemias ex filijs captiuitatis iudaice.q cū eēt in ſuſis caſtro.audiuit pegrinos hebraice loquentes: vt ōr in hiſto.ſcol.t accedēs ſciſcitat⁹ eſt ab eis ō ſtatu iudee t hieruſalē. Qui cū audiſſet ciuitatē eſſe ſine muris t plīm in ea afflictū. Nā p diem ſuſtinebāt impetū hoſtiū p noctē intrabāt latrūculi t plateas implebāt cadaueribus occiſox.fleuit neemias t multū triſtis manebat. Qō cū rex ppēdiſſet:ſciſcitat⁹ cām triſticie exp̄ſſit. Qui dedit ei licentiā eūdi.ſtatuto ei tpe ad redeūdū. Precedēs ei epl'as regis vt ab oīb⁹ haberēť in honore t impē dijs vbis reedificande. vñ t p babiloniā trāſiēs multos de filijs captiuitatis ſecū reduxit. Et cuz

applicuissent ꝓsummauerūt opus.muros .s.hierusalem reedificandi infra duos annos ⁊ mēses ꝙtuor ꝓpter multa impedimenta ⁊ fecerūt portas eᵒ Mā finitime nationes in manu forti. aggrediebātur eos. Sed neemias mediā ptē ꝑpli armatā statuit eꝫ ciuitatē vt sustinerēt impetū aggredientiū Alia ꝙ media ps edificabāt vna manu ponētes lapides:alia gladiū tenētes. Post istud supueit scōm impedimētū. Orta eīm fame in terra obligauit se ꝑplꝰ sub vsuris.sed ⁊ agros ⁊ vineas ⁊ iumēta ⁊ domū filios vendere ꝓpter famē cōpulsi sūt Postmodū fecit diuitiᵇ vsuras ⁊ debita relaxari ⁊ a seruitute filios liberari. Terciū impedimētū fuit qꝫ principes trās flumen q̄ inuidebāt ei et operi.coꝛruperūt q̄sdā ex senioꝛibus iudeoꝝ muneribus vt eū moꝛti ꝓderēt.qđ illo ꝓcauente alios modos ꝑabant ad impediendū.aliqñ dicētes falso ꝙ regi accusaret.vt qꝫ vellet ibi fieri rex.aliquando simulabant amicicias secū quibᵒ oībᵒ resistens opus ꝑfecit.sex portas erigēs noībᵒ suis. vt dicit idē cōmestoꝛ.⁊ muros ꝑ totū vnusquisq; ptem suā:ꝓcepitq; neemias vt porte claudereñ ante solis occasum:nec de mane aperireñ ante solē caloꝛē.⁊ oīa in figurā: vt habeaꝫ scīa reedificāde aīe dirupte ꝑ pctiñ in muris virtutū. Aduenīēte aūt septimo mense.s.septēbꝛe. ꝙueniētibᵒ oībᵒ in hierlm ad sacrificiū offerendū.audito a senioribᵒ ꝙ hieremias tpe captiuitatis abscōderat stipites ⁊ prunas altaris in inferioꝛibus terre in valle iosaphat in puteū.miserūt ad locū ⁊ inueniētes stipites ⁊ aquā crassam in puteo adduxerūt. Ea autē effusa sup struē lignoꝝ ⁊ sacrificia posita super altare:erupit ignis cōburēs sacrificia.q̄ ignis durauit nutritus lignis appositis vsq; ad tēpa machabeoꝝ.qñ venditū fuit sacerdotiū summū iasonu. Tūc eīm extinctū est ad scīētiā dandā excessus vicij symonie vt ait Aug.j.q.j. Sicut. Esdras aūt adducto libꝛo legis legit stans sup gradū de mane vsq; ad meridiē. Nouite aūt faciebāt silentiū in ꝑplo vt bene posset a cunctis audiri. Et ꝙ ne iūt octies in die ad audiendū legē. quaꝫ in die ⁊ quater in nocte. Et cū ciuitas esset quasi vacua habitatoꝛibᵒ.rogauit optimates vt hitarent ibi. ⁊ de reliqua multitudine soꝛte emissa statuit vt e decē vnᵒ ibi habitaret. Quibᵒ expletis reuersus est neemias ad regē artaxersem.⁊ esdras moꝛtuus est in senectute bona. Quidā dicūt hūc eē malachiam ꝓphām. Alij asserūt illū alterū esse ⁊ natū in iudea post reuersionē de captiuitate. Ultra aūt duos libꝛos Esdre q̄ autentici habeñ in canone nostro ⁊ hebꝛeoꝝ:habeñ tres alij libꝛi ei intitulati ꝫ apocriphi censeñ.⁊ iō que ibi ponūꝫ et si bona sint ⁊ ꝓphetica:tū omitto. Vincen.tamē multa ex illis refert.li.iij.ca.xlix.spe.histo.

Anno artaxer .§.XIX.

sis.xxxv. claruerūt ypocrates medicᵒ ⁊ Goꝛgias rhetoꝛ. Dicit aūt hiero.in qōnibus sup Geñ.scriptū repiꝫ in libꝛis ypocratis.ꝙ quedā suspitione adulterij fuerat puniēda.cū pulcerrimū peperisset vtriq; parenti dissimilē filiū nisi memoꝛatᵒ medicus soluisset questionem monēs querere ne forte talis pictura esset in cubiculo.qua inuēta mulier a suspicione est liberata. Dicit aūt Vincē.i spe cu.histo.ꝙ Goꝛgias iste de quo ꝫ.nō est ille Goꝛgias epitota de quo refert Valeriᵒ li.j.ꝙ dū mater eius feretro ferreꝫ ad tumuluꝫ moꝛtua. vtero lapsus inopinato vagitu'ferētes stare coegit.sed est Goꝛgias leoninus de q̄ idē refert lib. vij.ꝙ sapientissimus fuit sui tpis.⁊ in cātione publice posita ꝓposuit se oībus qōnibus rñsurū. vnde ⁊ cineres eius eundē honoꝛē secuti sunt qđ oꝛaculuꝫ delphicū. De hoc etiā refert tullius de senectute. ꝙ magister socratis fuerit ⁊ ꝙ.cvij.annos cōpleuerit.nec vnq̄ in suo studio cessauerit. Qui cum ab eo quereret cur tādiu vellet eē in vita. qꝫ inq̄t nihil habeo quo accusem senectutē. Hiero. de eo Goꝛgias rhetoꝛ libꝛū pulcerrimū de ꝓcoꝛdia grecis dissidentibus recitauit olimpie. Cui melanthᵒ inimicus eius.hic inq̄t nobis de cōcoꝛdia ꝓcipit. q̄ tres in vna domo vxoꝛē.s.se ⁊ ancillā cōcoꝛdare nō potuit. Emulabaꝫ q̄ppe vxoꝛ eiᵒ ancille pulcritudinē ⁊ castissimum virum quotidianis iurgiis exagitabat.

Anno artaxer .§.XX.

sis.xl. Socrates plurimo ꝛmone celebraꝫ. hic vt dicit Aug. viij. de ciui. dei. Archelai discipulᵒ fuisse phibeꝫ. Qui ꝓmus vniuersam pbiaꝫ ad coꝛrigendos componendosq; moꝛes flexisse memoraꝫ.cū ante illū omnes pbi magis pbicis ⁊ naturalibus rebus ꝑscrutandis operā maximā impēderint. Nō mihi aūt posse videꝫ ad liquidū colligi.vtrum socrates vt hoc faceret tedio reꝝ obscurarum ⁊ incertarū ad aliquid aptū ⁊ certū repiendū aīm intenderit.qđ esset beate vite necessariuꝫ ꝓpter quā vnā causam oīm philosophoꝝ inuigilasse ac laboꝛasse videꝫ idustria:an ꝙ sicut de illo quidā benuolentius suspicaꝫ. nolebat īmundos terrenis cupiditatibus aīos. se extendere in diu ina ⁊ conari.qñ quidē ab eis cās rerū videꝫ at inquiri quas ꝓmas ac summas nō nisi in vnᵒ veri ac summi dei volūtate esse credebat. vnde nec eas putabat nisi mundata mente posse ꝙphendi. et ideo purgande bonis moꝛibus vite cēsebat instandū. vt deꝛimentibus libidinibᵒ exoneratus animus naturali vigoꝛe in eterna se attolleret.naturāq; incoꝛpei ⁊ incōmutabilis lumis. vbi cause oīm factarū naturarū stabiliter viuūt intelligētie puritate cōspiceret. Constat eū tū impitoꝝ stulticiā se scire aliquid opinātiū.etiā in ipis moꝛalibᵒ qōnibus q̄ totū aīm intendisse videbaꝫ vl' ꝓfessa ignoꝛātia sua vel dissimulata scīa.leꝛoꝛe mirabili disserēdi ⁊ acutissima vꝛbanitate agitasse atq; versasse.vñ et incitatᵒ inimicicijs calūnioſa crimiatione dānatᵒ.moꝛte mulctatᵒ est. In qōnū ꝓ moraliū disceptatione agiꝫ de summo bono.sine q̄ fieri hō beatᵒ nō pōt. Est aūt finis boni q̄ qs cū ꝙuenerit btūs est. Qđ i socratis disputatiōibᵒ duꝝ oīa monet astrui destruit.qm̄ nō euidenter apparuit.qđ cuiq; placuit successoꝝ socratis inde sumpserunt. Aristippus.n.summū bonū dixit volu-

ptatem. Antistenes virtutem. hec Aug. Itez de eo ait hugo de sancto vict. Ethice inuentor socrates fuit. q̄ de ea. xviij. libros ꝑm posituā iusticiā ꝓscripsit. Itē hiero. ꝓmo ꝯ iouinianū. Socrates. xantipē t nuro nepotē aristidis duas habebat vxores. q̄ cū crebro inter se iurgarēt t ille eas solitus eēt irridere q̄ ꝓpter se fedissimū hoiem simis naribus. recalua fronte. pilosis humeris t repandis cruribus disceptarēt. nouissime verterūt in eū impetū. t male mulctatū fugientēq; diu ꝓsecute sunt. Quodā aūt tpe cū infinita ꝓuicia exsuperori loco ingerenti xantipe restitisset. aqua ꝓfusus immunda nihil amplius respondit capite detersо: sciebā inquit futurū vt post tonitruū seq̄ret imber. Idē interrogatus ab alchibiade. Cur xantipe mulierē tā acerbā nō abijceret. Quīm inq̄t cū illā domitalez ꝓpetior: insuesco exercitorq; vt ceteroꝝ foris pestilentiā t iniuriā facilius feram. Nihil aūt se scire dicebat nisi hocipsum q̄ nihil sciret. ℔ Ulin. in spe. histo. De eodē dicit Seneca. q̄ inuitatū ab archelao principe vt ad se veniret q̄tenus eū honorare posset. Ipsum respondisse fertur t nolle ab eo accipe beneficia cui paria reddere nō posset. Joh. cassianus in li. collationum ait Socratē quidā crisеos intuens ait: oculi tui oculi corruptoris puerorꝝ. Cunq; discipuli irruentes in eū punire vellent illatū magistro cōuiciuz: hac ſnia illos repressit. Quiescite o sodales quiescite etenī sum quod asserit. Sed me ꝓtinco. De eodē Agellius li. j. Stare socrates solitus dicit ꝓtinaci statu pdius atq; pnox. a summo luci ortu vsq; ad solem alterū orientē incōuiuans immobilis isdem vestigijs. t ore atq; oculis eūdē in locū directis: cogitabundus tanq̄ quodā secessu mētis atq; animi facto a corpe. Tempantia q̄ tanta fuisse traditū est. vt oia fere vite sue tpa valitudine i offensa vixerit. Idē dicebat socrates multos homines ꝓpterea velle viuere vt ederēt t biberent se aūt edere et bibere vt viueret. Tertullianus de ipo ait. Socrati a puericia adhesisse demoniū dicit. ℔ hi ꝑm deos demões deputāt. Socratꝭ vox est. si demoniū ꝓmittat. Idē et cū aliq̄d de veritate sapiebat deos negans. esculapio galinatiū prior eschari iam in fine iubebat. Credo ob honorē patris eius: q; socratē appollo oim sapientissimū decinit. O appollinis incōsideratū sapiētie testimoniū reddidit ei viro: q̄ negabat deos esse. hiero. Eundē sp multū habere nō possumus qō de Socrate phi falso gliant: q̄tomagꝭ aīm multe faciēs varie hoim sic t corda diuersa. Seneca ad lucillū dicebat socrates. Quisq; volet tibi iniuriā faciet t ꝓtumeliā. tu tū nihil patieris: si tīm virtꝰte cū erit. Idē querenti cuidā. Cur sibi mutatō loco rū nō ꝓdesset ad depositionē viciorꝝ: ait. Quid miraris nihil tibi pegrinationē ꝓdesse. cū te circū feras. Elincen. in spe. histo. hec infrascripte dicunt ſnie eius laudabiles. Adeli⁹ est cauere q̄ pacere. Qui multarū rerꝝ ptātē habz: primū purgare ꝓscīam debet vt q̄ delicta corrigit nō admittat Stultū est vt impare quis velit: cū sibipsi impare nō possit. Age sic alienū vt tuū nō obliuiscaris negociuz. Amico ita ꝓdesto ne tibi noceas. Qō habes ita vtere: vt alieno nō egeas. In tuo magꝭ q̄ alieno labore sarcinā suscipe. Pecunie q̄rēde t tuede modū habere oportz. Elenor ꝓsiliū sequit penitentia. Maxime ꝯria sunt ꝓsilio: festinatō t ira. cum amicis orationes breues: amicicias longas oportet habere. Negat sibipe q̄ qō difficile ē petit. Malū alienū tuū ne feceris gaudiū. principiū amicie bene loq̄: exordiū inimiciciarū maledicere. Amicus raro acquirit cito amittit mltoturpius damnat. Nulli imponas quod ipse pati nō possis. pītem laudare minime decet. Sepultus apud te sermo sit. quē solus audieris. si bene egeris ipe tibi ꝓsone auctoritatē dabis. Peccatū geminat quē nō pudet delicti Que supra nos nihil ad nos. Ualeri⁹. vij. li. de eo. Socrates humane sapientie quasi terrestre quoddā oraculū. Lōpendiaria via eos ad gloriā puenire dicebat: q̄d agerent vt quales videri vellēt tales etiā essent.

Postartarxer §. XXI.

sem inquit Eusebi⁹ in croñ. regnauit xerses duobus mēsibus ꝓsarū rex. viij. post quē non⁹ Sogdianus mēsibus. vij. Cui successit darius cognomento nothus. Cepit aūt regnare anno q̄nte etatis. clxvj. mūdi xo ter millesimo. cccc. xxxix. Sz ꝑm cōputationē bede t. lxx. anno quater millesimo. t. dclxxvj. Et regnauit annis. xix. Hic ē ta⁹ darius. Nam prim⁹ fuit dari⁹ medus auuncul⁹ tyri. Secundus darius ytaspis. Tercius hic darius nothus. Et vt dicit orosius li. ij. Hoc tpibus ḡuissimo terremotu ꝓcussa est sicilia. Insup ex estuantibus ethne montibus ignis faullisq; calidis. cū detrimento plurimoꝝ agroꝝ ac villarū vastata est. Athenienſiū q̄ miserabiles reliquias pesti inuasit diuq; populata est. Anno aūt. iiij. huꝰ darij natus est plato ꝑm Eusebiū in croñ. de quo dicit Apuleius in li. de vita t moribus eiꝰ. q̄ ꝓpius aristodes noiatus est. pater eiꝰ ariston de genē neptuni fuit: mater eiꝰ pition a solone sapientissimo legū atticarum fundatore traxit originem. Et vt ait hiero. in li. ꝯ iouinianū. Heusipꝰ sororis platonis filius. t anaxilides dicūt pitionē matrē platonis fantasmate appollinis oppssaz. t sapiētie ꝑncipē nōaliter nisi de partu virginis editū arbitrātur. Dicit aūt valeriꝰ de eo. q̄ dormienti platoni i cunis apes mel labellis paruuli inserebāt: signantes singularis eloquij suauitatē. Cū aūt Ariston pr̄ platonis deferret eū ad socratē ad erudiendum puulū nocte p̄cedente somniū viderat socrates q̄ in sinu eius aduolauerat pullus candoris eximij et vocis canore de ara cupidinis in achademia. t de sinu suo cātando volabat in celū. Cum igit̄ vidisset puerū platonē a patre ad se deferri: mox socrates interpretationē somnij sui dixit expletam. Hec apuleius. Natꝰ ē aūt plato anno. xlij. etatis socratis magistri sui. Demū Socrates etatis sue anno. lxx. obijt. De q̄ Orosius. Socrates ille auctor clarissimꝰ ppꝫor. veneno sibi apud athenienſes vitā extorsit. Ex quibus verbis dicat Elincē. spec. hist. socratē nō expectasse vt ei a carnifice ve

nenū ꝓpinaret.sed deceptus consilio familiaris sui demonis quē apuleius deū socratis appellat: mortē sibi intulerit:aut amore ꝓlaris glorie: aut timore maioris pene. Jam autē damnat⁹ erat ab athenienſibus.q⁹ deos destruebat vt dicit Tertullianus. Tamen cū penitentia ſnie athenienſes vt criminatores socratis postea afflixerūt ⁊ imaginē aureā in tēplo collocauerūt. Recissa damnatio testimoniū socrati reddidit. Valerius de eo. Socratem ꝓstat etate ꝓfectū fidibus tractandis opam dare cepisse. Tantis eñ doctrine sue diuitijs:etiā musice rōnis vilissimū elementū accedere voluit. Dūq; ad discendū semp se paupem credidit:ad docendū locupletissimuz fecit. Et infra hoiem quippe rex natura cōtinui laboris patientē esse nō sinit. Id quidē vidit sapientissimus socrates. Ideoq; nō erubuit.cū interposita arundine cruribus suis cū paruulis filiolis ludēs:ab alcibiade risus est. Fuit ⁊ Alcibiades socrat⁹ discipulus.de quo dicit Valeri⁹ ⁊ Aug⁹.q cū beatū se putaret ex eo q diues et pulcer ⁊ loquēs eēt socrates cū eo disputauit ⁊ demſauit q̄miser eēt: qñ ſtult⁹ eēt et tātū eū suis rōnib⁹ exagerauit: vt ipm flere cogēt. De q̄ etiā refert Boe.in li.de ꝓso. Arestotilē dixisse.q sic̄s linceos habēt oculos vt interiora corpis humani posset inspicere. videret q illud corpus alcibiadis qđ in ſupficie pulcerrimū erat: intrīsecus foret turpissimū. De eodē ait valerius li.vj. Alcib adē quasi due fortune partite sunt. Altera que ei nobilitatē eximiā abundātes diuitias.formā p̄stantissimā. fauorē. ciuiū ꝓpensum.summa impia ꝓcipuas vires.flagrantissimū ingenū assignaret. Altera q̄ dānationez exiliū.inopiā.odiū patrie violentā mortē infligeret.ne aut hec aut illa vniuersa:ſ varia ꝓplexa freto estuiq; similia. Hic alcibiades ſm eusebium in cron. ꝓpter inuidiā fugit ab athenienſibus ad lacedemonios q̄ erāt hostes atheniēſiū. Sed iterū apud lacedemonios virtus eius pl⁹ inuidie ꝓtraxit q̄ gratie. Fugit aūt ad bamathū q̄ accepto p̄cio a lisandro lacedemonioz p̄ncipe iussit eū interfici. vt ait hiero.li.ꝯ iouinianū.misitq; caput ei⁹ lisandro in testimoniū cedis. Cūq; reliq ps ſepulta iaceret:cōcubina ei⁹ funeri busta persoluit: ob amorē ei⁹ mori pata. Alij tū dicūt ipm seipm incēdisse. Alij vt iustin⁹ ⁊ oroſi⁹ asserūt eū cū ad psas fugeret:a tyrannis.xxx.athenienſibus missuz vt in via occideret.⁊ cū apte fieri non posset de die. de nocte cū dormiret in cubiculo fuisse crematū.

Claruit eo tpe anno.ſ.darij.ix. Eudox⁹ astrologus ſm Eusebiū in cron.q in excelſi montis cacumia ꝓscēdit vt astroz celiq; mot⁹ deꝓhendēt.

Lacedemonij .§.xxii.

versatiū destruentes.heracleā ciuitatē condūt in qua vt dicit Helinand⁹li.xvj. fuit illud ,theatruz mirabile qđ ponit q̄ntū int septē mirabilia mundi. Nā de vno monte marmoreo ita sculptum est vt oñs cellule ⁊ mansiōes ⁊ muri ⁊ antra bestiaz ex vno solidoq; lapide facta sint. Est āt totū theatrū supvij.cācros de ipso lapide sculptos apē

dens. Et nemo in gyrū ipm tāsecrete aut sol⁹ aut cū alio loq poterat:q̄n oēs q̄ in circuitu erāt non audirent. Eo tpe egyptus a ꝓsis recessit. et rursū egyptioz renascit dinastia. Hiero.in cron. Euripides in creta iouis ꝓbans nō solū a carnib⁹: ſ ⁊ a coctis cibis abstinuisse refert. Testat aūt helinand⁹ vbi ꝯ.q.xxx.rectores q̄ fuerāt creti ad disponēdū rēpublicā athenieū.quersi sunt in tyrannidē adūatis sibi trib⁹ milib⁹ satellitū.⁊.dcc.militib⁹ de exercitu victorie. Ubi.xxx.rectores vt refert Hiero.ꝯ iouinianū.cū phidonē necassent in ꝓuinio:filias eius virgines ad se venire iusserunt: et scortoz more nudaz ac sup pauimēta sanguie patris cruentata impudicis gestib⁹ ludē q̄ paulisp dissimulato dolore cū ꝓuinas temulētos cernerēt q̄si ad req̄sita nature egredientes.inuicē se cōphēse p̄cipitauerūt in puteū vt ꝯgitatē morte fuarēt

Post darium .§.xxiii.

regnauit in ꝓsia artarxerses fili⁹ ei⁹ q̄ dictus ē mē non.et in li.hester.dī assuerus vt dicūt hebrei: et refert hist.sco.vnde sub eo ꝓscripta est historia hester.q̄ liber autētic⁹ est etiā ſm hebreos. Regnit hic sup.cxxvij.puincias ab india vsq; ethyopiā et erat in susis ciuitate soliū regni eius. Justin⁹ et pompei⁹ trogus dicūt istū artarxersem ex pelicibus suis.c.et.xv.filios habuisse:qđ valde consonat libro hester. vbi ōr q̄ pt⁹ repudiationē regine vasti:p vniūsas puincias q̄site sunt puelle specio se ⁊ virgines semel ⁊ scō.⁊ adducte ad ciuitatez susis q̄s rex cognouit:⁊ demū ex oīb⁹ illis elegit sibi hester in vxorē. Iste igit assuer⁹ tercio anno regni sui fecit grande ꝓuiuiū cūctis p̄ncipib⁹ suis medoz ⁊ ꝓsaz ⁊ p̄fectis puinciarū dieb⁹.clxx. et postea populo q̄ erat in susis dieb⁹. vij.et ponit ibi magnificentia apparat⁹ ⁊ pompe mirabilis. Cūq; missiſſet rex ꝓ vasti regina vxore sua pulcra valde.que et ipsa fecerat ꝓuiuiū feminaz ⁊ noluisset venire indignat⁹ est. ꝓpter qđ de cōsilio sapientū repudiauit eam ⁊ regno priuauit.q̄si teqz sunt virgines speciose ex diuersis locis vt ornate certo tpe postea ingrederent ad regem certa die. Et inter omnes hester de genere hebreorum neptis mardochei quam sibi in filium adoptauerat:pulcerrima adducta ei sup oñs placuit. ⁊ vxorē duxit.reginā faciēs loco vasti. Mardocheus post h manens ad palatij ianuā. detexit ꝓditionē eunuchoz q̄ tractabāt occidere regē. Exaltauit aūt rex assuerus aman de stirpe agag sup omnes p̄ncipes suos. vñ oēs eū adorabant ⁊ genua flectebant excepto mardocheo. Qđ ille ꝓpendēs et indignans ꝓsuasit regi ⁊ literas procurauit. vt certa die occiderent omnes iudei vbicūq; inuenti essent veluti discordantes a ritib⁹ alioz ⁊ legibus. vt sic et mardocheus occideret cū alijs quē sciuerat esse de genere iudeoz. Quod intelligens mardocheus nunciari fecit regine hester vt cum rege loquens exterminio eoruz obuiaret. Que dixit vt induceret iudeos ad ieiuniū ⁊ oratōnē. Hester post triduū ieiunij ⁊ orationis sui ⁊ populi e⁹ ornata ingressa ad regē nō vocata. cū vidit eam

rex: primo terribilē aspectū ei ostendit. ꝓpter qđ ex timore in pallorem versa ⁊ quasi lapsa. Nam lex erat ꝙ quicūqz ingrederet ad regē nō vocat⁹ subito occideret: nisi rex virgam aureā quā tenebat in manu extēderet sup eam. Vertitqz de⁹ spiritū regis in mansuetudinē ⁊ exiliens de solio sustentauit reginam ⁊ confortauit eaz ne timeret. et osculata virga ipsa extendit sup collum eius. Rogauitqz regem post laudationez eius vt veniret ad ꝓuiuū suū ipse et aman. qđ et ꝓmisit facturū Egressusqz amā de curia ⁊ occurrēs mardocheo nō eū adorāti. iratus ꝫ cū reuersus domū cōtulit cū vxore ⁊ amicis ⁊ de benivolentia regis ⁊ regine: ⁊ de indignatione ꝫ mardocheū nolente eū adorare. qui suaserūt sibi vt pararet in domo lignū altū. l. cubitis ⁊ eū ibi suspendi faceret. qđ et ordinauit. Noctē aūt precedentē ꝓuium rex ducens insomnē cū legi faceret historias gestorū in illis temporibus ventū est ad ꝓiurationē factā cōtra regē ꝙ eunuchos: detectā ꝙ mardocheū: cōperiensqz nil retributionis ꝓcepisse ꝓ tanto beneficio. ab aman reperto in aula quesiuit de honore impendendo ei quē ⁊ ipse vellet multū honorare ⁊ modo tenēdo. estimās vt de eo intenderet: modū expressit magnificū. et iussit rex totū illud adimplendū mardocheo. ipseqz aman ex iussu regis anteibat mardocheū ꝙ ciuitatē clamās ⁊ dicens. Sic honorabit quē voluerit rex honorare. Reūsusqz in domū suā cū magna tristicia ꝟuidie. dixit vxori ⁊ familie quod acciderat. Qui dixerūt ꝙ si mardoche⁹ ille erat de semine iudeoꝝ: nō possz ei resistere ꝫ illi prevaleret. Accedētē aūt eo vocato ad cōuiuū ꝙ reginā ꝓato cū rege: post cibū interrogauit rex qđ peteret ab eo ꝓatus etiaz dimidiū regni dare. Que petijt vitā sibi ⁊ ꝓlo sue seruari. cū dati essent in mortē ꝙ ordinationez ipius aman. Qō audiens rex surrexit irat⁹ de ꝓuiuio ꝫ aman ꝙgens in hortū. demū mādauit vt in cruce mardocheo ꝓata ipe aman suspenderet. Extinde rex anulū suū quem aman auferri iusserat dedit mardocheo exaltans eū loco aman: audito ꝙ esset patruus hester regine. Procurauitqz ipsa a rege ꝙ epl̄e destinarent ciuitatib⁹ cūctis in ꝫuū. i. ꝙ irritatis ꝓmis. ecōtra die illa que statuta erat ad occasionē iudeoꝝ: darent lnia ipis iudeis occidendi hostes eoꝝ. Qō totum factū est. die. s. xiij. duodecimi mēsis q̄ dicit adar. Sicqz ⁊ exitū iudeoꝝ ⁊ luctus ex piculo ꝓuersum est in gaudiū et festū. Et die illa. xiij. occisi sunt in susis ꝙngēti hostes iudeoꝝ ab eis: et. x. filij aman suspensi. In aliis aūt ciuitatibus ⁊ locis. lxxv. milia hoīm occisa Ordinauitqz mardocheus vt dies ille fest⁹ celebrarent a iudeis vbiqz epl̄as scribēs qō adhuc observant appellantes diē illā furim. Extinde ponit somniū qō aliqñ viderat mardoche⁹. s. duos draconēs ad seinuicē bellantes: ad q̄z clamorem cuncte cōcitate sunt gentes. Conturbata est gēs iustoꝝ timentiū mala sua ꝓpata ad mortē. clamaueruntqz ad dñm. Illisqz vociferantibus fons ꝓmus creuit in flumen maximū ⁊ in aquas plurias redūdauit: luxꝝ ⁊ sol ort⁹ est ⁊ humiles exaltati sūt et deuorauerunt inclitos dracones. Ille aman et mardoche⁹ fons pu⁹ tē. Ꝫ tamē in editiōe vulgata. Silliter verba epl̄e misse ab artarxerse assuero sup infectione iudeoꝝ ⁊ cā ⁊ ofo mardochei deuota ⁊ oratio hester in editione vulgata. Ponit etiā ibi epl̄a valde pulcra artarxersis ad oñs ꝓuincias suo dñio subditas reuocatorias ꝓpter lr̄arū. declarādo Ꝫ nō ꝓcedē ex leuitate: talis. s. reuocatio Ꝫ ex magna rōne. declarando maliciā amā. ⁊ benivolentiā mardochei. Sed cū hester fuerit ꝑmo cognita ab artarxerse nō vt vxor cuz adhuc vxor nō esset. nescio videre quō possit aliq̄ excusari a peccato mortali luxurie nisi dicat ꝙ fecerit hoc familiari cōsilio spūssancti: sicut ⁊ osee ꝓpheta cognoscēdo mulierē fornicariam ⁊ samson validam. Ubiqz em̄ sunt magna mysteria int̄ cristū ⁊ ecciam. Ꝫz ⁊ assuer⁹ ꝺz duct⁹ ad fidē veri ꝺi ꝙ mediū hester. vñ glo. sup illud apli. j. Cor. vij Saluatus est vir infidel ꝙ mulierē fidelē. inducit exemplū assueri saluati ꝙ hester vxorē fidelē.

Tempore ꝺ §. xxiiii

artarxersis claruit Xenophon discipul⁹ socratis q̄ post platonē sup discipl̄os socratis palmā eloquētie assecut⁹ est. Hic vt refert valerius li. v. cuz sacrificaret. ⁊ maiorē e duob⁹ filijs in prelio perisse cognouit. nec iō cultū deoꝝ dimittēdū putauit Ꝫ tñmō coronā deponere ꝓtentus fuit: Qui pcūctatus q̄ nā mō accidisset. et audiuit fortissime repugnantē interisse. capiti reposuit numina quib⁹ sacrificabat. testatus maiorē se de virtute illi⁹ voluptatē: q̄z ex morte sentire amaritudinem. Ꝫ ille. Ex quo exēplo sciat fidelis q̄ equanimit̄ ferre ꝺz mortem caroꝝ. Hic vt ait Hiero. ꝓtra iouinianū describēs vitā ꝑsarum testat̄ polenta ⁊ cardamo et sale ⁊ pane ꝑsas victitare. Anno. xiij. artarxersis celebris habit⁹ est diogenes caput secte cinicoꝝ ꝓhoꝝ. Tullius tñ dicit cinicos ab ariscipo primū cepisse. q̄ ꝓpter virtutē censebat eē laudandā qō efficiēs erat voluptatis. Sed his floret epicurus. ciusdez secte fere adiutor actoꝝqz sñe. De his sic inquit Aug. xiij. de ciui. dei. Canini illi. id est cinici ꝓhi ꝓferebant ꝓtra humanā verecundiam. caninā hoc est immūdā impudentēqz sniam: vt. s. qñ iustū est qō fit in vxore palaz nō pudeat ꝺ agere. Elicit tñ pudor naturalis opinionē huius erroris. Nam ⁊ si ꝓhibēt hoc fecisse diogenez a posteris tñ cinicis hoc fieri cessatū est plusqz valuit pudor vt erubescerēt hoīes hoīb⁹: q̄z error vt hoīes affectarēt sīles esse canibus. De ipo refert macrobi⁹ in saturnalib⁹ ꝙ cū ex libertate in seruitutē deveniss̄et ⁊ venderet. emereqz eū vellet xeniades corinthus. qđ artificij nouisset ꝙcunctar⁹ Rñdit. Noui inqt hoīb⁹ liberis imperare. Admiratus rūsum xeniades statim eū emisit manu. i. liberauit filiosqz suos ei tradens. Accipe inqt liberos meos quib⁹ impes. Huius diogenis ē illa sententia. Supat ꝓscia q̄q̄d mala ꝓfinxerit lingua. Valerius de eodē li. iij. inquit. Diogenes siracusis cū olera ei lauanti ꝙariscippus dixisset. Si dyonisium adulari velles: ista nō esses: imo inquit. si

tu ista velles edere: dyonisiū nō adulares. Hiero nym⁹ cōtra Iouinianū. Antistenes cum glorioſe docuisset rhetoricaz. audissetqz socratē dixisse ad discipulos suos. Abite t magistrū vobis querite ego eñ iam recedo. Statimqz venditis q̄ habebat t publice distributis: nihil sibi plus q̄z pallio lū reseruauit: pauptatis eius t laboris testis est xenophon. Huius dyogenes ille famosissimus se crator fuit potentior rege Alexandro t nature humane victor. Nā cū discipuloz antistenes nullu recipet. t pseuerātē dyogenē remouere nō posset nouissime clauā minat⁹ ē vt abiret. Cui ille subiecisse dicit caput atqz dixisse. Nullus tādurus baculus erit q̄ me a tuo possit obsequio separe. De hoc diogene refert saturus q̄ pallio vsus sit ppter frigus. perā p cellario habuit. Clauam ob corpusculi fragilitatē qua iā senex sustentare mēbra solitus erat. t qđ poscebat ab aliq̄ accipiebat. Habitauit aūt in portaz vestibulis t in porticib⁹ ciuitatum. Cūqz se cōtorqueret in dolio: volubilē se habere domū iocabat: t se cū tpib⁹ commutantē. frigoris tpe os dolij vertebat in meridiē: estate in septentrionē. t vbicūqz sol se inclinauerat: diogenis simul p̄toriū verteret. Quodā tpe habēs ad potandū ciatū ligneū. vidit puerū pcaua manu bibere. t elisisse illud ferē ad terrā dicens. Nescieba q̄ t natura poculū haberet. Virtutē q̄z eius t cōtinētiā mors indicat. Nā cū ad agonē olimpiacū q̄ magna frequentia grecie celebrabat iā senex pgeret: febri in itinere app̄hensus dicit accubuisse in crepidine vie. Volentibus aūt amicis aut i iumentū aut in vehiculū tollere nō acquieuit: s trā siens ad vmbrā arboris locutus est eis dicēs. abite queso t spectatū pgite. hec me nox aut victorē pbabit aut victū. Si febrē vicero ad agonē veniam. Si me vicerit febris ad inferna descendā. ibi q̄z pnoctans elisso gutture nō tā mori se ait q̄z. febrē morte excludere. Hinc discē ab infideli mūdi cōtemptū abstinentiā t patientiā. s detestare iuuenecundiā eius. Hoc etiā tpe insignis habitus ē Eusignus p̄s platonis nepos ex sorore ẽm Amicen. spe. hist. Huius fuisse dicit illa snia quā i laudantē se ptulisse fert. Adulator inqt desine vtros q̄z fallere. nihil pficis cū te intelligā. In illo tēpe vt refert iustinus li. xviij. Carthaginenses cū diu in sicilia feliciter dimicassent translato i sardiniā bello amisso exercit⁹ maiori pte: graui bello victi sunt ppter qđ ducē suū malcū cui⁹ auspicijs. t sicilie ptē domuerant: t aduersus afros magis res gesserant: cū pte exercitus q̄ supfuerat exulare iussērūt. Qui ciuitatē cū armis repetentes obsedert dicentes se nō expugnatū ciuitatē: s recupatū patriā venire. ostensurosqz se ciuibus suis nō sibi in virtutē vt in p̄or bello s fortunā defuisse. phibitisqz cōmeatib⁹ vrbem in summā desperatōnē adduxerūt. Interea cartalo malci exulis ducis filius cū preter castra patris archito q̄ decimā herculis ferre ex preda siciliensi quā pater ei⁹ cepat a carthaginensibus missus fuerat reuerterer. accersitusqz a patre essz prius se publice religiōis officia executū q̄z puate pietatis rūdit. Quā rē malcus indigne ferens. nō tñ vim publice religioni inferre ausus est. Interiectis aūt aliquibus diebus carthalo petito cōmeatu a populo: reuertit ad pātem ornat⁹ purpura t insulis sacerdotis. Cui in secretum abducto ait pater. Iusus ne es nephandissimū caput purpura ornatus t auro in pspectu totiz miseroz ciuiū venire. Statuā inqt pater malcus in te exemplū. ne q̄s post hec filius infelicib⁹ pris miserijs illudat. atqz ita eū cū ornatu suo in altissimā crucē in aspectu vrbis affligi iussit. Nō multo post carthaginem cepit. punitisqz auctoribus exilij sui t sociorum suoz vrbē legibus suis reddidit. interfectis. x. senatoribus. nō multo post affectati regni accusatus occisus est. Hinc scias miseris compatiendū. Balco successit magon ipator: vt refert Iustinus. q̄ primus olim ordinata disciplina militari penoz imperiū nō minus bellandi arte: q̄z virtute firmauit. Decedens h duos filios dereliquit. Asdrubalē t auulcharē. his ducibus sardinie bellū illatū est. vbi asdrubal grauiter vulneratus occubuit. In huius locū successit auulchar frater eius. q̄ in bello siculensi occisus est. Cui cū obsideret siracusas dictū est p somniū vt refert valerius futurū esse. p̄ma die q̄ in vrbe cenaret. qđ t factū est. nō victor tñ s captiuus intrauit. Hui⁹ auulcharis tpe vt ait Iustinus. Legati a dario rege psarū directi carthaginē venerūt. afferentes edictuz q̄ penu humanas hostias imolare t canina carne vesci. phibebant. petentes simul auxilia adūsus greciā: cui darius bellū illaturus erat. Qz carthaginēses auxilia negantes. ppter finitimoz bella assidua. Ceterū ne p oia ptumaces viderēt cupide paruerūt. Et asdrubal q̄dē tres filios dereliqt s. hanibalē hisdrubalem t sapho. Similit t auulchar pt⁹ se tres filios dereliqt. ymulchonē. amonē t egisgonem. In locum aūt auulcharis successit dux belli in sicilia ymulcho filius eius. q̄ cū nauali terrestriqz prelio scōa prelia gessisset. repente in pestilentis syderis exercitum amisit. vnde t reuersus carthaginē cū paucis: vbi maxim⁹ luctus olim ortum est ex amisso exercitu. ipe ymulcho seipsum ex dolore gladio occidit. Hoc bellum dicit Orosius gestū tpe darij. nec dicit cui⁹ darij: s hiero. tpe huius artarxersis.

Hoctempo .§.xxv.

re dyonisius in tyrannide pmanet. Hic vt iustin⁹ ait in. xx. li. Fugatis a sicilia carthaginensib⁹ totius sicilie occupauit imperiū. t copias suas in ytaliā traiecit. t aduersus grecos q̄ primi ytalici maris littora tenebāt prima bella habuit. Quib⁹ deuictis finitimos q̄sqz aggressus est. t p̄cipue oīs greci nōis ytaliā possidentes. Sed euz ab ytalia reuocauit aduentus carthaginensiū. qui bellum quod deseruerat auctis viribus repetebant duce annone. Cuius inimicus sumāt penoz potentissimus odio ei⁹ dyonisio tyranno aduentū exercit⁹ t segniciem ducis grecis literis familiari secreto prenunciauit. sed comprehensis literis proditionis damnatus est. Decreuitqz senatus cōsultum ne quis postea carthaginensis aut literis grecis

aut sermoni studeret: ne aut loqui cum hoste aut scribere sine interprete posset. Valerius de eo libro. vj. Dyonisius cū hereditatis nomīe a patre syracusanorum ac pene totius sicilie tyrannidem accepisset, maximarum opum dīs: exercituum dux, rector classium, potens equitatuū: tandez p̄ pter inopiam lr̄as puerulos chorinthi docuit: eodemq; tpe tanta mutatione maiores natu ne q̄s nimis fortune crederet magister ludificatus ex tyr̄āno admonuit, hec ille. Et hoc ei accidit in pen̄ sui tyrannidis t sacrilegior. M̄ā vt dicit de eo valerius idē. Sacrilegia sua ioco candibat. Detracto eīm ioui aureo amiculo. i. vestimēto et iniecto ei laneo ioco dixit, estate grauē esse aureū amictū hieme frigidum, laneum aūt ad vtrunq; tempus aptum. Idem etiā coronas t pateras deorū a simulacris tollens inquibus scriptum erat. Bonor deor non tollere sed accipere dicebat stultum eē dicens, a quibus bona p̄ecamur ab his porrigēntibus nolle assumere. Idem barbam auream detraxit esculapio, dicens non p̄uenire vt Appollo pater eius imberbis esset t filius eius barbatus. Huius dyonisij cum omnes syracusani interitum optarent, quedam vltime senectutis femina sola qnotidie matutino tempore deos orabat: vt ico/lumis ac sibi supstes esset. Quod audiens Dyonisius admiratus causā interrogauit. At illa, puella inquit cum essem t grauem tyrannum habe/rem, carere eo cupiebam successit. Illo etiam cu carere cuperem: tercium te importuniorem ceter habere cepimus. Timens ergo deteriorē tibi succedere caput meum p̄ tua salute deuoueo. Tam facetam audaciam dyonisius punire erubuit. hec Valerius. Huius dyonisij magister fuit Plato: vt refert Tullius. Porro adeo honorifice platonem suscepit tyrannus vt ei iret obuiam cum ingenti multitudine t nauibus velis candidis ad/ornatis. Idez q̄z scribit de eo q̄ adeo suspiciosus erat t meticulosus tyrannus iste, sciens se ab omnibus odio habitum, q̄ submotis amicis in eorū locum ferocissimos barbaros quibus latera' sua committeret substituit, t etiam tonsorum metu filias suas tondere docuit, quibus adultis non est ausus ferrum committere: sed instituit vt candentium glandium etiā nucū putaminibus barbaz sibi t capillum adureret. Nec securiorē maritū egit q̄z patrē. Quarū eīm simul. s. arastomiadis t doridis matrimonijs illigat⁹, neutrius vnq̄z nisi excusse complexum petijt. Lectum q̄z quasi castra lata fossa cinxit, in quem se ligneo ponte recipiebat: interiorēq̄z forem diligenter obserabat.

Eo tempore .§.XXVI.

etiam clariut plato phs. s. anno artaxersis. xvij. Hunc sup alios ethnicos laudat Aug. li. de ciui. dei. Plato inquit hiero. cōtra iouinianū cū esset diues t thoros diogenis lutatis pedibus conculcasset. Vt posset vacare phie: elegit achademiaz villam ab vrbe p̄cul. nō solum destertā sed et pestilentem, vt cura t assiduitate morborum: libidinis impetus frangeretur, vnde t plures ei⁹ discipuli oculos sibi effoderūt. Hec hiero. Discāt hic miseri christiani oculos saltim vani aspectus sibi eruere p̄ noīe christi: eius doctrina admoniti. Valerius libro. iiij. de eo. Plato cum aduersus serui delictū vehementius exarsisset, veritus ne vindicte modū excederet: seu sipo amico suo castigationis arbitriū mandauit. Ipse q̄z plato difficillime criminationes recipiebat. Aliquando eīm Zenocratē discipulum suum audierat multa de se impia fuisse locutū, respuitq̄z criminationē: instabat criminator querens cur sibi nō crederet: Adiecit. Nō esse credibile vt quē tanto tpe amaret: ab eo inuicem nō diligeret. Volente crimiatore ad iusiurandum p̄dire affirmauit nunq̄z ea xenocratez dicturū fuisse: nisi expediri sibi ea dici iudicauit Idem li. viij. de studiositate eius. Plato patriaz athenas p̄ceptorē socratē sortitus ē. t locum t hominē doctrine fertilissimū. Cūq̄z iā oīm sapientissim⁹ haberet. t a studiosis iuuenib⁹ certatim athene platonem doctorē querentibus peterēt. ipe nili fluminis inexplicabiles ripas t vastissimos cāpos effusamq̄z barbariem egyptior senū discipulus p̄grauit. t a sacerdotibus illius gentis geometrie multiplices numeros celestiū rōnū obfuation percepit. In ytaliā q̄z ingressus est vt ab archita tharentino t arrione pittagore p̄cepta susciperet. Tanta etenī copia literar vndiq̄z colligenda erat vt inuicē p totum terraz orbē dispgi posset ac dilatari. Et vt ait hiero. de eo. Inuenit vir ille vbiq̄z qō disceret semp̄q̄z se melior fieret. Auguſt. li. viij. de ciui. dei. Plato inq̄t cū discipulos suos igenio mirabili añiret, par putās p̄cipiēde phie sufficē seipm ad socraticā disciplinā q̄longe lateq̄z potuit pegrinatus est quaq̄ versum eū alicui⁹ nobilitate scie p̄cipiēde fama rapiebat. Ita/q̄z in egypto t ytalie ptib⁹ vbi pittagoricor fama celebraf didicit q̄cūq̄z illic magī hēbāf ac docebā tur. Cūq̄z studiū sapie in actiōe t ꝓtēplatiōe xsetur. Ūñ vna ps ei⁹ actiua altera ꝓtemplatiua dici pōt q̄r actiua ad agēdā vitā moresq̄z instruēdos ptinet: ꝓtēplatiua aūt ad cōspiciendas nāe cās t ūncerissimā veritatē. Socrates in actiua excellu isse memoraf. pittagoras xo magis ꝓtēplatiue q̄ bus potuit viribus institisse. p̄inde plato vtrāq̄z iungens phiam pfecisse laudaf. quā in tres ptes distribuit. in moralē q̄ in actione xsaf. in naturalē q̄ ꝓtēplatiōi deputata ē. t i rōnalē q̄ vex discernaf a falso. q̄ licet vtraq̄z sit nēcaria: ꝓtēplatio tñ pfectionē sibi vendicat. Quidā putāt platonem qñ prexit in egyptū hieremiā p̄phetam audisse § diligenter computata rō tpm fm cronicā historiam. indicat platonē a tpe q̄ p̄phetauit hieremias centū fere annos postea natū. potuit tñ esse vt homo acerimi ingenij sicut egyptias ita t hebreas scripturas p interp̄tē didicerit qō ideo pōt opinari. qz in thymeo platonis quē ipe scripsit de mundi ꝓstitutiōe. dicit deū terrā p̄mo igneq̄z iunxisse q̄ snia simillima est illi q̄ in principio geñ. In pncipio creauit deus celū t terram tē. Deinde illud qō plato dicit. amatorē dei eē phm nihil sic ifis illis flagrat, t maxime illud qō t me plurimū ad

ducit vt plene assentiā: platonē librox illox exp̄tem nō fuisse. q̄ plato illa verba dñi ad moysen. Ego sum q̄ sum vehemēter tenuit: ⁊ diligētissime ꝓmēdauit. Illa aūt tripartitio platonis q̄ pbiam in nātem. moralē ⁊ rōnalem diuidit: nō est cōtraria illi distinctōni q̄ dicit. oīe studiū sapie i actōne ⁊ ꝓtemplatōne versari. Idem Aug⁹. vbi sup̄. Si homo ita creatus est vt per id in eo qō p̄cellit attingat ad illud qō cuncta p̄cellit. idest vnum verum optimū deum. sine quo nulla nā subsistit nlla doctrina instruit: null⁹ vsus expedit vt dicit plato. Ipse querat vbi nobis secura sunt omnia Ipse cernat. vbi nobis certa sunt oīa. Ipse diligatur vbi nobis recta sunt omnia. Si g̃ plato de huius imitatorem cognitorem amatorem dixit esse sapientem cui⁹ ꝓncipatōne fit beatus: q̄d opus discutere ceteros. nulli nobis q̃ isti ꝓpius accesserunt. Idem in libro. ix. deum omnū summum creatorem quē nos verū deū dicim⁹. sic a platone p̄dicari apuleyus asseuerat. q̄ ipse sit sol⁹ q̄ nō possit penuria sermonis humani quauis oratōne vel modico ꝓprehendi. Elix aūt sapientib⁹ intus cū se vigore animi quantū licuerit a corpore ꝛmouerint intellectum huius: ⁊ id quoq; interduz velut in altissimis tenebris rapidissimo chorruscami ne lumen candidum intermicare. De eo pelinandus. Fuit ꝓsuetudo platonis libros suos intitulare nominib⁹ magistrox suox. vel eorūz qui magistros suos docuerant: vt maiorem ex eoruz nominibus auctoritatem verbis et rōnibus suis acquireret. Hinc sunt libri eius appellati. Thymeus. phedron. gorgias. pittagoras. Quorum primum ⁊ vltimuz transtulit cycero. In phedronis dyalogo post disputationē de immortalitate anime. distinguit loca que hanc vitaz relinquentib⁹ ea lege debenť: quam sibi quisq; viuendo sanxerunt. Similiter in gorgia post pactam disputatōnem direrit de habitu post corpus animatuz. hec duo seruauit in libris de republica: prius enim dedit principatū iusticie: postea disseruit quo aima post corpus euadat vel vnde in corpus aduenat. Macrobius libro primo de somno scipionis. plato in phedrone diffinit homini nō esse sua sponte morienduz. Sed in eodem iterum dyalogo dicit mortem philolosophantib⁹ appetendam et ipsam philosophiā meditationē esse morienti. Hec sibi ꝓtraria esse videntur: sed non est ita. Nam plato duas hominis mortes nouit quaz vnam natura alteram virtutes p̄stant. homo enim morit cum anima corpus relinquit solutū lege nature. Mori etiam dicit cū anima adhuc in corpe constituta corpis illecebras pbia dicente ꝓtemnit ⁊ cupiditatū dulces insidias reliquasq; oīs exurit passiones. Et hāc mortē dicit plato sapientib⁹ appetendam: illā vo quaz oīb⁹ natura instituit cogi vel inferi vel accersiri vetat. Idem in. ij. lib. In phedrone platonis quez trāstulit cytero validissimis argumētis aie imortalitas asserit. Et post oīes ratōcinatōnes in vnius syllogissimi compendio ita redigi. Anima ex se mouetur quod ex se mouetur principium motus ē. quod autem principium motus est natū nō est: ⁊ quod natuz nō ē immortale est: aīa igit immortalis est. Legit q̄ theobrotus cū legisset libū platonis de imortalitate aie e muro se p̄cipitē dedit p̄ desiderio vite melioris. Et licet fatue ⁊ dānabiliter egerit: hoc tñ iducitur vt sciat immortalitas aie. Hec q̄ sunt ꝛba platonis in phedrone. Donec habem⁹ corp⁹ permixtusq; sit tali malo noster anim⁹. nunq̄ nos id qō iam olim ꝓcupiscimus: satis ꝓsecuturi sumus idest veri sciam. Infinitas enī occupatiōes affert corpus quibus ꝓterimur ob victum quotidianū. Adorbis etiā ⁊ cupiditatib⁹ ⁊ timorib⁹ ⁊ innumerabilibus variaq; rerum apetitionūq; visionibus corpus onerat. vt p̄ illo ne sapere quidē in vlla re possimus: defuncto autem animus liber est ⁊ a corpore solutus. Eo igitur tempore quo viuim⁹: ita demum appropinquabimus. approp̄inquabimurq; scientie si nihil aut q̃ minimū corpore vtamur. nec in societatem ei⁹ nisi in q̃tum necesse est animū demittamus. Ita enī minime replebimur turbulenta viciosaq; natura corpis sed puri a cōtagione eius incorrupti sinceri disgredientes ad oīa incorrupta sinceraq; veniemus. Multa legunt inquit Eliu. in specu. histo. li. iij. capit'o. lxxix. egregie dicta a platone. vt illō quod refert Boetius dixisse. beatas fore respublicas. si aut sapientes eas regerent: aut earum rectores sapientie studerent. Et illud quod tullius asserit euz dixisse. escam malorum esse voluptatem q̄ scilicz ea capiuntur homines sicut hamo pisces. Idez plato dixisse fertur. Si sapientie forma oculis videri posset. maxime ad amorem sui omnes excitaret. Non potest comprehendi forma iusticie. nisi prius discutiat forma iniusticie. Anima est essentia se mouens. Non solum scientia que remota est a iusticia: calliditas potiusq; sapientia appellanda est. Terūetiam animus paratus ad periculum si sua cupiditate nō omniū vtilitate impellit audacie nomen habet potiusq; fortitudinis. illa ē iusticia verissima q̄ erga inferiores seruat. Triūphus ē innocētie nō peccare vbi posse iz. In quez plus potes peccare desine. Adorz philosophātib⁹ appetēda ē. Itaq; pbia ē meditatō morīdi. Potissimū pbie robur patia ē. Hic plato vt refert helinand⁹ cū vidisset dionisiū tyrānū sicilie corpis sui circūseptū custodib⁹. Q̄ō tantū malū inq̄t fecisti vt necesse hꝫs a tammultis custodiri. Hic duos mūdos ee asseruit ait Elin. vnū intelligibilē q̄ veritas ipa habitaret. istū aūt sensibilē quē manifestū est nos visu tactuq; sentire. Itaq; illū verum istū verisimilē ad imaginē ei⁹ factū. ⁊ ideo de illo ea que se cognosceret anima velut expoliri ac ratiocinari veritatē. De hoc autem in stultox animis nō sciam ſ opinionē posse generari. Et vt dicit idem Elin. vbi s. Erauit plato i his q̄ dicebat ydeas ee in mente dina eox q̄ fiunt exemplar eternum. Q̄ō verum est: ſ ipsas ydeas putauit aliud esse q̃ mentem diuinā. ⁊ hoc est falsum. cuz idem realiter sint. Item erauit valde q̄ deū posuit in diuisione exitium. cū aliter dicat esse creatox aliter creatura. ꝟ cū nomē ens nō vnuoce p̄

dicatur de deo ⁊ ceteris creaturis: ꝑ analogice. q̃ re de⁹ nō pōt poni in diuisione eox q̃ sunt vt i aliquo p̄dicamento existat: ꝑ excedit oñe ens p̄dicamentox. Item erauit circa materiā puidentie quā posuit triplicem vt ponit Tho. in pma pte dicens triplicē esse puidentiā. primā qua puidet creaturis intellectualibus et toti mundo quo ad genera ⁊ spēs: hanc deo attribuit. Secōam qua puidet singularibus animaliū ⁊ plantax q̃tuz ad generatōez ⁊ coꝛruptōnez ⁊ alias mutatōnes naturales. hanc attribuit dijs qui celū circuent. Tertiaz qua puidet rebus ptinentib⁹ ad hūanā vitā sed actibus humanis: hāc attribuit demonibus. Sed oñia hec rōnibus reꝓbat beat⁹ Tho. ibi. Est em vna dei puidentia qua oñib⁹ simul puidetur optime iuxta illō Sap. vj. Ipsi eq̃liter ē cura de oñib⁹. Ex his quisq̃z scire pōt illud Hiere. Stult⁹ fact⁹ est oñis hō a scia sua. vicz nisi adiuuetur a scia dei. Adortuus est aūt plato anno. xxj. darij filij artaxerxis q̄ ⁊ ochus dict⁹ est. et vt dicit de eo seneca epla. xviij. Plato natali suo decessit. ⁊ annū vnū atq̃z octuaginta ꝓpleuit sine vlla deductōne. Ideo magi q̄ tūc athenis erāt. immolauerūt defuncto ampliozis fuisse sortis q̃ humane rati. qꝛ ꝓsummasset pfectissimū numerum: quē nouē nonies multiplicata ꝓponunt. Aug. ti xj. li. de ciui. dei ait. Labeo platonē inter semideos ponit. ⁊ herculē ⁊ romulū. Semideos autem hominib⁹ p̄fert. vtrosq̃z tū inter numina collocat Nos aūt platonē nec quicq̃ homini xp̄iano ꝓpamus. similiter Hiero. sup eccli. ponit platonē cuz alijs antiquis p̄bis ethnicis damnatū. Patet etiā ex dictis his tpibus flozuisse architam tharētinū cum plato fuerit eius auditoꝛ. De quo Tullius li. de senectute sic ait. Archita tharētin⁹ cum eius sermoni plato atheniensis interesset. nullam capitaliozē pestem q̃z coꝛpis voluptatez dicebat hominib⁹ a natura datā. Cunq̃z nil mente p̄stabilius deus dedisset homini huic diuino muneri nihil tam esse inimicū q̃z voluptatē. Q̄ō vt magis intelligi posset. fingebat animo tanta coꝛpis voluptate aliqua incitatū quanta capi posset maxima. nemini censebat foꝛe dubium quin tādiu duz vita gauderet: nihil agitare mente. nihil cogitatione. nihil ratōne ꝓsequi posset. Idem de eo. li. de amicicia. Natura nihil solitariū amat. vñ verum est quod ab archita tharentino vt opinoꝛ dici solituz a senibus nostris audiui. si quis in celū ascēdisset naturamq̃z mundi et pulcritudinem sydez aspexisset: in suauem illi sine amico ⁊ socio admiratōnem foꝛe. quod iocundissima foꝛet si aliquez cui intimasset habuisset. Valerius de eo. lib. iij. Tharentinus archita villico suo: sumpsissem inquit a te supplicium nisi tibi iratus essem. Maluit enim impunitum relinquere: q̃z ꝓpter iram iustō grauius punire. Agellius li. noctium atthicarum de eo. Fauoꝛinus philosophus affirmat simulacrum columbe e ligno ratōne quadaz et disciplina mechanica factum ad Arbitam volasse. Vincen. libꝛo. iij. ca. viij. huius sententia de anima hec est. Anima ad exempluz vnius composita est: que sic illocaliter dominat in coꝛpoꝛe: sicut vnum in numeris. Nullū scelus deniq̃z nullū facinus est: ad quod suscipiendū non libido voluptatis impellat.

Redeundo .§xxvii.

ad hist oriā artaxerxis regis p̄sax qui ⁊ assuerus credit vt dictū est supꝛa: hic ex filijs quos habuit centū quindecim: tres tm̄ fuerūt iusto matrimonio susceptī. Dari⁹. Arabathus ⁊ ochus. Ex his darium contra moꝛez p̄sarum apud quos rex nō nisi moꝛte mutat: p indulgentiā pater viuus fecit regem vt ait Justinus li. x. Sed darius p tanti remuneratōne beneficij: scelus patricidij in patrem cogitauit: ⁊ ad societatē facinoꝛis quinquaginta fratres assumpsit: causa x̄o patricidij scelerationoꝛ ipso patricidio fuit. Nam rex Artaxerxes astasiam siri fratris sui pelicē in matrimoniuz susceperat. hac patrem cedere sibi sicuti regno Darius postulauerat. Quod quidē artaxerxes p̄mum p̄misit. Deinde penitentia ductus vt honeste negaret qō temere p̄miserat: solis eam sacerdotio p̄fecit quo ꝓpetua illi ab omnibus viris pudicicia imꝓbabatur. Hinc exacerbatus iuuenis cōiurat ꝓtra patrem: sed deꝓhensus cum socijs deletus est: ꝓiugesq̃z omniuz cum liberis interfecte sunt. Post hoc artaxerxes moꝛbo ex doloꝛe contracto decedit. hereditas regni Ocho traditur q̄ timens parē ꝓiuratiōez regiam cognatoꝛ cede ⁊ strage p̄cipiū replet: nulla nō sanguinis nō sexus nō etat⁹ miscōia mot⁹ atq̃z ita veluti pacificato regno bellū ad susis infert. In q̄ bello adūsus p̄uocatoꝛē hostiū codoman⁹ q̄daz cū oñi fauoꝛe p̄cessit. ⁊ hoste ceso victoriā suis obtinuit: ob qō armenijs p̄fect⁹ ē. Deinde p⁹ moꝛtē ochi ad meōriā p̄stine x̄utis rex a qb⁹ ꝓstitut⁹ ē. Ih⁹ ochi tpe demostenes oꝛatoꝛ agnosc̄. De q̄ Valerius li. viij. Demostenes cū p̄mā literā artis rhetoꝛice ꝓferi nō posset ꝓpter vocis exilitatē oꝛis sui vi ciū tanto studio expugnauit vt null⁹ exp̄ssius qō volebat ꝓferet. Idem gracilē nimis vocē continua exercitatōne ad gratū aurib⁹ sonum ꝓduxit Idē ob lateꝛis infirmitatē discutiēdā mꝛtos x̄sus vno impetu ꝓplebat. cosq̃z aduersa loca celeri gradu scandēs p̄nūciabat. ac vadosis littoꝛib⁹ insistēs delamatōes fluctuū stragoꝛibus obsistentib⁹ edebat. Oꝛe q̃z calculis insertis multuz ac diu loqui erat solit⁹. q̄ nauū p̄mptius eēt ⁊ solut⁹. Hic est demostenes qui stomachū laidis nobilissime meretricis iocādo sꝫpalpās ⁊ queritās h̄ quantum Cū illa diceret Mille denarijs. Rīdit. Ego penitere tāti nō emo. De eo. ysiō. li. j. ethimo. Demostenes oꝛato: fabla adūsus philippū vsus ē. Qui cū ab atheniēsib⁹ postularet vt sibi. x. oꝛatoꝛes daret ⁊ discedēt: finxit ille hāc fabulā q̄ dissuaderet dicēs. lupos aliqñ pastoꝛib⁹ q̄x diligētiaz decipe uoluissent suasisse. vt i amicicia ꝓuenirēt: ea tū cōditōne vt sibi canes in q̄b⁹ cā erat iurgioꝛ vice securitat⁹ traderent. Annuere pastoꝛes ⁊ i spe securitat⁹ canes dedē. q̃s ouū suax vigilantes custodes hēbant. Tūc lupi adēpta oī formidine oēm

gregē non ꝓ facietate tñ. verūetiaz ꝓ libidine la-
cerauerūt: sic philippus sublatis oratorib⁹ in ꝑlio
factur⁹ erat. De eodē Helinand⁹ lib. xj. Demoste
nes cū aristodemū auctorē fabulaꝝ interrogasset
quantū mercedis vti ageret accepisset ⁊ rñdisset.
talentū. At ego ait demostenes plus accepi vt ta
cerem. Ita causidicoꝝ lingua dānifica ē: nisi eaz
vt dici solet sunb⁹ argenteis vinceas: apō aduo-
catos igit ⁊ ipsum silentiū venale est. Idē demo
stenes cū a senatu athenienſiū in patrociniuz pe-
teret ꝓtra philippū regē macedonū. ille simulata
infirmitate vt aiūt lecto decubuit. ⁊ rñdit his qui
ad se ꝓuenerant. se pati morbū sententiantez. Cui
a quodā ex nuntijs mordacissime respōsum est.
Certe nō sententiātē pateris ꝑ arginantē. Eo
tempe videt cōcurrisse eschines. de quo Valeri⁹
lib. viij. Eloquentie ornamenta in ꝓnunciatione
apta: et ꝓueniente corpis motu ꝓsistūt. Quibus
cū quis se instruxerit: tribus modis hoīes aggre
ditur. s. aures eoꝝ penetrando. Oculos demul-
cendo: aīos inuadendo. Recte itaqz eschines cū
ꝓpter iudicialem ignominiā rhodū petisset. ⁊ ibi
rogatu ciuitatis suā ꝓnūs in tesipontē: deinde de
mostenis ꝓ eodem oratōnem clarissimā recitasz
mirantibus cunctis eloquentiā vtriusqz: sed ali-
quantulū magis demostenis. Quid si inqt ipm
audisset is. Tantus orator sic inimici vim ardorē
qz dicendi suspexit. vt se scriptoꝝ eius parum le-
ctorem ydoneū p̄dicaret. Et expertus accrimuz
vigorem oculoꝝ. terribile vultus pondꝰ accōmo-
datū singulis verbis sonum vocis efficacissimos
corpis motus. Et si igit illi⁹ operi nihil adiici po
test. tamen in demostene ꝑs magna demostenis
abest: cum legit potiꝰ q̄z audit. De eodem in lib.
de benefi. Socrati cum ceteri discipli plura offer-
rent. Eschines pauꝑ se solum obtulit dicens. q̄c-
quid meli⁹ habebat se obtulisse: ceteros aūt cum
pauca ei dedissent plura sibi ⁊ meliora retinuisse.
Vñ ait. Te obsecro vt hoc munusculū pauptatis
mee excolas: ⁊ tua diligentia ⁊ sedulitate meli⁹ ⁊
ornati⁹ reddas. cui rñdit socrates se ab illo maxi-
mū munus suscepisse. nisi seip̄m paruo extimaret
⁊ libenter daturū operā vt eum faceret meliorez.
De eo tullius li. de republica. Eschines cū adole
scens tragediam atticasset rempublicā ꝓsecuit ⁊
athenas suo arbitrio versauit ⁊ egit: adeo potēs
erat in eloquētia. Quosi⁹ eo q̄z tempe legati a car
thagine romā missi ⁊ fedus cū romanis pepige-
runt. Quē ingressum carthaginenſiū in ytaliam
maloꝝ grandinē ꝓsecutarā ꝓtinuarūq; miseriaꝝ
tenebras iugis historiaꝝ fides: locorūqz et fama
quib⁹ ea gesta sunt ꝓtestant. Tūc noꝝ vsz ad plu
rimaz diei ptem tendi visa est. ⁊ saxea grando de
nubib⁹ descendēs. veris terram lapidib⁹ verbera
uit. xxv. diebns. Quibus dieb⁹ etiā alexāder ma
gnus iurges ille miseriaꝝ atqz atrocissimus tur-
bo totius orientis natus est.

Capitulum. ij.

HAno igit ochi per
saꝝ regis. x. dicit Vin. li. v. speculi hy-
storialis ca. j. philippi autem regis macedonum
vj. Nectabani regis egypti. xj. Qui annus fuit
etatis quinte ducentesimus vigesimusquintus.
Mundi vo quater millesimus. dccxxxv. fm Be
dam ⁊. lxx. interptes. Alexander philippi regis ma
cedonū ⁊ olimpiadis vxoris eius filius nascitur.
Quod tñ illi vulgate historie ꝓuenire non videt
oino q̄ narrat eū a nectabano iaz ex regnuz facto
generatū fuisse. Anno q̄pe regni ochi: xiiij. necta
bani. xv. sic eusebi⁹ scribit. Och⁹ egyptum tenuit.
nectabano in ethyopiā pulso. Ut aūt hec ex histo-
ria alexandri inter sapientes egypti nectabanus
excelluisse memoratur. hic si metus bellicus ei im
minebat. non exercitum vel machinamenta mar
ti monebat sed ingressus aule penetralia regiaqz
secreta inuecta secū pelui solitariuz ibi se abdens
impleuerat peluim fonte lipidissimo ⁊ ex cera cō-
ponebat nauigij similitudinem effigieſqz hoīm ibi
collocabat. q̄ oia moueri acviuē videbant. Adhi
bebat ⁊ vgulā ex ligno hebeni ⁊ p̄cancaua loq̄ba
tur quibus vocaret deos supos. inferosqz. Sicqz
laborabat pelui nauiculam submergi: ex q̄ fiebat
vt simul cū submersione illi⁹ cere ⁊ cereoꝝ incēso-
rū: etiam oīs hostes si qui adesse ꝓnunciabātur
pelago mergerent. Quodā aūt tpe nunciatuz ē
ei mltas gētes aduersus eū vna ꝓspiratiōe eadez
qz volūtate ꝓsurrexisse s. Indos. arabes. phenu-
ces. pthos ⁊ quecūqz sunt oriētis barbare gētes.
Quib⁹ ille auditis plausuz dans manib⁹ magno
rūm dissolut⁹ est. Cōfugienſqz ad ꝓsuete artī peri-
tiā intellexit se ab hostib⁹ vincēduz capiendūqz:
nisi fuge ꝓsuleret. Adorqz raso capite ⁊ barba col
lectisqz oīub⁹ q̄ p̄cioſa erant. apulit macedonie.
Illic ergo amictus veste linea astrologū se ꝓfess⁹
vim peritie sue cum magna admiratōe ꝓmenda-
bat. Adeoqz celebris fama ei⁹ facta ē: vt nec olim
piade reginā vxorē philippi regis lateret enimuero
philippus tūc bello forte aberat. regina aūt cepit
peritiā ei⁹ ꝓsulere. ille aūt pulcritudine femie ad-
mirat⁹ amore ei⁹ capt⁹ est. Cūqz acri⁹ vultū ei⁹ in-
tueretur: ait illa. Cur in me intuendo ita defigeris
Cui ille. Recordor oraculi illius: quod apō egy-
ptum a dijs acceperam. q̄ oportet me regine ve-
ra ꝓdicere. Consule ergo super his que cupis:
⁊ statim ꝓmit tabulas suas quas huius peritie
docti pinacem nominant auro et eboze variatas
et horoscopon septem stellas cum suis speciebus
continentem vbi visebantur. Iuppiter in acreo
lapide hoc est in Iacincto. Sol in cristallo Luna
in adamāte. Mars in emantice. Mercurius in
Smaragdo: Venus in Saphiro. Saturnus in
ophite. Horoscopus autem in ligdino erat. Tūc
admirans olimpias stellarum varietatem ⁊ ꝓ-
pius sistens: O inquit intuere queso meā ⁊ Phi-
lippi congruentiam. Iaz multa fama est q̄ si ab
hoste reuersus affuerit: velit in alteram transmi-
grari. Qui explorata constellatōne ⁊ eis que illa
petierat. ait. Vera fama est ista: sed oppitulabor
ne quid diuortio formidaberis Nam fatale tibi ē
fm qō ꝓsperi misceri te deo. geniturāqz filiū vlto
rē oīm si q̄ in te philipp⁹ audebit. Tū illa. cui inqt

nam deo ad thorũ debeor? Cui ille ammoni deo libie. & parate ad hui⁹ nuptias vt reginam decet. Videbis aũt & somniuz & in somnio nuptias tibi cũ deo futuras. Abreuiando aũt historiã. Magicis artib⁹ nectaban⁹ iste maleficus fecit illaz somniare q̃ miscebaĸ deo ammoni et q̃ de illo ḡuida fiebat. Qđ cum nectabano ipsa retulisset dixit cito hoc implendũ vñ & pararet sibi lectũ iuxta suũ vt cũ hoc ꝓtingeret si aliquid expediret: possz eã iuuare. Expetisitqz sibi venturũ ad eam ammonem in specie draconis cum capite arietis & cornibus. in amictu candido: vñ tunc se pararet ad copulam eius. Fecit ḡ ille maleficus p̃stigijs magicis de nocte in thalamo ei aparere ammonem in tali forma p̃scripta. ad quam solam inspiciens in lecto nectaban⁹ qui iuxta erat eam cognouit ex qua tũc ꝓceptus est alexander. Effecit q̃z per suas incantatões nectaban⁹ vt & philippus q̃ tũc erat in bello hoc somniaret. s. vxorem suã olimpiadem deo ammoni misceri. Cunqz reuersus regina grauidã audisset: cepit primo hoc quasi credere. exinde fortiter dubitare ne nõ deo ꝫ alij homini iuncta fuisset: & dure illam increpare. quod sentiens nectaban⁹ arte dyabolica egit vt in solẽni ꝓuiuio vbi aderant philippus et olimpias: appareret draco in forma illa aparens cũ terribili sibilozum acumine ita vt fundamenta dom⁹ quati viderent. Intranteqz locum ꝓuiuij omnibus timoze ꝓcussis extenditqz olimpias manus vt edocta fuerat ad draconẽ qui mansuescens caput in sinum eius reclinauit eiqz osculum dedit. & in hesperam redactus in aquilã ꝓuersus e medio auolauit. Tunc philippus ex hoc ludificat⁹ asseruit ꝫ sic esse. s. ex deo eam ꝓcepisse sed ignorare ex quo an ex ioue ꝓpter aquilam: an ex ammone ꝓpter formã draconis: quia in illa forma ille venerabaĸ Cui illa rñdit. Ex deo ãmone. Demũ parturiente olimpiade assistebat nectabanus astroz cursus & motus ꝓspectans. Tandẽ mulier vehemẽtius ingemiscens exigit partum. Qui vbi ad humũ lapsus est: motus ꝓtinus insequit terre. & tonitruũ crepor: ventorũqz conflictus & fulgurum chorruscatio. Et vt refert Justinus lib. xij. Ea die qua natus est alexander. due aquile tota die ꝓpe te supra culmen domus eius sederũt. Omen duplicis imperij europe & asie p̃ferentes. Patrũ appellauit philippus alexandrũ in memoriã filij sui qui ex prioꝝ nuptijs occubuerat. Et vt scribit Plin. li. v. capi. v. Erat alexander forma & vultu pulcerrimus sub crispa paululũ & flauescente cesarie comeleonine: egregij decoris. oculis altero ad modũ nigro: leuo vo glauco atqz dissimili. nutrix vo eius alacronis nũcupabaĸ. Pedagogus eius leonides literature polinichus magister musice: alcipus geometrice. Oratorie anaximenes. phie. Aristotiles ille milesius vt in historia legiĸ Refert tñ Hiero. q̃ aristotiles librariox vtilitate monstrauerit alexandro initia literax. Idez hieroni. ait ad letam. Greca narrat historia Alexandrum potentissimũ regem & moribus & incessu leonidis pedagogi sui nõ potuisse carere vicijs: q̃ bus adhuc paruul⁹ infectus fuerat. Et vt narrat Seneca huncp̃m leonidem postea leonib⁹ alẽxãder obiecit deuorandũ. Factus autem alexander vt legitur iu historia eius annoruz. xij. pri comes fiebat: & vsum armox semp indui meditabatur: & cum exercitibus videri gaudebat. et equis insiliens cũcta vt prudentissimus miles agebat. Dum ergo philippus ad quandã illirici ciuitatez primam pficisceret non simili affectu quo solit⁹ fuerat olimpiadem diligens ꝓtinus olimpias nectabanum repetit eumqz consulit sup clãdestino philippi consilio. Qui dum assidenti sibi alexandro ex arte illa astricta loquereť: petijt alexander vt artem illam eum doceret: quod & fecit. Cunqz iam in illa arte profecisset Alexander non modicum: nocte quadã ad presciatum fosse preceps veniens vbi nectabanus eum docere consueuerat. Alexander nectabanũ improuiso precipitat. Cũqz ille letali ictu cerucis afflictus ꝓquereret. cur hoc fecisset ei. Respondit alexander. ꝓquerenduz tibi de arte illa erat quaz noueras. quippe nesci⁹ q̃ te impenderẽt humi nũc resupin⁹ iacẽs: rimari q̃ celi st. Ad ꝫ magus nll'a mortaliũ ꝓtra fatũ fuga ẽ. Olim p hãc sciam noui me a filio infectum iri. Tũc alexãder. Muz ego fili⁹ tu⁹ sum. Tũc ille oia ꝓfessus ẽ & egypti fugã: & q̃ arte olipiade potitus sit. et his dict' aiam emisit. Tũc alexãder impoit eũ i humer' & regiã reuectat. eiqz sepulcruz erigit operosissimũ atqz mri oia indicauit. Tũc illa admirata ẽ se tot ãnis a mago illusaz rem ꝓbri fecisse. hec ibi. Hinc sciaz sumas q: curiose ꝓsone sepe turpiter decipiunť vt mereť curiositas eoz. & illusores demũ a dyabolo illudunť.

Eodẽ tempore vt §.I.

hť ex historia alexãdri philip⁹ rex macedonũ delphos misit sup regni sui sollicit⁹ successore. Rñsũ qz accepit i hũc modũ. O philippe. Is demũ tuo oñiqz orbe potieť impio: q̃cũqz bucefalã equum insiliẽs mediũ pelle transierit. Erat aũt bucefala equus forma spectabilis. ex regij genere armenti formatis pedib⁹ ad pegasi fabulam: & si qui fuisse laomedonti eiusmodi p̃dicanť. homies autez comedebat vt belua & in eiusmodi pabulum seuiebat. hunc asseruari philippus iusserat ſ̃ clausťs p̃ferratis. Agebat' aũt tunc tpis alexander annũ etatis. xiij. Qui dũ quadã die locũ vbi bucefala clausus erat trãsiret: ꝓuersus ad socios ait. Hunq̃d hynnit⁹ aures meas an vo rugit⁹ leonis allq̃s offendit. Ad quẽ ptolomeus qui postea Sother dict⁹ est. Quinimo ꝫ ẽ ille bucefala quẽ pf tuus ob seuitudinẽ dentiũ claudi iussit hacten⁹. Alexãder aũt custodib⁹ euocat' clausťrisqz remot' sequũ educit eiusqz leua cum iubã aprehendisset tergũ quadrupedis insultat. effrenẽqz hac atz illac circumducit. Quod cum admirationi visentib⁹ foret. cucurrit quidam & rem periculi philippo nunciauit. Qz ille ad memoriã reducens oraculũ. cucurrit ad puex. eũqz salutauit vt toti⁹ orbis dñm Alexãder aũt ãnũ agẽs. xv. petijt vt sibi ꝑsas adire licẽt gra q̃rig' certãdi. Philip⁹ q̃z equos

et illi necessaria ꝑparari iussit. Igit̃ ascensa naui scõa admodũ tempestate apulit eum. Quo i loco dum curã equoꝝ famulis mandasset ipe q̃z ad videndũ statũ loci ꝓcederet. obuiꝰ ei fuit nicolaꝰ rex athenarũ quondã ꝓscolasticus eius. Qui prior salutauit alexandrũ nõ tñ sine ꝓtumelia. Naz aue inquit o puer: nec ille resalutat. Tũc scõo nicolaꝰ. Et a quo inquit te arbitraris salutatũ. Quippe ego sum nicolaꝰ rex athenarũ. Et Alexander. Quid inquit tibi ꝓdest ista vana iactatio deseris instinis fluctuans. Neqz eñ istã arrogantiã approbo: Et nicolaus. Uellẽ inquit scire cur adsis: fatet alexander se ad certamina quadrigarũ stadio coronę venisse. Tũc Nicolaus felle de nimia indignatõne suffulsus: ꝓsputum adolescentulũ t maledictis increpitũ dereliquit. At ꝙ alexãder qui olim disciplinarũ ꝓtinentiam ostentare didicerat abstersit a facie sputamenta. et iniurie recepte arridens ait. Juro equidẽ nicolae patris matrisqz mee maiestatem: q te etiã in pñti certamie supabo. Non multopost cũ dies certa aduenisset alexander nicolao supato t reliquis qui certamini affuerant coronа redimitus repatriat macedoniam. Offenditqz forte philippũ spreta olimpiade in cleopatre nuptias demutantẽ. Die autez nuptiarũ intrans triclinũ regis coronatus. Sume inquit: O pater hũc primum laboris mei fructum. t coronã in caput eius transtulit t ait. Luz ego matrem meã iterum regalibꝰ nuptijs coniugabo. vestro q̃z participabo ꝓuinio. Et his dictis aduersus philippum discũbit. Aderat autez inter regales delicias lysias quidam: ad risum excitandum facetissimus. Qui cũ in gratiam regis adolescentulũ vellet admordere. multimodis verborum ridiculis sepiꝰ illũ aggressus: ac sepiꝰ admonitus vt ad alium se verteret cui ludũ suum placere sciret. t ille nõ obaudiret: tandẽ iratꝰ Alexander. poculũ qꝺ sibi ꝑ manu erat iaculans lysiam vulnerat. Sz rex efferuescente ira, psiliens in alexandrum vulnerato crure ꝓcũbit. Tunc alexander arrepto gladio omnes qui veluti ad se ꝓphendendum irruerẽt dissicit t egredit. Qui eñ aderant philippũ grauiter vulneratuz in cubiculo inducentes lectulo deponũt. pꝰ plures dies cũ iam spes esset recuperande sanitatis: ingredit Alexãder ad philippum et olimpiadem matrem reconciliat ei.

De nece philip .§. II.

pi ex historia alexandri. Elin. li. v. His tpibꝰ mothona ciuitas nunciat obsequio regis descisse. ad quam philipꝰ aio incitatus cũ adhuc viribus corpis deficeret. cũ exercitu misit alexandrũ quã in breui subegit. Ingressusqz ad patrẽ vt victoriam nunciaret. vidit in domo regia viros barbaro habitu indutos. ꝓcunctansqz cognoscat Darij regis legatõnem. Qui legati venerãt ꝑ tributo atqz cẽsu terre. s. t aque. Petirat qz petẽdi morẽ et titulũ: dixitqz vni illoꝝ qui primus esse videbat. hec ne elementa vendicant ꝙ se mortalibꝰ q̃ deus cunctis in cõi largitus est. Igit̃ ferri iubet ad darium a se mandata. s. vti ab hac petendi cõsuetudine temperet. Sin aliter: sciret secum Alexãdro ꝓlio acrius ꝓcertaturũ: his dictis exigit homies ꝓficisci: Rursus duz vicina ciuitas de obseqo vacillaret. Alexandro datur expeditio t illuc ire iussus ẽ. Interea pausanias quidaz nomine opibus t delicijs affluens in olimpiadis amorẽ ꝓlapsus est. qꝺ cum ꝙ internũcios attemptaret t mulier ꝓsentiret. s. vt defuncto philipo ad illũ transnuberet: pausanias opportunũ tempꝰ existimans qz alexander tũc forte aberat. cuiꝰ iam formidolosum nomen erat nimiũ: repente ruit sup philippũ eũq; vulnere ꝑuenit. Qui cum letaliter ꝓcussus esset mox pausanias festinat ad raptum olimpiadis. Igitur cum adhuc populus in theatro turbaretur forte rebus ex sententia ꝓpetratis. Alexãder supuenit offenditq; turbas t philippi vulnera irruensqz in reginam: deꝑhendit pausanie violẽtiam: Cũq; cum iaculo destinaret tenereturqz forte midune matris vulnerande. Olimpias sic eũ adhortatur. Jaculare inquit fili iaculare ne dubites Alexander autem cum philippum adhuc spirare ꝓperisset. iussit pausaniam illuc adduci gladium qz in dexteraz patris misit: quo manu eius obpeteret occiditqz eum. Ergo iam moriens philipꝰ: ait. Nihil est quod me finis vite aut mors contristet. vltus eñ auctorem iniurie libens morior. et adiecit Reminiscor o alexander deum matri tue pregnanti prędixisse. quia vindicem filium esset paritura.

De moribus §. III.

huius philippi ait Justiuꝰ li. ix. Fuit philippus rex tam armoꝝ q̃z ꝓuinciarum apparatibus studiosior. cui maxime opes erant instrumẽta belloꝝ diuitiarum questu q̃z custodia solertior. Itaqz inter q̃tidianas rapinas sp inops erat. Erant in eo misericordia t pfidia piter dilecte. Nulla apꝺ eum rõ turpis vincẽdi fuit. Blandꝰ erat piter t insidiosꝰ alloquio. q̃ plura ꝓmitteret q̃z ꝑstaret. Amicicias vtilitate nõ fide colebat: gr̃am fingẽ i odio istruere inter ꝓcordes odia: t apꝺ vtrũqz gr̃am quere re sollẽnis illi ꝓsuetudo. Inẽ ꝫ eloquentia t insignis oino acuminis t solertie plena vt nec ornatui facilitas nec facilitati deesset ornatꝰ. De eo valeriꝰ philipꝰ alexandrũ quoꝝdã macedonũ beniuolentiã donis ad se conatũ attrahere in epla sic increpuit. Que te fili rõ in hanc vanã spem induxit. vt eos tibi fideles futuros extimares. q̃s ad amorem tui pecunia copulasses. Idem valerius li. j. philipꝰ pater alexãdri apollinis oraclo admonitus. Ut a quadrige violentia salutẽ suã custoduret. omnes currus ꝑ totum regnum disiungi fecit. Locum etiam qui in boetia quadriga celebrabatur semper vitauit. Sed pausanias in capulo gladij quo illum occidit quadrigam habuit celatam. His temporibus cum philipꝰ mothonam vrbem expugnaret. De muris sagitta iacta dextrũ eiꝰ oculũ inqt Justin. effodit. quo vulnere nec segnior i bellũ nec iracũdior aduꝰ hostes factꝰ ẽ: adeo vt interiecti dieb. pacez deꝑcantibus

dederit.nec moderat⁹tiñ: verũctiã mitis aduersus victos fuerit. Grece aũt ciuitates dũ impare singule cupiũt impiũ oñs amiserũt. Itaq; philippus ex specula quadã libertati oĩm insidiabatur Artarxerses aũt ille q̃ t ochus dr: misit p̃fectũ suum oñib⁹ regionib⁹ q̃ erãt transflumen eufratris noie nagosum vt dicit ꝓmestor. Erat aũt tunc in irlm summ⁹ sacerdos noie Iohes. cui⁹ frater vocat⁹ ihs. cũ anhelaret ad summũ sacerdotiũ: p̃dictum nagosum fecit sibi familiarẽ. Qui ihs in tẽplo altercat⁹ cum iohe occisus fuit. ꝓpter qđ Nagosus indignat⁹ ascendit in irlm. t ingressus ĩ tẽplum spoliauit ipm. t cũ reph̃enderet: rñdit se ꝓẽ mundiorẽ eis q̃ occiderãt in eo. Et imposuit ministris templi tributa.

Post mortẽ aũt .§.IIII.

ochi q̃ a quibusdã vocat etiã artarxerses qui tenuit regnũ ysax. xxviij. ãnis. Hystoriographi varie loquunt̃ de successore ei⁹. Nã in cronicis dicitur q̃ regnauit post ochi arges fili⁹ ei⁹ in perside. t regnauit ãnis. iij. Helinand⁹ aũt sic ait: hũc int̃ reges ysarum nõ numerat iustinus: ꝑ statim post ochũ ponit darũ. Tertullian⁹ aũt hũc argẽ a:gũ vocat quẽ dicit regnasse ãno vno. Ysiõ. ãt appellat eum xersem quẽ dicit annis. iij. regnasse. Hieroni. sup danielẽ vocat eũ arxen. quidã alij arsanum eũ appellant. Lõmestor aũt sic ait. P⁹ ochũ regem fili⁹ eius arsani⁹: t post arsaniũ regnauit ĩ ysside darius. Et hic est cũ q̃ vt infra dicet̃ alexãder bella habuit de quib⁹ dicit̃. j. macha. j. Postq̃ ꝑcussit alexander philippi macedo q̃ prim⁹ regnauit in grecia: darũ regem ysax t medor. cõstituit plia multa t oĩm obtinuit munitõnes. t interfecit reges terre t ptransiit vsq; ad fines terre. Et accepit spolia multitudis gentiũ. t siluit terra in ꝓspectu eius: t ꝓgregauit virtutẽ t exercitum fortem nimis. Et exaltatũ est t eleuatũ cor eius t obtinuit regiones gentiũ t tyrannos et facti sunt ei in tributum. hec ibi. Et monarchia dario victo translata est a ysis in grecos ꝑ alexandrum.

Videẽda ergo .§.V.

sunt aliq̃ ad declaratõem p̃dictor. t de ꝑijs ei⁹ cõtra darũ t victoria. t de subiugatõne aliar. natõnum: t demũ morte. vbi etiã ex ꝟbis scripture satis apparet eum fuisse filiũ philippi nõ nectabani: vt ex hystoria ei⁹ legit̃ qđ dictum est sup̃. qr ꝟ dicit̃ alexander philippi. s. filius. Nisi q̃s dicat eo mõ q̃ dicit̃ ihs fili⁹ ioseph. s. putatiu⁹ ꝓut dicit̃ Lu. iij. vt putabat̃. s. ihs fili⁹ ioseph. Sic alexander putatus ẽ t fili⁹ dictus philippi. Anno igit̃ primo Olimpiadis. cix. q̃ fuit etatis quinte. ccl v. Et ab initio mundi ter millesim⁹. sexcentesim⁹. xxviij. p sarum. xiij. regnauit dari⁹ filius arsani sex ãnis. Eodem ãno alexander philippo successit ĩ regnũ t regnauit annis. xij. qđ t habet̃. j. macha. j. hic ꝑm iustinũ t virtute t vicijs maior patre fuit. Elicendi rõ vtriq; diuersa: hic apta: ille artib⁹ diuersa bella tractabat. deceptis ille gaudebat hostib⁹ hic palam fusis prudens ille ꝓsilio: hic magnificẽtior aio. Iram pater dissimulare plerũq; etiã vicere: hic vbi exarsisset nec dilatio vltõnis nec modus erat. vini nimis vterq; auidus: ꝑ ebrietas diuersa patri mos erat etiã de ꝓximo in hostẽ ꝓcurrere. manũ ꝓserere piculis se temere offerre. Alexander nõ in hostẽ sed in suos seuiebat. amari pater malebat: hic metui. Literar cult⁹ vtriq; similis: fortior pater: maiorus hic fidei ꝟbi t oratione. philippus rebus moderatior parcendi victis: filio animꝰ ꝓmptior t honestior. frugalitati pater: luxurie deditus fili⁹ magis erat. Prima alexandro cura paternarũ exequiarum fuit in quib⁹ ante oñia cedis ꝓcios ad tumulũ patris occidi iussit soli alexandro liciniſtarũ pepcit. seruãs auspiciũ dignitatis sue. Nam regẽ eum prim⁹ salutauerat. Emulũ q̃ imperij canar fratrẽ ex nouerca susceptum interfici imp̃auit. Justin⁹ hec li. ix.

Ex hystoria alex §.VI.

andri. Procurata patris sepultura mox ascẽdẽs illius statuam: cõuocataq; vniuersa multitudine plebis ait. En tempus est vt quicunq; cupit alexandro militare fedus cum illo inire festinet. Nãq; mihi dignum videt̃ bella prius in eos mouere. qui nos ꝓtristauere prudem: nunc autẽ copiunt spoliare etiã libertate. His dictis acꝯescit omnis miles: ac si diuinitus vocatus fuisset. Et ĩitio regni sui (inquit Justinus) Alexander macedonibus immunitatem cunctarũ rerum ꝑter militie vocatõnem dedit. Quo facto tantũ sibi fauorem omniũ ꝓciliauit vt corpus hominis nõ virtutem regis mutasse se dicerent. Tũc alexander fin hystor. eius reserãs patris thezauros. arma opesq; distribuit cunctis. Cõnumeratis ergo militib⁹ quos ipse recens scripserat: congregat macedonas. xv. milia peditum. auxiliaq; diuersa in octo milia. Equites vero indigenas duo milia septẽ leuis vero armature thraces. viij. vnde hoc numero cum veteri milite ꝓgregato collegit ad modum. lxx. milia septingenta quatuor militantium Et vt ait Justinus libro. xj. t quiutuscursius. nõ iuuenes robustos non prime etatis florentes sed veteranos. plerosq; etiam emerite militie q̃ cum patre patruisq; militauerant elegit: vt nõ tam milites q̃ magistros militie electos putares. Ordines quoq; nemo nisi sexagenarius duxit. vt si ꝑncipia castrorum cerneres senatum te prisce alicuius reipublice videre diceres. Itaq; nemo in prelio fugam cogitauit sed victoriam. nec in pedib⁹ cuiq̃ spes: sed in lacertis fuit. Igitur Alexander vt ex hystoria. eius habetur. vie sumptum ex philippi thezauris abundantissime sumens. classe elaborata transit in thraciam. inde in licaoniam cui nunc recens etas lucanie nomen dedit. Hinc ergo pergens omnem libiam peragrat. Collecto autem in vnum exercitu ad egypti interiora contendit. Egyptij quoq; veste t sede regni dignum duxerunt ꝑm se soncosim venisse dicentes. Rursusq; omnes syrie ciuitates ꝑ quascunq; transiit: nomini suo addidit. Ac demũ tyrũ aduenit: ꝑ tyri menib⁹ obseratis ingressum illi denegant. Ipse

ño dũ vrbẽ violẽter diripe vellet multi macedonum cesis: pedẽ refert. Post hꝰ excidiũ tyrij minatus ẽ. Dissisq uũcijs lras eis hꝰ tenoris iussit deferi. Impiale qnidẽ videbaꝝ cũ clemẽtia atq iusticia me vestre vrbi dñari: sed quoniam primoim extitistis q̃ meis iussis insolentꝰ obuiaretis: terribile signũ alijs ꝓbebitis q̃d viriũ sit in macedonũ dextris. Valete si sapitis: nõ ei valebitis si in his pseuerabitis. His lris tyri lecti, ꝓmates legatos corripi iubẽt: ac tormẽtis primũ affectos crucibus affixerũt. his incẽtiuis stimulatꝰ alexander graui indignatõne pmotꝰ, vehemẽtiusq vrbem aggressus eã diruit, ac vastat oi sexu ꝛ etate ꝑempta. Tyro deinde satrapã ꝓfecit. Notandũ tñ ẽm Uin. li. v. ca. xxv. q iustin post geminã victoriã de dario narrat alexandrũ in siriã venisse vbi mꝝtos reges cũ insulis obuios habuit ex quibus ꝓmeritis singulos alios in societatez recepit: alijs regnũ ademit suffectis loco illoꝝ nouis regibus.

De literis de/ §. VII.

stinatis a dario alexandro ꝛ rñsionibꝰ cũ alexander tenderet ꝓtra eũ. Rex regũ darijꝰ ꝓsanguineꝰ deoꝝ Alexandro famulo meo iubeo dicoq̃ h̃ mãdo tibi reuerti ad pentes tuos famulos meos atq̃ ĩ gremio matris cubantẽ doceri virile officiuz ad quã rem habenã tibi sithicã misi ꝛ pilã ꝛ loculum cũ aureis, pilã ño eo q ei⁹ lusitatio tue cõueniat etatule. nõ hec opa q̃ ritu latronũ tibi ꝓsuluz aggressus es. nam si oẽ hmõi genꝰ hoĩm' pari conspiratõne tecũ duxeris, impium ꝓsarum nequaq̃ terrere poteris. Tanta quippe mihi exercituũ multitudo adest. vt nulli meliꝰ q̃ arene maris possit ꝓparari. Auri ño ꝛ argenti hic copia. Ut si mihi libitũ fuerit: totã humum inde cooperire possim. Quapropter tibi aureos misi. vt si ad reuersiõez sumptibꝰ indigeres: habeas q̃ tuis tibiq̃ necessaria emas. Si autẽ iussionibꝰ nr̃is obtẽperare distuleris ꝓtinus mittã viros qui te vinctũ atq̃ cõtumelioſe verberibꝰ affectum: maiestati nr̃e reducant. Hec dicta primates alexandri nimiũ terruerunt. Quibꝰ alexander ait. Quid tandẽ dicti barbaricis ꝓturbabimini, q̃ arrogantie habent testimoniũ: nõ ꝓfidentie ꝓbatõnem. Nam ꝛ canibus imbecillioribꝰ mos ẽ quãto plus defuerit virium eo magis latratibꝰ indulgere. His dictis psaꝝ legatos donatos cũ eo auro qõ secum detulerãt remittit in sua cũ his literis. Alexander rex regũ ꝓsanguineusq deoꝝ dario salutem dicit. Turpe mihi videꝝ nimiũq abhorrens tantũ regẽ, totq virib⁹ vt se iactat ꝓsitum: sub dictõne ꝓtemptibiliũ vt rhetor homuloꝝ atq inter eos abiecto, cuidam ac latroni alexandro diu grauiterq seruitutum. Queso igiꝝ quorsum te sententia duxit, qñ dixisti te auri ꝛ argenti opibus estuare. An vt his cognitis auri sit nobis feruor ꝛ desideriũ: ꝛ obstinatius atq audacius dimicarem⁹ aduersuz vos Addis misisse te mihi habenã ꝛ pilam loculosq cum aureis, de quibus q̃uis vt visum est dictita res: ego tñ mihi velut auspicato cũcta ex te ꝓcessa ꝓfitebor. Namq habenã accipi oz quã habeã vti ĩ subditos tibi, pila ño similamẽ ob rotunditatẽ sui totꝰ orbis mihi imperiũ ꝓmittit. Quodq terciũ addidisti: opũ tuaꝝ me dñm futuruz testaꝝ. Lectis his lris alexandri dariꝰ arrogantius motꝰ ad satrapas vltra thaurũ montẽ degentes scribit talia. Ferꝝ quidez adolescens insanire philippi filiꝰ: asiãq vniuersam incursare. Sup q̃ placet nob vt verberibꝰ puerilibꝰ grauit afflictus indutusq post veste purpurea nob reddaꝝ. Satrapas ño ꝛ classem cũ nautis ponto submergere militesq cũctos ad rubri maris vlteriora trãsduci. Rursusq eo scribente cũ arrogantia ad alexãdrum, iurat alexander vltra nõ verbis ꝑ strictis gladijs rem pagendã. Dimicãtibꝰ eis cũ spes exitus fluctuaret: tandẽ repentino ymbre ꝓcedẽte: ꝓ se celitus sibi aduersari dicentes fugaz capescunt: dario ꝓcursore amisso curru equoq̃ ascẽsu veloci. In hoc ꝓlio primo qõ fuit in campis adrestis: fuerũt psaꝝ septingenta milia militum vt ait Justinꝰ, quoꝝ magna cedes fuit. Sed de exercitu alexandri nõ ceciderũt nisi nouẽ pedites ꝛ centum viginti equites. q̃s rex alexander impẽse humatos statuis equestribꝰ donauit: cognatisq eorum immunitates dedit. post hanc victoriã maior ꝓs asie ad eum defecit. Sed de repentino ymbre in hac puta celitus misso: sola loquit historia alexandri, q̃ post hanc victoriã narrat alexandꝝ misisse ad scamãdrũ ducẽ suaꝝ ptiũ vt sibi auxilia mitteret, se aũt oẽm achaiã pagrasse. multisq̃ ciuitatibꝰ acquisitis collegisse centũ septuaginta milia armatoꝝ q̃s traduxit thaurũ. Hinc per thebas dicit eũ iter ad dariũ direxisse. ꝑ ꝓtra cum thebani portas clauserũt, quã cum expugnaret: vnus thebanoꝝ aptauit tybias, puolutusq genibus tyranni ꝓabns cecinit melos dicens. O fortissime regũ hanc ne vrbẽ excides quã dij immortales ꝓsapie tue principes tibi pepere. Remisce re hinc liberũ ortum: hanc herculis nutricez: hos muros amphion ꝛ cetus tue ps maxima stirpis edificarũt. Ex alexander se dari nõ potuit quin igne ꝛ ferro eã vastaret. Ex postea alexãder ꝑ ꝓconem edici fecit thebas reedificari esse ꝓmissum in honore triũ deoꝝ. herculis, mercurij ꝛ pollucis. Post hec alexander athenas pgit qui cum lacedemonijs ab eo ad psas defecerãt auctore demostene magno auri pondere a persis corrupto. Qui quendã subornauerat q̃ diceret regem macedonum in triballis cũ omnib⁹ copijs suis periisse Itaq insperatꝰ alexander aduenit, qui hos motus ꝓpescens hortaꝝ eschines vt alexandro se darent. Ecõtra demostenes nitiꝝ vt rebellent. Cuiꝰ dicit esse illud dictũ egregiũ. Amico mutuaz merogante pecuniã ꝛ amicũ ꝛ pecuniaz ꝓdo. hic ipe demades atheniẽsibꝰ alexãdro dinos honores exhiberevolẽtibꝰ ait videte nedũ celos custodit⁹ terrã amittat⁹. Cõsultusq demostenes in hac varia sniã intꝝ eschinẽ ꝛ demadẽ, rñdit ꝓsiliũ eschinis ꝓualere. Itaq corona aurea alexãdro mittiꝝ ꝑ eũdem demostenẽ. Post athenas deuictas lacedemonios supauit. Hec autẽ oĩa dicit iustinꝰ feciſſe alexãdꝝ añ primã ꝓgressionẽ cũ dario ô q̃ dciñ ẽ

Alexander er §. VIII.

go inquit Justinus libro. xj. timēs angustias magna celeritate thaurum transcendit quingēta stadia vna die ptransiens. Cunctq tharsum venisset tactus cigni amnis amenitate p mediam vrbem influentis qui fm historiam alexandri nulli fluuiorum secund⁹ est vel magnitudine vel pspicuitate: pietis armis plenus puueris in pfrigidā vndam se piecit. cum repente neruos eius occupat rigor. Historia vo Alexandri dicit q cum armis e ponte se pcipitauerit: t natabundus exierit: sed calenti tūc corpe incidens in aque vehementiam tantā de rigore eius neruoz iniuriam traxitq pniciem: vt mox expirabilis videret. Sed a philipo medico poculum pfectum accepit: ac fm iustinum quarta die sanitatem recipit. Tūc fm quintuz cursium p medos exercitum duxit: laboriosū nimis iter p desertum emersus: Et exercitus darij iuxta tigridis alueuz locatus est. Habebat autem exercitus darij vt ait Justinus. quadringenta milia peditum: t centum milia equitum. Tūc suos hortat alexander vt spernant aciem illā auro argentoq fulgentē. in qua plus prede q̄ periculi est. Cepto cōflictu freq̄ntiq re bellica. vn⁹ e parsis. indutus armis macedonicis a tergo alexandrum ferit. sed ictus ille ꝓpter galee fortitudinem frustratus dissilijt. Comphensus ille regi offertur. Requisitus causam facti: ait se pactum fuisse apud darium hoc facto ptem regni cum filia: si eum interficere potuisset. Alexander promissi t audacie laudatum ad ꝓpria redire pcessit. Deinde collecta innumerabili multitudine ꝓpius accessit. Aduentum aūt suum primo ita pdidit. Coacta in vnum innumerabili multitudine armentorum: cornibus coz t caudis ramos frondētes iubet annecti. vt cornubus erectis siluestrē quandam speciez agerent: t tractis ramulis puluis exercitus dinoscentiam videri eminus confūdisset. Prelio pmisso vterq rex vulnerat. Tandiu anceps certamen fuit: quoadusq Darius fugeret. Exinde magna cedes facta est persarum. Cesa sūt peditum. lxj. milia: equitum decem milia. Capta xl. milia. Ex macedonibus autem cecidere peditum. cxxx. equituz. cl. Alexander autem opes darij diuitiarumq apparatum ptemplatus: admiratione tantarū rerum capit. Tūc primū luxuriosa puiuia t magnificentiaz sectari. tunc t barsenem captiuam diligere ꝓpter forme pulcritudinez cepit: a qua postea susceptum filium herculem nominauit. Ademoz tamen adhuc darium viuere. per memona misit ad occupandaz persicam classem. alioscq amicos ad recipiēdū asie ciuitates. Que statim audita fama victorie ipsis Darij prefectis cum magno auri pondere tradentes se in potestatem victoz venerūt. Tuncvt ait commestor cepit Alexander aspirare ad monarchiā oriētis: t intrans siriam cepit damascum. Et occupata sidone: Tyrum obsidebat Tunc saraballa qui fuerat factus pfectus a dario in partibus illis. eligens de suis octo milia in Alexandri ꝓfectus est auxiliuz: dicens se libentius obsequi ei: q̄ Dario t q̄ loca sub potestate sua ꝓstituta ei ꝓtraderet: t grate susceptus est ab alexandro. Preterea dixit se habere generum manassem: fratrem ꝓncipis sacerdotū gentes iudee. multosq alios cum eo pōsentes ex ea gente: quos aiebat velle sub eo templum ꝓstitutis locis edificare: qō ꝓfuturū alexādro ꝓfitebatur. Quia potentia iudeoz in duo diuisa nō rebellaret. Concedende vero Alexandro omni studio edificauit saraballa templū et altare qō pmansit vsq ad destructōnem factā p romanos: t in eo ꝓstituit manassen pontificem. Porro dum alexander erat in obsidione tyri: scripsit ad principem sacerdotū in hierusalē inuitans eū vt sibi pberet auxiliū: t exercitui venalia ppararet t redderet sibi tributa q̄ dario ꝓferebat. Et respondit Jadus pontifex se Dario sacramentū dedisse nec eo viuente posse transcendere ꝓstituta. Tunc ꝓminatus est Alexander genti iudeorum. q̄ per eū discerent quibus deberent constituta seruare. Tunc iniectis aggeribus Tyrum fecit ptinentez. qua vastata gazam obsedit t mortuus ē sarabalLa. Alexander aūt capta gaza in hierosolimam festinabat. Timentes iudei clamauerunt ad dominum t immolabant hostias: t Jadus orabat pro gente iudeoz. Qui cum post sacrificiū obdormisset: pcepit ei deus vt ꝓfideret. sertisq ciuitatē ornaret: t ipse pontificalibus indutus t reliqui sacerdotes cum eo legitimis stolis iuduti obuiā exierunt alexandro. t surgens a sopore oraculū omnibus indicauit. Audiensq nō longe alexandrū esse a ciuitate. pcessit cum sacerdotib⁹ t ciuiū multitudine ad locum vñ hierosolima t templū videri posset. Et factū est ꝓtra spem omniū qui sequebant regem: nam Alexauder intuens antistitem pontificali stola insignem. t sup cidarim laminā in qua erat scriptum nomen dei thetragramaton descendit de equo: et adijt eum solus. et nomen adoraui et pontificem venerat⁹ est. Et obstupuerunt principes exercitus t ludificatam mentem regis putauerunt solus pthemius quesiuit ab eo cur pontificem gentis iudeoz adorasset. Respondit nō hūc adoraui: sed deum qui principatuz sacerdotij gerit. Nam p somniū in tali habitu deuz aspexi: adhuc in licia ciuitate macedonie cōstitutus. Deumq mecū cogitaui vtrum asiaz possem obtinere: iussit me ꝓfidere. Nam ipse exercitū pduceret t principatum persarum mihi traderet. Nunc autē vidi in hoc sacerdote ipsius effigiem t que mihi pmisit ventura ꝓfido: t ꝓpterea deuz adoraui: et hominem veneratus sum. Et ingressus est vrbem alexander t in templo sacrificauit deo fm sacerdotis ostensionem. Et attulerunt ei Danielem ꝓphetam in quo scriptum erat quendam grecoz ꝓditurum potentiam psarum: arbitrans de se scriptum esse gauisus est. Et crastinum ꝓuocans populum iussit petere que vellent t ipsis petentibus concessit iudeos vbiq patrijs vti legibus: t septimū annum sine tributo esse ꝓpter sabbatum terre. Exinde ad alias ciuitates pfectus est. Tunc samarite videntes eius munifi-

centiaz circa iudeos cognatos dixerunt se esse de semine iudeoz. originem suā ab effraym' z manas se recensentes: z postulauerūt vt templū eoz̄ in garizim honoraret: qō in reditu se facturū ꝓmisit Cunqz peterent ab eo relaxatōnem. vij. anni que fuit qui essent: z dixerunt se esse hebreos. Cunqz adderet. Vtrum essent iudei: negauerūt se eē iudeos. Quib⁹ ait iudeis tñ hoc ego ꝓcessi. ¶ Augusti. aūt in. xviij. de ciui. dei sic ait. Hostias sane Alexander immolauit in templo dei. nō ad eius cultū vera pietate ꝓuersus: sed impia vanitate cū dijs falsis colendū putans. Justinus ẋo li. xj. sic ait. Alexander inde ad ammonē ꝓfectus est: cupiens originem diuinitatis acquirere. simlz matrem infamia liberare. p ꝓmissos aūt suborat antistites quid sibi rñdere vellet. Ingredientē templum statim eū antistites vt haminis filium salutant. Letatus de adoptōne hoc se patre cēseri iubet. Orosius aūt li. iij. sic ait. Alexander nob ꝓdidit dijs surdis z mutis vel in ptāte antistiti esse quid velit fingere: vel in voluptate ꝓsulentis qd velit audire. Valerius ẋo inquit. Alexander tribus gradib⁹ insolentie exultauit. fastidio philippi. Jouem z ammonē patrez asciuit. Tedio cult⁹ macedonij veste z instituta ꝓsica assumpsit. spreto mortali diuinū caput est latus. Nec fuit ei pudori filiū ciuem hoiem dissimulare.

Darius cum .§.IX.

babiloniā pfugisset. alexandrū p epl'as pcatur vt redimendaz sibi captiuaz gentiū potestatē faciat: ob qō magnā pecuniā pollicet. Sed Alexander ꝓ precio regnū omne petit: nō petit pecuniaz Iterum ei darius mandat qz regni portōnez z filiam in matrimoniuz daret: sed alexander sibi sua dari rescripsit: iussitqz supplicem venire: regniqz arbitraria victori ꝓmittere. Tūc darius vt ait iustinus spe pacis amissa. obuiam vadit alexādro cum. cccc. milib⁹ peditum z centū milibus equitū Cui in itinere nunciatū est vxorem eius ex collisione abiecti partus decessisse. cuiusqz mortez illachrimatū alexandruz exequiasqz benigne ꝓsecutum idqz eum nō amoris ꝑ humanitatis causa fecisse. Nam semel tñ eam alexandro visam eē cuz matrem puulasqz filias eius frequenter ꝓsolaret Tūc darius ratus est vere se victū. cum post plia etiam beneficijs ab hoste superaret. gratūqz sibi eē si vincere nequeat. qz a tali potissimū vinceretur. Scribitqz z tercias epl'as gratias agēs qz nil hostile in suos fecerit. Offert deinde maiorē partez regni vsqz ad eufratē flumen: z alteram filiā vxorem: z ꝓ reliquis captiuis. xxx. milia talentoz̄um Ad hec alexander gratiarūactōnem ab hoste superuacuam esse respondit. nec a se quicqz factum in hostis adulatōnem. nec qz indubios belli exitꝰ aut in leges pacis sibi lenocinia quereret: ꝑ animi magnitudine quo didicerit aduersus vires hostium nō aduersus calamitates ꝓtendere. pollicetqz se ea pstaturuz dario si secundus sibi: non par haberi velit. Ceterū neqz mundū posse duob⁹ solibus regi: nec orbē summa duo regna saluo statu terraz habere. pinde aut deditōnez ea die. aut in posterū aciem paret. ¶ Alexander ꝓpe strangam fluuiū castrametatus est. Visum est autem ei: vt ipse ad darīū internūcius iret. Comitat⁹ ergo solo eumedo atqz vno satellite. deuēit ad strāgam fluuiū. qui fluuius plerūqz ex frequentia frigoris adeo stringit vt etiam curris onustissimis viabilem sese pbeat. Ibi eumedū subsistere iubēs tentoria darīj adijt: qui tūc puidendi exercit⁹ causa ꝓcesserat. Cui reuertenti Alexander obui⁹ ait. En tibi adsum internūcius alexandri: cuius māda sunt talia. Ego inquit arbitroz eum regez qō minus festinanter ꝓtendit ad prelium. ipsum sue ignauie z diffidentie testem esse. Quapropter respondeto qō temp⁹ agitandi dederis nob. Tunc darius: nunqd tuipse ades alexander? qui nobis adeo ꝓstanter ꝓfidenterqz belluz indicis. Negat ille se alexandrū esse sed eius internunciū ꝓfitet. Tunc darius manū apprehendens secū duxit i regiam ad cenam alexandrū. iussusqz est ꝓtra Darium discumbere. Contigitqz eū quoddā memorabile facere: nam qōcunqz vas ad bibendum sum pſit ebibito vino in sinu vas recōdebat. Qō cuz dario ministris indicaret: z ille iratus eum furti argueret. Rñdit alexander hūc morez seruari in curia alexandri. Et se putasse talem ibi seruari. Placato regez facto silentio vnus ex quinantib⁹ pasarges noīe qui aliqñ hospitio susceptꝰ fuerat a philipo: cepit recognoscere alexandrū. Quod sentiens alexāder vna cū poculis qō in sinu gestabat ꝓsiliens exijt. z morꝑ foꝛibus vnū ex persis tenentē equū suum transfodit gladio z fuge consuluit equo ascenso. Perse aūt insecuti sunt eum: ꝑ eoz̄ sequela tardioz z alexandri cursus efficacior fuit. Darius lautez damno hostis elapsi nimio merore ꝓfectus est. Alexander ad fluuiū rediens incidit in aliū locum non ꝓgelatum. vnde ipse et equus eiꝰ simul in ꝓfunduz ceruitantes ꝓsiliunt. Erat aūt nox: Ipse ẋo equo impulso natās exit. inuenitqz eumedū cui cunctū rei ordinē explicat: z eodem narratu principes suos letificat. Sequēti die instructam ordinatamqz aciem iuxta strangam collocauit. ¶ Interea darius vt ait Justinꝰ cum suis aduentabat. Et ecce ꝓfectum cursa alexādrum asi pugnam somnus arripuit. Cūqz ad pugnam solus rex deesset a pmenone egre excitat⁹. querentibus somni causas omnibus intra periculā: cū etiam in ocio semp somni partioz fuerit. magno esse estu liberatū dixit: somnūqz sibi a repentina securitate datū. qz scz cum omnibus darij copijs confligeret veritum longam belli morā si pse exercitū diuisisset. Statuitqz alexander vt nemo de suis fluuiū transiret datqz locum psis trāseundi. Commissoqz prelio facta est vtrinqz strages magna. Tandem perse fugiunt Dario precedente. Cunqz inconsulto omnes in fluuium pariter irruerūt stranga suum officium deficit: omnesqz ingressos submergit z necat. Reliquos macedones insecuti obtruncant. Et vt dicit Justinus raro in vllo prelio tantum sanguis fusum ē. Darius autem cum vinci suos videret. vt dicitur in

hyſtoria alexandri mori ꝛ ipſe voluit: ꝑ a ꝓximis fugere cõpulſus eſt. Suadentib⁹ deinde quibuſ dã vt pons cidui fluminis aditũ hoſtiũ impediẽ dũ includeret: ait. Nõ ita ſe ſue ſaluti velle cõſultum: vt tot milia ſociorũ hoſtibus obijcianꝯ. debere ꝛ alijs fugę viã patere q̃ patuerit ſibi. Alexãder aũt vt ait qmtus curſius: periculoſiſſima q̃qz aggrediebaꝯ: ꝛ vbi ꝓfertiſſimos hoſtes pugre ꝓſpexit: acerime eo ſe ſemp immergebat periculaqz ſuanõ multis eſſe volebat. Tũc darius oñi ſpe melioꝛi depoſita ingreſſus regiam ſuaz humi ſeſe miſerabiliter eulabund⁹ ꝓſtrauit lamentatõne nimia fatigatus. Tandẽ quieſcens: ſcribit alexandro in hũc modum. Domino meo alexãdro darius ſalutem. Competenti⁹ feceris ſi miſeratõe vincias illos quos tibi fortuna ſubiugauit. Quę ſo igiꝯ vt matris ꝓiugiſqz ac filiaꝝ noſtrarum vt te dignũ eſt meminiſſe digneris. mihiqz remittas eas. ꝛ tue beniuolentie viciſſitudinem ſpondeo ꝛ theſauros oñes quoſcunqz reges ac patres mei humi ſuffoſſos reliquerũt: ipſe tibi tradam: ꝓſaꝝ quoqz ac medoꝝ ꝛ aliaꝝ gentiuz regnum tibi cõcedo. Qõ cum alexander ſe non facturũ diceret. tũc poꝛro regi ſcripſit vt ei auxiliareꝯ ꝓtra alexãdrum: multa ei ꝓmittens qõ alexandrum non latuit. Acceleratqz dariũ ꝓuenire anteq̃z in caſpias portas intraret. ſicqz huc ꝓelio vt aũt iuſtinus ꝛ Oroſius: alexander ad ſe imperiũ rapuit. quinto vel ſexto regni ſuo anno. Cuius tanta felicitas fuit vt poſt hec nemo rebellare auſus ſit. Triginta ſeptem diebus ꝑdam ꝓcenſuit. In vrbe deinde clauſa. lx. milia talentoꝝ inuenit. Expugnat ꝛ ꝓſipolim caput ꝓſici regni vrbem multis annis illuſtrem refertamqz oꝛbis terꝛarum ſpolijs q̃ interim eius imperio patuerũt. Inter hec ait Juſtin⁹ octingenti greci occurꝛerũt alexandro. quos darius captiuus tenuerat trũcata coꝛpis parte: quibus cum dediſſet alexander redeundi copiã: maluerũt ibi mori q̃ fedum ſuũ ꝓſpectum repoꝛtare Aderant aũt dario fugam molienti. vt dicitur in hiſtoria alexandri duo ſatrape beſſas ꝛ ariobarzanes. hi in gr̃am alexandri cupientes venire darium ſolitariũ inuenientes oꝓmũt ꝛ letaliꝯ vulnerant: fugiũtqz donec dinoſcerẽt quo ſe res verteret. Interea alexander ꝓperit darium a cognatis ſuis chatenis et ꝓpedibus aureis vinctum in vico ꝓthoꝛum cui nomen tara vt dicit Juſtinus Ad quẽ iacentem cum veniſſet alexander: vt narrat hiſtoria eius: ille manus ſuplices tendens et attrectans genua Alexandri vt poterat: tandem ſic eum alloquiꝯ. En mihi in tali foꝛtuna cõſtituto magnũ adeſt moꝛtis mee ſolatiũ: q̃ in tuis manibus o alexander regũ foꝛtiſſime ſpiñ effundam Quare queſo ne inuideas mihi ſepulturã quam mihi cum ꝓſis tui macedones exequantur rogo. Dunem matrẽ meam ꝛ cilitho vxoꝛem in manus tuas ꝓmendo: filiam vo roxanẽ hac tibi ꝓece cõmendo: vt eam ꝓiugio tuo dignam cenſeas: his dictis ſpiñ exalauit. Alexander vo multis lachrimis ad regiã dignitatem ritu ꝓſarum eũ ſepeliri iuſſit. Refert aũt oꝛoſius libꝛo. iij. q̃ tribus his ꝑlijs totidemq̃z ãnis quinquies decies centena pe ditum equitumq̃z milia cõſumpta ſunt: et hoc ex eo regno illiſq̃z populis. Tñ iam ꝓ annos nõ mltoplures: decies nonies centena milia profligata referunꝯ. Alexander aũt vt ait Juſtinus in perſequendo dario amiſſos milites magnis funerum impenſis extulit. Reliquis ſocijs. xiij. milia talẽ toꝝ diuiſit. E quoꝝ maioꝛ pars eſtu amiſſa inutiles facti qui ſupfuerant. pecunia oñis. cxc. milia talentoꝝ egbatenis ꝓgeſta eiſq̃z ꝓmemo ꝓpoſitus eſt. Interea agis rex lacedemonioꝝ in grecia rebellans ab antipatro oꝑmiꝯ. Quod alexander audiens inquit quintus curſius. hoſtes q̃dez vinci gauiſus eſt: ſed antipatrum viciſſe nec tacitus indignabaꝯ: ſue demptum glorie exiſtimans quicq̃d ceſſiſſet aliene. Igitur ſm Hieroný. anno ſexto regni ſui. anno ſcõo Olimpiadis. cxij. Alexander interfecto dario babilonẽ obtinuit: in quo regnum ꝓſarum deſtructũ eſt qõ ꝓmanſit annis. ccxxxj. ꝓ reges. xiiij. a primo cyꝛo vſq̃z ad vltimũ darium arſani filiũ. Alexander aũt cum ſcire vellet vt habeꝯ in hiſtoria ſua qui dariũ regem interfecerant ait. Gaudeo me hoſtem maximũ ſupaſſe. ꝛ licet ipſe executus nõ ſim. habeo gratiã condignam rependere his qui beniuolentiã meã erga me ꝓteſtati ſunt. hoꝛtoꝛ igiꝯ vt ſe ꝓdant. Juro etiam patris matriſq̃z mee maieſtatem: ſublimes illos ꝛ notiſſimos me facturũ. Quo audito beſſas ꝛ ariobarzanes ſe ꝓdunt. quos alexander in altiſſimo loco fecit crucifigi. dicens ſe emerituz non tranſgredi nec ſe eſſe reum piurij. quia ſublimes eos notiſſimos oñibus fecerat. Unus autẽ ex amicis darij ait Juſtinus victus ad eum ꝓductus eſt qui darium nõ ſolum ꝓdiderat ſed ꝛ interfecerat. quem alexander in vltõnem ꝓditõnis fratri darij tradidit cruciandũ. Dicebat em̃ alexander (vt ait quint⁹ curſius) falli eos qui ꝓditõnis ꝓmiũ ab eo expectarent. immo violate fidi neminem acriozem foꝛe vindicem ꝛ vltoꝛez. Tũc alexander vt nomen ſuum in illis terꝛis relinqueret turꝛim alexandriam ſup amnem chanaim cõdidit. in batrianis quoq̃z ꝛ ſogdianis. xij. ciuitates condidit: quas ſuo nomine alexandrias vocauit. ¶ Poſt hec ait Juſtinus. Alexander habitum regnum perſaꝝ ꝛ dyadema inſolitum antea regibus Macedonicis: veluti in leges eoꝝ quos viccrat tranſiret aſſumit. Que ne in ſe vno cõſpicerent. amicos quoſq̃z ſuos longam veſtem auratam purpureamq̃z ſumere iubet. Inter pelicuz regiarum gregem electe pulcritudinis nobilitatiſq̃z noctium vices diuidit. His rebus ingentes epularum apparatus adijcit: ne ieiuna et deſtructa luxuria videretur. Conuiuiumq̃z iuxta regis magnificentiam ludis exoꝛnat. immemoꝛ ꝓꝛſ⁹ tantas opes amitti his moꝛibus non queri ſoleꝛe. Cepitq̃z i ſuos ſeuire nõ regio ſed hoſtili odio indignans ſe carpi ſermonibus dicentiuz eũ philippi patris patrieq̃z moꝛes ſubuertiſſe. ꝓpter q̃ crimina ꝓmemon ſenex dignitati regie ꝓximus cum philota filio iuterficitur. Et quadam die ſolenni conuiuio oꝛta inter amicos, alexandri ebri-

os.rerum a philippo gestaꝝ mentōne.cepit seipse patri p̄ferri.ꝛ rerum suaꝝ magnitudinē celotenꝰ extollere assentante maiore ꝓ̄uarum parte. Elicos aūt fiducia amicicie regie cuiꝰ palmam tenebat senex sapiens.philippi memoriā tuebatur. ob quod iratus rex telo a satellite rapto: eundem in cōuiuio trucidauit. Qua cede exultans:mortuo patrociniū philippi laudezqꝫ obiectabat. Postea ꝙ intellecto facinore interficere voluit se:flens ꝫ amplectebaꝝ et vulnera tractabat ꝛ quasi audiēti ꝓfitebatur dementiaꝫ interfecisseꝫ se nisi amici interuenissent. Recordabaꝝ eīm ꝙ nutrix sua soror elici fuerat. ꝛ ꝙ tot amicos interfecerat p̄memonem ꝛ philotam.amitā ꝓbrinum: nouercaꝫ suam ꝛ fratres suos.attalum q̄ꝫ ꝛ eurilocū ꝛ pausaniam ꝛ alios macedonie p̄ncipes. Et vt ait iustinus. Alexander quatuor dieꝰ nō comedit ob hoc illi quadriduo p̄seuerata est inedia donec exeratus vniuersi p̄cibus exoratus est. Adultū ꝙ illi p̄fuere preces calistenis philosophi ꝓ discipuli sui apud aristotilem familiaris illi.ꝛ tūc ab ipo rege ad p̄denda memorie apta eius acciri.

Reuocato igitur §.X.

in bella animo (inquit Justinꝰ) carasmos ꝛ daas in dedicatōnem accepit.tūc nō salutari tm̄ ꝫ adorari se iubet acerimus inter recusantes extitit calistenes. Ob qō iratus alexander insidiarum sibi paratarū finxit eum ꝓscium. truncatisqꝫ crudelit omnibꝰ eius membris abscisis auribꝰ. naso et labijs:deforme ac miserandū spectaculū reddidit. Insup in cauea eum cum cane claudi iussit: et ad metum ceteroꝝ circūferi. Quo facto lisimachus calistenis audito: p̄cepta virtutis ab eo habē solitus misertus tanti viri nō culpe sed libertatis penas pendentis: venenū eum remedia calamitatis dedit. Quo audito alexander lisimachū obijci leoni iubet:sed cum ad ꝓspectum eius ꝓcitatus leo impetū fecisset:manū annicolo inuolutā. Lisimachus in os leonis immersit.abreptaqꝫ lingua feram examinauit.quod cum nunciatuꝫ regi esset: admiratio in satiffactionē cessit cariorem q̄ꝫ eū ꝙpter ꝓstantiam tante virtutis habuit. Lisimachꝰ quoqꝫ animo magno regis veluti parentis cōtumeliam tulit. Multi autem p̄ncipes macedonū qui alexandrum adorari nolebant ab eo sub specie insidiaꝝ interfecti sunt. Retentus tamen est a Macedonibus modus salutandi regem explosa adoratōne. Post hec orantos enargitas. parimas:papamenos.adaspios ceteroſqꝫ popl'os q̄ in radice caucasi morabanꝫ subegit. Cum aūt venisset alexander ad montes caspios vt dicitur in hystoria scolastica.miserūt filij captiuitatis decē tribuum postulantes ab eo egrediendi licentiam ex edicto eīm tenebanꝫ egredi nō licere. Cunqꝫ q̄ ſ̄isset causam captiuitatis. accepit eos aperte recessisse a deo israel vitulis aureis immolando. et per ꝓphetas esse p̄dictum eos a captiuitate non redituros.tūc alexander respondit ꝙ digni erāt artius includi. Cunqꝫ angusta viarum obstrueret mollibus bituminatis ꝛ videret laborem humanum ad hec non sufficere: orauit dominū deū israel vt opus illud ꝓpleret:ꝛ accesserūt ad seinucem p̄rupta montiū. ex quo liquide apparet nō esse voluntatem dei vt exeant. Egredienꝫ tamen circa finem mūdi magnam stragem hominuꝫ facturi. Hic addit iosephus dicens deꝰ quid facturus est ꝙ fidelibꝰ:si tantū fecit ꝙ infideli.

Post hec Alle §.XI.

xander in indiam petit.que est p̄ncipium orientis vnde asia ꝓsurgit. In india autem dicit Marcianus singulis annis estates due ꝛ bis fruges metuntur. Mundi pars tercia credit. Ingresso aūt Alexandro indiam vt narrat eius hystoria. mox obuij fuerunt ei legati quos porus miserat cū his literis. Incursanti infestantiqꝫ hos fines tibi sua deo: vt cum te hominem memineris: nil ad deos moliaris.potes quidem nosse qui ego ille sum et ꝙ nulli aduersus nos licet fortune. Quare iubeo tibi hinc ad tuas grecias ꝓtentum redire. Neqꝫ eīm si grecia vestra nobis opus esset:nō olim subacta indis esset:sed quoniam inutilis est nob nihilqꝫ dignum opibus nostris habet.neqꝫ quesita est neqꝫ quereꝫ. Sed hec litere nihil terruerūt Alexandrum. Ingrediens autem in Indiam inquit Justinus li.xij.faleras equorum ꝛ arma militum argento inducit. exercitumqꝫ suum ab argenteis clipeis argiaspidas appellauit. Cunqꝫ vrbem visam venisset:oppidanis non repugnantibus fiducia religionis liberi patris a quo vrbs cōdita erat:parci iussit. Tunc ad spectaculum sacri montis.duxit exercitum.naturalibus bonis vite heredaqꝫ nō aliter vestitum: q̄ꝫ si manu cultus esset ꝛ ornatus. Exercitus autem vbi ad montem accessit repente furere cepit. et in vlulatus liberi cum stupore regis sine mora discurrere. vt intelligeret alexander se suo exercitui magis q̄ꝫ oppidanis parcendo ꝓfuisse.regna cleophilis regie petit.que cum se dedisset ei.ꝓcubitu redemptum regnum ab alexandro recepit: illecebris consecuta quod vi nō poterat. Filiūqꝫ ab ea genitum alexandrum nominauit:qui postea regnauit Indis: Cleophis autem regina p̄strata pudicicia scorum regium deinceps ab indis est appellata. Poro insectante alexandro in india quosdam pallātes hostes cum a satellitum turbeqꝫ celeritate desertus esset.solus ei Lisimachus ꝙ spatiosas arenarum moles comes fuit. Quod idem frater eiꝰ Philippus cum facere voluisset:inter manus eiꝰ spirauit. Sed Lisimachum Alexander equo desiliens aste cuspide:ita vulnerauit in fronte;vt sāguſ aliter claudi nō posset q̄ꝫ vt dyadema sibi dēptum rex alligandi vulneris cura capiti eiꝰ imponeret.quod auspicium primum future illius regie dignitatis Lisimacho fuit. Porus autem bello p̄parato exercitum suum macedonum inuadere iubet regem Alexandrum p̄uatum sibi hostem deposcit.nec Alexander moram fecit:sed in prima congressione equus Alexandri bucefala dextra poa ictus occubuit: vt scribitur in hystoria eius. Id autem macedonibus super omnia q̄

possunt in plijs accidere incomoda ingratū fuit. Alexander equo deiecto ꝯcursu satellitum libera tus est. Reglecto oīi opere bellandi alexander exanimem equū cauda ꝓhensum in partes re traxit: metuens ne spolū sibi raperent qō sibi eēt valde pudibunduz. Atqz ita suis receptis datur vtriqz spaciū decē dierum. vel sanandi vulnera tos: vel sepeliendi mortuos. In illis diebus inijt alexander ꝓsilium vt porum ad singulare certa/ men ꝓuocaret: diceus impatores inde laudez ca ptare nō posse: vñ sbiecti suis piculū facerēt. Qō t Poro placuit ꝓsideranti exiguitatem corporis alexandri. cū ipse quinqz cubitoꝝ: alexander xo triū tantūmodo mensurarek. Interea alexander deposito cultu regio t sumpto habitu militari. p uenit in castellum Pori quasi quiddam carnis et vini empturus. Quem scisitatus est Porꝰ quid nam faceret alexander aut cuiꝰ etatis esset cui ale xander respondit. Tanqz homo senior dux nr in tabnaculo suo se accenso ignis calore reficit. Tūc ille gaudio alacer q cū sene decrepito plium esset ꝓmissurus cum esset iuuenis elatus tumore. quid ergo inquit nō respicit etatem suā. Tunc alexan der dixit se eē gregariū macedonū militē: t ignza re quid faceret alexāder. Cui porus tradidit epi stolam minis plenā: multa ei pollicitus si eaz tra deret alexandro. Alexander iurauit illi facturuz vt litere ille in manus eiꝰ puenirent. Igit cū dies pariter t locus institissent plio. fieretqz pugna re galis. diu anceps alexandro locum vulneris ri/ mante t Poro ipm declinante. tandem Porꝰ ex quadam repentina tumultuatōne suoꝝ ꝓcursus est vt videret quidnam esset. id ꝓtinus alexāder inguina eius gladio transfodit eumqz prostrauit Quo viso indi mox in alexandrum insurgere co nabantur. Alexander aūt manu silentiū poscens tumultū repressit ratōneqz ab illo reddita oīus vis indorum se illi subdidit: hec in historia alexā dri. Sed Iustinus dicit in primo bello quo equus alexandri vulneratus est. Porō multis vulneri/ bus obrutū t captum fuisse. Qui se captuz adeo vehementer doluit: vt cum veniam ab hoste acce pisset. nec cibū sumere voluerit nec vulnera cura re passus sit. egreqz sic ab eo obtentū vt vellet vi uere: quē alexander ob honorem virtutis incolu mem in regnum suū remisit. Duas vrbes ibi con didit. s. Niceam t bucefalam. Fuerūt autem ī exercitu Pori pter peditum copias quatuordecim milia octingenta quadrige oīes falcate. Capti sunt ibi elephanti. cccc. qui turres gestabant cuz ioculatoribꝰ suppositis. Ornamēta t diuitias au ri t argenti que erant in domo Pori: ponit Vin centius in speculo historiali libro. v. ca. l. Quibus oīibus alexander in potestatez suā redactis: au reis laminis totū agmen inclusit. Fecitqz signa t vexilla aurea t tanta erat auri pda. vt vix eā mi/ lites ferre possent. aurū ferebant elephātes ingē tis magnitudinis mille. in quibus t mulis t eqs t camelis erant frena aurea que portabant cum essent multa milia sarcinolas militum t victualia necessaria.

Posthec alexander (ait Iustinus) pīsidias t gangaridas expugnat. Cum aūt ad aphites venisset: vbi eum ducenta milia opiebantur hostium: voluit oīis exercitus in patriam redire. quem alexander orationē sedauit. Deinde alexander ad amnem agissim pergit. per hunc in occeanum deuehiturvbi byacennas t sileos quos hercules cōdidit in deditionez accepit. Hinc manibros t sicambros naugat: que gentes cum susceperunt cum armatis lxxx. milibus peditum. t. lx. milibus equitū. quibus victis exercitū eorum ad vrbem duxit desertam a defensoribus. in quaz primus de muro dissiliuit sine vllo satellite. t vnus tot milium impetum hostium sustinuit: donec cognito eiꝰ periculo omnis exercitus cuz eo desiliuit muris deiecti in eo prelio sagitta sub mamma traiectus est t cū sanguinis fluxu deficeret. tamen genuflexo posito tamdiu pliatus est: donec eum a quo vulneratus est occideret. Curatio vulneris grauior ipso vulnere fuit. Et vt ait Seneca huius vulneris doloze dum anxiarek dicebat. oīes me iurent filiuz Iouis esse: hoc vulnus hominē me esse clamat. §.XII.

¶Igitur rebus ordinatis poliperconcha cū exercitu babilonem mittit ait Iustinꝰ. Ipse aūt cuz letissima manu nauibus ꝓscensis: occeani littora peragrat. Que cum pagraret ꝓhensus est ab eo dyonides archipirata quidam interrogatus/ qz ab alexandro quid sibi videretur vt mare infestum haberet. Respondit. quid tibi vt orbem terrarum Sed quia hoc ego paruo nauigio facio latro vocor: tu quia magna classe impator diceris.

¶Interea candax regina audiens famā alexandri: misit vnū de pictoribus suis iussitqz vt diligētissime imaginē eius pingeret sibiqz deferret. Jā vo alexander miserat ei lras iura amicicie ꝓtinentes. Ipsaqz ei rescripsit hoc sibi p oīibus placere: vt fedus illud ꝑpetuo inter se mansurū consument. Et in argumētuz amicicie misit sibi regina magna munera t lapides pciosos et alia mirabilia. Accessitqz alexander ī habitu transformato ac si esset antigonꝰ amicus ipsiꝰ alexādri ad palla ciū regine candacis: q oīdit ei diuicias suas. Et cū diceret reginā illū esse alexandrū nō antigonū t ille negaret: oīdit ei imaginē suā. At ille frēdēs querebak se nō habere secū gladiū suū. Cui regina: depone inquit hunc metū. Nam fidē quaz filio meo seruasti semp tibi seruabo Pauloante cū filio regine fuisset vxor ablata a quodam regulo. alexander missis pluribus de exercitu suo eam sibi restitui fecit. Alter aūt filius candacis regis evocatus charogarus qui filiam Pori habebat vxorem: volebat occidere alexandrum: sed mater nō dimisit. Narrat exinde Vincen. in speculo. historia. libro quinto capitulo. liij. t sequentibus mirabilia que inuenit Alexander discurrens per diuersa loca que in india dicit alexander se inuenisse in epistola sua. quam ob breuitatem t qz multū dubia est de verita te obmitto.

§.XII.

Alexāder vt §.XIII.

legit cum vltimū littus occeani plustraret bragmanoꝝ insulam debellare parabat. Atq; illi epistolam hāc ad eum miserūt. Audiuim⁹ inuictissime rex prelia tua ⁊ felicitatem ubiq; subsecutam Sed quid erit homini satis cui nō sufficit orbis. Diuitias ñ habem⁹ quaꝝ cupiditate nos debeas expugnare. Omniū bona oībus ꝯmunia sunt: Esca nobis ꝑ diuitijs est: ꝑ cultu aureo ⁊ gēmis vilis et rara vestis. Femine nostre nō conant vt placeant que quidem ornamentoꝝ cultum oneri potius deputant q̄ honori. Eteñ nesciunt in auream pulcritudine plus affectare q̄ natalicio nascite sunt. Antra nobis duplicez vsum p̄stant tegumentū in vita ⁊ in morte sepulturā. Regem habemus nō ꝑ iusticia sed ꝑ nobilitate seruāda. Quē eñ locum habet vindicta vbi nulla fit iniusticia. his verbis motus alexander dimisit eos in pace.

Extant aūt epistole alexandri ad didimum regem bragmanoꝝ ⁊ didimi alexandrū hic abreuiate. Alexander ad didimū. Sepe ad aures meas fando peruenit ratōnem vite vestre a ꝯmuni vsu hominū qui vbiq; sunt discrepare. ⁊ res quidem nouitate mirabilis: rumoꝝ licentia videt incredibilis. Recteq; te didime ꝑ has literas ꝓsulere ꝑperaui. vt si verū est qđ audiuim⁹: ⁊ philosophādo hoc facitis incunctāter expedias q certioꝝ effectus ego q̄ si fieri p̄t discipline huius sectatoꝝ existam. Ad que respondit didimus: nuncios de nobis dudū ad te ꝓlatos non immerito fame incredulis respuisti. Solet eñ gaudere figmētis nūc autem ex me indubitāter ꝓcipe rerum fidem Genus bragmanoꝝ pura ⁊ simplici vita viuit nūllis capitur illecebris rerum: nihil appetit amplius q̄ ratio nature flagitat. facilis nobis alimonia. ñ quā luxurie sagacitas ꝑ oīa elementa ꝓquirit: sed quam tellus ferax inuiolata ꝓducit. Mēsam epulis oneram⁹ innocuis. hinc est ꝙ nulla genera morboꝝ ⁊ nomina numeramus: sed diuturna salute ꝑfruimur. Opem nō precamur alter ab altero: ubi viuit inter pares: locus nō p̄betur inuidie vbi nullus supioꝝ est. Oīs diuites facit paupertatis equalitas. Judicia nō habem⁹ quia corrigenda non facimus. Nullas leges tenemus q̄s apud vos crimina ꝑferunt. Una genti lex ē: contra ius nō ire nature. Laborem qui nutrit auariciam nō exercem⁹: ocium turpe deuitamus. Libidini membra ad debilitandū nō dam⁹: omnia possidemus quecūq; nō cupimus. Sole calescimus. Roze humectamur: sitim riuo frangimus. Thoꝝ ministrat humus. Somnū sollicitudo nō rumpit: mentē cogitatio nō fatigat: In homines nostri similes: superbia nō agimus imperiū. nequaq̄ vel minimā seruitutem exigim⁹: ꝓter coꝛp⁹ qđ solum animo famulari debere censem⁹. In extruendis domib⁹ igne saxa nō soluimus. quia poti⁹ indefossis telluris speluncis ⁊ ꝯcauis montiū latebris capaciter habitamus. Nullos ibi ventoꝝ fremitus: nullius tempestatē turbinis formidā⁹. Tutius nos defendit ab ymbre spelunca q̄ tegula. Nullus nobis ꝓciosius amictus sed membra papiri tegmine. vel quod est verius: pudoꝛe vellantur. Femine nostrates nō ornant. Nam quis p̄t opus natura corrigere. Quod cuꝝ fuerit aut infructuosum est qꝛ vincit: aut criminosum quia ꝑsumitur. Ad ꝯcubitum nō nos admonet libido sed ꝑlis amoꝛ. Bella nō gerimus sed pacem moribus nō viribus ꝓfirmamus. Sola fortuna ē aduersus quā sepe pugnamus ⁊ semp vincim⁹. Nemo parens filij comitat exequias. Nulla extruimus adinstar temploꝝ sepulcra defunctis. Vos estis omniū maloꝝ causa mortaliū omnia tenet ⁊ oībus vos habentib⁹ imperatis. Sola sapiētia bragmanoꝝ vos superat nō amando. pestilētiam nos bragmani nō patimur: neq; eñ celū fedis actibus temeram⁹. semp tenet apud nos cuꝝ tempibus natura ꝯcordiam: ⁊ vices suas elemēta nō offensa custodiūt. medicine remedium nob parsimonia est. que nō solum illapsos p̄t curaꝛe doloꝛes: sed etiam ꝑcuraꝛe ne veniat. Nulla nos ludicra vel spectacula nec equina certamina nec scenicas turpitudines affectamus. Sed theatrū spectare cum volum⁹: vestroꝝ operum monimēta relegimus. que cuꝝ sint maxime ridenda deflemus. Illa poꝛro nobis spectacula exhibet mundi machina diuersasq; voluptates. in qua videm⁹ celum pulcre formatū: signoꝝ varietatib⁹ stellariū q̄ fulgoꝛibus rutilare. Pelag⁹ coloꝛe purpureo venustatum: germanā terram amplecti: cui⁹ multiformes pisces ꝑ equoꝛeas vndas saltus exercēt Campoꝝ etiam virentiū specie delectamur. ex q̄bus odoꝛ gratissimus floꝛes suauitatis exalans: oculos simul pascit ⁊ animū: nemoꝝ quoq; opacitas ⁊ fontiū arridet amenitas. qua varie simul alites musicis ꝯcentibus psonantes dulce melos ꝯponunt: hec sunt nature spectacula que imitari difficile est: ⁊ refutaꝛe culpabile. nos mercandi g̃tia pontum classibus nō sulcamus. Nunq; nos pegrina species ardoꝛe sue pulcritudinis inflamauit. Artez bene loquendi nō discim⁹ neq; facūdie rethoꝛum. oꝛatoꝛumq; operam damus. cuius officium est falsatis sermonibus figmentare mendacia: ⁊ innocentie fidem ꝓferre criminibus. Simplex est apud nos eloquentia ꝯmuniscq; oībus solum p̄cipiens nō mentiri. Eoꝛum scolas minime frequentam⁹ quoꝝ doctrina discoꝛs nihil stabile certumq; diffinit: quoꝝ vna pars in honesta te alia in voluptate ꝓstituit. In honoꝛem diuinū pecudes nō mactam⁹ innocuas. nec delubra metallis argenteis incrustata fundamus: nec auro altaria gēmisq; splendentia dedicamus: nō susci pit deus sacra sanguine: cultum diligit incruentum. Uerbo ꝑpiciatur oꝛantibus qđ soli ei cū homine est suaq; similitudine delectatur. Nam verbum deus est: hoc mundū creauit: hoc regit atq; alit omnia. hoc diligimus: ex hoc spiritū trahim⁹ Siquidem ipse deus spiritus atq; mens est: ⁊ iō nō terꝛenis diuitijs nec largitate munifica: sed religionis operibus ⁊ gratiarum actōne placatur. Quapꝛopter nimium vecoꝛdes vos ⁊ miserabiles iudicamus. qui oꝛiginem vestram esse celestez

non suspicitis. magnũq; cum deo habere cognationem: sed splendorẽ generis vestri rebus vilissimis obfuscatis. Quib⁹ quippe maxima in carne voluptas est: hanc fouetis et colitis et amatis. cuius ꝓtrectatio viuentis horrenda est: et contagio morientis incesta. In cui⁹ vsibus elementa vexãtur: et mund⁹ in exhibendis laborat obsequijs. O vos infelicissimos quoꝝ religio crimen est et vita supplicium. Alexander his respondet litteris addidimũ. Si hec ita sunt vt asseris soli quantuz in deo bragmani hominuz numero tenent. Soliq; exortes corporee credunt esse substantie. Qui vicijs oĩbus carere dicunt qui ꝓcesse nature voluptatibus non vtunt: aut deos esse pfitent: aut deo inuidere. Hec iudicio meo potius dementie q̃ pbie annumerãda sunt. Didimus ad alexãdrum. Nos non sum⁹ incole hui⁹ mundi ꝙ aduene. nec ita in orbem terraꝝ venimus vt libeat ĩ eo ꝓsistere: sed transire. pperamus eñ ad larem patrium nullis delictoꝝ ponderibus ꝓgrauati: nec aliquibus illecebraz̃ tabernaculis cõmorantes. deos aũt nos esse non dicim⁹. nec eius operi inuidiose detrahimus: sed bonitate eius vos maleuoli asserimus. nec oĩa nobis licere sed nec docẽ firmamus: sed ea que voluptas sibi vendicat honestate plerũq; negamus admittere. Deus eñ rex conditor varias species formauit in mũdo. quia nullatenus poterat sine earum diuersitate subsistere: quaꝝ vsum humano arbitrio ꝓmisit discernendum. Quisq; ergo deterioribus omissis meliora sectat. non ipse quidem deus est: sed amic⁹ dei efficit. Alexander ad didimum. Nũc ideo beatũ te dicis quia in ea mundi parte nobis natura cõstituit sedem. in qua nec accessus nec exitus aduenis nec excessus indigenis aperitur ꝙ excubijs apposite facultatis obsessi quia mutare patriam vestram nõ valetis laudatis: et qõ damnationis causa patimini: ꝓscientie studio vos meruisse iactatis. Verum nullum virtutis meritum est: id nanciscꝰ qõ mutari nõ potest. non in angustijs et egestate sed opulentia temperanter vixisse laudandum est: alioquin cecitas et paupertas sole virtutum gloriã soriunt: ille quia non videt vt cupiat iste quia non habet vt capiat. Nos aũt qui nullius inedie lege pstringimur ad bene viuenduz libero incitamur arbitrio: et voluntariã ꝓtinentiaz digna remuneratio consequatur. Dedit enim nobis multas natura blandicias: quas plerũq; virtus cohibet.

Rediturus §.XIIII.

Alexander in babiloniam sacrificauit occeano in mari vt ait Justinus: psperum in patriaz reditũ imprecans. Cui sacrificanti vt ait Valerius. quidam puer nobilis assistens arrepto thuribulo in brachio eius carbo ardẽs delapsus est. et licet itaq; vereꝰ vt odor ad circũstantes veniret: brachiuz tamen immobile tenuit ne sacrificium impediret Alexander aũt eum diutius cremari pmisit. volens experiri pueri pseuerantiaz. Post h amasones tributarios fecit ac demum babilonem cõtendit. Cui reuertenti (ait Justinus) nunciantur legatõnes carthaginensiũ ceterarũq; affrice ciuitatũ: ꝙ et hyspanie. Sicilie. gallie. Sardinie. et quarũdam ex ytalia aduentuz eius babilone experiri. Carthaginenses aũt exterriti prius ad speculandos alexandri animos miserãt auulcharez cognomento rodonũ: virum solertia facundiaq; ꝓter ceteros insignem. Augebant eñ eorum metum et tyrus vrbs auctor originis sue capta: et alexandria emula carthaginis in terminis affrice et egypti ꝓdita. Igit auulchar p parmemonẽ addi tu regis obtentu pfugisse se ad regez tanq; patriam pulsum fingit. militemq; se expeditiõis offert atq; ita exploratis eius ꝓsilijs in tabellis ligneis vacua desup cera inducta ciuibus suis oĩa perscribebat. Igit cum tantaꝝ legationũ alexandro babilonẽ festinanti veluti ꝓuentum orbis terraꝝ acturo. quidam ex magis ꝓdixit ne vrbem introiret: testatus hũc introitũ ei fatalem fore. et ob hoc a babilonia in bursiam vrbem trans eufratem desertum ꝓscendit. Ibi autem ab anaxarco pho cõpulsus est: rursus magoꝝ ꝓdicta ꝓtemnere tanq; falsa et incerta. et si satis ꝓstat ignota mortalibus: ac si nature debeant immutabilia. Reuersus ẽ igitur babiloniam. Indignatus aũt cobares magꝰ artis magice pfessione (inquit quintus cursius) magi q̃ scientia celeberrimus. Nã mortaliuz h noie praua et sinistra dici põt. q in suo quisq; negocio hebetior est q̃ in alieno. Cum ꝙ venisset babiloniam (ait iustinus) multe deuicte gentes prefectos suos accusauerũt: quos statim alexander sine aliquo respectu amicicie in cõspectu legatoruz necari iussit. Post hec filiã darij roxanem in matrimoniũ accepit. et optimatibus macedonum lectas ex oĩbus gentib⁹ nobilissimas ꝛ̃gines tradidit. hinc ad ꝓtionem exercituz vocat. et ꝓmittit se eis alienũ omniuz impensa ꝓpria soluturũ. xx. milia talentoꝝ: Post hec dimissis veteranis: exercitum de iunioribus suppler. Qui discessum veteranoꝝ egreferentes missionẽ et ipsi flagitabant Nec hoc iam pcibus sed ꝓuicio agebant dicẽtes cum solũ cum patre suo ammone bella inire. Ad quoꝝ correptõnem cum alexander verbis nil proficeret: e tribunali in contione inermis ipse dissiluit: et nemine phibente. xj. de seditõnis auctoꝛib⁹ manu sua pcussit.

Jam pridem §.XV.

Vero sibi scripserat mater de simultatib⁹ antipatri et diuortio patris. pmonuitq; insidias eoꝝ caueudas: vnde alexander euocauit antipatruz de macedonia. Antipater autẽ iratus in ipso itinere venenũ efficacissimũ atq; potentissimũ p ministrũ regi destinauit hauriendũ. Alexander igitur fm quintũ cursiuz babiloniaz reuersus. multis ocio datis diebus intermissum olim ꝓuinium solenniter instituit totusq; leticijs pfusus cum diei nocte pigilem duxisset recedentem iam de ꝓuinio: medicus thesalus restaurata ꝓmessatõne et ipsum et sodoles ei⁹ inuitat. Accepto poculo media potõe velut telo ꝓfix⁹ ingemuit amici cãs morbi intem-

periem ebrietatis disseminauerūt: re aūt vera insi die fuerūt. Quaꝝ infamiā successoꝝ potentia op pressit. Actor insidiaꝝ antipater fuit: cuiꝰ veneni tanta vis fuit vt nō ere nō ferro nō testa ꝓtineret nec aliter ferri nisi in vngula equi potuit. Elatus est igit a ꝙuuio semianimis ꝛ excruciatus: ita vt ferrū in remediū poscceret: tactūqꝫ hominē velut vulnera indolesceret. Jam quidem antipater ad occupandū regnū filiū suum cassandrum subordinauerat. qui cum fratribus philipporꝛ iolla regi ministrare solebat. ꝑmonitusqꝫ est ne alij ꝙ thessalo ꝛ fratribꝰ crederet. ꝛ ideo apud thessalum paratum repetitūqꝫ est ꝙuuium philippus aūt ꝛ Jollas ꝑgustare ac temptare potum regi soliti in aq frigida venenū habuerūt. qō ꝑgustate iam potō ni supmiserūt. et vt dicit valerius. Alexander iaꝫ pridem periturū se manu cassandri in somnis viderat: quē tamen cuꝫ hoc vidit nondū cognouit Quarta igit die indubitatā mortem rex sentiēs (ait Justinus) agnoscere se factuꝫ domus sue ait ꝛ suorꝝ maiorum: Nam plerosqꝫ cacidarū intra. xxx. annū defunctos tumultuantes deinde militēs insidijs quia periturū regem suspicantes ipse sedauit. eosqꝫ oīs cum ꝓlatus esset in editissimum vbis locū ad ꝓspectum suū admisit. Oscula damqꝫ dexteram suaꝫ flentibus porexit. Ad postremū corpus suum in amonis templo condi iubet. Querentibꝰ amicis quē imperij heredē faceret. respondit dignissimum. nō nominauit filiū herculem. non fratrē arideum: sed ꝛ roxanem vxorem ꝑgnantem relinquebat. quasi nephas esset vtro forti alium ꝙ virū fortem succedere aut tanti regni opes alijs ꝙ ꝓbatis relinqui. Sexta die ꝑclusa voce spiritum emisit. Decessit ꝙ alexander a natiuitate sua. xxx. anno. mense vno. Qui tantam fiduciā militibus suis fecerat. vt illo presente nullius hostis arma nec inermes ipsi timerent Cum nullo hoste vnq̄ ꝓgressus est quē nō vicerit. Nullam vrbem obsedit quā nō expugnauerit Nullam gentem adijt quā nō calcauerit. victꝰ tamen ad extremū est: nō virtute hostili: ꝙ insidijs suoꝝ ꝛ fraude ciuili. Cōmestor dicit ei venenū ꝓpinatum a sorore sua. Emortuo in ipso etatis ac victoriaꝝ flore triste apud oīes tota babilone silentium fuit. Sed nec deuicte gentes fidem nuncio habuerūt: credentes eum immortalem: quem totiens ꝑsente morte ereptum viderant. Et autē mortis eius fides affuit: non vt hostem sed vt patrem luxerūt. Pater ꝙ darij audita morte eius morte sibipsa ꝓscuit. Macedones autē eo mortuo vt hoste gauisi sunt amisso. Rogodune vero filia darij post mortem viri nutricem que illi secūdas nuptias suadebat occidisse fertur. vt ait hieronimus ꝓtra Jouinianum. De eius aūt morte ꝛ tempe regni eius dicit primi Macha. Et regnauit alexander. xij. annis. ꝛ mortuus est. Ex his oībus scito: quia omnis caro fenum et omnis gloria eius quasi flos agri. aresit fenū ꝛ decidit flos et omnis gloria eius marcescit: ꝛ ideo cōtemnendus est mundus.

Capitulum. III.

De philosophis qui claruerūt tempibus alexandri magni vel circa. Et primo de arestotile q fuit magister alexandri (vt ait eusebius in cronicis) annū. xviij. agens auditor fuit platonis. ꝛ vt testatur Aug. libro. viij. de ciui. dei. Hic arestotiles discipulus platonis vir excellētis ingenij. eloq̄o quidem platoni impar sed multos facile supans sectam ꝑ ypotheticā ꝓdidit deambulando disputare ꝓsueuerat. plurimosqꝫ discipulos ꝑclara fama excellens viuo adhuc ꝑceptore in suam heresim cōgregauit. De eodem Seneca epla. lxv. Arestotiles putat causam tribus modis dici. materiam. opificem. formā que vnicuiq̄ rei opponit id est ydos. quartā ꝙ adijcit ꝓpositū artificis. i. illud qō inuitauit artificem ad ipm opus faciēdū sicut pecunia. gloria vel religio. Arestotiles in neutrā ptem de semetipo loqui debere ꝓdicabat. qm laudare se vani vituparе se stulti esset. inquit Valerius. Item arestotiles ait. Vtilissimū prece ptum est vt voluptates abeuntes consideremus fessas eñ penitentieq̄ plenas animis nostris subijcit quomin⁹ cupide repetant. Dicebat etiaꝫ ſm Vlin. arestotiles solū vnū incōmodū pati pauertatis: q nō posset egentibus subuenire. Scisciтāte aūt alexandro quo docente ꝓfiteret se scientē. Rebus inquit ipsis que nō nouerūt mentiri. Ipsius quoq̄ sententie iste sunt. Munq̄ verecūdiores esse debemus ꝙ cum de dijs agit. Item viri boni est. nescire vel pati vel facere iniuriam. Iniuria iniuste irrogata. eius est infamia qui facit. Item si linceis oculis homines vterent vt eorum visus obstantia penetraret nonne introspectis visceribus etiam pulcerrimū corpus turpissimū videret. Ad hoc verbum in. iij. de ꝓsolatōne addit Boetius. Te igit pulcrum videri non tua natura sed spectantiū oculorum facit infirmitas. Idē aduersus inimicos intra parietes nostros querēda est victoria. Valerius de eo. Arestotiles supreme vite reliquias senilibus ac rugosis mēbris in summo literaꝝ ocio vix custodiens: adeo valēter ꝑ salute patrie incubuit: vt eam ab hostibꝰ armis solo equatam in lectulo athenis iacens. macedonum manibus quibus adiecta erat eripuit. Itaq̄ vbs non tam strata atq̄ euersa alexandri ꝙ restituta arestotilis notum est opus. Augustinus in. ix. de ciuitate dei. pturbatōes animi dicunt quidam cadere in sapientem. id est virtuosū sed eas moderatas ratōniq̄ subiectas. vt eis leges quodāmodo quibus ad necessarium redigātur: modū dominatio mentis imponat. Hoc sentiunt platonici siue arestotilici. id est ypothetici stoyci ꝙ nullas omnino in sapientem cadere putant. Licero autem dicit stoycos in hoc loco adūsus ypotheticos verbis magis ꝙ rebus contendere. Unde ꝛ Agellius in libro zenonis ꝛ crispi qui fuerunt principes stoycorum. dicit eñ ibi hoc legisse placuisse stoycis q animi visa que fantasias appellant nec in potestate est vtrum ꝛ q̄ndo incidant animo. cum venerint ex terribilibus

ꝛ formidabilibus rebus.necesse est etiã sapientis animum moueant ita vt paulisper vel paueſcat: metu vel triſticia contrahatur tangꝫ his paſſionibus preuenientibus mentis et rationis officium. Nec ideo tamen in mente fieri opinionẽ mali nec approbari iſta eiſqꝫ ꝓſentiri: hoc enim eſſe volunt in eius poteſtate. Iddꝫ intereſſe volunt inter animum ſapientis ꝛ ſtulti.q; ſtulti animus eiſdẽ paſſionibus cedit atqꝫ accommodat mentis aſſenſũ ſapientis autem q̃uis eas neceſſitate patiatur retinet tamen de his que appetere vel fugere rationabiliter debeat veram ꝛ ſtabilem incõcuſſa mẽte ſententiã. hec Aug. Que ꝓ tanto inducta ſunt quia Areſtotiles fuit princeps ſecte pẏpothetico rum. Scripſit autem Areſtotiles q̃plures libꝛos in arte logica qui ſunt in cõmuni vſu: vt librum predicamentoꝝ et ꝓyarmenias: priorꝝ ꝛ poſteriorum. elencorum ꝛ topicorum. De phiſica. id eſt naturali ſcientia libꝛos edidit phiſicoꝝ. de generatõne ꝛ corꝛuptõne. De anima. De ſenſu ꝛ ſẽſato. De memoria ꝛ reminiſcentia. De ſomno ꝛ vigilia. De morte ꝛ vita. De vegetabilibus ꝛ ỏ animalibus ſm quoſdã de quatuor elementis libꝛos quoqꝫ methauroꝝ ꝛ methaphiſicoꝝ. Extat aliꝰ liber qui dicitur ꝑſpectiua Areſtotilis. et liber rethoricorum eius. Libꝛi autem eius et doctria magis ſunt in vſu q̃ alioꝝ philoſophoꝝ quia ordiatius et compendioſius ceteris ſcripſit. et minus alijs videtur erraſſe et minus diſſentire ab his q̃ ſunt fidei. Antiqui tamen ſancti doctores magis doctrinis platonicis fuerunt imbuti. Scripſit ꝛ libꝛos de ꝑbia morali. ethicoꝝ politicoꝝ ꝛ ẏcono/micorum. qui non diſcrepant a moribus chriſtiane vite: etſi non ad plenum eos cõtineant. Nil. n. ibi habetur de fide ſpe ꝛ charitate: aut penitentia fidelium aut gratia. Ex libꝛo ethicoꝝ aliqua notabilia dicta eius libꝛ. j. Bonum eſt quod omnia appetunt omniſqꝫ cognitio ꝛ ꝓpenſis bonum aliquod exoptat. Iddꝫ ꝑfectius dicimus quod per ſe eſt ꝑ ſequibile q̃ qnod ꝓpter aliud eſt eligibile Tale autem felicitas maxime eſſe videtur. Hanc enim eligimus ꝓpter ſe ꝛ non ꝓpter aliud. Operationes ſm virtutem habent delectatõnem quã dam in ſe. Idem felicitas eſt actus anime ſm virtutem ꝑfectam. Idem. omnia honeſta ꝓcordant ratõni. Idem in ſecundo ethicoꝝ. Neqꝫ a natura neqꝫ ꝓter naturam fiũt virtutes: ſed innatuꝫ eſt nobis quidem ſuſcipere eas per aſſuetudinẽ perfectis. Ex ſimilibus actibus fiunt ſiles actus. ꝛ ſm actuum differentias ſequuntur habitus.

Idem: qui de ſingularibus ſermo eſt non habet certitudinem. neqꝫ enim ſub arte neqꝫ ſub ratõne incidunt ꝛ circa que eſt virtus innata ſunt a ſuperfluitate ꝛ indigentia corꝛumpi. Qui enim omnez voluptatem habet et a nulla ſemotus: eſt inconti nens. qui autem omnes fugit inſenſibilis. corꝛũpitur enim caſtitas et fortitudo a ſuperfluitate et indigentia: a medietate autem ſaluatur. Signuꝫ autem oportet facere habitum: voluptatẽ vel triſticiam in operibus. Quicunqꝫ remouetur a corꝛporalibus: et hocipſo gaudet caſtus. qui autẽ tri ſtatur incontinens. Idem difficillimum eſt paſſionem delectatõnis repellere ꝓtemporaneam vite quemadmodum dicit Eraclitus. Circa difficillimum autem ſemper ꝛ ars ſit ꝛ virtus. In his q̃ ſunt ſm virtutem requiritur qualiter habẽs operetur. Primum quidem ſi ſciens deinde ſi volẽs preter hoc autem tercium ſi firme et immutabiliter operetur. hec autem ad habenduꝫ alias artes non ꝓnumerantur preter ſcire. Ad habendũ igiꝭ virtutes ſcire quidem parum aut nihil ꝓdeſt: ad alia vero non parum ſed omne. Idem: ea q̃ ſunt in anima tria ſunt: paſſiones. potentie ꝛ habitus horum aliquid erit virtus. paſſiones quidez non ſunt neqꝫ virtutes neqꝫ malicie. quia ſm paſſiones non dicimur boni vel mali. et ſm eas nõ laudamur vel vituperamur. Scõm virtutes autem vel malicias boni vel mali dicimur ꝛ laudamur: vel vituperamur. Et paſſiones quidem vt ira et timor inuoluntarie: virtutes autem voluntates vel non ſine voluntate. ꝓpter hoc autem eadẽ neqꝫ potentie ſunt: neqꝫ enim boni vel mali dicimur: quia poſſumus pati ſimpliciter neqꝫ laudamur neqꝫ vituperamur. Et ad hoc quidem potẽtes ſumus natura. boni autem non ſumus natura: Relinquitur ergo eas habitus eſſe omnis virtus cuiuſqꝫ fuerit. ꝛ ideo id bone habens perficit opuſqꝫ eius bonum reddit. Idem. peccare ẽ mltis modis: diligere autem vno modo: ꝛ ideo hoc quidem facile: hoc ỏ difficile. facile quippe diuerti a ſigno: difficile autez inuenire. Et ꝓpter hoc malicie quidem ſupfluitas ꝛ indigentia: virtutis aũt medietas. boni quidem ſimpliciter mali aũt omnifariam. Eſt igiꝭ virtus habitus volũtarius immediate conſiſtens quo ad nos determinata ratione ꝓut ſapiens determinabit: medietas aũt duaruꝫ maliciarũ. huiꝰ quidem ſm ſupfluitatem illius ỏ ſm indigentiã. Etem virtus circa paſſiones ꝛ opationes in quibꝰ ſupfluitas vitupatur ꝛ defectus viciatur: mediũ aũt laudaꝭ ꝛ diligiꝭ. Idem difficile eſt bonũ eſſe. immo eniz medium accipere difficile eſt. Verbigratia. circuli accipe medium nõ omnis ſed ſcientis eſt: ſic vtiqꝫ ꝛ ira/ſci facile ꝛ dare pecuniam: ſed cui ꝛ quando ꝛ q̃ntum ꝛ cuius gratia ꝛ qualiter non omnis: nec facile eſt. quod eſt bonũ ꝛ rarum ꝛ laudabile: ideo oportet eum qui intendit ad medium ꝓius segregari a magis ꝓtrario ꝛ in cõtrarium trahere oportet. Multũ em̃ ſe iungentes nos a peccato in medium venimꝰ. Qỏ qui torꝛtuoſa ligna dirigũt faciunt: in omni aũt magis cauendũ eſt delectabile ꝛ delectatio. In tercio lib. Bonꝰ ſingula recte iudicat quia in ſingulis verum videt. regulaꝛ eorum mẽſura exiſ. Malis aũt deceptio ꝓpter delectationẽ fit. Idem in libꝛo topicoꝝ qỏ diuturnius vel certius eſt magis eſt eligendum: eo quod minus huiuſmodi. Et qỏ magis elegit prudens: vel bonus vir ꝙ vel lex recta: vel ſtudioſi circa ſingula dicti. in eo qỏ tales ſunt bonũ appetũt. Qỏ ꝓpter ſe eſt tale magꝭ eligendũ eo qỏ ꝓpter aliỏ: Et qỏ ꝓpinquius eſt fini ꝛ oĩno quod ad vite finem appetibiliꝰ ꝛ poſſibile impoſſibiliꝰ. Et cui cõ-

sequens est maius bonum vel minus malum am plius vel plura bona paucioribus. vbi alteruz ꝓ pter alterum. ibi nihil magis eligendum vtrunqz ꝯ vnum. Unumquodqz in eo tempore quo ma gis valet. in hoc etiam magis eligendum vt pru dentia in senectute. Nemo enī iuuenes eligit du ces eo ꝙ nō constat eos prudentes esse. Tempan tia aūt in iuuentute magis enī iuuenes ꝙ senes: concupiscentijs molestant. Quod primū ē bo no melius est ⁊ magis eligendum. Et quod simi lius est bono et melioi est similius: si tamen illi si mile sit in eo quod melius. Item quod difficilius Magis enim amamus cū habemus quod nō fa cile est sumere. aliquando etiam melioza non esse eligenda. nam philosophari melius est ꝙ ditari. sed non magis eligendum indigenti. Quod ad oia vel plura vtile est magis eligēdū ꝙ qō nō sic

De apuleyo phi §.I.

losopho ſm Hugo. floziacenſ. in histoz. Platoni succeſſit apuleyus. et apuleyo hermes egyptius. quem trimegistū nominant: hic apuleius in libzo quē fecit de dicto socratis sic ait. Solet esse apud prudentes viros in operibus elaboratis iudica tio restrictioz ⁊ in rebus subitarijs venia ꝓlixior. Nulla res potest esse eadē festinata ⁊ examinata nec est quicqz oīm quod habere possit ⁊ laudē di ligentie simul et gratiam celeritatis. De homi nibus describens sic ait. homies sunt ratōe plau dentes: oratione pollentes in mortalibus animis moribundis membris. leuibus ⁊ anxijs mentib⁹ brutis et obnoxijs coꝛporibus. dissimilib⁹ morib⁹ silib⁹ erꝛorib⁹ audacia puicaci spe ptinaci. casso la bore: fortuna caduca sigillati mortales volucri tē pore: tarda sapientia cita morte. parit cōuersatio contemptū: taciturnitas consiliat admirationem De demonibus sic ait. Demones sunt genere animalia. ingenio rōnabilia. aīo passiua: coꝛpore aerea. tempoze eterna. quidā ꝓ angiporta reptā tes. consilia non ex suo coꝛde sed alijs vocib⁹ col ligunt. Et vt ita dixerim non animo sed auribus cogitant. Nihil est deo gratius ⁊ simili⁹ ꝙ vir animo pfecte bonus. qui ceteros antecellit. in q busdaz mirandum est. ꝙ ea que minime videri ne scire volunt discere tamen negligunt. Et eiusdem artis disciplinam simul ⁊ ignoꝛantiam detractāt Eque diuites spectare solemus vt equos ꝙs mer camur neqz in equis emendis phaleras conside ramus sed equum ipm nudum et solum. vt sit ad speciem honestus. ad cursum vegetus. ad vectu ram validus. Sic ergo et in hominibus contem plandis noli illa aliena existimare: sed ipm homi nem considera. ipm vt meum socratem pauperē specta. aliena voco que parentes peperunt ⁊ que foꝛtuna largita est. vt pꝛosapiam ⁊ inuidiosas di uitias. Hec ille. Qz aūt dicit demones esse anima lia habentia coꝛpoꝛa aerea: falsum est. nisi cū ap parent in coꝛporibus de aere foꝛmatis que post ea dimittunt. nā in sua nātura coꝛpa nō habent.

De hermete phi §.II.

losopho qui dictus est Trimegistus et mercuri⁹. hic scripsit librum de verbo perfecto. de quo vin cen. in speculo histo. li. v. hec excerpsit. Dominus et omnium factoꝛ deoꝛum secundum fecit domi num quē hunc fecit primū et solum et veꝝ. et bo nus ei visus est ⁊ plenissimus oīm bonoꝛum ⁊ le tatus est. hic est filius benedicti dei atqz bone vo luntatis. cuius nomen humano oꝛe non pōt enaꝛ rari de solo deo. Dominus est omnium dominan te deo moꝛtalibus. et qui ab omnibus non potest indagari. super omnes est. hunc deus dilexit vni genitū suū. Hec ille. Et subdit Vincen. h verba mercurij qui et hermes: vident ex pte fidei no stre de patre et filio consonare. Sed in hoc disso nant. ꝙ dicit deum fecisse deum. debuit enī dicere genuisse. sed hoc non multum obstat. quia etiam in scriptura filius dei dicit factus. et exponit ge nitus. vt illud Joh. j. quod ait baptista de chri sto. Uenit post me qui ante me factus est. i. geni tus de patre. Qz etiam dicit filium secundū a pa tre. non intelligit tempoze vel dignitate posteri oꝛ. sed tm̄ sub auctoꝛitate. quia pater est auctoꝛ fi lij. ⁊ ꝙ filius sit auctor spirituſſancti ⁊ omniū reꝝ ⁊ hoc habet a patre. Scripsit etiā duos libꝛos de matheſi in quibus fatalem constellatiōem co natur asserere ipāmqz negantibus et imꝓbanti bus respondere. Sed hoc intelligendum est ſm Augustinum in quinto de ciuitate dei. videlicet. non vsqz quaqz absurde dici potest ad solas dif ferentias tempoꝛum afflatos quosdam valere sy dereos: nō aūt animi voluntates syderum positi onibus subdi. Quis enim constellationes sub q bus quis nascitur possint inclinare sensituam q est affixa oꝛgano coꝛpoꝛeo ad passiones viciozz remanet tamen semper voluntas libera ad assen tiendum vel dissentiendum. vnde ptolome⁹. vir sapiens dominabitur astris. Extat ⁊ alius lib mercurij ad asclepium. De quo ista excerpsit vin cent. Si deum intelligens videris. eris omnium bonoꝛum tota mente plenissimus. si tamē multa sunt bona et nō vnū in quo omnia. alterum enim alterius consentaneum esse dinoscitur. Oīa vnuz esse aut vnum esse omnia philosophia sola est: in cognoscenda diuinitate frequens obtutusqz san cta religio. Simplici enim mente diuinitatem co lere eiusqz facta venerari agere etiam dei volun tati gratias que est sola bonitas plenissima: h est nullius aī importuna curiositate violata pbia. solū aīal homo duplex est. et eius illa ps simplex quā vocamus diuine silitudinis foꝛmam. huma nitas semp memoꝛ nature ⁊ oꝛiginis sue. ⁊ in dei tatis imitatione pseuerat. Immobilis est eterni tas in qua omniū tempoꝛ agitatio sumit exoꝛdi um. et quod est mobile tempoꝛis in eternitatem semper reuocatur. sicqz efficit vt eternitas stabi lis fiat fixa lege currendi. Omnia aūt dns deus: oīa ab eo: ⁊ in ipo ⁊ ꝓ ipsuz. nos ergo agētes gra tias adoꝛam⁹. Hec sunt enī summe intēsiōes dei: cum gratie agunt a moꝛtalib⁹ hoim adoꝛatiōib⁹. laudibus ⁊ obsequijs. Celū celestes delectantur. Nos pijssimis voꝝ optam⁹ si dine placēt pietati

vt nos mōana custodia absolutos supiorīs ptis nature restituat. Ex hō ē merces pie sō deo diligēt cū mundo viuētib⁹. Hec ille. Et si infidelis iste fuerit hec tamē fideliter ⁊ veraciter dixit: sicut ⁊ dominus p asinam balaam arioli vera locutus est.

Fuit et alius phi .§.III.

losophus platonicus. plotinus nomine fm Vincen. in specu. hist. li. v. cap. viij. Cuius aug. de ciuitate dei refert fuisse illam notabilem sentētiam. Fugiendum est inquit ad clarissimam patriam ⁊ ibi patere tibi omnia. De hoc mercurius plotin⁹. singularis philosophus quas phīe non attigit ptes. cum eius doctrina vite sequerēt insignia. cuz id quod docebat: nō alieno sed ꝓprio ostenderet virtutis exemplo. Fuit nanqz vir ille ad oīa virtutum ornamenta cōpositus. omniūqz diuinarū disputationū studio firmatus: iustus. fortis. ꝓuidus. temperatus. ⁊ qui ꝓuidentie ratione supare se posse crederet fortune impetus. Itaqz locuz quiete sedis elegit vt ab omni conuersationis humane strepitu sepatus se fortune inuidia liberaret. solis diuine institutionis vacaturus insignibus: vt ptra omnes fortune minas integro se ⁊ incorrupto presidio virtutis armaret. Hac itaqz cōfidentia mentis erectus etiam corporis sui curaz ac tuitionē suscepit. ⁊ ad sedem collocandaz amenum sibi campanie ciuitatis solum elegit: vbi aeris semp quieta moderatio. cunctos incolas salubri vegetatiōe sustentat. Vbi necvis hyemis nec flagrantia solis: sed composita temperies extro qz moderat. Vbi etiam hominibus aliqua egritudine laborantibus ingentium caloze fontiū ac feruentium aquarum salutari fomento consiliata sanitas irrigat. Illic ꝓstitutus primū insignia cōtempsit honorum. illos vos honores putans qs illi contulisset diuinū prouidentie magisteriū nulla qz diuitiarum desideria ceperant illum: ꝙ has putabat veras diuitias esse. quibus animi ornatus posset auctoritatem ꝓprie originis inuenire. Hic in quadam oratiōis sue parte vim fatalis necessitatis aggrediens: hoīes fortune decreta metuentes: seuera castigat orationis obiurgatione. Nihil potestati stellarū tribuens. nil fatoz necessitatibus reseruans: sed totum dicēs in nostra eē positum postate. Tandem illi in hac confidentie securitate constituto. fatorum potestas imposuit primumqz membra eius frigida sanguinis corperiguerunt ⁊ oculoz acies splendorē luminis paulatim extenuatum pdidit. postea p totā eius cutē humoribus nutrita pestis erupit. vt putre corpus mēbris eius deficientib⁹ corrupti sanguis morte tabesceret. Hec ille. ⁊ vt dicit Aug. in de ciui. dei. Si quis diuinam prouidentiam fatū dixerit. sententiam teneat. linguam corrigat. quod sic intelligē ꝙ isto modo fato. i. diuine ꝓuidentie: omnia subjciunt infallibiliter. Sed ideo corrigenda est lingua vt non vtamur tali vocabulo fati. qz gentiles aliter accipiebant fatum et male. s. p influentia constellationū vel alia re liberū arbitrium necessitante ad ea que agit. quod falsum est. Et fm hoc dicit Grego. Absit a cordibus fideliū vt fatū esse aliquid credāt. Similter si fortuna dicit euenire effectus ille cuius causa ꝓprie ignorat ꝙ illud non intendit. sic aliqua euenire a fortuna. vt cum quis fodiens terram ad colendum agruz inueniat thesaurum: sed si dicit euenire a fortūa aliquid. s. ꝙ diuinam ꝓuidētiam subterfugiat. Sic falsum est aliquid contingere a fortuna. ⁊ sic aliq gentiles sumebāt. Iste aūt plotinus forte in hoc errauit. quia nimis confidit ō arbitrij sui potestate. existimans se ꝓpria virtute sanū et bonū subsistere. De hoc sic dicit Macrobius libro de sōno scipionis. Plotinus qui scripsit de virtutibus dixit quatuor esse genera virtutū. Primas vocat politicas. quarum prudentie est ad rationis normam que cogitat queqz agit vniuersa dirigere ac nihil ꝓter rectum velle facere. Fortitudinis animum supra periculi metū agere. Nihilqz turpia timere: aduersa vl' ꝓspera fortiter tolerarare. Tēperantie nihil penitendum appetere. in nullo legē moderationis excedere: sub iugo rationis cupiditatem domare. Iusticie vnicuiqz seruare qō suuz est. Huiusmodi vir bonus primo sui. deinde reipublice rector efficit. Secunde vtutes quas purgatorias vocat hominis sunt qui diuini capax ē. solumqz eius animū expediunt. qui decreuit se a corporis contagione purgare: et quadam humanorum fuga solum se diuinis inserere. hec sunt officiosoz q̄ a rep publicaruz actibus se sequestrāt harum quid singule velint als expressimus. cum de philosophantiuz virtutibus diceremus. quas solas quidem extimauerunt esse virtutes. Tercie sunt purgati iamqz defecati animi: ab omni hui⁹ mūdi aspergine presse pureqz deterſi. Illicqz prudentie est. diuina nō quasi in electione preferre: ꝙ sola nosse. et hoc tanqm nihil aliud intueri. Temperantie: terzenas cupiditates non solum repimere sed peuitus obliuisci. Fortitudinis: passiones ignorare non vincere. vt irasci nesciat nihilqz cupiat. Iusticie: ita cum supna ⁊ diuina mente sociari. vt seruet eum et cum ea ꝓpetuū fedus imitādo. Quarte sunt que in ipsa diuina mēte ꝓsistūt: que vocant noys. a quaruz exemplo relique omnes p ordinem defluūt Nam si rerum aliarū multomagis virtutum ydeas esse in mente diuia credendum est. Illic prudentia est mens ipsa diuia. Temperantia: qz in se ꝓpetua intentione conuersa est. Fortitudo: qz semp idem est nec aliquando imitant Iusticia qz phēni lege ac sempiterna operis sui continuatione non flectitur. Hec quatuor genera quaternarum virtutū in passionibus quibus homines metuūt cupiuntqz: dolent gaudentqz: maximam habent sui differentiam. harum prime emoliunt: secunde auferunt. tercie 'obliuiscū/tur. in quartis nephas est nominari. Hec ibi. De virtutibus tamen istis et alijs habes supra in ārta parte summe in primo titulo in genere et post/ea de singulis in specie.

Illis etiam §.IIII.

t plb⁹ Alexādri magni. Epicur⁹ ⁊ anaximenes

clari habenť.et vt dicit Vincen.li.v.capi.xxxix. Non est iste anaximenes philosophus discipul⁹ anaximādri ꝫ anaximenes oratoꝛ q̄ fuit magister alexandri magni in arte oratoꝛia. qꝛa quibusdā creditur hiſtoꝛiam alexandri que ſine nomine fertur ſcripſiſſe. Et de hoc refert Valerius. ꝙ cū alexander ad diruendā lapſacum ciuitatem cum impetu ferreť.progreſſum extra menia obuium habuit anaximenem preceptoꝛem ſuum. ſciensq̄ p̄ces ire eius opponeret.iurauit ſe nō facturū quicquid peteret. Peto ergo inquit vt lapſacum diruas. Ita ſalus vꝛbis vnius naufraganti beneficio obtenta eſt. Epicurus aūt licet ipe vt ait hieronymus literas nō didicerit ꝛ artem diſputandi teſte Boetio ignoꝛauerit: tamen mlta egregie ab eo dicta referunť.ꝛ alia peſſima eꝛꝛoꝛis: vt patebit. Tertullianus de eo. Epicurus oēm cruciatum doloꝛemq̄ depciat.modicū quidem contemptibilem denunciando.magnum vo non diuturnum. Hiero.contra iouinianū de eo. Epicur⁹ aſſertoꝛ voluptatis. q̄q̄ diſcipulus ei⁹ methodorus leontion habuerit vxoꝛem: raro tamen dicit ſapienti ineunda coniugia.quia multa icōmoda admixta ſunt nuptijs. Et quomodo diuitie :bonoꝛes ꝛ coꝛpoꝛ ſanitates ꝛ cetera que indifferentia nominamus nec bona nec mala ſunt ſed quaſi in meditullio poſita.vſu et euentu bona vl̄ mala fiunt ita ꝛ vxoꝛes in bonoꝛ malorumq̄ ꝓfinio Graue aūt eſſe viro ſapienti venire in dubiū vtꝛ bonaꝫ aut malam ducturus ſit. Idem hiero.li.ij contra iouinianum. Quod aūt mirandū ſit Epicurus voluptatis aſſertoꝛ:oēs liberos ſuos repleuit oleribus ꝛ pomis.vilibus cibis dicens eſſe viuendū.quia carnes ꝛ exquiſite epule ingēti cura et miſeria preparate:maioꝛem habeant penaꝫ in inquirendo q̄ voluptatem in abutendo. Coꝛpoꝛa etiam noſtra cibo tm̄ et potu indigere vt aq̄ et panis ſunt.et cetera his ſimilia:ibi nature ſatisfactum ſit. Quicquid ſupꝛa fuerit.nō ad vite neceſſitatem ſpectare ſed ad viciū voluptatis. Sapientie quoq̄ operam dare nos nō poſſe.ſi menſe abundantiam cogitemus:que laboꝛe nimio et cura indiget. Seneca quoq̄ de elegantioꝛib⁹ epicuri dictis i libꝛis ſuis excerpſit vt iſta. Honeſta res eſt pauptas leta.illa vo nō pauptas ſi leta eſt ſatis magnū alter alteri theatrū ſumus. Nemo non ita exijt de vita tanq̄ modo intrauit. Si cui ſua nō videnť ampliſſima:licet totius mundi dominus ſit:tamen miſer eſt. Aliquis vir bon⁹ eligendus eſt a nobis ac ſemp ante oculos habēd⁹, vt ſic tanq̄ illo ſpectante viuamus:et omnia tanq̄ illo vidente faciamus. Si ad naturam viuas nnnq̄ eris paup.ſi ad opiniones nūq̄ eris diues Exiguū natura deſiderat:opinio imenſuꝫ. Adultis paraſſe diuitias nō finis miſeriaꝫ fuit:ſed imitatio. Ante circūſpiciendum eſt cuꝫ quibus edas et bibas: q̄ quid edas et bibas.naꝫ ſine amico viſceratio leonis ꝛ lupi vita eſt. Si vis diuitē facere nō pecunie adjciendum ſ cupiditati detrahēdum eſt. Ridiculū eſt curꝛere ad moꝛtem tedio vite. Initiū ſalutis ē noticia peccati meditare mortem.ira immoderata inſaniam gignit. Nō cōeſtiones non potationes non copule feminaꝫ nec copia piſcium ꝛ aliorum huiuſmodi.que ſplendido vſu pꝛepantur.conuiuij ſuauem vitam facūt ſed ſobꝛia diſputatio.hi copijs conuiuij moderate vtanť:qui nō immoderate eas querunt.multe enim ex deliciarum epulis moleſtie generāť.ℏ de dictis epicuri. Errauit aūt in multis pl⁹ q̄ omnes alij philoſophi. Nam extimauit et dixit nullam eſſe dei ,puidentiam.vt dicit de eo lactantius in libꝛo inſtit̄.nam putauit deum res humanas nō curare.ſed ocioſuꝫ eſſe ꝛ nihil agere dixitq̄ voluptatem ſummū bonū eſſe.et animas cuꝫ coꝛporibus interire. Hic habuit et habet multos ſequaces.quia ſtulti quoꝛum infinitus eſt numerus: vt dicit Eccēs primo.dediti ſenſibilibus: pꝛonioꝛes ſunt ad ſequendum iſtigationem ſenſualitatis q̄ rationem intellectus.ꝛ delectatiōes coꝛporis magis q̄ anime. In quoꝛum perſona inquit Salomon.nil melius q̄ comedere ꝛ bibere ꝛ oſtendere bona vite ſue ꝛ ſimilia. Et Sapientie.ij. ca.dicūt tales.exiguum eſt et cum tedio tempus vite nꝛe: et non eſt agnitus qui reuerſus ſit ab inferis.ꝛ p⁹ hec erimus quaſi nō fuerimus ꝛc̄. Fruamur ergo bonis ꝛ vtamur creatura ſic in iuuentute celeriť: coꝛonem⁹ nos roſis aūq̄ marceſcāt. nullū pꝛatū ſit quod nō ptranſeat luxuria noſtra ꝛc̄. Sꝫ poſt ea ſubditur.hec dixerunt errantes. malicia enim eoꝛ excecauit eos. Et vt habeť ibidez. in inferno poſiti gementes dicunt. Quid pꝛofuit nobis ꝛc̄. Primo eꝛꝛoꝛ epicuri rñdet ſeneca libꝛo.iij.de beneficijs.maxime vbi dei ,puidentia mundum regi negat.dicens. Tu deniq̄ epicure deuꝫ inermē facis.omnia illi tela omnem detraxiſti potentiaꝫ ꝛ ne cuiq̄ metueudus eſſet ,pieciſti illū extra metum. Hunc igitur ſeptum ingenti quidem ꝛ inexplicabili muro.diuiſumq̄ a contactu ꝛ a conſpectu moꝛtalium:non habes quare vereaꝛis. Nulla ibi nec tribuendi nec nocendi materia eſt.i medio interuallo huius et alterius celi deſertus ſiue animali ſiue homine. Cur colis eum: ,ppter maieſtatem inquit eius.eximiam ſingularemq̄ naturam.vt concedam tibi.nempe hoc facis nullo pꝛecio inductus nulla ſpe. Eſt ergo aliquid p ſe expetendum cuius teipſa dignitas ducit.hec Seneca Idem lactantius in libꝛo de opificio humani coꝛporis. Secundo eꝛꝛoꝛi epicuri reſpondet Tullius in libꝛo de officijs. Tercio idem in libꝛo de republica ꝛ de ſenectute.ſed multoplenius ꝛ perfect⁹ Auguſtinus de ciuitate dei.et Tho.in libꝛo contra gentiles. Ex his ergo ſpinoſis virgultib⁹ gētilium.ſcito carpere roſam veritatis:et ſpinas relinquere falſitatis. Et illud obſeꝛua,quod ait apoſtolus.ij.ad Coꝛinthios.ix.poſt hieremiā. Non gloꝛietur ſapiens in ſapientia ſua:neq̄ potens in potentia ſua:neq̄ diues in diuitijs ſuis ſed q̄ gloriať in hoc gloꝛietur:ſcire et noſſe me. Nil enim pꝛofuit Alexandro magno latum dominium nec Dario potentia et diuitie. Nec etiam philoſoph⁹. ſapientia ſua. Sed exterminati ſunt et ad inferos deſcenderunt.quia cū cognouiſſent deum glorie

non sicut deum glorificauerũt ꝫ stulti facti sunt.

Capitulum IIII

Ortuo Alexandro

magno apud babilonem vt refert eusebius in croñ. translato post eũ in multis imperio diuersi regnauerunt. quod etiaꝫ patꝫ ex ꝓmo libro machabeoꝝ. ca. j. Hinc alexandrino rũ nasciť regnũ quod est egypti. ꝛ ꝑ diuersas gẽtes quas alexander tenuerat diuersi regnauerũt.

Primus in egypto ptolomeus lagi filiꝰ cepit regnare anno quinte etatis. cclxvij. Mundi ẋo quater millesimo. dcclxxvij. et regnauit annis. xl Macedonie regnauit philippus q̃ et arrideꝰ frater alexandri annis. vij. Liddiam ꝛ traciã ꝛ helespontum lisimachus tenuit. Cum eñ vt ait comestor redisset alexander babilonem ꝛ sumpto veneno a sorore sua vsum lingue amisisset: volũtatẽ suam scripto expressit. Et noluit monarchiã suam in aliquos tranferre: ne aliquis par ei ĩ potentia apud posteros legereť. Sed duodecim q̃s ab adolescẽtia socios habuerat regni successores instituit. Hec aũt institutio non stetit. nam q̃tuor ex eis tñ alijs abiectis regnauerũt. sicut in visione quinta danielis comphensum est. videlicet de hyrco capraꝝ. qui signat Alexandrũ ꝓcutientem arietem. i. darium. ex quo hirco postea oriebanť quatuor cornua. j. quatuor reges post mortẽ eiꝰ succedentes immediate. q̃ inter se monarchiã diuiserunt. Itaq; ptolomeus rex egypti qui cognominatus est sother. cũ regno suo adiecisset syriaꝫ apposuit etiam vt adiceret ꝛ iudeam. vndeꝛ ascẽdens hirlm die sabbati sciens iudeos ea die armã nõ moturos sub ꝓtextu sacrificandi deo. nullo ꝛ dicente intrauit ciuitatẽ. vñ ſm Josephum ouidius sabbarchites iudeos ridiculo appellauit. q̃ supflua supstitione graue damnum sustinuerũt. Ptolomeꝰ igiť multos de iudea ꝛ a garizi captiuos trahens ad egyptũ rediit ꝛ venditioni exponens eos: a negociatoribus nationũ distracti sẽ. et dispersi: et ꝑ hanc captiuitatem licet non fuerit generalis. diffusius dispsi sunt in nationes. Vñ ĩ actibus apl̃oꝝ legiť cõuenisse iudeos in hirlm ex omni natione que sub celo est. Iado aũt pontifici summo successit filius eius symeon iustꝰ. Eo tpe claruit theophrastus pẽs qui vt ait Cicero a diuinitate loquendi nomẽ accepit. Hic fuit discipulus ꝛ successor aristotelis ſm Vincen. in spec. histo. li. vj. ca. ij. De hoc ait Agellius in li. noctiũ atticarũ. Aristotile iam senio cõfecto egroq; corpore ꝛ spe vite tenui: omnis sectatoꝝ eius cohors ad eũ accessit. orans vt ipse delegẽt loco sui ꝛ magisterij successorem quem sequerenť. Erant tunc duo in eius studio ꝑcipui theophrastus ex lesbo et menedemus ex rhodo. Aristotiles aũt iussit sibi afferri vinũ lesbium ꝛ rhodiũ. ꝛ vtrunq; satis cõmendauit: sed lesbium magis. vnde nulli dubium fuit q̃n lepide simul ꝛ verecunde successorem sibi illa voce: nõ vinũ delegisset. Itaq; aristotile defuncto ois achademia ad theophrastum cõuolauit. huius theophrasti dicť esse illa ꝓbata sententia. Expedit iã ꝓbatos amicos amare ñ amatos ꝓbare. Et illa alia. ex inimico vidictã si te inimicũ senserit p̃didisti. Et illa. grauius aduersarium securitate decipies. Huius q̃ sñia fuit. Amãtium ceca esse iudicia. Scripsit et librũ de amicicia. in quo amicicia omni charitate. i. amoꝛ ꝑfert sed raram in rebus humanis esse testatur. Fertuꝛ etiam librum de nuptijs quo querit an sapiẽs ducat vxorem eius esse. de quo libro habes in tercia parte titulo. j. ca. j.

Anno ptolomei .§.I.

quinto vt ait Eusebius in croñ. Menander comicus primus fabulam cognomento artẽ docendo supauit. Huius menandri iuxta Hiero. est illlud apostoli ad chorinth. Corrumpũt bonos mores confabulationes pessime. Agellius autẽ refert q̃ menander iste a philemone nequaq; pari scripto re in certaminibꝰ comediaꝝ sepius vincebať. quẽ cũ sorte habuisset obuiũ: queso inquit philemon: cum bona veuia dic mihi. Cum me vincis nõ erubescis. De isto philemone siue alio dicto polemone dicit Valerius li. ix. q̃ eum vis immoderati risus abstulit. Nam aliquando paratas ficus ĩ cõspectu positas asello cõsumente: puerum vt illũ abigeret clamauit. Qui cum iaꝫ comestis oñibꝰ supueniisset. Quoniã inqt tamtardꝰ fuisti da nũc merum asello. ac ꝓtinus vrbanitatẽ dicti crebro anhelitu cachinnoꝝ pscutus: senile gutť salebris tpũs angustia prẽgũauit. Anno ptolomei. vij regnauit cassander apud macedones pꝰ philipũ arideũ ſm eusebiũ in croñ. Nam olimpias mater alexandri vt refert Justinus cũ ab epyro ꝓsequẽte eam eacide rege molossoꝝ ꝓhibita est a finibus macedonie ab euridice ꝛ arideo. vnde moti macedones ad olympiadem transierunt cuius iussu et euridice et rex occidiť. sex annis post alexãdꝝ potitus regno. Hec euridice ſm oroſiũ multa sub noie viri gesserat p̃ cassandrum. q̃ nem flagitiose cognitũ ad summũ vastigiũ ꝑ omnes honoꝝ gradus ꝓuexerat. Qui ex libidine mulieris multas grecie ciuitates afflixit. Sed nec olympias inquit Justinus diu regnauit. Nam cum ꝓcipium cedes passum faceret. mulieb̃i magis q̃ regio more fauorem suum in odiũ vertit. Audito itaq; cassandri aduentu diffisa macedonibus. cũ nuru roxane et nepote hercule in paduam vrbem ꝓscẽdit. Comitate sunt eam iadamia eacide regis filia ꝛ thesalonica ꝓuigua philippi filia et multe alie matrone. speciosus magis q̃ vtilis grex. Mox cassander piduam vrbem obsedit. Qui cũ fame et ferro vrgeret olimpiadem. illa longe obsidiõis tedio pacta salute victoꝛi se tradidit. Qui cõuocato populo scisitatus est quid de ea fieri vellet. mox omnes sine respectu pastine maiestatis occidendam decernunt. Olympias aũt vbi obstinatos ad se armatos venire videt veste induta regali ꝛ duabus ancillis innixa vltro obuiam ꝓcedit. Qua visa pcussores attoniti maiestatis pondere et tot in ea concurrentibus regum suorum nominibꝰ substituerũt. donec a cassandro missi sũt:

qui eam ꝓfoderent nō refugientē gladiū nec vulnera nec muliebriter vociferantem. sed virorū fortium more ꝑ gloria veteris ꝑsapie morti succumbentē. vt alexandrum posses etiā in matre morīte cognoscere. Compamēs se insup expirans. ne quid posset in corpore eius indecorum videri.

De polemone pho quē Helinandus dicit successisse xenocrati: sic ait Valerius li. vj. Perdite luxurie athenis adolescens polemo. nō mō illecebris ꝑ ipsa infamia gaudens: cū e quiuio nō post solis occasum sed post ortum surrexisset. domūq; rediens xenocratis phi patentē ianuam vidisset: vino grauiter delibutus vnguentis sertis capite redimito: plucida veste amictus: refertam turba doctor scolam eius intrauit. Nec tamdeformi ꝓtentus introitu consedit. vt et clarissimū eloquium t prudentissima precepta temulentie lasciuijs eleuaret. Orta deinde vt par erat oīm indignatione. xenocrates vultum in eodez habitu cōtinuit. omissaq; re quā disserebat: de modestia ac tēperantia loqui cepit. cuius grauitate sermonis Polemo coactus respicere: primo coronam capite detractam ꝑiecit: paulopost brachiū intra pallium reduxit. ꝓcedente tpe quinalis ora hilaritatē deposuit. ad vltimuz totam luxuriam exuit. Sicq; orationis medicina sanatus ex infami ganeone maximus euasit phūs. hec ille.

Anno ptolomei .§.II.

sother. xij. regnū sirie t babilonis t locor supior nascit. Et regnauit primus Seleuchus nichanor annis. xxxij. Secundus antiochus q t sother. xx deinde antiochus q vocat theos. xv. postea Seleuchus gallinicus. xx. et post illū seleuchus gerannus. iij. demū antiochus magnus illi successit regnans. xxxvj. Ei aūt successit seleuchus philopator. xxij. post eū antiochus epiphanes. xj. Antiochus dupater post illū. ij. annis regnauit. post quem demetrius annis tribus. Exinde antiochꝰ sedites. ix. demetrius sother annis. xij. alexander xo postea regnauit annis. ix. et mensibus. x. quo interfecto ab arsace partho iterum frater eius demetrius regnauit annis quatuor. deinde antiochus griphus vel cyprus. xij. Anthiochus xo cizethenus gripho electo syriam tenuit. Sed griphꝰ supato cizetheno eandez recepit. Et ita ex successione regnauerunt inuicem aduersus se dimicantes annis. xviij. postea philippus annis duobꝰ q̄ capto a gabinio regnū syrie finituz est. Quum ergo rex syrie seleuchus nichanor. hic in principio sui regni babiloniā cepit. Inde auctꝰ ex victoria viribus batheranos expugnauit deinde trāsituz in indiā fecit. que post mortem alexandri veluti a ceruicibus iugo excusso seruitutis prefectos eius occiderat. Actor libertatis Sandrachotꝰ fuerat: sed titulum libertatis post victoriam vt in xtutē ꝓpriam verterat. Siquidem occupato regno populū que ab externa dñatione liberauerat. ipe fuicio premebat. hic a vanandro rege interfici iussus. salutē pedum celeritate quesierat. ex qua fatigatione cū somno captus iaceret: leo ingēs fore me ad dormientē accessit sudorēq; ꝑfluentem lingua eius extersit. exꝑgefactūq; blande relinquit. Hoc prodigo primū ad spem regni impulsus cōtracta manu latronū indos ad nouitatē regni sollicitauit. Aduenti deinde bellum aduersus pfectos alexandri. elephas ferus infinite magnitudinis vltro se obtulit t veluti domita mansuetudine eum tergo excepit. Sicq; dux belli t prelatoz insignis fuit. Et cū eo selechus pacē fecit.

Eo tempore .§.III.

iudeoz pontifex maximus symon onye filiꝰ clarꝰ habet. cuius cognomentū iustus fuit ꝓpter solliciam in deum religionē t in ciues suos pronam clementiaz. Seleuchus in eas vrbes quas extruxerat multas iudeos transfert ius eis ciuiū t municipalem ordinē cum grecis equali honore ꝓcedens. pontifex iudeoz eleazarus frater symonis suscepit templi mysteriū filio symonis onya quo ad modū derelicto. Apud macedones regnauit pirrus postea lisimachus. Hunc lisimachū regez vt refert valerius. cū theodorus cyrenē increpasset. t ob hoc euz ille cruci affigi iussisset: terribilis ait purpuratis tuis est crux in ea siquidē nihil interest humi an in sublimi putrefiam. Anno huius ptolomei. xl. fm Eusebiū. Sostratus chidius pharū in alexandria ꝓstruxit. q̄ ponit vnū de septem mirabilibus mundi. Nam sup quatuor cancros vitreos passus. xx. in mare funditus est. fm vincen. in speculo: histo. Quō eīn tam magni cancri fusi sunt. Quō deportati sunt in mari t nō fracti. Quō fundamenta cementi sup ipm adherere potuerūt. et sub aqua qualiter cementa stare potuerunt. Et quō cancri non franguntur. aut quō nō lubricat desup fundamentū. magnū miraculum videt. t ad intelligendū valde difficile. Ysidorus aūt dicit q̄ pharus est turris maxima ad p lucendi ministeriuz in portu fabricata.

Post ptolomeū .§.IIII.

primū lagi filiū. regnauit in egypto ptolomeꝰ philadelphus regnare cepit anno etatis quinte. ccc. vij. mundi xo ter millesimo. dc. lxxx. fm aliquos Scōm alios vt Bedam t. lxx. interpretes: anno quater millesimo. hic iudeos qui in egypto erāt: liberos esse ꝓmisit. t vasa eleazaro pontifici hierosolimoz votiua trasmittens. diuinas scripturas i grecā vocē ex hebrea lingua p. lxx. interptes trāsferri curauit. quas in alexandrina bibliotheca habuit: quā sibi ex oi genere literature cōpauerat vt habet ex croñ. Sed magis hoc explicat cōmestō Dicit. n. q̄ iste studiosus valde et librorz cupidus Demetriuz bibliothece sue pfecit. Cunq; quesisset ab eo de numero librorz: xx. milia adesse rīdit sed paulopost ad quinquginta milia posse peuenire. Et nunciatum sibi dixit apud iudeos esse legē ore ipsius dñi editā t digito eius scriptam ꝑ qua sumope laborandum esse dicebat vt in grecū conuersa eloquiū in archiuis regalibꝰ haberet. Hēn erat lex dei quā philosophi zena dicūt. i. viuentē zeni eīn vitā vel viuere sonat. qō vulgus iouem

appellat.et ad ostendendā legis illius sanctitatē addidit.q nō nisi a dei viuentis cultorib⁹ trāsferri posset.Et vt ait etiā Joseph⁹ hystoriographꝰ. theopompus quidā cū historijs quas scribebat. eam legē dei voluisset interserere.xpus est i amētiam p dies.xxx.et quidā alius theotectus nomine ꝓpter eandē causam factus est cecus:sed penitentes sanati sunt.Hecnō ꝛ in somnis vidit theopompus q hoc ei accidisset:eo q diuina scrutatꝰ esset ꝛ hominibus impuris tulisset. Suggessit ergo regi demetriꝰ vt scriberet pontifici iudeorum vt iudeos hebraice ꝛ grece lingue peritos ad ipm dirigeret cū lege dei.q ad eā transferēdā sufficēnt Quod vt impetraret munera cum eplis mittenda censuit.Aderat ibi aristeus qui longo tempore iudeoꝝ calamitati compatiens:opportunitate captata liberandi eos ait.Quō qō postulas obtinebis tot iudeis in regno tuo seruientibus:Solue itaqꝫ eos nihilqꝫ gratius esse poterit pontifici iudeorū.Nec ob hoc qō dico iudeorum me affinē esse existimes:sed q scio tua interesse si factorem oīm deū honoraueris.Et liberauit rex de iudeis centū viginti milia dans dñis eorum ꝓ capite cētum viginti milia dragmas argenti.Cunqꝫ dixisset rex hoc magnū eē dixerūt. Magnū est quidē sed non regi munifico.Tunc scripsit rex eleazaro pontifici in hunc modū.Gentem tuam que secus nos erat libertati donaui.arbitrās hoc deo iocūdum esse.Quorum quosdā militie assignaui:alios quorū fidē ꝓbaui constitui in palatio:legesqꝫ vestras in bibliotheca reponere decreui.Bene ḡ facies mittendo nobis viros seniores qui valeant interpretationem eorū caute nobis relinquere.Transmisi modo argenti talenta centum pro immolationibus faciendis ꝛ sepaui quingēta talenta ad crateres ꝛ libatoria facienda.et gemmas sine numero ad artificū opationē alꝫ optionem. Tu manda nobis que ex his facere volueris qō gratius amplectemur.Tunc mittens ad eū eleazarus quod postulabat.rescripsit ita.Ad interptandam legē quam postulās misi viros seniores de vnaquaqꝫ tribu sex legem ferentes.Tue autē pietatis erit vel iusticie ad nos eam caute remittere.Hi ergo sunt ꝼm Plin.in specu.hist.li. vj. ca.xvj.post cōmestorē.lxx.interptes.qui lꝫ. lxxij fuerint dicunt tamen.lxx. more scripture.q modicum numerū si sup aliquā summā excreuerit sepe subticet.Qui cum venissent ad regē benigne suscepti sunt:non tamen ad regem intromissi vsqꝫ ad diem quintum.Imminebat enim illa solennitas triumphalis ꝓ triumpho.s.quodam quē maiores sui die eadem habuerant.Ea igit die suscepit eos quos coram principū vniuersitate decreuerat honorare.Post susceptionez xo. xij. dieb⁹ fuerunt cum rege.ꝛ scisitatus est ab eis que i cor de suo disposuerat ꝛ ꝑcipue de duob⁹.s.de cognitione dei ꝛ regni gubernatione.Cunqꝫ instruxissent eum de regni gubernatiōe plenius disputauerunt de vno deo colēdo:et q nulla creatura deus eēt.Et inde est q vbicūqꝫ occurrit eis vel in disputatione vel in translatione de mysterio trinitatis vel incarnationis:vel sub silentio trasserunt. vel enigmatice transtulerunt.ne tres deos colendos tradidisse viderent:vel creaturā deū dicēnt Unde in ysaia.qui cum dixisset puerū nasciturū et addidisset sex nomina eius.admirabilis consiliarius ꝛc.ꝓ illis sex nominibus posuerunt magni consilij angelus.Tunc ostenderunt regi ꝛ rotulum quem secū attulerāt.nec admirari sufficiebat chartarum tenuitatem ꝛ earum compaginationem que oculis deprehendi non posset:q̄uis litere auree in candore cartarum legibiles apparerent.Introducti sunt aūt in domū regis secretaz q̄ ad negociorum deliberationē erat.Et date sūt eis singule cellule.ꝛ quicqd est in eis visuz opportunū ꝛ commodum ad interpretandū.Diluculo egrediebant adoptandum bona regi.tunc lauabant se ad mare iuxta purificationem iudeorum ꝛ postea interpretabant vsqꝫ ad horam nonam. inde transibant ad cibū sumendum ꝛ requiē ꝛ cō summauerunt opus.lxxij.diebus.Unde quibusdam visum est q non transtulerunt tunc nisi pentatheucum:postea ẋo vel prius q̄ redirent vl̓ postea aliq ex eis ad regem redeuntes transtulerūt ꝓphetas ꝛ psalmos.Ueruntamen si sic miraculose factum est.vt tradit Aug.q vna ꝛ eadē sine dissonantia in capite illius tpis inuenta est editio minus miraculose fieri potuit vt infra breue spacium scz.lxxij.dierum interpretarent ꝛ legē ꝛ prophetas omnes cum pō.Hiero.tamē nō approbat hanc opinionē.s.q sine aliqua collatōne eorū ad inuicem inuenta sit vna editio omniū. lxxij. sine aliqua dissonantia.qz nec Josephus nec alij antiqui hystoriographi hoc referūt. Sed assert hoc factum non miraculose sed humano ingenio ꝛ industrio.vt quod singuli transferebant in sex diebus ebdomad⁹.postea in sabbato simul omnes cōferent:et q aptior interpretatio iudicaret: illa ab omnibus sumeretur vt omnes in vnam cōcordarent.Nec mirandū hoc esse asserit.cū Esdras legem quam per spūm repauerat.quia cōbusta fuerat a chaldeis:postea cum veteri scriptura: que apud samaritanos erat:correxit.Opere aūt completo conuocauit demetrius qui sup libros erat omnes iudeos q erant in alexandria ꝛ de puincia peritiores et lecta est coram eis translatio eorum et approbata.Cunqꝫ peterent interptes dari a rege auctoritatem vt immobilis pseueraret hoc facturum se laudauit. si demū ita caste corrigerent eam vt quod semel iudicatū foret nō cogerēt irritare.et remisit eos cum muneribꝰ oneratos.Eleazaro q̄ misit munera et in templo misit vasa aurea ꝛ mensam auream gemmis impreciabilibus insignitā.Hic itaqꝫ ptolomeus rex eruditissimꝰ bibliothecam vt dictum est ex omni genere litera ture sibi comparauit:cui demetrium Valeriuz p fecit grāmaticorum tunc probatissimū cui etiā inter cetera prefecturam mandauerat. Iste ptolomeus canones astrorum composuit ꝛ libros multos ꝓscripsit.Hic fecit descriptōnem orbis terre p eracho stenem phm:et misit dyonisium in indiaz vt res inclitas memorie proderet.

Annophiladel/ §.V.

phi.iiij.regnauit macedonū rex.x.sostenes annis duob⁹. Interea vt ait Justinus brennus q̄ duce porcio gallor ingrecia se effuderat.audita victoria suor q̄ belgio duce macedones vicerant:aduenatis.cl.milibus peditū.t.xv.milib⁹ equitū i macedoniā irrupit.agros/t villas populat. Cui cū occurrisset sostenes cū instructo exercitu pauci a pluribus trepidi a valentib⁹ victi sunt facile.brēnus aūt quasi iā ei terrena spolia sordērēt animū ad deor templa cōuertit:scuriliter iocatus.locupletes deos largiri hoibus oportere. Statimq̄ delphos adijt:aurū religioni:predā offense deorū p̄ferens.quos nullis opib⁹ egere vt pote q̄ eas hoibus largiri solent affirmabat. Tēplū aūt appollinis delphis positū est in monte pnaso. Hinc rupes vndiq̄ cōcurrentes in eo saxo cōsedere.atq̄ ita templū t ciuitatē nō muri sed p̄cipitia: nec manufacta ⁊ naturalia p̄sidia defendūt media saxi rupis in forma theatri cessit.q̄obrē t hoīm clamor vt si qs accedit sonus psonantibus t respondentibus inter se rupib⁹ multiplex auduri: ampliorq̄ q̄ credit resonare solet. res maiestatis maiorē terrorē ignaris rei et admirationē stupentibus plerūq̄ affert. In hoc rupis anfractu.media ferme montis altitudine planicies exigua est. atq̄ i ea ꝓfundū terre foramen qđ in oraculo patet ex q̄ freuidus spūs vi quadā velut a vento in sublime expulsus mentes vatū in vecordiā vertit. impletaq̄ dei rūsa consulentibus dare cogit. Multa ibi t opulenta regū t populor visunt munera Igit gallor vulgus vbi p̄mū vinū/ceteriscq̄ cōmeatibus referta rura inuenit:nō minus abundāte q̄ victoria letū se p agros dispersit. desertisq̄ signis vagabat ad occupanda omia. Prima vo opinione aduentus eor phibiti ferunt agrenses oraculis messes vinaq̄ villis efferre. Erāt in exercitu brenni lecta peditū.lxx.milia.delphor vo et socior nō nisi quatuor milia milites erāt. Erāt aūt in tēplo multe statue cū quadrigis solido auro fuse.ob quā rem cupidi prede galli:sine respcū piculor in bellum ruebant. delphi aūt cadentes gallos e summo montis vertice.partim saxis partim armis obruebant. In hoc ptiū certamine repente vniuersor templor aruspices simul et ipse vates sparsis crinibus cū insignibus t infulis pauidi vecordesq̄ in primā pugnantiū aciem ꝓcurrunt.aduenisse deū clamantes:eūq̄ se vidisse dissilientē in templū p culminis apta vestigia. t iuuenē supra humanū modū insignis pulcritudis. comitesq̄ ei duas armatas virgines exꝓpinquis duabus dyane et minerue edibus occurrisse t audisse se stridorē arcus ac armor strepitum ꝓinde ne cunctarent dijs añ signatis cedere hostē ceteros monebant. Quibus vocibus incēsi oms certatim in preliū ꝓsiliūt. Horq̄ terremotu portio montis abrupta gallor strauit exercitū. Insecuta deinde tempestas est que grandiet frigore saucios ex vulneribus absumpsit.dux ipe Brennus cū vulnerū dolorē ferre nō posset pugione vitam finiuit. Alter ex duobus ducibus q̄ cū eo erāt cuz x.milibus sauciorr grecia excessit. Quibus pauidis fugientibus nulla sub tectis acta nor est nullus sine labore t piculo dies.ymbres assidui gelu t nix ꝓcreta t fames t laxitudo.t sup tō maximū puigile malū ifelicis belli reliqas obtriuit nemoq̄ ex tāto exercitu vl'ad mēoriā tacite cladis supfuit

Apud macedo/ .§.VI.

nes aūt post sostenē regnauit antigon⁹ ab alexādro.xj.annis.xxxvj. vt scribit Eusebi⁹ in croni. Porro a brenno duce cū in greciā ꝓficiscerentur (inquit iustin⁹) ad terminos gentis tuendos relicti fuerāt peditū.xv.milia.eqtū tria milia q̄ fugatis grecor cymbalorūq̄ copijs macedonie immineres.legatos ad antigonū regē miserunt. q̄ pacem ei venalē offerent:simul t castra regis specularent. Quibus inuitatis ad cenā. expositū ē ēn de pondus auri t argenti t elephanti ad terrorē ostensi. Illi aūt reuertentes t oīa in manus extollentes:opes regis t negligentiā nūciāt. Igit nocte castra regis aggrediūt. At ille signū ꝓdie dederat suis.vt oībus rebus ablatis in prima silua se occultarent. Galli vo oīa repientes vacua diu intrare timentes.ad postremū ablatis q̄ inuenerant ad littus reuertunt. Vbi dū naues incauti⁹ diripiūt a remigibus t exercitus parte q̄ illo cuz cōiugibus t liberis cōfugerāt trucidant. Eo tpe reges orētis sine gallor exercitu mercenario nulla bella gerebant.nec pulsi ad alios q̄ ad gallos cōfugiebant. Tantus terror gallici nois t armorū inuicta felicitas erat. vt aliter neq̄ maiestatez suaz tutā neq̄ amissam recupare se posse sine gallica virtute arbitrarent. Itaq̄ residui in auxiliū eumenis bitinie regis inuocati regnū cū eo parta victoria diuiserūt. eāq̄ regionem gallogreciam nōauerunt. Eo tpe vt refert alchimus:pirrus in epirum reuersus:macedonie fines inuadit antigonum vicit.macedoniā in deditionē accepit. Pirrus aūt sicut ad deuincenda regna inuict⁹ habebat.ita deuictis t acquisitis celeriter carebat. Primū illi bellū apud spartanos fuit.maiore mulierū q̄ viror virtute exceptū. vbi t ptolomeum filiū t exercitus partē robustissimā amisit.nā oppugnāti vrbē tāta femiar multitudo ocurrit: vt pirrus nō fort⁹ victus q̄ verecundi⁹ recederet.

Illo etiā tēpore §.VII.

mortuo polomone phō p⁹ eū archesylas t crates phi clari habent. Hic est archesylas a q̄ vt ait augu.cepit secta achademicor nouor.q̄ dicūt nihil sciri ⁊ incerta eē oīa. Hi (vt ait seneca) spem oms scie eripiūt. Satius est aūt supuacua scire q̄ nihil. Hor sniam sic breuit improbat aug.in.xj. de ciui.dei. Et nos inq̄t sumus t nos eē nouimus t nostrū eē t nosse diligim⁹. Nulla in his veris academicor timem⁹ argumēta dicētiū. Quid si falleris.si eñ fallor:sū. Nā q̄ nō est:nec falli pōt: ac p ⁊ sum si fallor. Quia ḡ sum:quō me esse fallor? Qñ certū est me esse si fallor q̄ igit essem q̄ falleret: ꝓculdubio eē ꝓstat in eo q̄ me noui eē nō fal-

lor. Consequens est etiam vt in eo quod me noui esse non fallor. Sicut enī noui me esse: ita etiā noui esse: etiā hoc ꝑm nosse me. Eaq; duo cum amo eundēq; amorē quoddā terciū nec imparis ꝓtimationis eis quas noui rebus adiūgo. Neq; enī fallor amare me, cū in his que amo nō fallar: q̄q; et si ista falsa essent: tū falsa me amare verus esset. Nam quo pacto recte reꝓhenderet & recte ꝓhiberet ab amore falsorum: si me illa amare falsum esset. Cū vo et illa vera atq; certa sint quis dubitet: q; eoꝝ que amant & ipse amor verus et certꝰ ē. Tam porro nemo est q̄ se esse nolit: q̄ nemo est q̄ nō esse beatus velit. Quomodo enim pōt beatus esse si nihil sit: hec Aug. ¶ De hoc dicit Seneca libro de beneficijs Archesylam aiunt amico pauperi & paupertatē suā dissimulanti. egro aūt et nec hoc quidē ꝓfitenti deesse sibi in sumptum ad necessarios vsus cū clam succurrendum iudicasset: puluino eius ignorātis sacculū subiecisse. vt homo inutiliter verecundus qō desiderabat inueniret potiusq; acciꝑet. ¶ Crates q̄ cum archesila in croñ. ponit thebanus fuisse dicit natione. de quo legit q; magnū auri pondus in mare ꝓiecit dicēs Abite pessime diuitie. ego vos mergo: ne demergar a vobis. De hoc etiā refert sic Seneca epistola. ix. Crates stilbonis auditor. cū vidisset adolescentulū secreto ambulantē: interrogauit q̄d illic esset solus. Mecum inquit loquor. Cui crates. caue inquit obsecro & diligenter attende: ne cū hoīe malo loquaris. Stilbon aūt magister cuius ipse est quē epistola epicuri insequit. Qui capta ꝓria et amissis vxore et liberis cū incendio ꝓmo solꝰ exiret. interroganti demetrio nunq̄d oīa ꝓdidisset Omnia inquit bona mea mecū porto. pectore. n. illa gerebat nō humeris. ¶ Eo tpe legit in croniꝯ cis Aratus floruisse. Aratus aūt iste fuit astrologus cū eudoxo. q̄ vt dicit Aug. in. xvj. de ciui. dei. vniuersum numerū stellaq; cōprehendisse sez cōscripsisse iactauit. Quos inq̄t Aug. illa contemnit auctoritas qua dixit dñs ad abraaz. Suspice celū et numera stellas si potes. Quō enī oīs dinumerari ꝑnt: cū nō oīs possint videri.

Anno philadel §. VIII.

phi. xiij. Zenon stoycus morit. post quē cleantes floruit ꝰm eusebiū in croñ. Huiꝰ zenonis est illa sententia ꝰm Tul. in spe. histo. Sapiētis est nō posse turbari. Sed vt ratio eius ꝓauis nō cedat affectibus. hac etiā collectione vsus est (vt ait ō eo seneca) nullum malū glorioſum est. Mors autez glorioſa est. Mors g̃ malū nō est. vnde et ipe Zeno manu ꝓria sibi intulit mortem: vt post mortem felicius viueret. vt dicit lactantius. Dicit autē Aug. zenonē & crisipū fuisse ꝓncipes stoycoꝝ: cuius crisipi multa feruntur egregia dicta & multa ꝓperā. De eo ait Seneca epla. ix. Crisipꝰ ait sapientem nulla re egere: et tamen multis rebus illi opus ē. Econtra. Stulto nulla re opꝰ est. nulla enī re vti scit: sed omnibus eget. Idem li. ij. de beneficijs. Eolo crisipi nostri vti similitudine ō pili lusu quā cadere nō dubiū est aut mittenti dubio aut excipientis tunc cursum suum seruat. vt apte iactata & excepta est. Necesse ē aūt lusor bonus aliter illam collusoꝝ longo: aliter breui mittat. Eadē beneficij rō est: nisi vtriq; ꝓsone & dantis & accipientis aptet: nec ab hoc exibit nec ad illum ꝓueniet vbi debet. ¶ Crisipus. lxxx. etatis sue anno ceptū exactissime sublimitatis volumē reliquit. q̄ tantū opere laboris sustinuit: vt ad ea que scripsit penit⁹ cognoscēda longa vite opꝰ sit. Inq̄t de eo Valeriꝰ. Fuit aūt iste de eliopoli antiquo sicilie oꝑido. vt ait Solinus. Cleantes autē asianus fuit. Et nota ꝰm Plin. in specu. histor. lib. vj. ca. xxvj. q; asia multos viros illustres protulit. De poetis homerū anacreontē. et minerua anthimacū. & hyꝑonā alecū & sophonē puellam De historicis xantū & hegateū herodotū & ephorum & theopompum. De. vij. sapientibus biantē & taletē & pithacū. De ꝑhis cleantē stoycū et anaxagoram phisicū et heraclitū tenebrosum & zenophanē colophomū. Ipse quoq; crisipus vt ait lactantius aīaq; eternitatē suspicans: manus sibi intulit tanq̄ in celū migraturus. ¶ Hiero. ꝙ iouiniānū ait. Dyodorus socraticus quinq; filias dyaleticas insignis pudicicie legit habuisse. de quib⁹ & philo carneadis magister plenissimā scribit historiam. de quo carneade sic ait valerius libro. vj Carneades laborioſus & diuturnꝰ sapie miles. cētesimo et decimo anno viuendi & philoſophandi finem fecit. Hic cū ad mensam sederet cogitatōnibus inherens: manū ad mensaz porrigere obliuiscebat. Sed mellissa quā vxoris loco habebat. tēperato inter studia interpellandi & inedie succurrendi officio dexterā ꝓpriā suā necessarijs aptabat Idē cū crisipo disputatus ellebro prius se purgabat. quas potiōes industria ſolide laudis cupidis appetendas effecit.

De sententijs §. IX.

ꝑhoꝝ stoycoꝝ dicit Plin. spe. histo. li. vj. c. xxviij Porro stoycoꝝ snīa cuius secte ꝓncipes fuisse dicunt zenon et crisipus fuit vt ait hiero. posse omnē passionē eradicari & extirpari de mentibus hominū. hoc idem senserunt veteres achademici. ꝓypatetici aūt dicunt easdē passiones frangi. regi & moderari. et quasi infrenes equos quibusdā lupatis coherceri. Quoꝝ sententias ponit Tullius in tusculanis qōnibus & origenes in stromatibus ¶ Liber aūt ciceronis de paradoxis de sentētijs stoycoꝝ totus ꝓtextus est. Quarū quidē quedā vere sunt: plures aūt false. Hec aūt sunt sex paradoxa que ibi ponūt. primū q̄ honestū id solum bonū esse. secundū in quo virtus sit: ei nihil deesse ad beate viuendū. terciū qua et magna est culpa quasi nō sit gradus in culpis maiorꝝ minoꝝ. q̄rtū omnes stultos insanire. quintū omnes sapientes liberos esse. et omnes stultos seruos. sextum solꝰ sapiēs diues est. Itē stoycoꝝ sunt illa q̄ ponit seneca li. de benefi. Negamus iniuriā accipere sapientē qui tū illū pugno ꝑcusserit iniuriaq; dānabit. Negamus stulti quicq; esse. et tñ eū q̄ rez aliquam stulto subripiunt. furti iudicio ꝓdēnabim⁹

Insanire omnes dicimus:et tñ oēs curamus ellebro.his ipis quos vocam⁹ insanos:et suffragium et iurisdictionē cōmittim⁹. Dicūt stoyci inquit Seneca li.de būficijs. Nihil pōt ad malos puenire qđ ꝑsit imo qđ nō noceat. Quecūq; eīn illis ꝓtingūt:i suā naturā vertūt. Ideo nec beneficiū dare pñt:qm nēo pōt qđ nō habet dare.hec q̄uis ita sint:tñ accipe quedā mal⁹ pōt q̄ beneficijs silia sunt.q̄bus nō redditꝰ ingrat⁹ erit. Sūt eīn animi bona:sunt corꝑis:sunt fortune. prima a stulto et malo submouenk. ꝓpatetici ẋo q̄ felicitatꝰ humane lōge lateq; terminos ponūt aiunt minuta būficia puentura ad malos:q̄ qui nō reddit ingratus est. Nobis aūt nō placet esse beneficia q̄ animū nō sūt factura meliorē. Cōmoda tñ esse illa ⁊ expectāda nō negam⁹. Idē Sene.vij. de beneficijs. Dicitis o stoyci oīa sapientis esse. Quō g̃ pōt aliq̄s dare aliquid sapiēti si oīa eius sunt. Sed nihil ꝑhibet q̄d et sapiētis esse et eius qui possidet. In re ciuili oīa regis sunt.et tñ illa quoq; ad regē ptinet vniuersa possessio:in singulos dños descripta sunt.dare tñ regi ⁊ donū ⁊ pecuniā possum⁹ et mancipiū:nec tñ dare de suo dicimus.ad regē eīn ptās oīm ptinet:ad singulos ꝓprietates. Idem in eodē. Nos stoyci quedā ꝓcipimus vltra modū.vt ad verū ⁊ suū redeāt. Cū dicim⁹ ille dati beneficij meminisse nō debet. hec volum⁹ intelligi:q̄dicare nō debz nec iactare nec grauis eē. Quotiens tibi parū fiducie in his quib⁹ imperas est.amplius exigendū est.q̄satis est vt ꝑstek q̄tū satis est. In hoc oīs ybole extēditur.vt ad verū mēdacio veniaꝯ. Nūq; eīn sperat ybole quātū audet:sed incredibilia suadet vt ad credibilia sed magna ꝓueniat.hec ille. Sz notandū qđ apls ait. Dñs nō indiget nr̄o mēdacio. Et Aug⁹.xxij.q.iij.primū ait ad salutē sempiternā nullus ducēdus est opitulāte mendacio

Idē seneca si ꝑmiseris alicui te daturū beneficiū ⁊ postea scieris eū eē malū:dabis an nō: si facies:sciēs peccas.das eīn cui nō debes scz malo. Si negas.et hoc mō peccas. ꝑmisisti eīn et hoc mō ꝓscia nr̄a titubat et ad illud stoyci ꝑmissum. Nunq; sapientē ꝓsilijs suis penitere nec vnq; emendare qđ fecerit nec mutare ꝓsiliū. Nō mutat sapiēs ꝓsiliū oībus his manētib⁹ q̄ erāt cū sumeret. Ceterū ad oīa cū exceptōne venit.scz si nihil inciderit qđ impediat. Imprudētiū eīn ista fiducia est:fortunā spondere sibi:sapiēs vtrāq; ptem eius cogitat. Tunc fidē fallā.tūc incōstantie crimen audiā si cum oīa eadē sunt q̄ ꝑmittente merāt nō pstitero ꝑmissum. Oīa eīn esse debēt que fuerūt cum ꝑmitterē:ad hoc vt prestare tenear.

Itē aug⁹.li.xiij.de ciui.dei.ait. Quas greci eupatias latine aūt cicero cōstantias vocat:stoyci tres esse voluerūt ꝑ trib⁹ ꝑturbationib⁹ in aīo sapiētis. ꝑ cupiditate voluptatē: ꝑ leticia gaudiū: ꝑ metu cautionē. ꝑ egritudine vero vel dolore quā nos ambiguitatis vitāde causa tristiciā maluim⁹ dicere:negauerūt posse eē aliq̄d in aīo sapientis. Voluntas quipe inquit appetit bonū qđ facit sapiēs. Gaudiū ẋo de bono adepto est. qđ vtiq; adipiscik sapiens. Cautio deuitat malū quod debet sapiens deuitare. Tristicia porro q̄ de malo est quod iam accidit:et nullū malū existimant posse accidere sapiēti:nihil in eius animo ꝓ illa posse esse dixerūt. Apud nos aūt nō tam querik vtrum pius animus irascak q̄ vnde irascatur. Nec vtrum sit tristis:sed quare sit tristis. Nec vtrum timeat:sed quare timeat.hec Aug⁹.

Stoycoꝝ quoq; credik esse illa sentētia inq̄t Vincen.spe.histo.li.vj.ca.xxxij. Qui vnā virtutē habet:habet omnes.et q̄ vnā nō habet: nullam habet. Similiter devicijs dicunt.qui vnum habet habere oīa.hoc tñ devicijs nō est verū.cū et vicia aliquādo sibinuicē ꝓtrariank.⁊ cōtraria mutuo se expellunt. Nec eodē tpe simul se cōpatiuntur in eodem.sicut auaritia et prodigalitas et huiusmodi.

Anno philadel .§.x.

phi.xv.floruit herasistrac⁹ medicus.hic vt legik pulsu ꝓgnouit amantē.vnde refert valeri⁹.q̄ cū antiochus seleuci fili⁹ nouerce infinito amore correptus esset.ab herasistraco medico sanatus est qui pulsum eius modo vegetiorē modo languidiorē sentiens ꝑm accessum et recessum nouerce. id patri indicauit qui charissimā ꝓgnem filio cedere nō dubitauit.hec ille. Sz pessime fecit vterq;. Anno philadelphi.xxix. regnauit in syria antiochus qui vocabak theos.⁊ regnauit annis xv.hic vt ait hiero.sup danielē aduersus philadelphū bella gessit q̄plurima.totisq; babilonis et orientis viribus cōtra eum dimicauit. Volēs autē ptolome⁹ philadelpꝫ.post multos annos molestum finire certamē.filiā suam noīe bernicē antiocho vxorez dedit. Qui de prioꝛe vxore laodice duos filios habebat. Seleucū scz qui ꝓgnominatus est gallinicus:et alterū antiochū.induxitq; eam ad peleusiū et infinita auri ⁊argēti milia dotis noīe accepit. Antiochus ergo bernicem cōsortem regni habere se dicens ⁊ laodicem loco cōcubine. Post multū tempus amore laodice superatus eam cum liberis suis reduxit in reginā. Que metuēs ambiguū viri animū. ne bernicem reduceret: virū suum ꝑ ministros veneno interfecit.bernicem autē cum filio qui ex antiocho nat⁹ erat ycadioni et gener antiochie principibus occidendā tradidit.filiūq; suum maiorem seleucū gallinicū in patris loco regē cōstituit. Porro de morte eius antiochi narrat valerius maximus. q̄ hoc modo celata fuerit. Regi inquit antiocho vnus ex equalibus et ipe regie stirpis noīe arthemo per quā similis fuit.quē laodice vxor antiochi interfecto viro dissimulandi sceleris in lecto per vim quasi ipm regez egrū collocauit. Admissumq; vniuersum populū et sermone eius et vultu cōsimili fefellit. Crediderūtq; homines ab antiocho moriēte laodicē sibi ⁊ natos ei⁹ cōmendari.

De hoc philadelpho rege egipti. dicit hiero.super danieꝯ.q̄ apud grecos habitus est oꝛator ⁊ pbs.tanteq; potētie fuisse narratur: vt ptolomeum patrem vinceret. Narrant hystorie eum

habuisse peditum.cc.milia. Equitum.xx. milia. Curruũ duo milia:et elephantes quos prim⁹ eduxit de ethiopia.cccc. Naues longas ꝗs nunc liburnas vocant mille quingentas.alias ad militũ victualia portanda mille.auri quoq; et argẽti grande pondus:ita vt de egipto per singulos annos.xiiij.milia et.lxxx.talenta acciperet argẽti t frumẽti artabas.q̃ mẽsura tres modios t tertiã ptẽ modij ꝓtinet ꝗnquies milies cẽtena milia

Post philadel §.XI.

phum regnauit frater eius ptolome⁹ euergetes vt refert cõmestor ĩ hist̃oria scolastica. qui ab egiptijs euergetes dictus est quod reuectõez sonat quia post vastatã syriam et ciliciam t partẽ asie. inter innumera spolia que cepit:etiam deos eoꝝ ꝗs cambises in ꝑsas transuexerat reuexit. Eo tempore iudeoꝝ pontifex onia symonis iusti filius.cui successit symon filius eius. sub quo iesus filius syrach libr̃ sapientie qui ecclesiasticus dicitur.quẽ hebrei panarethon vocãt.a pan quod est totũ:et rethon qđ est virt⁹.quasi totus de virtutib⁹.vnde de ipo symone in eo facit mentionẽ. inter apocriphos tũ ab hebreis ponit. Porro onias cum tributa negasset euergeti zelo legis vel potius ex auaricia vt dicit Josephus. cõpulit regem in iram. Et missus est legatus a iudeis etiã inuito onia ad regẽ Josephus vir nobilis et thobias filius sororis onie.qui nõ solum reformauit pacẽ:sed remissus est a rege dux iudeoꝝ t finitimarum regionũ. Eo tpe empnius ꝑbs tarentinus a cathone questore romã translatus est. parco sumptu cõtentus et vnius ancille ministerio. Post euergetem regnauit filius eius Ptolomeus philopator post quem ptolomeus epiphanius. Abortuus est iste epiphanes anno regni sui.xviij.veneno interfectus a ducibus suis vt ait Hiero. super danie'. Nam cum vnus quereret ab illo tantas res moliens vt haberet pecuniam. Respondit amicas sibi esse diuitias. Quod cum diuulgatũ esset in populos timentes duces ne impiorũ auferret substãtias maleficis artibus eum occiderũt. Post quẽ ptolome⁹ philometor regnauit.quẽ vicit rex syrie antiochus magnus et iudeã sibi subiugauit. Pontifex iudeoꝝ onie magno ad quẽ ad reparandũ fed⁹ quod legerat fuisse inter abrahã et maiores suos.lacedemonios rex aruis legatos misit. Porro antioch⁹ tributa septimi anni t ministroꝝ templi que relaxauerat philadelphus a iudeis reuocauit. Qui dũ finitimas regiones supra modũ infestaret: delata est res ad romanos.et missi sunt ad euꝝ scipio affricanus.et scipio nasica vt ab infestatione dicta sub religione iurisiurãdi remouerẽt eum. insuper tulerũt filiũ eius seleucũ obsidem quẽ volens recipere ab eis tradidit eis filiũ suum minorem natu antiochum.s.epiphanẽ. ita q̃ esset obses ꝑpetuus.i.nunq̃ rediturus. Propter eiusdẽ antiochiã seuitiã onias descẽdit ĩ egiptũ ad ptolomeum epiphanẽ. Occisus est aũt ipe antioch⁹ magnus in perside in phano nanee membratim eiectus a sacerdotibus.qui in dolo ꝓmiserant ei thesauros:et cum paucis inducentes eum in abditis occiderunt.

Post antiochũ §.XII

magnũ regnauit in syria filius eius maior seleucus pessim⁹:sed iners.pontifex iudeorũ fuit onias.nam onia transeunte in egiptũ vt dictum est. filius eius symon sedit ꝓ eo.cui successit filius eius onias. Sub hoc misit seleucus heliodorũ in hierusalem ad spolianduꝝ omnẽ erariũ templi. quo ingresso apparuit quidã terribilis equester armatus.cui⁹ equus pedib⁹ ꝓnib⁹ ꝑcutiens: precipit in terrã. Et exinde duo alij sequẽtes acerrime ꝯbe rauerunt eũ. Quos dicit Josephus angelos fuisse.aliqui dicũt cum mortuũ alij semiuiuũ relictũ Sed onia orante ꝓ eo resuscitatus vel sanat⁹ est plene reuersus ad regem nuncians dei virtutẽ in se exptus. Et hoc habet'.ij.machab. Eo tpe aristobolus natione iudeus ꝑypateticus ꝑbs. scripsit cõmentarios explanatõis in moysen ptolomeo philometori. Audiens autẽ antioch⁹ epiphanes q̃ rome obses erat ꝓ patre patrẽ mortuum.saensq; fratris inertiam de regno syrie habendo ꝑsumens.clam romam egressus est. licet quidã tradant eũ sub ꝓsiuentia senatorũ redisse reuersusq; in syriam benignũ se in omnib⁹ t munificum exhibeat. Strennuus erat in agendis et acer in hostes.vnde et a populo cognominatus est epiphanes qđ sonat illustris. Post biennũ autẽ vt ait iustinus rufus cõtra ptolomeũ ꝓgreditur exercitũ.antiochus ptolomeo maiori vxoris sue filio regi egipti bellum infert segni admodum t quotidiana luxuria ita marcenti.vt nõ solum regie maiestat̃ officia intermitteret:verum etiaꝝ sensu hominis nimia sagina careret.pulsus ergo regno ad fratrẽ suũ minorẽ ptolomeũ alexandriam cõfugit.ꝑticipatoq; cum eo regno legatos romã ad senatũ mittunt. Cum ergo duo fratres ptolomei obsiderent' alexandrie ab auunculo suo.venerunt legati romanoꝝ.quorũ vn⁹ marcus popilius excedere eum ab egipto iubet. Cũ autez rex osculũ ei obtulisset. Nam inter ceteros coluerat popiliũ cum rome obses esset: popilius fatescere interim priuatã amiciciã iubet.cũ mandata patrie intercedebant. Prolatoq; ei senatus decreto et tradito cum cunctari eum videret.cõsolationẽq; ad amicos cõferre.fecit popilius(vt ait etiã Hiero. sup danie'.)orbem id est circuitũ in arenis baculo quẽ tenebat manu. Nã in littore inuenerat regẽ stantẽ t circũscribẽs eũ dixisse ferr'.senatus populusq; roman⁹ ꝑcipiũt vt in isto loco rñdeas qđ ꝓsilij geras. Quib⁹ dictis ꝑterritus antiochus dixit. Si hoc placet senatui populoq; romano:recedendũ ẽ. nõ legatũ locutũ: sed ipam curiã añ oculos positã credẽs. Post biennuũ aũt q̃ templũ spoliauerat antioch⁹ misit hierlim q̃ tributa exigerẽt a iudeis et transferent cultũ dei.et in templo iouis olimpij simulachrũ et antiochi statuas ponerẽt.et eo tempore apud macedones regnauit perses fm eusebiũ.

Hub isto ergo .§.XIII.

antiocho qui dictus est epiphanes.i.illustris ceperunt gesta que narrant in libris machabeorū. qui licet apud hebreos inter apocriphos numerentur. tñ ecclesia eos recepit vt doctrinā vtilez figurantē et plia spiritualia demonū cōtra populum dei:et diuisiones ⁊ scismata in ecclesia orta. Et in.j.ca.primi libri dicit q ex illis qui.s.regnauerunt post alexandrū magnū.exijt radix peccati antiochus illustris.q fuerat rome obses. filius antiochi regis magni.et regnauit.s.in syria post mortē fratris eius.s. seleuci.qui seleucus miserat heliodorū ad spoliandū templū sed flagellatus ab angelis vacuus recessit anno centesimotrigesimo septimo regni grecor. In diebus illis exierunt de israel filij iniqui ⁊ psuaserūt multis dicētes.eamus ⁊ disponam⁹ testamentū cum gentibus. Quod fecerūt mittētes ad ipm antiochum petētes licentiā ab antiocho. Et ꝓpter hoc oblata magna pecunia vt facerēt gymnasiū i hierlim. id est scolas ad docendū ritus gentiliū:⁊ ephebiam.i.prostibulū masculor:. Que oia obtinuerūt et fecerūt.dimittētes circumcisionē ⁊ alias ceremonias legis. Et cōtendentib⁹ duobus ex sacerdotib⁹ de sūmo pontificatu.s. iasone ⁊ menelao. qui vt placerēt regi: mutauerūt noia sua ꝓpria. Nā iason dicebat iesus:et menelaus dicebat iohannes.et sumpserūt sibi noia gentiliū. Oia aūt fm ordinē legis erant. Ipseverus pontifex erat bon⁹ et frater iasonis:sed ab antiocho eo amoto factus est iason oblata magna pecunia. Et vt dicit Aug⁹.tūc extinctus est ignis altaris templi q vixerat sub aqs tpe captiuitat babylonice.vt.j.q.j. Sicut eunuchus ꝓpter sacerdotiū emptū in detestationē symonie. Et rex accepit dominiū super iudeos.et fecit in iudea cedē magnā ⁊ spoliauit templū vt dictū est supra.et mandauit oībus iudeis sub pena mortis assumere ritus gentiliū. ponēs simulacrū iouis in templo vt ei sacrificarē tur.et libros legis dei fecit cōburi et apud qs inuenirēt occidi. Et similit eos q legalia seruarēt. Et ꝓpter hoc multi occisi sunt:qr legē seruabant de quib⁹ habet in secūdo libro machab. in q supplentur quedā omissa i primo libro:gesta tñ tpe illo. Ibi in primo ca.et secūdo ipius secūdi libri ponit epistola missa ab his q erant in hierusalez ad iudeos dispsos in egyptū.narrātes magnas tribulatōnes ab eis prius ꝓpessas sed a deo liberatos.exhortātes eos cum ipis gratias agere et festa pagere purificatōis templi. Fit mētio in tercio ca.de heliodoro misso ad spoliandū templuz sed in exspoliatiōe ab angelis flagellato de q supra. Exinde narrat qr mortuo seleuco frater ei⁹ antiochus epiphanes q fuerat rome obses. sed mortuo antiocho magno patre ei⁹ reuersus fuerat de roma in syriā suscipiens regnū ad quē accedens iason frater onie summi sacerdotis. ꝓmissis regi talentis argēti.cccl.x.obtinuit summū sacerdotiū. Qui ⁊ alia.cl.talenta ꝓmisit pro licentia obtenta ad ꝓstruendū gymnasiū in hierusalē et ephebiam.qui pessimus iason misit de hierosolymis dragmas.ccc.in sacrificijs herculis ad regem pro fabrica nauium triremiū. Et menelaum fratrem cuiusdam symonis.qui instigauerat seleucum ad mittendū heliodorum ad templū spoliandum vt dictuz est supra.misit ipe iason ad regem cum multis pecunijs.quibus in seipm menelaus retorsit summū sacerdotium.addens ad ea que obtulerat iason.ccc.talēta argenti pro eo obtinendo.quod ⁊ a rege obtinuit. Et cum menelaus nō solueret pecunias ꝓmissas pro sacerdotio summo obtinendo amotus est a rege.⁊ cōstitut⁹ pro eo frater ipius lisimachus dictus. Cum autē rex antiochus de antiochia proficiscens reliquisset ibi vice sui vnum ex comitibus suis andronicum nomine.menelaus ipe furatus aliqua vasa templi donauit andronico ad captandam beniuolentiaz eius. Super quo argutus ab onia sancto viro sacerdote.indignatus rogauit andronicum vt occideret oniam.quod ⁊ fecit. Sed reuertens rex hoc audiēs de iniusta morte tanti viri dolens ⁊ lachrymans:andronicū ipm purpura exutum occidi fecit rex:vbi oniam occiderat. Multis autē sacrilegijs a lisimacho in templo perpetratis menelai cōsilio et auro inde asportato. fama de hoc diuulgata:insurrexit mltitudo populi cōtra lisimachuz.et facta seditione inter lisimachum tribus milibus armatorū associatū. et populum pluribus hincinde interfectis. demū ipse lisimachus sacrilegus secus erarium occisus est. Menelaus autē propter auariciā potentuz ⁊ fauentium permanebat in potentia crescens in malicia. Eo tempore antioch⁹ secundā profectionem parauit.in egiptū ad eam subijciendaz. Cōtigit autem per vniuersam hierosolymorū ciuitatem videri diebus.xl.per aera equites discurrentes auratas stolas habentes.et hastas quasi cohortes armatas.et cursus equorum et telorum iactus et galeatorum multitudinez gladijs districtis oīsq generis loricar. Quapropter oēs rogabāt in bonū mōstra ꝓuerti. Infra cū exisset falsus rumor de morte antiochi Iason secum iunctis mille viris aggressus est ciuitatē ⁊ menela⁹ fugit i arcē Et facta magna cede iason ꝓncipatū q dē nō obtinuit vt querebat sed profugus in ammanitē postea in egiptum fugiens de ciuitate in ciuitatem. omnibus odiosus vt refuga leguz.et execrabilis vt patrie ⁊ ciuium hostis:apud lacedemonios illamentatus et insepultus moritur. His ita gestis suspicatus rex antiochus societatem desertu ros iudeos.profectus ex egipto venit hierosolymam iubens suis nemini parcere:sed occurrētes eis occidere et per domos intrare ad idem. Ex q factum est vt in triduo.lxxx.milia essent interfecti:et.cccc.milia vincti:nō min⁹ venundati. Aususq est intrare templuz menelao ductore: qui legum et patrie fuit proditor.et sancta vasa scelestis manibus cōtrectare et auferre.ac etiam mille octingentis talentis argenti de templo asportatis reuersus est antiochiam. Reliquitq in hierosolymis philippum genere frigium crudeliorē

se ad affligendū populum.et in garizim menelaum. Misitq; odiosum principē appollonū cum exercitu.xxij.miliū. Qui hierosolymā veniēs pacem simulans die sabbati feriatis iudeis suis arma capere iussit ⁊ oēs occurrētes trucidare. Judas aūt machabeus in desertū secesserat.cum multis feni cibo vescentes vt dicet infra. Non multo post misit rex quendā senem antiochenū. qui cōpelleret iudeos ad transferendū se a dei legibus ad ritus gentiliū:et vt poneret in templo idoluz iouis. Sicq; templū repletū est luxuria ⁊ cōmessationibus.cogebāturq; sub pena mortis ad sacrificia idolox et in vicinas ciuitates suggerentibus ptolomeis idem edictū erat. Due mulieres delate q filios circumcidissent: puulis ad vbera suspensis p ciuitatē circumducte de muris ꝓcipitate sunt. Eleazarus vnus de prioꝝ scribaruz antiquus.cōpellebat carnē suillam edere qđ est cōtra legē. Et cum nollet:ab amicis suis suasus est vt saltim hoc fingeret egisse vt mortez euaderet.qui noluit vti tali fictione:ne alij exemplo eius audientes hoc egisse.ad edendū eas inducerent vnde ⁊ ad mortē vsq; flagellat⁹ est. exemplū cōstantie relinquēs. Inter hec ponit celebre martyrium apud antiochiā celebratū.matrone cuiusdam cum septē filijs.q̄ cum eis varios mortis cruciatus ppessi sunt ab antiocho ne dei legē violarent edendo carnes porcinas ꝓtra legē. ad qđ a rege cōpellebant.matre vidente et eos ad tolerātiam animante.et singuli eox dū torquerent verba promebāt attestantia fidē resurrectōis corporum ⁊ regē arguentia.vnde ⁊ ecclesia latina solū de his festum agit prima die augusti ex oīb⁹ sanctis veteris testamenti.ꝓpter mirabilē cōstantiā ostensam ꝓ legis obseruatione.

Reuertēdo ad §.XIIII

ea qne in primo libro machab.habent. Cū ab antiocho in principio missum fuit edictum vt iudei transirēt ad ritux gentiliū.quidā de genere sacerdotali de vice Joachim noīe matathias:q̄ habebat quinq; filios in armis strennuos.s.iohannē. symonē.iudaz machabeū.eleazarū.et ionatham dolens iste vehemēter ex zelo legis de himōi mādato regis.recessit cum filijs de hierosolymis et cum oībus qui habebāt zelum legis.⁊ cōsedit in monte modin. Nuncij ergo regis venientes in ciuitatē modin ad inducenduz hoīes ad obediendum regi in obseruatōe ritus gentiliū ⁊ idolatria persuadebant matathie vt dignioꝝ:vt primus hoc ageret ad ꝓsequendā amiciciā regis ⁊ munera et honoꝝ ab eo obtinendū. Qui expresse cōtradixit:sed et quendā iudeū qui in cōspectu eius idolatrabat occidit zelo dei.et nunciū regis qui hoc iubebat. Et dimittēs ciuitatē et oīa bona eorum.cū filijs ⁊ plurimis alijs zelantib⁹ ꝓ obseruatione legis:fugit in deserta loca.multiq; additi sunt eis.q̄bus auditis qui erant ꝓ rege in hierusalem.accedētes ad eos mouerūt belluz in die sabbati.quox multi ob reuerentiā sabbati nolentes resistere trucidati sunt circa mille:in simplici-

tate sua morientes. Matathias autem cum socijs meliori et prudentiori cōsilio ducti decreuerūt si in sabbatis inimici eoꝝ bellarent:cōtra eos resistere et viriliter dimicare.quod et fecerūt.et cōgregata est ad eos synagoga fortes viribus omnis voluntarius in lege et facti sunt eis ad firmamentum.et discurrebāt matathias cum suis per ciuitates iudee.destruens aras ⁊ circumcidens. et ipe erat dux eoꝝ et prosperatuz est opus in manibus eoꝝ. Deniq; ad extrema deduct⁹ matathias cōfortauit filios ad zelum et obseruantiā legis.instruens eos multis exemplis abrahe.ioseph.helie.et aliorum.qui multa sustinuerūt aduersa ꝓ permanētia in virtute.et mortuus et lamentatus est ab omnibus. Surrexit autez iudas machabeus filius eius ꝓ ipo dux exercitus ꝓ out ipe matathias designauerat.et adiuuabāt cum fratres sui.qui similis fact⁹ est leoni in operibus suis et perambulabat ciuitates iuda. et p/didit impios ex eis.⁊ noiatus est vsq; ad vltimū terre. Surrexit autē quidem princeps appolloni us nomine cum multis cōtra eum. et debellatus et occisus est a iuda. Qui et gladium appollonij abstulit et erat semper in eo pugnans. Exinde alius dictus seron dux exercitus syrie cōgregata maxima multitudine.cum se preparasset in prelium cōtra eum:iudas cōfortatis et animatis suis qui pauci erant respectiue et fatigati ieiunio.vi et timebant pergens cōtra eum debellatus occisis.dccc.de exercitu eius et fugatus est. Antiochus autē istis auditis iratus est valde.et disponens exterminare iudeam et habitatoꝝ eiꝰ.dedit stipendia suis militibus per annum. Sed cū timeret sibi sumptus deficere imposterū: accessit ipe in persidam et ptolomaidā ꝓ pecunijs habendis.et mediam partem exercitus sui dedit lisie de genere regio.apud quem et filiuz antiochū nomine dereliquit. Lisias autē elegit duces exercitus tholomeum michanoꝝ et gorgiam amicos regis et potentes.et misit eos cum.xl.milibus viroꝝ et septem milibus equitū vt disperderent iudeam. Et cōgregati sunt mercatoꝝ multi ad emendum iudeos quos existimabant omnes superari in seruos. Que cum psensisset Judas machabeus cum suis humiliante se ieiunio et oratione in cinere et cilicio postulantes a deo adiutoꝝium. Unus ergo ex capitaneis lisie scz Gorgias.mouens bellum quinq; milia habens secum. et equites mille cōtra iudam ⁊ suos.qui erāt tria milia et inermes:cōgressis in plio. Juda exortante suos ad deum exorandū:fugauit iudas gorgiam et occidit de exercitu eius tria milia acceptis spolijs eoꝝ multis deo gratias referentes. Sequenti vero anno:lisias cōgregato iterū exercitu.lx.milium virorum electox et quinq; milium equitum venit in prelium cōtra iudam.qui p̄missa oratione ad deum solum cum.x.milib⁹ existēs victoriam obtinuit cesis de exercitu lisie.v. milibus. Quibus peractis lisias visa audacia iudeorum reuersus est antiochiam ad exercitum reparandum suum. Insup michanor cum bathide

et thimotheo principe exercitus venerunt cōtra iudam habentē in comitatu suo septē milia tñ. ⁊ inimici erāt in triplo plures. Judas aūt suos exortatus ad cōfidentiā diuini auxilij facta oratione pugnantes Judas cum suis deuicit eos occisis xx. milibus de hostib⁹ euadente nichanore ex fuga sua vt habet. ij. machab. viij. Interea Joppite quia vt amicos suscipiētes iudeos secum habitantes in schaphis submerserunt. cc. ex eis dolose. Judas in vltionē huius noctu veniens succēdit portuz ioppen: et schaphas et viros occidit. Jamnitis etiā qui talia moliebant cōtra iudeos similiter fecit. Cum aūt iudas bellaret cum gorgia ⁊ suis: occisi sunt aliq ex iudeis. Et cū post victoriā prelij iudas ꝓcuraret corpora occisoꝝ vt sepelirent. inuēta sunt sub tunicis eorum donaria idoloꝝ que acceperāt in prelio cōtra Jamnitas eis ꝓhibita. ꝓpter qō iudas collatōe facta misit hierosolymā decē milia dragmas argenti offerre ibi ꝓ peccatis mortuoꝝ illoꝝ. post que iudas machabeus cū suis euntes hierosolymā templū ꝓphanatū ab antiocho purificauerūt ab immūdicijs. reducētes i statū pristinū ꝫm legē. et solenne festū dedicatōis celebrarūt statuētes ⁊ in futurū anniuersarie obseruari. Factū est aūtcū gētes q̄ erāt in circuitu iudee scirent q̄ sanctuariū esset reformatū vt prius. cōgregate sunt ⁊tra iudeos ad delendū eos. Quibus occurrēs iudas in plū idumeos ꝓcussit plaga magna. deinde ammonitas cōtriuit cū duce suo thimotheo. Et cū plurime gentes preliū mouissent galaaditis: alie gentes cōtra galileā habitantes petentib⁹ illis auxilium ꝓ epistolas a iuda: misit iudas symonē fratrem suū cum trib⁹ milibus ad liberandū fratres suos qui scz erant in galilea vexati ab inimicis: et ipe iudas cum ionatha fratre suo cum octo milibus accessit in galaaditim ad adiuuandū eos. Et symon quidē liberauit galileam occisis trib⁹ milibus hostiū. Judas similiter cum ionatha victoriam obtinuit cesis octo milibus de inimicis. ciuitates rebelles gladio exponēs omnes viros et mulieres. Post que thimotheū cum multitudine gentiū adiūctis sibi arabis in auxiliū. Judas cum suis ⁊triuit ex eis fugiētes ad phanū. ⁊ ipm cum eis succendit. ⁊ ciuitatē effron que erat i via q̄ noluerūt ei dare transitū innocuū. capiēs eradicauit oēs eius hoīes occidens. Et reuersi sunt in hierusalē benedicentes deū. Josephus autē et azarias qui fuerāt relicti duces populi qui remānserat in hierusalē et ammoniti ne mouerēt prelium cōtra aliquē. q̄ nō obedierunt sed audientes victorias iude et symonis. ante reuersionē eoꝝ vt etiam ipi sibi facerent nomen mouerunt ꝑliuz cōtra gentes finitimas. Sed fugati sunt et debellati a gorgia: occisis duob⁹ milibus ex eis.

Interea rex an §.xv.

tiochus perambulans superiores regiones. audito q̄ in pside ciuitas elimaydes esset opulentissima. q̄ siuit eam capere ⁊ captā prede exponere: sed fugatus est et cōtristatus valde reuersus est babiloniā. et cum ibi audisset de victorijs iude cōtra lisiam et suos: iratus est valde vt habetur. ij. machab. ix. vbi plenius de morte antiochi misera enarrat. Et ꝓstitutus in itinere iussit antioch⁹ agitari currū vt citi⁹ applicaret hierosolymā. ꝓmittens se eam cōgeriem sepulchri iudeoꝝ facturum. Sed subito ꝓcussus est a deo inuisibili plaga doloris viscerū. Cunq̄ superbia elatus ignem spirans animo in iudeos p̄cepisset accelerari negocium: cōtigit illū de curru cadere et graui corporis collisione vexari et ita infirmari: vt de corpore eius vermes scaturirēt ac tanto fetore illius exercitus grauaret: vt nemo posset fetorē illū sufferre. Et cum doloꝝ⁹ eius augmentari capientibus suuz fetorē ipe ferre nō posset: ait. Justū est subditū esse deo: et mortalē nō paria sentire deo. Orabat aūt sceleſtus deū a quo nō est misericordiam cōsecutus. q̄ scz non vere penitebat ꝓmittens se hierosolymā liberā facturū ⁊ iudeos athenienſibus equales cōstituturū. ⁊ templo dei multa donaturꝝ. Scripsit insup ⁊ iudeis epistolā magnam benignitatē ad eos pretendentē. ⁊ cū esset infirmatus: speraret tñ sanitatē. exhortabat eos interim ad fidelitatē seruandā erga se et filiū suum antiochū. Sicq̄ miserabiliter vitam finiuit. Thimotheus qui alia vice superat⁹ fuerat iterum cōgregato maximo exercitu venit cōtra iudam paucos secū habentē. Sed oratōe ⁊ humiliatione p̄missa a iudeis. in ipa pugna ad inuicē apparuerūt aduersarijs de celo viri quinq̄ in eqs frenis aureis decori: ducatū iudeis p̄stantes. e quib⁹ duo habebāt machabeum armis suis circumseptū incolumē cōseruantes. in aduersarios autē tela ⁊ fulmina iacebāt. ex quo cecitate cōfusi: cadebant interfectis. xx. milib⁹ ex eis. et cū thimotheus fugisset in gazarim: machabeus insecutus cepit ciuitatē et occidit thimotheū ⁊ fratrem eius. Cōmiserat autē antioch⁹ moriens curaz regni cuidā suo intimo qui secum erat philippo. cōstituens eum sup exercitū vt nutriret filiū suū antiochum. dans ei anulū suum dyadema et stolam: que filio assignaret. Sed lisias qui tūc secū habebat antiochum filiū antiochi. audita morte patris ipe cōstituit antiochū regem syrie ꝓ patre vocans eum eupatorē. dux autē exercitus eius erat ipse lisias. Interea cū iudas quereret obtinere arcem syon in qua erāt inimici eoꝝ. accesserūt ad antiochum eupatorē et lisiā multi ex iudeis ⁊ gentilibus. postulātes auxiliū cōtra iudā. Quibus auditis iratus rex cōgregauit maximū exercitum. scz centum milia peditū. et. xx. milia equitum. et. xxxij. elephantes doctos ad ꝑlium q̄ habebant super se turres ligneas. in quibus erāt super quemlibet viri. xxxij. fortes ad pugnandū. ⁊ mille pedites armati ⁊ quingēti milites circa quālibet bestiam ad ꝑlianduz. ostendebātq̄ talibus animalibus sanguinē vue et more ad acuendum animū ad prelium. Et vt refulsit sol in clipeos aureos resplenduerunt montes ab eis sicut lampades ignis. Et apropriauit iudas et exercitus ei⁹ in prelium occiditq̄ de exercitu regis. vc. viros.

Quidam autē dictus eleazarus quē cōmestor dicit fratrē iude videns vnā ex bestijs ornatā cultu regio et ceteris eminentiorē. arbitratus ibi regē residere: transiens p medios hostes accessit et ponens se sub corpore eius gladio vulnerauit q̄ cadens mortua oppressit eum. Videntes aūt iudas cum suis virtutē regis ꝛ impetū exercitus: diuerterunt se ab eis. castraq̄ regis ascenderuut ꝓtra eos in hierusalē. Cūq̄ manerēt in obsidione: audiens lisias q̄ philippus quē antiochus moriēs cōstituerat super negocia regni veniſſet ꝛ antiochie dominiū sumpſiſſet: suasit regi vt pacē faceret cum iuda ꝛ socijs. et vt dimitterēt eos seruare legitima sua. quia ꝑpter hoc se rebellauerāt a patre suo. et p̄cipue q̄ incumbebat eis ꝓuidere de regno. Quod secutū est. Cumq̄ menelaus (de q̄ supra) sollicitaret regem antiochū ad bellū cōtra iudam sub specie pietatis. vt sperans se inde cōstitui in principatu. Lisias dixit regi hūc esse causam omniū malorū. ꝑpter quod rex iratus iussit eum occidi et de alta turri in cineres p̄cipitari. vt habet̄. ij. machab. xj. ca. Sed facta pace rex ipse subito cōtra iuramentū sup̄ hoc factuz egit. mandans destrui murū per gyrum arcis syon. Et festinus reuertens antiochiā inuenit philippū ciuitati dominantē. Sed pugnās cōtra eum vi obtinuit ciuitatem.

Anno autē. cli. §. XVI.

exijt demetrius seleuci filiꝰ ab vrbe roma. et ascēdit cum paucis viris in ciuitatē maritimā. iste demetrius erat frater consobrinus antiochi vltimi. Nam seleucus pater istius demetrij ꝛ antiochus epiphanes pater huiꝰ antiochi eupatoris erant germani. Sed mortuo seleuco nō demetrius filius eius sed antiochus frater seleuci vsurpauit sibi regnū syrie: ꝛ demetrius romā accessit. Reuersus ergo demetrius ad regnū patris. exercitus q̄ erāt cum lisia et antiocho filio antiochi ꝓprehenderunt ipm lisiam et antiochū. et ad petitionē demetrij occisi sunt ipe lisias et antiochus ab exercitu. Postq̄ autē demetrius regnū syrie accepit. accessit ad eum quidā de genere sacerdotali pessimus noīe alchimus. qui vt dicit̄. ij. macha. xiiij fuerat summus sacerdos ꝛ obtulit regi coronam auream et quedā alia. ostendens se intendere vtilitatibus regis ꝛ populi iudeoꝝ. ꝙquerens sibi iniuste sacerdotiū sublatū. et accusauit iudā machabeum in multis. Tūc misit rex bachidē cum exercitu ꝛ alchimū cōstitutum ab eo sacerdotem summū. et simulauit alchimus se velle facere pacem cum iuda et suis et decepit eos: multos occidens ipe cum bachide de populo. satisq̄ agebat alchimus ꝑ principatu sacerdotij sui. et cum nō posset p̄ualere cōtra iudam: reuersus ad regē accusauit eum in multis. Et misit demetrius nichanorem cuz copijs q̄ erat p̄cipalior ex ducibus regis vt caperet iudam et dispergeret suos et alchimū cōstitueret summū sacerdotē. Qui nichanor veniens audita virtute iudeꝛ socioꝝ. fecit pacem cū eo: et habitabāt simul hierosolymā. Qđ perpendens alchimus charitatēq̄ eoꝝ adinuicē venit ad demetriū regem hoc referens. Qui iratus scripsit se grauiter ferre illā amiciciā. et q̄ mitteret sibi iudam ad eum vinctū. Qui cum q̄reret eum insidiose capere: iudas aduertēs cauit sibi. procedēs ergo aperte cōtra eum. et cum sacerdotes ostenderēt hostias quas ꝑ rege offerebāt: irrisit et extendens manū ꝓtra templū dixit seipm incensurū: misi traderēt ei iudam in manus suas. Audiēs aūt nichanor in hierosolymis esse quendam venerabilē virū qui ꝑ affectu pater iudeorum dicebatur raziam dictū. misit ad domū eius plures vt cōprehenderēt eum. et cum in ꝓpinctu esset vt caperetur gladio se razias p̄cussit. et cum ex vulnere mortuus nō esset: e muro seipm proiecit in turbas. Sed adhuc spirans erexit se supra petram stans. et intestina que egrediebāt̄ de corpore manibꝰ suis apprehendēs ꝓiecit in turbas inuocans dominatorē vite ꝛ spiritus: vt hmōi illi iterū redderet et sic vita functus est. Preparantibus demū se ad bellū: nichanor superbia elatus cogitabat Judam cōterere: cōfisus sua virtute et multitudine. Judas aūt in dñi auxilio cōfidens socios hortatur ad idem. armans eoꝝ nō clipei hastēq̄ munitione: sed sermonibꝰ optimis. narrans in somnis se vidisse oniam orantē p̄ populo: et hieremiā cum eo dantem sibi gladium aureū et dicentē. accipe sanctū gladiū munus a deo: in quo deijcies aduersarios. Animati ergo pugnantes iudas cum suis sed cordibꝰ deum exorantes: pstrauerunt. xxxv. milia de exercitu nichanoris ipo etiā interfecto. Ec abscondentes caput nichanoris ꝛ manū extensam ꝓtra templum suspenderūt. linguā autē eius minutatim incisam auibus ꝓiecerunt. Sicq̄ reuersi cū maxima victoria in hierusalē gratias deo egerunt. et statuerūt annuatim festum agi de tanta victoria. Et hic est finis secundi libri machabeorum.

Audiens aūt iudas nomen romanoꝝ q̄ sunt potentes viribꝰ et acquiescūt ad oīa que postulantur ab eis. Et quicūq̄ accesserint ad eos statuerunt cum eis amicicias ꝛ p̄lia intelligētes eorum etiā virtutes bonas q̄ ibi narrant̄ in ipo caviij. Elegerūt ipe iudas cōmuni cōsilio suoꝝ eupolemum filiū Johannis et Jasonē filiū eleazari in oratores suos: et miserūt romā vt statuerent cum eis amiciciā ꝛ societatē. Et applicantes ad vrbem intrarūt curiam exponētes in cōsilio causam sue legatōis. et placuit romanis cum eis pacem ꝛ societatē inire. vnde et in tabulis ereis rescripserunt romani iudeis et ecōuerso auxiliū ferre bellatoꝝ cui p̄ius ingruerit bellū contra eos.

Interea demetrius audita morte nichanoris remisit iterū in iudeā bachidem ducē exercitus ꝛ alchimū: qui venientes mouerunt castra cōtra iudam. plurib⁹ aūt de exercitu iude ex timore multitudinis inimicoꝝ recedentibus ab eo: remansit cum octingentis solū. Qui suasus a socijs declinare certamen et se subtrahere noluit: sed procedens ad pugnam superatus est exercitus eius et ipe occisus. Ubi notandum. q̄ post pacē factam

et cōfederationē cum romanis in primo prelio victus et occisus est. Et idē accidit fratribus eiº ionathe et postea symoni. ex eo forte q̄ dimissa cōfidentia diuini auxilij: nimis cōfisi sunt in fortitudine hominū. Mortuo itaq̄ iuda lamentato7 sepulto. elegerūt omnes Jonatham fratrē eius in ducem et principē. Filij aūt Jambri cōprehendētes Johannē fratrē ionathe occiderūt. Et cuz dicti filij iambri facerēt solennes nuptias plurimis ad eas ex magnis cōcurrentibº Jonathas et symon insidias ponentes. ꝓcedentibus sponso et sponsa cum plurima comitiua7 cū musicis: surrexerunt in eos ionathas 7 symon magnā stragem agentes in vltionē sanguinis fratris sui iohānis Exinde veniens bachides cōtra ionatham circa iordanē: deuictus est ab eo occisis plurimis. Alchimus aūt pessimus qui q̄sierat restitui in summo sacerdotio. cum p̄cepisset destrui muros templi ꝓcussus ē paralisi: nec vltra potuit loqui. moriens cum magno tormento. Bachides aūt cum fuisset reuersus ad regez demetriū post duos annos. ad instigationē quoꝝdā ex iudeis reuocauerunt bachidez. querētes ionatham in pace tūc manentē. vnde et securius se habentē dolose capere. Sed detectis ꝑditionibus ionathas occisis proditoribº sibi ꝓuidit. Et procedens bachides ꝓtra ionatham in bellū superatus est. ꝓpter quod indignatus ꝓtra eos qui eum reuocauerāt in iudeā multos occidit. et facta pace cum ionatha 7 captiuis redditis. reuersus est bachides in regionem suam nō amplius molestaturus.

Anno aūt cen .§.XVII.

tesimo sexagesimo. alexander filius antiochi qui fuit occisus cum lisia ab exercitu suo ad instantiam demetrij. venit ptolomaidā et cepit eam 7 regnare incepit ibi. Quod audiēs demetrius congregauit exercitū cōtra eum et q̄sinit se cōfederare cum Jonatha duce iudeoꝝz. Unde 7 direxit sibi epistolas ad querendā amiciciā eiº: mandās sibi reddi obsides artis et plura alia. Alexander aūt hoc audito: et ipe quesiuit amiciciā eius mittens ad hoc epistolas. cōstituens eum summū sacerdotē et coꝛonā aureā et purpurā et plura alia Quod sentiēs demetrius 7 cōtristatus: iterū scripsit ionathe. multo plura offerens ionathe q̄z feceraꝛ alexander: vt esset sibi in auxiliū. Sed his nō acquiescēs cōfederatº est alexandro. Alexander autē cōgressus in prelū cum demetrio regez exercitu suo eum deuicit et occidit fugato exercitu eius. post que alexander petijt a ptolomeo rege egypti. vt traderet sibi filiam suā cleopatrā in vxoꝛē. quod et fecit. Et celebratis nuptijs in ptolomaida vocatus fuit ionathas ad eas. Qui veniens valde honoꝛatus est ab alexandro et ptolomeo: Cunq̄ aliqui pestilentes querularenť cōtra ionatham. alexander nō audiuit eos. quinimmo ionatham indui fecit purpura et duci a principibus suis p ciuitatē. pꝛecone mandāte: vt nullus interpollaret cōtra ionathā de aliq̄ negocio. In anno aūt. clxv. Demetrius filius demetrij occisi ab alexandro. venit a creta in terrā patrū suoꝝum. Qui cōstituit ducem exercitus sui apollonium p̄sidentez celesyrie. Qui scripsit ionathe pꝛouocans eum ad certamen. Simul aūt p̄lianꝫtibus pꝛeualuit ionathas cōtra eum. interfectis octo milibus aduersarioꝝ: pluribusq̄ ciuitatibº eoꝝ igni succensis. Rex vero egipti ptolomeꝫus cōgregato exercitu maxiꝫo q̄rebat obtinere dolo regnū alexandri generi sui. Cunq̄ pꝛocederet ptolomeº p multas ciuitates alexandri devoluntate eius nescientis maliciā suameas sibi abstulit. post que detecta inimicicia eius: abstulit filiam suam cleopatrā ab alexandro: et dedit eam demetrio filio demetrij. fingēs se hoc agere. quia quesierat occidere eum. Initoq̄ piculo inter ptolomeū et alexandrū. victº alexander fugit in arabiam vt ibi se ꝓtegeret: sed pꝛinceps arabie abscisso capite alexādri misit ptolomeo. 7 ptolomeo eo recepto tercia die mortuº est. Regnauit ergo in syria demetrius filiº demetrij anno. clxvij. Jonathas aūt vocatus ab eo vt occurreret ei: ptolomaidam veniēs honoꝛifice susceptus est. statuēs ei pꝛincipatū sacerdotij et multa alia et cōferens postulata. Triphon aūt quidā qui fuerat partiū alexandri pꝛimus videns q̄ñ omnis exercitus murmurabat cōtra demetriū. accessit ad hemalcuel arabem qui nutriebat antiochū filiū alexandri. vt sibi traderet eum ad regnandū pꝛo patre suo. Demetrius aūt videns exercitū suum a se recessisse vt esset cum triphone: misit ad ionatham vt ei auxilia bellatoꝝum destinaret. Qui ei misit tria milia virorū antiochiā. Cunq̄ ibi centum viginti milia virorū essent cōgregati cōtra regē demetrium vt occideret eū. missi a ionatha discurrentes per ciuitatē in defensionē regis occiderūt centū milia ex eis et succenderūt ciuitatē in pte. et sic liberauerūt regem reliquis ꝓficientibus arma et pacē postulantibº a rege. Glorificati ergo iudei et noīati in regno. reuersi sunt in hierosolymam cum spolijs multis. Sed cū demetriº sederet in pace in regno suo. mentitus est ionathe in his q̄ ꝓmiserat: et alienauit se ab eo vt ingratissimus et vexabat eū valde. Antiochus aūt cuz triphone cōgregatis gentibº multis venit antiochiam. 7 capta ea imposuit sibi dyadema. scripsitq̄ ionathe ꝓ amicicia cōtrahenda simul cōstituens ei sacerdotiū. et vt esset amicº regis: muuera mittens vasa aurea et argētea dans potestatē bibendi in auro: et induendi purpura 7 fibulā auream poꝛtandi. symonēq̄ fratrē suū ducē faciēs in quibusdam locis. Cum aūt ionathas bellū iniret cōtra alienigenas. exercitº eius fugit ab eo. sed oratione reuocās eum ad se. ꝑualuit cōtra eos occisis tribus milibº. Post hec misit ionathas oratoꝛes ad renouandā amiciciā cū sparciatis et romanis. vbi inter cetera dicit. habētes solatio sanctos libꝛos q̄ sunt i manibus nr̄is: maluimº mittere ad vos reuocare fraternitatē et amiciciā. narrantes tribulatōnes ab eis ꝓpessas 7 dei auxilio liberationē. et q̄ in sacrificijs 7 oꝛōnibus sunt memoꝛes eoꝝ. Demetriº aūt cū magnis copijs sur-

rexit cõtra ionatham ad debellandũ eum sed nõ potuit ꝑualere. Triphon vero cogitãs accipere sibi regnũ asie intendebat interficere antiochũ regem. Sed timens ne ionathas impediret que/rebat apprehendere eũ. Et cum obuiam ei venisset ionathas cum .xl. milibus electoꝝ virorũ. dixit ei triphon q̃ nõ oportebat tantã multitudinẽ vexare: sed paucis cum eo retentis secũ iret ptolomaidam vt sibi eam traderet. Qui hoc credẽs remissis alijs cum mille tñ intrauit ptolomaidã. in quã ingressus captus est interfectis oĩbus socijs suis. Quesiuit triphon et alios q̃s ionathas miserat in galileam misso exercitu suo delere: sed cautifacti de captione ionathe resistebant eis viriliter.

Symon aũt .§.XVIII.

frater Jonathe audiẽs q̃ triphon disponebat in iudeam ꝓficisci ad exterminandũ eam quia principem suũ amiserant. ascendit hierosolymã ⁊ coram omni populo obtulit ad exponendũ se mortẽ sicut egerant fratres sui ꝓ defensione populi. Quod vt gratissimũ acceperũt cõstituentes eũ ducem suũ. Cum ergo triphon venisset in iudeaz secum ducẽs ionatham captũ. ꝓpiens q̃ symõ factus esset dux: misit ad eum legatos fingens se retinuisse ionatham ꝓ summa pecuniarũ regi debita. Vnde si pecuniã mitteret et duos filios ionathe obsides: remitteret eum. Symon aũt aduertens q̃ in dolo loquereꝰ nihilominꝰ misit pecuniam postulatã ⁊ filios ianathe: ne populũ sibi odiosum redderet dicentẽ. qz nõ misit filios et pecuniã ideo occisus est ionathas. et mentitꝰ est triphon. Cũq̃ cerneret nõ posse ꝓualere cõtra eos symone viriliter repugnante: occidit Jonatham ⁊ filios reuertens in terrã suam. Tulitq̃ symon corpora ionathe et filioꝝ ⁊ sepeliuit in ciuitate modin cum parentibus. facto luctu magno super eum. Et edificauit symon sup̃ sepultura eorum septẽ piramidas altas. patri et matri ⁊ quatuor fratribus. Prefatus aũt triphon cum iter faceret cum antiocho rege adolescẽte. dolo occidit eum et regnauit ꝓ eo. Et misit symon ad regẽ demetrium vt faceret remissionẽ regioni. Quod et fecit. rescribens ei vt summo sacerdoti: dicẽs inter cetera. Coronã quã misistis recepimus parati vobiscũ facere pacem magnã. Remittimus q̃s vobis peccata et ignorãtias vsq̃ in hodiernũ diem et coronã auream. Et siquid aliud erat tributarium in hierusalẽ iam nõ sit tributariũ. Anno igitur. clxx. ablatũ est iugum gentium ab israhel anno primo sub symone sacerdote magno ducez principe iudeorũ. Et applicans ad ciuitatẽ gaze obsedit illam. postulantibus aũt illis pacem nõ debellauit: sed capiens ciuitatẽ eiecit inde hoies eius et mundauit simulacris. Exinde obsidẽs arcem hierusalẽ. fame deficientes q̃ erant in ea petierunt pacem et acceperũt tradentes arcẽ. Et videns symon q̃ filiꝰ eius iohannes vir bellicosus esset et fortis: posuit eum ducẽ exercituũ. Anno aũt. clxxij. Demetrius rex abijt mediã ꝓ auxilio vt expugnaret triphonẽ. Quod audiẽs arsaces rex persie et medie: misit vnum ex principibꝰ suis qui contriuit exercitũ demetrij et captũ ipm adduxit ad arsacem. et siluit terra iuda omnibꝰ diebus Symonis. et renouata est pax ⁊ amicicia inter iudeos ⁊ romanos et sparciatas. vnde ⁊ symon misit numeniũ oratorẽ romam habentẽ clipeum aureum ponderis mnarũ mille ad statuendum cum eis societatẽ. Et acceperũt scribentes romani epistolas ad iudeos amicabiles in ꝓmen dationẽ symonis. Sed et rex demetrius audito q̃ iudei appellati sunt a romanis amici et socij et fratres: et quia receperũt legatos symonis gloriose. et qz iudei cõsenserũt ⁊ sacerdotes eoꝝ ipm symonẽ esse summũ sacerdotẽ ⁊ ducem ineternũ donec exurgat ꝓpheta fidelis: fecit etiã eum amicum suũ. et vt hoc videreꝰ: purpura ⁊ fibula aurea glorificauit eum. Post hec antiochus filiꝰ demetrij scripsit symoni vt sũmo sacerdoti ⁊ duci iudeoꝝ ad acquirendã amiciciã suam q̃ faciebat sibi omnes remissiones quas reges ante ipm fecerãt. et ꝓmittebat ei facere percussurã ꝓpij nummismatis in terra sua ⁊ hierusalẽ sanctã esse liberam. ⁊ ꝑsidia extructa tenebat. omne debitũ regi remittens. et maiora adhuc in futurũ ꝓmittens. Anno igitur. clxxiij. Exijt antiochus filiꝰ demetrij in terrã patrũ suoꝝ et cõgregatus est oĩs exercitus ad eum vt pauci remanerẽt cum triphone qui sibi vsurpauerat regnũ syrie. et insecutus est triphonẽ. habens secum antiochus ipe. cxx. milia belligeratoꝝ ⁊ octo milia equitũ. et obsedit doram ciuitatẽ nauibꝰ etiã ꝓ mare adductis. Jn illam enĩ ciuitatẽ ꝓfugerat triphon. Sed ⁊ symõ misit antiocho duo milia electoꝝ in auxiliũ ⁊ munera magna. Que tñ antiochꝰ noluit recipe sed rupit oĩa q̃ pactus erat ⁊ alienauit se ab eo. Misitq̃ antiochꝰ anthenobiũ vnũ ex amicis suis ad symonẽ. vt restitueret sibi ioppen ⁊ gazarã ⁊ arcẽ hierusalẽ q̃ sibi abstulerat ⁊ tributa vel loco eoꝝ oĩm mille talẽta: alioquin ꝓtra eũ veniret in ꝑliũ Cũq̃ veniẽs in hierlin vidisset gloriã symonis extupuit. et exponẽti petitionẽ regis antiochi. respondit symõ nil ad regẽ spectãs possidere sed q̃ sua erãt. Nã ⁊ ioppen et gazarã qz intulerant eis multa mala iure belli obtinuerat. Reuersusq̃ anthenobiꝰ ad regẽ. hec referẽs regẽ ꝓmouit in irã. Misitq̃ cendebeũ cũ copijs contra iudeã expugnandã. Jpe vo' antiochus triphonẽ naui ꝓ mare fugientẽ in ortosaida insecutꝰ est. Johãnes aũt filiꝰ symonis ñciauit ꝑ patri: q̃ cũ iam senex esset aĩauit filios vt pugnarẽt ꝓtra aduersarios ꝑliũ vt ipez frẽs sui fecerãt: a deo expectãtes auxilium. Exijt ꝙ iohãnes cũ fratre suo Juda in ꝑliũ cõtra cendebeũ. et cũ medius esset inter vtrunq̃ exercitũ fluuius: timerẽtq̃ q̃ erant cum iohanne transire: primus ipse iohannes transiuit: ceteriq̃ cum secuti sunt. et congressi cum hostibus fugauerunt Cendebeum cum suis. Cesis duobus milibus eorum. et reuersus in iudeam in pace. Quidam autẽ Ptolomeus nomine filius Abobi q̃ erat constitutus dux in cãpo hiericho gener

Symonis summi sacerdotis diues valde. vt faceret se dominū regionis illius cogitauit occidere simonē z filios eius. Cum ergo simon discurreret per ciuitates iudee cum duobus filijs.s. iuda z mathathia.sollicitudinem gerens gētis sue descendit in hiericho.z ptolome⁹ recepit eos in quā dā munitiūculā dolose. Nā facto eis magno cōuiuio.in ipō fecit simonem occidi cum filijs suis. subitoq; misit ad regem vt destinaret sibi copias z ei traderet regionē z ciuitates eius. Adisit quoq; in gazara qui occiderent etiam Johannem filium simonis. Sed cum p̄nūciatum sibi fuisset qō gestum erat.occidit eos qui venerant ad eum interficiendū. z remansit Johannes ipse princeps iudeorum z summus sacerdos simul āno. clxxvj. regni grecorū. Hic ergo finis libri machabeorum.ex quorū gestis scientiā haurias quanta aduersa ferenda sint p defensione z obseruatione legis euangelice.quādo tot z tanta perpessi sunt p obseruantia legis mosaice q̄ huius figura erat ac etiā exfreq̄nti mutatioue regū z principū z earuz nece aduertendū. quia ois potentatus vita breuis z ideo cōtemnēdus.

Mortuo igitur .§.xix.

Symone vltimo ex machabeis. de his q̄ sequūt nil amplius habet in sacris scripturis vsq; ad xp̄m de quo euangelia narrant. Sed q̄ sequūtur ex historijs scolasticis excerpta sunt: quarū auctor dicitur. Petrus cōmestor. Successit ergo in iudea in ducatu z pontificio iohannes dictus hircanus ab hircanis deuictis. Hūc cōmendat iosephus in tribus. quia.s.in religione sacerdotij diligens. in ducatu strennuus: z prophetia dotatus. Hic igit sumpto principatu insecut⁹ ē ptolomeū qui dolo occiderat patrem. z matrē cū duobus puulis tenebat in vinculis. z cū confugisset ptolomeus ad oppidū quod est vltra hiericho qō agon vocabatur. Johannes obsidens castruz. acrius instabat ad ip̄m capienduz. Sed ptolomeus vt desisteret ab oppugnatione.faciebat sup muros cedere matrem z paruulos vsq; ad sanguinem. Fractusq; pietate Johannes se tēperabat.clamante tamen matre e muro ad Johannez. ne propter se scelus ptolomei dimitteret inultuz.mortē enim suam sic iudicaret immortalitate meliorem. Ob hoc diutius tracta obsidione septimus aduenit annus iudeis feriatus recessitq; ab obsidiōe ptolomei.qui occisa matre z fratribus iohannis confugit ad zenomen tyrannum philadelphie. Post hec antiochus rex sirie obsedit hierosolimam. q̄obrem aperuit iohannes hircanus duos de loculis octo circūstantibus sepulcrum dauid.z plusq; tria milia talentorū sustulit ex eis deditq; trecenta talenta antiochovt ab obsidione recederet. Vt āt placaret murmur populi de apertione sepulcri.de reliqua pecunia instituit xenodochiā in hierusalem p̄o pauperibus. Samariam autem cepit z solo coequauit:quā postea Herodes instaurans sebastem vocauit. Mortuus est autem iohannes. xxxiij.annis rebus optime administratis. Reliqt autem post se quinq; filios. Aristobolum primogenitum. z antigonum: cum tribus alijs minoribus. Cunq; nullus eorum ad regendum populū sufficeret. vxorem suam dissertissimam iohannes ipe iudee perfecit z filijs. Aristobolus autē impatiens dominij materni. matrem cuz tribus fratribus minoribus vinculauit in carcerem. Antigonum autem post se natuz quem diligebat secū dū constituit. Imposuitq; sibi dyadema z restituit ē regnū iudee. Fluxerant em̄ a sedechia rege iuda sub quo regnum fuerat interruptum anni. cccclxxv. z menses tres vel a reditu captiuitatis babilonice. Vnde sepe legitur intermissum fuisse regnū vsq; ad aristobolum z hircanuz. id est vsq; ad aristobolum filiū hircani. Non tū regnauit aristobolus nisi per annū. eo q̄ fame matrem peremerat in vinculis. Cūq; egrotaret aristobolus in turri que postea dicta ē antonia.redijt antigonus de galilea vbi multa p̄clara fecerat: indutus nouis armis z decentibus. Cūq; ingrederet hierusalem in festo scenophegie ad honorem fratris z vt ostentaret armoz decorē populo armat⁹ intrauit. Qō videntes emuli eius. z maxime vxor fratris q̄ in eū oculos inecerat:sed ip̄e assensuz ei non prebebat accusabāt eum dicentes aristobolo frater tuus audiēs te egrotantem in manu forti z armata intrauit. vt perimat te z regnet. Qō ita probare potes. Jube eū venire ad te. Si venerit armat⁹ sup his q̄ dicimus certus esto. Posuit ergo aristobolus ad suggestionē vxoris armatos i subterraneo qō dicit pirgho stratonis.p quē antigonus transitū facturus erat. qui si veniret armatus eum interficerēt. Aduocās igit fratrem suum aristobolus. p̄cepit nūcio vt diceret ei ne veniret armatus ad eum. Sed regina corrupit nunciū muneribus vt diceret ei vt veniret armat⁹.qz affectabat rex eū videre in decore armoz. Cū ergo hircanus trāsiret armatus p pirghū stratonis interfectus est ab armatis. Audiens aūt rex mortem fratris adeo moribus īualuit vt sanguinē laceratis visceribus euomeret: Quē vnus de puulis hoc officio deputatus.foras efferens vbi antigonus fuerat occisus: casu effudit sup adhuc stātes cruoris maculas. Qō videns populus exclamauit asserens nutu dei in vltionem occisi fratris sanguinē libatū.i.effusum occasoris. Cūq; causaz rex scisciteret rumoris. nullusq; ei auderet dicere.tandē mināti p taciturnitate suppliciū. veruz quod erat ei indicauerūt. Et ingemiscens ait.fas non erat vt dei lumen scelera mea laterent. Vsq; quo hoc corpus improbū.matri fratriq; animam damnatam detinebit. Vtinam sanguinem meuz nō paulatim eis libem.i. effundā:sed potū simul accipiāt. Et his dictis expirauit. Eo aūt mortuo q̄ eius vxor ex eo p̄gnās nō suscepat. fres viri soluit a vinculis.maiorē natu alexandrū regē cōstituens q̄ cognominabat iamneus. q̄ etiā modestia ceteros p̄stare videbat qui secūdū interfecit.qz regno aspirare videbat.z terciū secū viuere coegit p̄uatim.duxitq; vxorē salomā q̄ z alexandra vocabatur. Fuit autem iste Jamneus adeo

nequissimus. vt infra septemannos. circa. l. milia seniox interfecerit: qz facinoza eius detestabant. Cuncz offensus esset populo. muniuit sibi palatiū in turri q̄ baris dicebat. super quā postea admiratus ē Titus qz eam iudei deseruerant. cū defendi posset a duobus ab oīi viuente. Adeo aūt erat offensus iudeis. vt semel ei percūctanti quo pacto eos sedare posset: responderūt. Si moz̄ere tur. Ob hoc in plateis hierusalem suspendit viros octingentos vxoratos. vxoresqz eoz̄ z liberos necauit.

Annoigitur .§.xx.

quinte etatis. ccccxciij. Mundi vo ter millesimo octingentesimo. lxvi. Fm aliam computationem maioris numeri quinquies millesimo centesimo/ tercio āno. Ptonus in egypto regnauit ptolomeus qui z alexander dictus est. z regnauit ānis nouem. Eo aūt tpe regnabat apud iudeos alexander Jamneus qui regnauit annis. xxvij. In siria aūt regnauit antiochus citenus. qui regnauit annis. xxxviij. post quem regnauit philippus ānis duobus. Deniqz antiochus etiam parthos fugiens pompeio se tradidit. post quē philippus captus est a galneno sicqz regnū sirie finitū est āno pfati ptolomei. viij. Et deuenit siria tūc vsqz possessa per reges: in ditionem romanoz. Prefatus autem alexander iamneus. cuz quieuisset a plis z quartanis fatigaretur moxbū ex ocio natuz putans. in tempestiuis laboribus militie se dedit Et. xxxviij. regni sui moztuus est duos filios relinquens. s. hircanū z aristobolum. Sciensqz filios pro patre iudeis futuros exosos. regnū reliqt vxori que sibi sub viro beniuolentiā populi cōparauerat tyrannidi ipius sepius resistens: z simulatam religionez in alio habitu preferebat. Quedum regnaret: hircanum pontificem declarauit: eum futuz regem iudicans quia modestus erat. Minozem vo. s. aristobolum quia feruentis animi videbat. priuatum viuere coegit. Eo tempore orta est in iudea heresis phariseoz̄. per priora tempora iam surrexerat heresis esseoz̄um. hoz̄um phariseoz̄um consilio in omnibus vtebatur Alexandra. ita vt eoz̄ consilio optimates quosqz iudeoz̄um: vel exilio damnaret aut interficeret. Deniqz diogenez qui fuerat alexandro amicissimus occidit. Alienigenaz aūt duos sibi cōflauerat exercitus vt in iudeos tutius debacharet. proinde ad aristobolum multi confugerāt vt eius patricinio tuerētur. Nono aūt regni sui anno egrotauit alexandra regina. Et aristobolus collecta secum plurimoz manu se post matrem regnaturū declauit. Ob hoc miserata q̄relas hircani mater. coniugem Aristoboli cum filijs in custodia recluſit z obsides accepit ne regnū sibi aristobolus vsurparet. Moztua igit mīe aristobolus collecto exercitu contra fratrem suum hircanū mouit arma Cuncz egressi essent fratres in campis Jericontinis. victus hircanus fugit in hierusalem. Tandē ad concordiā ea lege redierūt. vt aristobolus regnaret: hircanus vo. sub eo quibuslibet fungeret honoribus. Domos etiam permutauerūt.

Erat autem .§.xxi.

cum hircano antipater ydumeus. cuius prudentiam z strennuitatem timens aristobolus calūnias ei pētēdebat. hic persuasit hircano vt se dolo circūuentum quereretur. z vt ad arethan regez arabum confugeret. cuius auxilio rediret in regnum Nocte igitur egressi venerunt ad regem arabum i oppidū qd petra dr. vbi sedes regni erat. Itaqz aretha collecto exercitu venit in iudeaz z obsedit hierusalē. Quā etiam cepisset: nisi dux romanoz scaurus dissoluisset obsidionez. Jam eīm siria defecerat a regno facta romanis tributaria. Missusqz erat pompeius a romanis contra tigranem regem armenie: z pompeius scaurum miserat presidem sirie. Qui cum audisset dissensionem fratrū in iudea. ratus tempus esse quo iudeam poneret sub tributo: in manu valida fines intrauit iudee. Ad quem scaurum legati a fratribus vndiqz missi veniūt: auxiliū eius hincinde postulātes. Coruptus autem Scaurus trecentis talentis missis ab aristobolo. quod ppaū eē romanoz Joseph' testatur ad arabas legatos mittit scaurus romanorum z pompei ei nomē intētans nisi ab obsidione recederet. Recedēs ergo inde aretha. hircanum z antipatrū philadelphie collocauit. qui frustrat i spe arabū: in aduersarios spem contulerūt Cum eīm pompeius damascū venisset. cū multis muneribus venerūt ad eū. vt violentiā aristoboli dignam odio iudicaret: z in regno hircanum restitueret. Sed nec Aristobolus sibi defuit corruptione Scauri fretus. Cum autez pompeius honorem regium ipi Aristobolo non exhibuisset. indignans insalutato pompeio recessit: z recepit se in oppidum alexandrinum propter inexpugnabilem oppidi munitionem. Quem collecto romanorum sirorumqz exercitu insecutus est magnus pompeius. iussitqz vt de oppido descenderet ad se. Aristobolus vo quia in improperiū vocabat. scilicet vt esset sub romano imperio. decreuerat potius periclitari q̄z parere. Consilio tamen suorum descendens ab oppido relictis ibi custodibus/ p̄cepit vt non nisi manu scriptis epistolis sua obtemperarent. Adijtqz in hierusalem. Quem statim insecutus est magnus pompeius alacer fact' iuxta Jericonta morte mitridatis. scilicet nūciata vbi pinguissima ydumee regio z palmarum plurimū z balsamum nutriuit. cuius inciso lapidib' acutis robore stillantem lacrimā. id ē gemmaz ex vulneribus colligunt. Cuncz pompeius hierosolimam properaret. territus Aristobolus occurrit ei: pecuniam pollicens que erat in alexandro oppido: seqz decetero romano pariturum imperio. Sed nihil horum factum est. Missum enim gabinum ad suscipiendam pecuniam: custodes nec in oppido receperunt. His cōmotus pompeius aristobolum in custodia collocauit. Cum autem obsedisset hierlim. orta ē dissensio i vrbe. nā fautores aristoboli vrbē tueri: fautores hircani eā tradere romanis ptendebāt. ꝑ victa ps aristoboli i tēplo

confugit.receptusq; est pompeius in vrbez tēplū expugnans. Cūq; septētrionalem aggerib⁹ vallem implerēt: labor eēt impfect⁹ nisi obseruantis septem diebus.i.sabbatis quib⁹ iudeis opari fas nō ē aggerem fieri p̄cepisset. Mense aūt tercio irruptū, ē phanū. Faustus autē cornelius sille fili⁹ primus ingredi ausus est.ꝛ irruentes romani pro phanauerūt templum. Et alibi legit ꝙ equos in porticibus stabulauerūt. ob quā rem tradit pompeiū decetero vnq; pugnasse quin vinceret ꝙ hactenus fuerat fortunatissimus ī bello. postera die ingressus templū pompeius. admiratus situm ꝛ ornatum ꝛ religionem templi:;nil tamen inde tulit.p̄cipiens editijs vt a sordidus emūdarent templū. Cūq; imposuisset hierosolimitis tributū hircanoq; pontifice declarato.aristobolum captiuū duxit secū:duosq; filios eius ꝛ totidem filias romam. Quo ꝑ sicilia ꝓperabat.ꝛ syrie ꝛ iudee administrationē scauro ꝓmisit.relictis secū cohortibus duabus. Alexāder ⁊o filius aristoboli ex itinere fugit.ꝙ magna manu armata iudeā populabatur ꝛ hircano imminebat. Obtinebat autem munitissima loca.alexādriū archanū ꝛ macheronta. Missus ē aūt gabinus in syriam vt scauro succederet:sub quo etiā marcus antonius militabat.qui cū maxima gente alexandriaz ob sedisset ꝛ alexandrinū oppidū cōsilio matris. alexander se tradidit ei. Et castrū quidem gabinus consilio eiusdem mulieris;funditus euertit.ne alteri⁹ belli fieret receptaculuz. Palpabat eīm mulier gabinū obsequijs viro suo.ꝛ ceteris captiuis metuēs qui romā fuerant adducti. post hec gabinus curam templi hircano mandante gentez iudeorum in quinq; conuentus diuisit quasi per pētarchias iudee frangens supbiam. Eo tpe factus ē antipater amicissimus gabino ꝛ marco antonio. adeoq; claruit ꝙ data est ei vxor neptis regis arabuz Cipas nomine. Hic genuit ex ea q̄tuor filios ꝛ filiā.primogenitus fuit phasebus.secūdus herodes qui postea dictus est aschalonita.tercius iosippus.quartus dictus ē pheroras.filia dicta ē salomia.post hec casu elapsus ē roma aristobolus. qui magna manu iudeoz cōflata alexandriū muro recingebat.ad quez debellandum missus est a gabino antonius. Captusq; iterum aristobolus cū filijs romā pductus ē. Illū quidem senatus incustodiā cohercuit:filios aūt in iudeā remisit. qz gabinus id se scripserat spopondisse vxori aristoboli ꝓ castroz traditione. Post hec cuz gabinus apud egyptum detineret.alexander filius aristoboli iudeos itez ad dissensionem reduxit. ꝙ rediens gabinus pacem fecit ꝛ hircano pontificatum cōfirmauit. Mortuo autē gabino missus ē pr̄eses syrie crassus ē roma.vt parthos ꝙ iā romanis imminebant reprimeret. In sumptus ⁊o partite militie fere omne aurū e templo tulit. a quibus pōpeius abstinuerat duo milia talentoruz. Ob hoc auro infuso in os corruit.eiq; dictū aux sitisti aurū bibe. Cui successit pr̄eses syrie cassius ꝙ in oīnibus cōsilio antipatris vtebat Eo tempe factū ē dissidium inter romanos ꝓ pompeio. ꝛ iulio cesare. Cesar aūt post pompei fugā trās mare yoni cum rebusq; omnib⁹ romaq; potitus solutū aristobolū cum duabus cohortibus in siriaz misit.ꝙ hunc facile sibi iudeam subijcere ratus. Verum spes cesaris frustrata est. Nam a studiosis. id est amicis pompei veneno perijt aristobolus. Occiditur quoq; filius eius alexander antiochie securi percussus. Fm pompei literas. accusatione pro tribunali prius habita super his que in romanos admiserat. Solus autez superstes antigonus cū sororibus suis ad quendam ptolomeum mannei filium.qui sub libano morabatur confugit. Accepitq; ptolomens minorem sororem eius nomine alexandram in vxorem. Ex qua vt quidam tradunt suscepit filium lisaniam.qui postea fuit abiline tetrarcha. Post hec factum est prelium in emathia inter partes pompeianas ꝛ cesarias.dicitur autē emathia ab emath. hec est reblata.postea dicta antiochia vel epiphania. Huic belio interfuit antipater pater herodis aschalonite cum iudeis pro patre pompei. Qui antipater cum rediisset in iudeam timens cesaris impetum liberos suos ad arabes cognatos eorum trāsmisit. Mortuo autem pompeio antipater inclientelam cesaris se contulit. Misit autem cesar mitridatez pergamcum ad expugnandum pelusiuz.;mittens cū eo nicolam ptolomeum ꝛ antipatrem. cuz tribus milibus iudeorum. Ubi virtus antipatris plurimū enituit. Nam ꝛ primus murum transcendit. Etiam memphitas ad cesaris obsequium prudētia sua inclinauit. Et inito p̄lio cum egyptijs. pluribus occisis toto perfossus corpore preter spem seruatus est ex prelio.habita itaq; victoria suoꝝ factorum apud cesarem mitridatem testem habuit: Marcho antonio etiam in pluribus eum commendante: factus est amicus cesaris. Quem cesar romana immunitate simul ꝛ ciuitate donauit eiusq; gratia pontificatum confirmauit hircano.

Eo tempore Antigonus frater Aristoboli de quo supra. antipatrum ꝛ Hircanum criminauit apud cesarem.dicens eorum consilio fratrem suū ꝛ patrem interisse. Ad hoc antipater proiecta veste.multitudinem vulnerum demonstrans. veribus non esse opus dixit. cum cicatrices se tacente clamarent ipsum fuisse fidelem romanorum cū Antigonus filius fuisset eorum. Nullus eīm īpm quo ad vixit a pompeio potuit auellere: nec modo a cesare quisq; eum esset auulsurus. Tunc cesar cuiuslibet dignitatis sub pontifice in iudea dedit antipatro optionem. Qui remissa dignitatis mensura:in cesarem procurator videre declarat⁹ est. Impetrans quoq; vt euersa patrie menia renouare sibi liceret. Regnum quoq; concessit hircano ita tamen ne rex vocaretur. Sextum etiam cognatum suum syrie prefecit cesar.

Post hecanti .§.xrii.

pat filiū suū maiorē phaseluz hierosolimis sub se ꝓcuratorem ꝓstituit ꝛherodē galilee pfecit. Qui cū eēt strēnuus.nam principē latronū Ezechiam

cum sequacibus suis interfecit. Adeoq; terrā qui
etam reddidit vt publice herodes pater galylee
cantaretur. phaselus qnoq; indolem fratris emu
latione bona supare certabat: ob hoc t patre eor
obsequijs regalibus agente colebatur. Nec tamē
ppter hoc minus fideles erant hircano. Verūta
men fieri non potest vt liuorem in bene gestis qs/
q; effugiat. Erant eñ qui dicerent hircano q; an
tipatro t filijs eius rebus traditis: ipe vacuo no
mine regis sederet. His accensus paulatim hirca
nus causam dicturū herodē iubet accersiri. Qui
munita prius galylea ad regem ppерabat. ferēs
secum sexti epistolam. pcipientis hircano vt hero
dem ab omni crimine t culpa liberaret. Nec mul
to tempore post factus est herodes princeps mili
tie sexti: Et tunc herodes in iniuriam dicte voca
tionis vindicasset in hircanū: nisi pater eius t fra
ter impetū eius mitigassent. // Interea dolo bru
ti t cassij occisus est cesar de quo inferius lati⁹ di/
cetur. post quod cassius venit in siriam cuius pri
dem preses fuerat. colligensq; exercitū contra au
gustum octauianū adolescentem t marcum anto
niū. lxx. talenta a iudeis exigebat. primus aūt he
rodes de galylea centum talenta ferens: fauorem
cassij promeruit. moram alior indigne ferētis. p
fectus est etiam herodes cū cassio ad plura qui ei
adepta victoria regnū iudee pollicebatur. Erat
autē eo tempore cum hircano quidam de amicis
suis nomine Mallichus. aspirans ad sacerdotiū.
Cūq; decreuisset hircanum venenum appetere.
statuit prius appetere antipatrū immemor bene
ficiorum eius. Suscepto itaq; veneno p ministrū
mortu⁹ ē natipater pr herodis. Mallichus vo cū
de morte eius suspectus haberetur. coraz herode
in multis se excusabat. Conquestus autem hero/
des de morte patris sui apud cassium. rescriptuz
ipius recepit vt dolo dolum vindicaret. Scripsit
aūt cassius ciliarchis. vt herodi in causa ipsa opē
ferrent. Vocauitq; herodes hircanum t mallichū
ad cenam. Qui dū irent circūseptum mallichū cili
arche. id est habentes sub se mille milites occide
runt. Hircanus autem stupore dissolutus corruit
virq; recepta anima percūctabatur herodez. qs/
nam mallichum interemisset. Cunq; vnus respon
dissz cassij pcepto: ait. Et me t patriam cassius in
columē seruauit: amborum insidiatore perempto
Non multopost cum egrotaret herodes damasci
fenix mallichi frater in vltionez fratris contra pha
selum arma mouit: fultus hircani auxilio. Cunq;
conualuisset herodes hircanuz aggredi attenta/
bat: sed per affinitatem redierūt in concordiam.
Habebat quidem herodes vxorem nomine do
sidem sed ignobilem: de qua etiam antipatrū su/
scepit. Supduxitq; mariennem neptem hircani.
cuius etiam amore circūcidit se t factus est prose
litus. habuit siquidem herodes vxores nouē ex/
quarum. vij. suscepit innumerosam prolem. Sed
de his paucos nūerare sufficiet primogenit⁹ eius
antipater ex doside. Alexander t aristobolus ex
marienne archilaus ex samaritide. Hero/
des antipas qui postea tetrarcha fuit t philipp⁹
ex cleopatra hierosolimitide. herodem tamē hūc
quidam marienne filium putant. // Cassio autez
in philippicis campis interfecto cesar in ytaliam
Antonius in syriam discesserunt. Judeorum aūt
optimates phaselum t herodem apud antoniuz
accusabāt. q; rerum summa vi possiderent: nomē
tñ supereſſet hircano. Herodes autē muneribus
placauit antonium. reuocans ei ad memoriaz pa
tris sui antiquā cum eo familiaritatem. Cum aūt
antiochie denuo aduenientibus viris iudeis ac/
cusaretur astante etiam hircano. percunctabatur
hircanum antonius qui nam gerēdis rebus eēnt
aptissimi. Cūq; herodem t fratres eius pōtulisset
alijs: hylaratus antonius eosdem procuratores
iudee declarauit. Abeunte autem antonio romā
pachorus rex parthor in manu valida eufratem
trangressus est. Ad quem lisanias descendens an
tigoni filius nepos. Ptolomei ex alexādra vt p/
dictum est. pollicitus est ei talenta mille. t virgi/
nes cccc. vt antigonum in regnū induceret. Ac
ceptisq; itaq; a pachoro multis milibus parthor
antigonus hierusalez expugnabat. Et phaselus
quidem muros. Herodes autem domum regiaz
custodiebat. Sed cum intrasset vrbem antigon⁹
in die penthecostes etiam in foro dimicatum est.
Cum autem de pace tractaretur. antigonus par
thorum regē arbitrum pacis in dolo deposcebat.
Egressi sunt autem hircanus cum phaselo t anti
gonus ad parthorum regem properantes. Sed
herodes noluit cum eis descendere. suadente sibi
vxore mariēne: vt nūq; fidei parthorum haberet
fidem. Hircanus vo t phaselus a parthis cōpre/
hensi sunt i itinere. Quo accepto herodes ad cō/
tribulos suos ydumeos nocte confugit. premisit
q; dē vxorē t filios t vniuersam suppellectilem et
ipe subseqns: impetus sustinebat sequentiū. gra
uiores aūt parthis iudeos in fuga expertus ē auz
quibus sexagesimo a hierusalem stadio dimica/
uit. Ibiq; ob incredibilem victoriam castrū mu/
nitissimū postea confirmauit quod herodiū dixit
Dimissis autē vxoribus t liberis in oppido mas/
sada sub custodia fratris sui Josippi. in petraz ci
uitatem arabum perrexit. parthi vo nō solum an
tigonum restituerunt in regnum. verūetiam pha
seluz hircanū tradiderūt ei verberandos. At ille
hircani auriculas dentibus trūcauit ne qñ muta/
tis rebus solutus pontificatū recipet: ab integris
eñ sacra celebrari oportet. phaseli vo virtute pre
uentus est. qui cū nec ferri copiā nec manus libe
ras haberet. ad saxuz fracto capite expirauit. Co
gnito quidem q; herodes euaserat ait se equani
miter velle mori. q; vltorē viuū relinqueret. De
hircano sūt q; dicūt q; medic⁹ ab ātigono sibi mis
sus ē q; in auriclas ei⁹ venenū sibi p medicamēto
infudit t mortu⁹ē. Joseph⁹ vo refert ad parthos
missum t diu hītū ludibrio // Herodes aūt acce
pta morte frīs romā ppерauit. nec hyemis aspera
te retract⁹. Circa pāphiliā fracta naui t in rhodo
repata romā pfect⁹ ē: primoq; causam vie expo/
suit ātonio. q; miratus ei⁹ casuz t mistus senatui
psuasit vt eū regē iudee declararet. Coronatus q

herodes augusto ⁊ antonio hincinde astātibꝫ in capitoliū ductus est vbi ⁊ decretum senatus sup hoc facto repositū est. Remissus est ergo in iudeam herodes duoq; principes cuz eo ventidius ⁊ Silo qui eum in regno collocarent. Cum ergo venissent in galileam. Silonē Antigonus mercede corrupit ⁊ ꝓpterea congredi aduersus antigonū simulatis occasionibus differebat. Cūq; tandem obsedissent hierusalem. romani territi tum ꝓpter hyemis asperitatē: tum ꝓpter victus inopiam ab obsidione recedentes in ydumea ⁊ galylea hyemabant nec tūc tamē herodes occisus erat. nam latronum multitudinem ꝓsequens etiā in caruernis eos suffocabat. Eo tempore circa athenas morabatur antonius ⁊ iam amore cleopatre tenebatur. Ad quem ꝓperabat herodes. sup dolo silonis querelam facturus. Interim aūt Sosiꝰ vel ſm alios Josippus vt aliquid p̄clare faceret. contempto herodis imperio cōtra antigonū dimicauit. ⁊ victus decapitatus ē a papio principe militie antigoni. cuius trūcū antigonus calcaribꝰ inhumaniter aggressus ē. Cū aūt accepisset antonius dolū Silonis. misit Sosiū cuz herode in manu valida. Qui veniens in iudeā. occurrentez sibi vicit papiū. caputq; eius feroze fratri suo in solatium fratris occisi trāsmisit. Tandē quinq; mēsibus obsessam hierusalem cum in. vi. romani irruerēt in eam. nulli parcebant etati: licet herodes rogaret vt parcerent. Antigonus quoq; descendens ad pedes Sosis ꝓstratus ē. Quem nō misertus sosius: sed irridens antigonem appellauit ⁊ in vincula coniecit. Cūq; oīs multitudo militum ad visenda sacra ⁊ phanū spoliandū incitaretur. refrenabat eos herodes acerbiorē sibi q̄ si victus fuisset foze dicens victoriā. Inuehebaturq; in Sosiū si vacua facta opibus ciuitate solitudinis se regem relinq̄ret. De suis aūt facultatibꝰ singulis se mercedē daturū firmauit. Cunq; promissa cōplesset. sosius aurea cathena vinctum antigonū ducens ad antoniū remeabat. Quē antonius securi ꝑcussit. Cōfirmatusq; ē herodes in regno iudee q̄rto āno: ex q̄ rome dyadema susceperat ⁊ inde est q̄ quandoq; plures q̄q; pauciores anni regni herodis legūt. Facta ē autē dissensio inter mariennem ⁊ sozorem herodis saloniam hec illi meretriciū illa huic ignobilitatem obijciebat. Consilio vero sozoris herodes hircanū dolo occidit. Et hoc ſm illos q̄ dicūt hircanū abscisis sibi auriculis ab antigono nō mortuū esse: sed herode collocato in regno hierosolimā rediisse ⁊ i pristinū statū sacerdotij repositum sed sine administratione. Occidit aūt hircanū herodes sub p̄textu q̄ sibi regnū deberi diceret hircanus. Insolatiū vero marienne neptis hircani Jonathā fratrem eius cū esset. xvij. annoꝝ pontificem ordinauit ⁊ dosidem cū filio suo antipatre ad petitionez marienne q̄ supza modū amabat a hierusalem expulit. ⁊ solū tribus solennitatibus ad adozandū in hierusalē ascendere ꝓmittebat. Et contra salonia suggerente occisus ē Jonathas. eo q̄ ad regnū videret aspirare. Cūq; accusaret salonia matriennē de adulterio. addidit qd expzesse imaginē suam miserat antonio vt ad amorē suū eū incitaret. Quod vt cognosceret herodes ad antoniū ꝓperauit. mariennem sub custodia viri salonie collocans. certa ei tradens inter signa. quibus si nūciatum ei foret mariennē occideret. Dūq; moram faceret herodes. vir Salonie q̄ sibi fuerāt impata marienne retulit. Reuerso aūt herode vxoz cū in sinu eius dormiret. cū lacrimis q̄ de morte eius impauerat indicauit. desilienscq; a stratu herodes sciscitabat a sozore: dormiuit ne vir tuus cū marienne. Que ait. Dormiuit. Qui statim mariennez interfeci fecit ⁊ virū sozoris. Vez de morte vxoꝛ marienne quā supza modum diligebat indoluit adeo. vt quasi lunaticus crebzo in amentiā verteretur. Cū aūt qualuisset antipatrū cū matre reuocauit. filios aūt quos de marienne suscepat. s. aristobolū ⁊ alexandrū romā misit artibus liberalibus erudiendos. Translatū ē itaq; ꝑ hūc modū regnū de iuda ad alienigenas imminente xp̄i aduentu. Nam herodes vt dictum ē ex patre fuit ydumeꝰ. antipater eñ pater eius fuit de ydumea Ex matre fuit de arabia. Nam antipater eius pater duxit vxozem Cipris nomine: neptē regis arabum: de qua natus est herodes cū fratribus. Fecit tamē se circūcidi vt posset habere vxozē mariē nem iudeā. Sicq; scias impletam prophetiā Jacob qua dixit Gen̄. penulto. Non auferet sceptrū de iuda ⁊ dux de femoze eius: donec veniat q̄ mittendus ē. vel ſm aliā literā messias. Inchoatuz ē eñ regnū in saul vel dauid: ⁊ duravit continuuz vsq; ad Sedechiam vltimū de genere dauid vsq; ad transmigratōnem. Postea ꝛon fuit ex toto ablatum: sed interpollatum. Nam tempe machabeoꝛum ⁊ si non fuerit regnuz seu dignitas regia: tamen ducatus ⁊ principatus populi iudeoꝝ fuit in illis machabeis. q̄ simul ⁊ sacerdotes ⁊ duces erant. Ante autem tempus machabeoꝝ cōmuniter erat de tribu iuda vel leuitica: qui principaliores erant in illo populo. Nam zozobabel ⁊ neemias qui reuersi sunt de captiuitate babilonica licētiati a Dario ⁊ artharxerse ad hiernsalem reedificandam ⁊ templum: erant de tribu iuda ⁊ esdras de tribu leuitica. Et daniel etiam cum socijs erāt de tribu iuda. qui i captiuitate erant sup prouincias primiozes ex amministrationibus regni sub nabuchodonoso: ⁊ balthasar ⁊ dario. Sed cū esset ducatus seu principatus in tribu leuitica vt tempoze machabeoꝛum qui fuerunt de tribu leui: tamen aliquo modo potest dici non defecisse de tribu iuda ducatus popnli. ex eo q̄ ille due tribꝰ regalis iuda ⁊ sacerdotalis leui adinuicem matrimonia contrahebant. vt patet in vxoze aaron et vxoze ioade summi sacerdotis que erant de tribu iuda. Et sic ex linea saltim feminina erant duces de tribu iuda. Primus autez ex descendentibus de machabeis q̄ sibi imposuit dyadema ⁊ assumpsit dignitatem regiā fuit Alexander Janneus vt dictū ē supza. A q̄ descendit hircanus vltimꝰ rex de pplo iudeoꝝ. Sz ab eo sublato ꝑ ātigonū ꝑ regnum sibi vsurpauerat postea. ꝑ ab ātonio securi

pcussus est. z regnuz iudee ad herodem peruenit quod sibi collatum fuerat rome a senatu ad instãtiam z pces antonij z augusti octauiani. qui herodes fuit alienigena ex pte ydumeo z mse de arabia: quo regnante natus ẽ xps z impleta pphetia Jacob supa dicta. vñ Mathei. ij. dicit. cũ natus esset ihus in diebus herodis regis iudee. ꝛc.

Capitulum quintum.

POst monarchiam grecoruz inchoatam in alexandro magno. z post mortem eius diminutam z partitam in regna quatuor. s. asie z egypti: macedonie z syrie. Sequit quarta monarchia mundi que vltima creditur. z est romanoz fm visiones danielis de statua cuius tibie erãt ferree z pedes mixti tamẽ cũ terra. z de quatuor animalibus exeuntibus ex mari. quorũ vltimũ bestia dissimilis alijs habens dentes ferreos cũcta comminuens z pedibus suis cõculcans. z signatur fm doctores impium romanoz qđ inchoatũ est sub Julio cesare qui fuit ante xpi natiuitatẽ z pmansit vsq; in psentẽ diem. M. ccclviij. Unde z diuturnior ceteris. Nam ꝙuis cõstantinus transtulerit sedẽ imperij ab vrbe incõstantinopolim in grecia. Et postea ab adriano z leone summis põtificibus a grecis trãslatũ sit in francos. quoz primus fuit karolus magnus. Exinde a frãcis sit trãslatũ in theutonicos quorũ primus. otto primus z vsq; hodie apud eos pseverat: semp tñ dictus est z dicit imperator romanoz. A supioribus igitur inchoãtes vt habeat initiũ regni eius z modus variꝰ regiminis. Regnũ latinoz vt ait Vincen. in specu. histo. li. vij. ca. j. sublatio primo rege eoz ortũ habuit qui fuit tempe aioth iudicis israel. z durauit vsq; ad annũ. viij. darij ytaspis. q̃ annꝰ fuit octuagesimus post transmigrationem babilonis: z dicimus post reuersionem a captiuitate in iudeam. Lucurrit tale regnũ p annos octingentos octuagintanouem. Et habuit sex reges latinos. quorũ primus fuit latius. Quatuordecim reges albanos quoz primus fuit aschanius. Septem autez habuit reges romanos quoz primus fuit Romulus qui ciuitatez rome primus condidit vbi z regnauit: a quo vrbs denominata ẽ. z hoc tempore quo regnauit in iuda achas rex vel fm alios filius eius ezechias. Ultimus aũt horz septem regũ romanoz fuit tarquinꝰ superbus. quo expulso p brutum ꝓpter adulteriũ ꝓpetratum in lucretiam: deinde per consules romani suũ dominiũ gubernarũt. qui erãt tempales. i. p annuz consul' assumptꝰ curam reipublice administrabat. z hic modus regiminis. per. cccclxij. annos seruatus est. post qđ Julius cesar sibi imperiũ solus vsurpauit.

Ex his aũt consulibus quoz tempe facta sunt aliqua notabilia a Romanis breuiter explicant. Mã primo ãno fuit brutꝰ q̃ abstulit tyrannidẽ regũ. Deinde anno. xl. decem viri cõstituti sunt. Camillus aũt consul fuit ãno. cxxxvj. Quintilius dictator anno. cxlviij. Papirius ꝯsul ãno. clxxxvj. Manlius z Marchus regulus anno. ccxliij. Publius cornelius scipio anno. ccxcij. Fabius dictator maximus anno. ccxcviij. Lutius emilius paulus terentius varro anno. ccxcix. Jouinus z marcellus anno. ccciij. Claudius marcus limus salinator anno. cccv. Scipio affricanus. ccclxj: anno. Scipio affricanus iunior anno. ccclxiij. postea scipio nasicha. Deinde postulemus z marcellus. Darius z gneus fuerunt. Silla anno. ccccxxij. Marchus tullius Licero Pompeius z crassus anno. ccccl vij. Et tempore Scipionum fuerũt bella punica id est contra carthaginenses. Tempore mariꝰ iugurtinum. Tempore ciceronis cathellinarium. vt refert magister Thomas anglicus i expositione quam fecit super decem primos libros de ciuitate dei. In historia francorum legitur q̃ tempore aioth qui fuit secundus ex iudicibus israel edificata est troya a quodam dicto troyo. z stans centum octuagintaquinq; ãnis tempore Jabdo iudicis israel. capta z destructa est a grecis propter adulterium z raptum Helene vxoris menelai greci a paride filio priami regis troyanorum. Et tunc eneas qui tamen ipsam ciuitatem prodiderat ꝙuis consanguineus priami esset. inde recedens venit cum magna classe in ytaliam. Cui latinus rex dedit in vxorem vnicam filiam quam habebat vocatam Laniniam. Rex latinus pius ꝓmiserat filiam suam laniniam turno. z quia non seruauit promissum quoniam dedit eaz enee adueniente de troya in ytaliam: rex rutilorum cũ turno mouens bellum cõtra latinum in primo cõgressu occisus est rex latinus a turno z etiam pallas gigas filius euandri regis: qui venerat in adiutoriũ latini z enee. In secundo prelio occisus ẽ turnus ab enea. In tercio occisus est eneas z relatus in deum. Condidit autez eneas ciuitatẽ quã vocauit lauinium. vbi regnauit tribus annis. z filius eius aschanius. xxxvij. Sed postea aschanius edificauit aliam ciuitatem quam vocauit albam prope romam. z Lauinium dimisit Lauinie matri sue vel nouerce fm alios. z translatum ẽ regnum Lauinienſe in albam: vbi regnauit Aschanius. Et durauit regnum illud albanorum vsq; ad tempus tullij hostilis: tercij regis romanorũ.

Resumendo .§.I.

igitur a primo rege romano hic fuit Romulus cuius frater Remus fuit de quorum ortu z genere sic ait Justinus libro. xliij. Amulius fuit vltimꝰ rex albanorum hic fratrem suum maiorem natu numitorem q̃ vocatum a regno expulit. Filiamq; ipius numitoris vocatam ream. vel fm alios yliam adimendi partus gratia in perpetuam virginitatem demersit dee veste dedicãs. z hoc egit ne quis vltor patris ex ea nasceretur. Sed cũ in luco martis clausa maneret: geminos ẽ enixa incertum vtrũ ex stupro an ex marte. quẽuis autez Justinus sic loquatur: fm opinionem illius tpis ẽ exprimit. Mã ex stupro credit. vl' saltim ex demone incubo. hos genitos amulius exponi iussit vt

mōrerēt ex quox iniuria mater decessit. Sed fm alios i punitōem incestꝰ viua defossa fuit. De aūt veste dicebatur dea telluris ꝙsi instās. quia terra ineternū stat. Et ipa eadem dicebaṫ des ignis. qx ignis inuenit in terra. Et qx de igne nil nascitur: ideo dicebatur virgo. dea vestalis: qx virgo non generat: t sibi dedicate tenebātur ad seruandam virginitatem. Et hoc numen non effigiabaṫ. s. in statua vt alia ydola. qx ignis nō potest effigiari: sed cōseruabaṫ ignis cōtinuo in templo eius. quē aliqua ex illis virginibus lignis appositis nutriebat. Et qx semel fuit extinctus: virgo illa q̄ custodiebat fuit ꝑbusta. Expositos aūt paruulos Romulū t remū lupa aluit. Sed hos faustulus pastox armenti regij iuxta ripam tyberis inueniens. ad acrām arantiā vt ait Helimandus vxorem suaz detulit. Que propter pulcritudinē et rapacitatez corporis luxurioſi lupa a vicinis appellabaṫ. vñ ad nostrā vsqz memoriā cellule meretricuz lupanaria dicūtur. Hij aūt Romulus t remus adulti facti cū latrones a rapina pecox submouerēt. Remus a latronibus captus numitoꝛi tanq̄ latro offertur. quē cū cōspiceret repente faustulus cū romulo supuenit. factaq̄ conspiratōne amuiū occidūt. numitorē restituentes in regno. Dicūtur aūt romulus t remus filij martis. qx fuerunt bellicosi vel qx in templo martis geniti: nō tū ex eo sed ex stupro. Et vt ex cronicis habeṫ tempib⁹ achaz regis iuda a gemellis romulo. scz t remo roma in mōte auentino ꝑdiṫ. Et āno ab vrbe ꝑdita tercō Rem⁹ a Fabio duce romuli rastro pastorali occidiṫ. vt a q̄busdā dr̄ ꝓcuratione romuli vt sol⁹ regnaret vū sol⁹ i regnū sblimaṫ. Hiero. roma simlr duos reges habere non potuit t patricido dedicatur. vij. q. j. In apibus. Eodem tempe fertur sibillam eritheā claruisse fm Augusti. de ciuita. dei cuius dicūtur esse versus. Judicij signū tellus sudore madescet tē. q̄ multa ꝑdixit de xpo. Fuit ergo cōdita roma si hoc fuit tpe ezechie anno quarte etatis. cccxxv. Et ab initio mundi ter millesimo. ccxxiij. fm ꝓputationem Hiero. Sed fm lxx. t bedam q̄ cōmunius tenetur. quater millesimoq̄ dringentesimo quinquagesimo septimo. Si autē anno achas cōdita fuit fm alios. modicū añ fuit qx achas pater fuit ezechie. A captiuitate autem seu exterminio troye anno. cccc v. fm Eusebiū in cro. nati sunt prefati romulus t remus. Postq̄ aūt romulus muros amplissime ciuitatis cōstruxit. nec sufficerent qui cū eo erant ad implendum cā: construxit templū qō dicebatur asilum. ꝓmittens impunitatem omni fugienti ad ipm. vt scribit titus liuius in libro primo de origine vrbis. ꝓpter quod cōgregata ē maxima multitudo latronū t fugitiuoꝛ intra vrbem. Videns aūt romulus quia vxores nō habebant nec sine vxoribus posset ciuitas diu stare. misit ad vicinas ciuitates postulans eis dari filias eaꝛ in vxores. Sed statim in p̄cipio fuit ciuitas romuli odiosa. Timebant. n. illam multitudinem talium viroꝛ. s. latronū. t contemptui habebantur Romulus t sui qx pastores t pauper erant. igitur vicini remandauerūt Romulo t socijs. q̄ sicut aperuerāt asilum viris volentibus ad se confugere: ita aperirent t mulieribus t sic vxores acciperent quia filias suas eis dare nolebant. Romulus autem hec audiens dissimulato animo quasi negocium istud mētem suam non tangeret. censuit deo consi. i. consiliorum. i. ludos circenses celebrandos. t procurauit diuulgari vt multi vicinoꝛum cōfluerent ad spectaculum illud. Instantibus autem huiusmodi ludis ordinauit Romulus vt de sabina q̄ erat ciuitas prope romam cum venirent mulieres ad spectandos ludos. quilibet sibi raperet vxorem. quā vellet quod t factum est. Postmodum vero cum patribus illarum puellarum qui volebant iniuriam suam vlcisci t filias suas reassumere: Romulus cum suis bella gesserunt. Sed parētes earum statim post raptum filiarum suarum cū sordida veste lacrimantes. circubant ciuitates vicinas. querelis suis de iniuria eis facta concitātes contra romanos. Et q̄uis maioꝛ pars raptarum essent de sabinis. erant tamē t alie aliarum ciuitatum vicinarum. t primo hac de causa motu cunctē ses magnū impetum fecerunt in agros romanos eos deuastādo. Sed dispersos per agros Romulus cum suis denicit. ducem eoꝛum occidit t ciuitatem ipsoꝛum cepit. Postea cruscumem bellum inferentes Romanis victi sunt. Nouissime bellū grauius a sabinis romanis illatum ē. t primo cōgressu arcem capitolij capiunt. Nam cū filia spurij tarpei q̄ erat arci capitolij egressa eēt ad hauriendum aquam. Titustarius princeps sabinoꝛū occurrens cum suis. promisit puelle dona si in arcem introduceret. qui ingressi nō perpendentib⁹ romanis interfecta puella occuparunt arcez: t postera die cum romanis congrediūtur. hostiliū duce exercit⁹ rōnoꝛ t exercitū rōnoꝛ vsqz ad portā palatij veterē fugāt. Sed Romulus cum suis fecit votum ioui de construendo ei templo: vt suus exercitus a fuga desisteret t ad resistendum se firmaret. Quod faciēs exercitus romuli cepit fortiter dimicando contra sabinos esse superioꝛ. Tūc sabine mulieres que rapte fuerant sparsis crinib⁹ t scissis vestibus inter acies ipas t tela volantia medias se ingerunt ex vna parte rogando parentes: ex alia viros ne sanguine nephando soceri et generi se respargerēt. Sicq̄ mouēt animos vtrū q̄z. Qui facto silentio duces federa componunt t vnam ciuitatem ex duabus faciunt. t imperiuz romam esse conferunt: t sabinos quirites nūcupari volunt. De morte Romuli sic narrat Titus liuius. Cum apud capree paludem recenseret exercitum. subito orta est ingens tēpestas cuz tonitruo. t Romulus de ipso nimbo coopertus sublatus est a conspectu cautionis. nec postea visus ē ꝓpter qō a multitudine dicebaṫ vel credebaṫ in deū translatus. Aliq̄ tamen dixerunt eum fuisse tunc patribus odiosum t ab eis discerptū. Sed opinionem eius de ipsius deificatione confirmauit quidam nomine Julius proculus. asserens sibi romulū apparuisse in via t iā deū factū multa mādasse. Et sic habitꝰ est ꝓ deo Romulus

a romanis et dictus quirinus ab hasta quã consuerat portare. Nam quiris lingua sabina idẽ est q hasta et p maximo deo eum habebãt post Jouẽ. Ecce quales dij romanorũ gentiliũ. Jupiter quẽ dicebãt summũ deum.qui fuit sceleratissimus homo.q expulit patrẽ Saturnũ a regno vt ipe regnaret in creta.cõstuprator virginũ. adulter et sodomita vt dicitur de ganimede. Romulus fratricida princeps latronũ finitimis infest⁹ et raptor sabinarum.

Post mortẽ Ro §.II.

muli vt dicit titus liui⁹ li.j.de origine vrbis.patres cõcedente eis populo q ipsi eligere possent successorẽ romuli Numã pompiliũ q̃uis nõ esset de romanis sed de sabinis. ppt magnã famã ei⁹ de iusticia et religione elegerũt in regnũ suũ. Videns aũt numa sic electus sine legib⁹ regnũ stare nõ posse.et q circa leges dandas insistere nõ valeret nisi pax esset in vrbe.statim in principio regni sui fecit in circuitu pacez.quã et habuit toto tpe regiminis sui scz.xliij.annis. Licet Sutropi⁹ dicat.xlj.annis. Facta aũt pace cõstituit templũ deo Jano.cuius clausio significaret pacẽ vt q̃si pax inclusa maneret apud romanos.eius aũt apertio significaret bellũ.quasi vt oẽs milites qui ad bellũ exirẽt:incolumes reperient in eo reuertentes de plio. Quo facto totus vacabat legib⁹ cõdendis et sacris instituẽdis t ordinãdis.s. aliquos deos in ciuitate instituẽs colẽdos esse.tradens modũ colẽdi eos t circa cerimonias t huius sacra occupauit maiorẽ ptẽ vite sue. Eo mortuo tullius hostilius q ei successit in regno statim aperiri fecit templũ Jani t bella agens tot⁹ bellicis rebus dedit⁹ fuit. Ab illo ergo tpe numevsq ad octauianũ augustũ sub quo natus est xps: tñ fuit semel clausum templũ Jani:scz post primum bellũ punicũ.sub manilio cõsule. Tpe vero octauiani vrbe quiescẽte a bellis postq̃ ab eo victus est antoni⁹.iterũ clausum fuit.et p ꝓsequẽs a tpe nume vsq ad tpa octauiani nõ habuerunt romani pacẽ nisi vno anno.nec ante numã habuerunt:q romulus ꝓtinuo bella gessit. De ipo aũt Jano cui numa templũ fecit sciendum.q ipe regnabat in monte ianiculo qui mõ est intra vrbẽ ꝓ pte t in ptibus vicinis.eo tpe quo saturnus expulsus a filio suo ioue. venit de creta in ptes illas. Et q saturnus docuit vineas colere t ciuiliter viuere:ideo receptus est a iano in sociũ regni Jano vero mortuo t deificato fm opinionẽ illorum:attribuebãt ei potestatẽ oia claudẽdi t aperiendi. Et ideo numa cõstituit sibi templũ qõ voluit ꝑ diuersis temporib⁹ claudi t aperiri vt dictum est. De legib⁹ institutis ab eo dicit Jsiõ. di.vij.ca. Moises. Numa pompilius q romulo successit in regno.primus romanis leges instituit.et di.j.dicit. Jus quiritũ dicit lex romanorũ. quia solũ quirites.i.romani illis legib⁹ vtuntur. Vbi dicit glo.q romani ibi dicunt oms subditi romano imperio. Unde et alio mõ dicunt leges imperiales. Et quot sint genera illarũ legum seu nomina per totũ dist.ij. ibi declarat. Addidit et iste numa duos menses ad annũ scz ianuariũ et februariũ.q prius annus diuidebat in decẽ menses. De numa pompilio dicit Aug. de ciui. dei li.vij.ca.penul.et allegat varronẽ.q cũ quidam bubulcus agrũ iuxta Janiculũ vbi erat sepulcrũ nume araret.sub terra effossa archã repperit. in qua erãt libri septẽ.in quib⁹ cõtinebant instituta sacroꝝ editaꝑa dicto numa pompilio.que institutа fuerãt ab eo diabolo instigante. Nã ipe numa ait Aug⁹.ydromanciã facere cõpulsus est.vt in aqua videret imagines deoꝝ.vel potius ludificationes demonũ a quib⁹ audiret quid in sacris cõstitueret t obseruare deberet. Qd genus diuinationis idem varro a persis dicit allatũ. quo et ipm numam et postea pitagorã pbm vsum fuisse cõmemorat. Ubi adhibito sanguine humano etiam inferos phibet suscitari. Cum aũt dicti libri inuenti fuissent psentati.pompili⁹ ptor de auctoritate senatus fecit incendi publice. Ideo aũt numa occultos habere voluit:q noxios putauit hominibus. Ideo aũt senatus incendi fecit: q doctrina coꝝ videbat retrahere a religione t cultura deorũ dicit valerius.

Terciusrexro §.III.

manorum dictus est Tullius hostilius.hic deditus fuit bellicis reb⁹. Unde et templũ Jani aperiri fecit.et pacẽ fastidiẽs occasiones bellorũ q̃siuit.incipiẽs ab alba q̃ fuerat quasi mater rome. q romulus edificator rome descẽdit a regnantibus in alba p matrẽ. Et hee due ciuitates scz alba et roma erãt satis amice adinuicẽ vsq ad istũ tulliũ regem romanoꝝ terciũ. Hic aũt ꝓuocauit albanos multotiẽs ad bellũ.iam certantib⁹ adinuicem cui⁹ istarũ duarũ ciuitatũ deberet esse imperiũ. vt narrat Titus liuius li.j. Et cum quadã vice ꝓducti essent exercitus vtriusq ciuitatis ad pugnandũ ꝓuenerunt duces exercituũ in hãc viam sumendã ad vitandũ occisionẽ plurimoꝝ.vt tres germani de exercitu romanoꝝ fortes virib⁹ et in armis strennui qui dicti sunt oratij: bellarẽt cum alijs trib⁹ germanis de exercitu albanoꝝ q̃ dicti sunt curatij.et ipi nõ imparis virtutis t ceteris quiescentib⁹ ex his quorũ esset victoria: illius gentis esset imperiũ. Bellantib⁹ ergo adinuicem oratijs tribus cum totidẽ illis curatijs. duo ex oratijs interfecti sũt tercio supstite ex curatijs nullus occisus sed omnes tres grauiter vulnerati. Qui sanus remanserat ex oratijs. cogitans se simul tribus nõ posse resistere t si vulneratis.fugam simul auit vt tres illos ipm insequi temptantes abinuicẽ separaret. Quibus ab inuicẽ remotis:se vertit ad insequẽtes. Et primũ qui sibi magis appropinquauerat cum eo cõgrediens eũ occidit. Deinde aliũ superuenientẽ et demũ terciũ. Quibus interfectis reuertitur ad suos cũ ingenti leticia romanoꝝ.et sic imperiũ adiudicatũ est romanis. Cum autem oratius ille intraret romã victorioſus cum spolijs illorum triũ curatiorũ quos occiderat.germana ei⁹ videns spolia vni⁹

illoꝝ curatioꝝ cui iam erat desponsata. sed nōdū traducta. percipiens mortem sponsi fleuit ex affectu ad eū. qō ita egretulit dictus oratius q eā occidit in hoc nimiā crudelitatem exercens. Displicuit aūt albanis q metius dux exercitus eoꝝ posuisset victoriā pugne in conflictu triū. vnde imperiuꝝ romanis aduenerat: vt ipsos albanos sibi conciliaret ꝛ eis placeret cernens ipsos non sufficere ad vincendū romanos palā. cōtra romanos concitat alios populos vicinos. ſ. fidenates ꝛ veyos contra romanos in p̄lium ꝛ se ꝛ suos prodictioni reseruat. Nam cū rex romanoꝝ tullius contra p̄dictos pugnaturus secum duceret albanos ꝛ metiū eoꝝ ducem. confidens de eis vt adiuuarent. in cōgressu pugne metius cū albanis tullū deserit ꝛ ꝑpe in montem conscendit vt fortunaꝝ bellantiū posset intueri. ꝛ eo se conferret quo fortunam cerneret p̄ualere. Qō tullius comperiens clamauit in exercitu suo nō esse de recessu albanorū aliqualiter trepidandū. qꝛ iussu suo recesserāt: vt hostes a tergo inuaderent. Elicit autē tullius cū romanis populos illos contra se venientes. et post victoriā metiū ducem albanoꝝ captū in duas partes corpus eius distrahi fecit. ꝛ ciuitatē albanoꝝ quo ad muros ꝛ domos funditus euertit ꝛ ciues albanos inde romā ad habitandū transire coegit in montez celiū qui vbi adiacet. ꝛ sic de albanis romam adauxit: q̄ alba ciuitas steterat. cccc. annis ſm titū liuiū. De isto etiā narrat titus liuius q inualescente peste rome. ipe longū morbum incurrit ꝛ extūc dimisso animo feroci ad bella. ad sacra deoꝝ animū dedit. Et cū quedam occulta solennia sacrificia ioui faceret ꝛ nō rite: ipse cū domo sua fulmine percussus ē ꝛ consumptus.

Quartus rex .§.IIII.

Romanoꝝ vt narrat titus liuius anchus dī marcus de quo nō dū legi quid egerit. nisi q sup mare sextodecimo miliario ab vrbe ciuitatem hostiā condidit vt dī in cronica martiniana. ꝛ primū pōtem trans tyberim inter montem auentinū ꝛ ianiculū fieri fecit. Fuit aūt tempore Josie regis iude ꝛ regnauit annis. xxxv. Ab hostia dī ep̄us hostiēsis cardinalis qui consecrat papā. nūc aūt ex toto hostia destructa est cū portu suo. Item nota q tarquinus priscus qui erat aduena romā aduenies tantā gr̄am inuenit apud ip̄m Anchū marcū quartū regem romanoꝝ. q moriens factus est tutor ab eo filioꝝ eius. Mortuo igitur dicto ancho marco rege. cū ciues romani congregati essent vt sibi ꝓuiderēt de futuro rege. tarquinus p̄fatus q̄ tutor filioꝝ anchi erat misit eos venacū ꝛ eis absentib⁹ petiuit regnū a romanis ꝛ obtinuit. Qui licet postea in regno multa strenue gessisset: tamē filij anchi ꝓpter iniuriā sibi factā in adeptione regni qꝛ etiam nullū eoꝝ sibi substituerat. sed q̄ndam seruū tullū cui filiā suā despōsauerat. cōspirant cōtra ip̄m ꝛ duos pastores assuetos ferramentis agrestibus dimicare ad hoc delegerūt vt eū interficeret. Qui ex cōdicto inter se litigantes appellauerūt ad regē. Et cū admissi introducti fuissent coram rege. ꝛ rex in vnū illoꝝ cōquerentez vehementer intēderet: alter elevata securi regem in capite p̄cussit ꝛ occidit. ꝛ sic tarquinus priscus quintus rex romanoꝝ vitam finiuit. Cui successit seruus tullius sextus rex romanoꝝ. Hic fecit fossas circa muros vrbis. ꝛ primus fuit q̄ ordinauit censum tolli a populo qō prius ignorabaꝫ. Hic filiā suā dedit in vxorem tarq̄no q̄ post eū fuit. vij. rex. ꝛ dictus fuit tarq̄n⁹ superbus. hic tarq̄nus stimulat⁹ malicia vxoris sue filie seruij tullij vt narrat titus liuius li. j. appetijt regnū. Eū ꝛ ꝓtra tullū regē primo p̄ribus inuexit. postmoduꝝ in foro cōtionando ad populū idē fecit. Et stipat⁹ armatoꝝ multitudine in regiā se collocans. iussit p̄fes citari ad regē tarquinū ꝑ p̄conez. Tullius hoc audito moꝝ occurrēs tarquinū de hoc increpare cepit quē ꝑ gradus statim deiectum cū lesus grauiter domū suā peteret. in via ꝑ missos a tarq̄no occisus ē. Sup cuius corp⁹ tullia filia sua festinans vt nouū regē salutaret: virū suū currū suū traduci fecit. Sicq̄ tarquinus superbus regnū romanorū vsurpauit. Qui postea vulcos ꝛ gabinos populos. ſ. rome vicinos domuit. Postea tēpluꝝ Joui in mōte vrbis q̄ prius dictus est saturn⁹ qꝛ saturnus illuꝝ inhabitauit. postea dictus ē mons tarpeius edificauit. Et cū foderet eius fundamētum. reptum est sub terra caput hominis cū facie integra. a quo mons ille deinde dictus est mons capitolij et templū illud capitoliū vocatum est. ꝛ opus illud valde sumptuosum fuit. adeo ſm titū liuiū q magnificentia romanoꝝ q̄ fuit tempe augusti quando toti orbi dominabaꝫ vix potuit aliquid equale illi facere. Agelli⁹ li. j. narrat q anus q̄dam in cognita ad tarquinū superbum regē adijt nouē libros ferens quos esse dicebat diuina oracula. eosq̄ dicebat vendere velle. Sed cū iudicō regis p̄ciū excessiuū peteret: ab ipo irrisa ē. Tunc illa coram rege igne facto tres ex illis cōbussit libros. interrogās si rex sex libros residuos equali p̄cio vellet emere. Qui rīdit anū illam delirare q̄ statim tres alios combussit. interrogās regem de tribus residuis libris sicut de sex fecerat. q̄ mulieris videns constantiā tres libros emit nō minori p̄cio q̄ p̄o oīb⁹ petitum fuit. Mulier aūt illa postmodū a rege digressa nusq̄ compauit. Libri ꝥo tres illi in sacrariuꝝ conditi sibillini appellati sunt. Et ad eos quasi ad oraculū. xv. viri adeunt cum dij immortales consulendi sunt publice. hec agellius. Jsido. in li. ethimo. aliter dicit. ſ. q sibilla cumea sic dicta a cuma ciuitate campanie attulit non tarquino superbo sed tarquino priſco quinto rege romanorū nouē libros in quibus erāt decreta romanoꝝ. Si fuit vt dicit Agellius videtur illa mulier fuisse diabol⁹ in forma mulier. Hic rex. vij. tarquinus superbus fuit expulsus a regno ꝓpter adulteriū perpetratū a filio eius in lucreciam. Cuius historiam ponit diffuse titus liuius. li. j. dicit em̄ q cū maritus lucrecie nobilissime romane vocatus tarquinus collatinus. in obsidione ardee ciuitatis rutilorū esset ꝛ cenaret cū sexto tarquino filio tarquini superbi vltimi regis. ꝛ cuꝝ

alijs iuuenibus regijs. ortus ē sermo inter eos de vxoribus suis. Lepitq; vnusquisq; sna laudare t eam alijs pferre. Tunc ait maritus lucrecie. nō ē opus verbis. Haz veritas facto sciri potest. Ascē sis igitur equis vt suas vxores visitarent ex ino/ pinato t scirent quid vna queq; ageret: veniunt in principio noctis romam hij quoz vxores erāt rome. t subito domus suas ingressi cū sodalibus suis: repperierūt vxores suas luxu t conuiuijs oc cupatas. Postmodū vlterius ꝓcedentes in col/ latinū oppidum prope romā a quo maritus lu crecie dictus est collatinus: subito domū collati/ ni tarquini intrauerūt. inuenerūtq; lucretiam cū ancillis suis lanificijs occupatā. Laus igit vxo/ rum apud lucretiam remānsit. s. de honestate. Se/ xtus vero tarquinus filius tarquini regis amore eius subito captus. deliberauit quomō eius copi am habere posset. Paucis igit dieb⁹ interiectis ignorante collatino cum vno comite dictus tarq̄ nus filius tarquini regis ad domum lucrecie ve/ nit. quē honorifice susceptū post cenam ad lectuz deduci fecit. Sed ipa nocte cūctis dormientibus ad lectum lucrecie clam accessit: t ferrū manu te/ nens ea excitata assensum in eū ꝓcibus exegit. cō minans si non preberet assensum eam occidere t vnū ex seruis occisum iuxta eam ponere. sicq; di/ uulgare quod ꝓpter adulteriū quod cōmisisset cum seruo eam occidisset. ꝓpter qō timens illa magis infamiā q̄ mortē illi acq̄uit. Post recess/ sum autē tarquini misit ilico lucrecia ꝓ collatino viro suo t pro patre. Quibus venientibus expo nens casum qui contigerat. gladio quē subt⁹ ha/ bebat seipam occidit. a suis ex acta fide de vindi/ cta contra dictū tarq̄num de iniuria. Reprehendit Augustinus lucretiā. t de adulterio t de homici/ dio vt patz in primo li. de ciui. dei diffuse. t. xxxij q. v. Ita ne. Propter istud aūt scelus tarq̄ni ab/ latū fuit nomē regiū seu dignitas regalis ab vr/ be. Quo facto consanguinei t amici lucrecie cor/ pus eius romā detulerūt: vt magis populū ꝓtra regem incitarent. Erat aūt tūc tarquinus rex ex/ tra vrbem cum exercitu in obsidione ciuitatis ar/ dee. cui redeunti t ciuitatem ingredi volenti clau serūt sibi portas intra euz recipe recusantes: tum ꝓpter factū lucrecie: tum etiā ꝓpter superbiam su/ qm t tyrannidem. qui postea cū diu romanos in quietasset spe recupandi regnū t adiūctus exerci tu prosemie regis clusini. tandem desperās inten tum assequi apud tusculū consenuit t ibi vitaz fi/ nuit. Et tunc (vt refert tullius de amicicia) dixis/ se fertur primuz cognouisse quos fidos habuisset amicos t quos infidos. cū neutris gratiā referre posset. Et sic regnatū est sub regibus septem an/ nis. ccxliij. fm Augustinū Eutropiū t Titum li/ uiū. t toto illo tempe regū non obtinuit roma ter ritoriū vltra. xv. vel. xx. miliaria fm Eutropiuz.

Creati igitur pri .§.V.

mo tunc sunt duo consules. s. Brutus t tarquin⁹ collatinus maritus Lucrecie. Cū quem Brutus cōperisset filios suos t alios cōsanguineos, suos tractare secrete de reductione tarq̄ni regis expul si in vrbem detecta cōiuratione Brutus filios su os t alios conscios factionis occidi publice ꝓ sen tentiā fecit. de quo facto virgili⁹ ait. Vicit amor patrie. laudūq; immensa cupido. Vt refert titus liuius hij duo, filij Bruti t duo cognati id est fra/ tres vxoris sue cū pluribus alijs adolescentibus cuz tarquinus supbus regnaret: soliti erant cū fi/ lijs tarquini regis luxuriosam vitā agere t disso lutam. Vnde post expulsionem eius grauiter fe/ rebant multū eis ablatuz de pristina libertate ad malū. legesq; dicebāt rem surdam t inexorabilez esse: salubriorem meliorem q; inopi q̄ potenti. Fi hilq; laxa menti vel venie, habere si modum ex/ cesseris. Ista ergo tractantes cum his quos tarq̄ nus ad vrbem pro rebus suis repetendis ferre ꝓ/ duxerant. tractatum ad effectum de reditu regis tarquini: nisi per vnū seruū qui eos tractātes au dierat detecti fuissent. Quo facto proditione ap/ ta. Brutus in sui presentia t sententia filios t co/ gnatos virgis prius publice cesos fecit decapita ri: nullius doloris signū ostendēs. Et vt dicit va lerius. exuit se patrem vt consulum exhiberet. Et hoc anno primo sui consulatus. s. ducentesimo q̄ dragesimo quarto ab vrbe condita. Qui postea in bello quod tarquinus mouit cōtra eū. Ex hoc iratus cum fortiter dimicaret contra aruncem fi/ lium Tarquini regis. mutuis vulneribus cecide runt mortui. Cui Bruto successit in cōsulatu Lu/ cretius spurius pater Lucretie oppresse a tarqui ni filio. Sed infra annū morbo periit. Ira aūt fuit exosum Romanis nomen regiū. q̄ collatinū consulem t si fideliter pro patria laborātem t qui a tyrannide regia ciuitatem liberauerat: eo q̄ tar quini nomen haberet eum a consulatu ex ciuitate ingratissime comiecerunt. Dignitas autem consu latus de nouo assumpta per annū integrum t nō vltra protēdebatur. Et vt dicit Eutropius. ideo dignitas seu officiuz consulatus annua erat: ne ꝓ diuturnitatem potestatis insolentiores redderen tur. Ideo duo creati sunt. vt si vn⁹ malus esset vo luisset: alter habens potestatem similem impedi/ ret t coherceret. Non autem habebant absolutā potestatem. nā cohercere t in vincula ponere va lebant ciues romanos: non autem occidere sine iussu populi. Et ab eis appellabatur. Postea au gmentato dominio instituta est alia dignitas ma ioris potestatis. que dicta ē dictatura. t durabat per sex menses. t poterat ad mortez iudicare t ab ea nō appellabatur: non tamen durabat cōtinua vt consulatus: sed raro t in magnis necessitatib⁹ Idem Titus liuius. Fuit autem causa expul/ sionis collatini ab vrbe socius in cōsulatu. s. Bru tus. Nam vt narrat Titus liuius. cū Brutus cō uocasset plebem ad cōtionem. reduxit eis ad me/ moriam quomō iurassent se nō relicturos aliquē in ciuitate neq; aliquē regnare passuros vnde pe riculū esse possz libertati. Et addidit q̄ nō crede/ bat populū romanū solitam libertatem recupare dum ꝓregiū genus t regium nomē. s. Tar quinus collatinus. nō solum in ciuitate. sed etia in impio

esset.i.in consulatu. Quo modo egit vt collatin⁹ tarquinus nō solum cōsolatui cederet infra annū sed etiaz ciuitatem exiret. Collectoz aſportato se cū patrimonio. Vbi notandū q cū Salustius multum cōmendet rempublicam romanoz tempoze prioz cōsulum. dicens in catellinario q ius bonumqz non legibus magis autē natura apud eos vigebat. Et Augusti.ij.de ciui.dei.ca.xvij.t seqnti.ostendit p multa exempla hoc nō esse vez quia nec tempe regū nec consulū seruabāt ius naturale t equitatem.cum multa iniq egerint vt cōtra sabinos in raptu puellarū:cōtra collatinū tarquinū.cōtra Marcum chamillū in expulsione de vrbe. Huius chamilli histoziā ponit Titus liuius Nam cum ciuitas vehioz potentissima prope romam ad viginti miliaria obsessa esset a romanis p decem annos.t in ea obsidione romani contra vehientes sepissime malo euentu pugnassent tandem p̄dictus. Marcus chamillus consul factus t illuc contra eos directus.facta via subterranea vsq ad arcem ciuitatis. t p illaz militibus missis dum ciues circa defensionē murozum quibus fiebat insultus eo tempe occupātur t arcem vacuaz relinquūt.capit primo arx ipa:deinde ciuitas. Posteaz vo quia chamillus in diuisione prede offenderat plebem. vocatus est ad iudiciū plebis.t vt refert Valerius lib.v.a luceo apuleio tribuno plebis tanq petulator.i.fur reipublice vehitane prede reus duris sententijs in exilium est missus.eqdem eo tempe quo optimo iuuane filio spoliatus solatijs magnis potius leniandus q honorādus erat. Attribuni plebis abesse erario q̄rebātur .xv milia eris tantiq pena finita ē. Titus liuius dicit q de cōdemnatione sua certus sponte in ardeam ciuitatē abijt in exiliū t absens condemnatus est in decem milibus eris.t sic maxima ingratitudine vsi sunt ad eū. Qui tamen tercio anno sequenti cū capitoliū obsideret a gallis romani necessitate ducti eū reuocauerūt ad vrbem t dictatorez creauerunt. Que dignitas dictature erat maioz cōsolatu. Nam t sup consules erat. q̄ tamen non cōtinua erat:sed certis tempibus. Qui chamill⁹ mox cū exercitu supueniens gallis pecuniam numerantibus qua se romani a gallis redemerant. nō solum obsidionem soluit:sed gallos vicit t postea fere totaliter deleuit. Hec autez gesta sunt ab vrbe condita anno tricentesimo sexagesimo quinto Ciū t post expulsionē regum anno centesimo vicesimo secūdo. Et eodem anno idē chamillus ciuitatem vulschoz q̄ per septuaginta annos bellū gesserat.t equoz vrbem t sutrinoz occupauit.t circa idem tempus q̄ntus cincinatus infra viginti dies penestrem ciuitatē cū octo ciuitatib⁹ in deditionem accepit.

Cum autem tar §.VI.

quinus superbus expulsus fuit a regno vrbis vt testatur Titus liuius li.ij. contulit se ad porsemiaz regem clusine ciuitatis famosissimū virū t potentem:auxilium ab eo exposcēs. Qui porsemia cuz valido exercitu suo t tuschoz ad vrbem veniēs diutina t grauissima obsidione afflixit romanos Tūc Mutius scevola licentiā a senatu petijt. vt castra porsemie adire valeret. Qua obtenta vsq ad sedem regiam porsemie puenit: vbi scribā assidentem occidit. Comphensus aūt t ad regis tribunal ductus.fassus est ciuē se esse romanū t causa interficiendi regez venisse: t p equali haberet occidere t occidi. dicens q pati t facere oīa romanū esset. Cuz aūt rex iuberet eū ignibus torq ri vt ab eo plus negocij extorq̄retur. mutius extēdens sponte manū in ignem eam ibi immobiliter tenuit donec ipe rex pcussus horroze iuberet eum ab igne amoueri dicēs sibi. Vbi magis in teipsuz q in me hostilia ausus. Tūc Mutio quasi volēs sibi meritū reprēdere dixit sibi. qō minis extorq̄re nō potuisti:nunc a me sponte accipe. Scito inquit q trecenti cōiurati sumus principes iuuentutis romane. vt te hoc mō inuaderemus.mea sors prima fuit:cetez eodē modo vnusquisq p suo tēpoze cum oportunitas fuerit cōsimile attentabit. Quod audiens rex t considerās piculi magnitudinem.si trecenti q quasi tanq nihilū vitam haberent. vite sue insidiarētur assidue:legatos mittit qui romanis vltro conditiones pacis ferant.t firmata pace ab obsidione recedit. Augustin⁹ tamen in.iiij.de ciui.dei.ca.ij.t lib. v.ca.xxviij. dicit cū valerio maximo.q Mutius manū misit in ignē:eo q aliū q eū quez intendebat pcusserit.qz intendebat regem porsemie pcutere t aliū pcusserat.t ideo indignatus manui sue de erroze: misit eam in ignē. Hic porsemia fm orosiū fuit rex etrurie.i.tuscie. vñ etrusci dicti sunt tusci. obsedit romam tribus annis t multuz adiutus a vicinis vt resumeret regnū sed non valuit.

Mortuo tarqui .§.VII.

no superbo rege vltimo romanoruz anno.xv.a sua expulsione a regno sequenti anno.s.xvi. fm Titum liuiū libro.ij.ceperūt molestari plebei a maioribus.in principio eīm q eligebant ad belluz militabant propijs stipendijs. Cū autē starent bella multa immo vix vnq cessabant a bellis t pestilētijs:cogebātur pecuniā mutuari a potētibus. ita vt postea nō possent satisfacere nec quo ad pncipale nec quo ad vsuras q̄ pro mutuo petebantur vincebantur igitur t incarcerabant t pessime tractabantur. propter que orta est seditio inter pres t plebeios conq̄rente plebe de tamdura oppressione a maioribus.t recessit plebs ab vrbe. ad tria miliaria.t occupauit montem sanctum quem quidam dicūt montem auentinū intra vrbem.tandē pacificata ē plebs sub hac cōditione q de suis haberent aliquos magistratus q̄ tuerētur plebeios contra oppressionem maiorum t iniurias. q magistratus dicti sunt tribuni plebis. Post hanc dissensionem inde ad quadraginta annos.i.āno tricentesimo ab vrbe condita.facta ē alia dissensio inter consules t tribunos plebis. Negabant eīm cōsules potestatē cōdendi leges esse penes tribunos t plebem. Tūm eīm penes se esse dicebant.t p cōsequens leges q̄ a tribunis late erant cū plebe:

nullius esse vigoris. Tamē cōcordauerūt tam cōsules q̄ tribuni t oēs. vt pro legibus accipiendis ingreciam mitterētur aliqui vt dicit Titus liuius lib.iij. Postq̄ aūt missi sunt legati athenas p legibus. duo mala simul exorta sunt rome. scilicet pestilētia t fames tam hominū quā iumentorum. vnde vbs exhausta ē funeribus. t multi p/clari viri mortui sunt illo anno. Quatuor tribuni plebis sacerdos romuli. t sacerdos qui ꝑat augurijs t alij magni nonnulli. creati sunt decem viri: put narrat Titus liuius t orosius. Istis decē viris creatis data fuit potestas p vno anno q̄ cōsulibus dari consueuit. Et cū primo anno bene t modeste se habuerūt. seq̄nti anno vnus eor̄ scilicet appius claudius socijs suis magistratui. i. tali officio cedentibus: ipe per vim cōtinuauit magistratū. Quod videntes socij sui magistratū cui cesserant reassumpserūt multū contra volūtatem populi. Addidit quoq̄ appius claudi⁹ aliud malum facere. Nam cū arderet libidine in filiam cuiusdā militis plebei qui absens erat ab vrbe in exercitu. vt eam haberet facilius: cuidam clienti p/suasit vt eam in iudiciū peteret in seruitutē p̄ba/turus q̄ ancilla sua esset. vt sic clienti adiudicata in potestatē suam veniret. Ipe v̄o appius iudex erat in causa. qui absente patre clienti ad iudica/uit puellam vt ancilla sua esset. Sed anteq̄ executio sententie fieret: pater puelle p amicuz suum accitus. cū videret q̄ malicie resistere nō valeret. filiam interfecit. Et statim facto tumultu in ciui/tate cūcto populo detestante maliciam appij: ad exercitum qui parū distabat egressus conquest⁹ est de decem viro appio. propter quod exercitus qui semp pro maxima parte fuit de plebe secessit a patribus t sedit in monte auentino relicto algido. i. quodam loco vbi erat exercitus contra eōs id ē populū q̄ndam sic dictum. Sedata vero est ista dissensio t reconciliatus exercitus patrib⁹ restituta plebi tribunitia potestate quā decem viri impedierant. t ipis decem viris pulsus magistratu ac etiā remissa exercitui t militibus oīm culpa

Anno autem p̄cedenti creationem decem virorū. missi sunt legati romanor̄ ad athenēses propter leges solonis deferēdas. hic Solon fuit vn⁹ de septem sapientibus mūdi. Qui solon vt refert Ualerius leges athenienſibus tamp̄claras tulit vt si perpetuo vti vellent sempiternū habuissent imperiū. Pulsus tandē e patria cipit senectutem exegit. Portantibus ergo legatis decez tabulas legum athenienſium de quibus dictum est. creati sunt decem viri iuxta numer̄ tabular̄. quib⁹ data est potestas consulatus: t ab eis nō licebat appellare. Et his data ē potestas condendi leges t corrigendi. Qui ex legibus athenienſiū decē tabularū in latinū trāslatis. quasdaz extraxerūt de eis quasdam correxerunt: implētes decem tabulas. t nihilominus duas addiderunt de nouo in quibus scripserūt nouas leges. Nam t illi legati romanor̄ etiā vltra leges explorantes de morib⁹ athenienſiū t alior̄ grecor̄ retulerūt. t sic in vniuerso fuerūt duodecim tabule legū q̄ vocātur leges duodecim tabular̄. vt patz i principio. ff. De hoc etiam Isidorus in libro ethimol. t inde cre. dis. vij. Moyses.

Tricentesimo .§.viii.

octauo aūt anno ab vrbe condita fames grauissima romanos afflixit. intantū q̄ multi spe victus amissa: ne fame diu cruciarētur: se in tyberim submerserūt. propter qō profectus annone qui. scilicet de victualib⁹ p ciuitate curā haberet p̄capuz creatus est lutius minutius qui postmoduz eos qui frumenta absconderāt compulit ea vendere. vt saltim haberet ciuitas posset ad sufficientiā pro vno mense. Sed eodem tempe fuit quidam lucius emilius eq̄stris ordinis diues valde. qui aliunde empto frumento de sua pecunia t in vrbem allato distribuit illud plebi. Que tanto allecta beneficio promisit illi cōsolatū. Ipse v̄o dicebat hoc sibi nimis modicū esse p tanto beneficio t satis parum esse si facerent eū regem. Ista peruenīt ad senatū. Qui statim dictatorem creat lutiū quintuz cincinnatū iam octogenario. Erat aūt tūc potestas dictatoris qualis postmodū fuit dictatorum imperatorum. nisi q̄ solum per dimidiū annū durabat. Magister v̄o equitum sibi coaptat seruilius ahala. Stupet hoc visu emilius p̄fatus vna cū plebe. Interim a dictatore mittit magister eq̄tum ad lutiū emiliū vt eum vocet i iudiciū. Emilius vero intra cateruam suorum se recepit. Et cū ab apparitore apprehensus esset. ereptus est t fugit clamādo se a patribus oppr̄mi: eo q̄ plebi in tanta necessitate subueniſſet. Sed magister equitum vociferantem insequitur t occidit. Cūq̄ de hoc eumultus maguus oriretur in plebe dictator coram eo plebem venire iubet. p̄nūciatq̄ coram ipa emiliū iuste fuisse occisum: q̄ vocatus ad iudicium venire contempsit etiam si iunocens fuisset

Anno tricentesimo vicesimotercio ab vrbe cōdita vt narrat Titus liuius t Orosius. sub cōsulibus claudio t Ualerio cū omnes maiores ciuitatis morerent consimili morbo: ancilla q̄dam fabio maximo. p̄missa sibi pr⁹ impunitate causam indicat. dicens matronas venena decoquere: t si vellent seqni consules. hoc manifeste exemplo deprehenderent. Secuti ergo eas inueneruut matronas coquentes medicamenta bona: habētes tamen alia recondita. quibus delatis in for̄ vocatis matronis viginti duabus. t vna earum cornelia alia sergia asseruerūt ea medicamenta eē salubria. que cum ea ad p̄ceptuz iudicis bibissent: statim mortue sunt. comprehense sunt earum comites q̄ maximus numerus matronarum que indicauerunt q̄ similia faciebant. ex quibus ducente viginti damnate sunt. Creditum est magis ex alienatione mentis q̄ ex scelere hoc feciſſe. Orosius tñ dicit fuisse eas trecentas octuaginta simul dānatas: Et dicit Ualerius qui hoc etiam refert. q̄ veneficij questō t legibus t morib⁹ romanus vsq̄ ad illud tempus ignota fuit.

Anno tricētesimo .§.ix.

ſeragesimoquinto vegētes a romanis victi ſunt. Et circa idem tempus galli ſenones ceperūt ⁊ incenderunt vrbem. vt tangit Auguſtinus in ſecundo de ciuitate dei. capitulo. xxij. Et etiam diffuſe narrant Titus liuius lib. v. ⁊ Eutropius. galli ſenones duce brennio cum exercitu copioſo ⁊ robuſto nimis. totis viribus romā ꝓtendunt. quos fabius conſul excepit: ſed reſiſtere non potuit. vñ victis ⁊ occiſis ꝝ romanis apud fluuiū nomine allia. xj. miliario ab vrbe. patentem vrbem galli penetrant. trucidant rigentes ſimulacroꝝ modo in ſuis ſedibus ſenatores. eoſq; domoꝝ incendio cremantes lapſu culminū ſepeliunt vniuerſamq; iuuentutem reliquā quā conſtat mille hominum fuiſſe in arce capitolij concludunt obſidione. Ibiq; infelices reliquias fame peſte deſperatōe ſubigunt ⁊ vendunt. Nam mille libris auri receſſionē paciſcūtur. i. promittūt ſe velle diſcedere ab obſidione. non q; apud gallos qui nominis roma eēt ſed quia illam ſic ante deſtruxerant q; ampli⁹ tūc valere nō poſſet vt dicit Oroſius. Cum autē obſideret capitoliū nocte quadam. galli percepta q̄dam via qua potuit aſcendi in capitoliū cuius cū magna difficultate. inceperunt ſilenter aſcendere vnus poſt aliū. latuit hoc vigiles: ſed malli⁹ torq; tus excitatus clamore anſeris. occurrit aſcendentibus ⁊ deiecit ac interfecit multos eoꝝ ⁊ ſic capitoliū ſaluauit. Demū per chamilum quem vt dictum eſt ſupra iniuſte exilio tradiderant reductū romam ⁊ dictatorem creatum ſoluta eſt obſidio ⁊ exercitus gallo ꝝ ad nihilum redactus. Romani autem volentes anſeri rependere q; eius clamore capitoliū ſaluatum eſt: anſerem coluerunt ꝓ deo. Et vt dicit Plinius libro. xxix. Sicut anſeres honorem meruerūt capitoliū defendentes ſilentib⁹ canibus: ita canes annua ſupplicia in ſingulis annis furca armo fixi pendunt ideſt ſoluūt. Poſt hec altera vice gallis contra vrbem venientibus cum vnus eorum robuſtiſſimus romanū quendā nobilem ad ſingulare certamen ꝓuocaſſet. inito duello romanus gallum occidit. ⁊ torquem auream de collo occiſi extrahens ſibi immiſit. ⁊ ꝓpter hoc domus eius ⁊ omnes deſcendentes ab eo torquati dicti ſunt. Circa illa tempora dicūtur cōdite ciuitates a romanis Ariminū in romandiola ⁊ Beneuentum in ſamio. Afflicta eſt autez vrbs magna peſte: ⁊ in medio eius aperta eſt terra magno hyatu ex cuius abiſſu exalabat fetor nimius multos inficiens. Cunq; a dijs ſuis id ē demonibus per ſimulacra vel areptitios loquentibus remediū pro clauſura poſtularent. reſponſum eſt a vatibus ſuis. q; ſi romam vellent rem ſuam publicam perpetuā eſſe. illud in quo plus poſſent ⁊ excellerent deuouerēt illi hyatui. ⁊ eo ipſo implerēt Curtius ergo interꝓtatus romanos ⁊ virib⁹ ⁊ armis alios excellere. ꝓcipite ſe in illud antrū arma tus ⁊ equo inſidens immiſit. Sup quē ciues oēs honoris gratia frumenta iniecerūt vt ſcribūt Valerius libro. v. ⁊ Titus liuius. Et hoc anno ab vrbe condita. cccxc.

Anno autem §.x.

quadringenteſimo viceſimo ſexto vt narrāt Valerius libro quinto. capitulo. iiij. ⁊ Titus liuius libro. viij. de duobus Decijs. ſ. patre ⁊ filio conſulibus romanoꝝ. De primo. ſ. patre q; cū conſul eēt cū manlio torquato in bello contra latinos nocte per viſionem apparuit quidam decio auguſti habitus. dicens q; ex vna parte caderet imperator in illo bello ⁊ ex alia exercitus. ⁊ imperator qui ſe cuz exercitu aduerſo morti ⁊ dijs infernalibus deuoueret illius exercitus vinceret. Luz igitur in ꝑlio poſtmodū commiſſo ſiniſtrū cornu cui decius ꝓerat cederet hoſtibus. deuouit ſe deci⁹ ⁊ hoſtium exercitū morti ⁊ dijs infernalibus his verbis. Jupiter mars pater quirine id eſt romule. ⁊c. Vos ꝓcor venerorq; veniāq; peto feroq; .i. cupio vt vim victoriamq; populo romano ꝓſperetis hoſteſq; quiritum terrore formidine morteq; afficiatis ⁊ ſicut verbis nūcupaui ⁊ quaſi in ꝑſentia teſtiū dixi ita ꝓ republica quiritum ⁊ legibus ⁊ exercitum quirituz meipm deuoueo dijs manibus telluriq;. quibus dictis decius equū inſiliens ſe in medios hoſtes immiſit. Eliſus eſt autem ipe vtriq; exercitui eo tempe aliquātulum auguſtior. i. excellentior q; quiſq;. ab hominibus videri ſoleat. Statimq; terror qui romanos inuaſerat latinos inuaſit. Et decio interfecto cecidit exercitus latinorū. hec ille. Illam viſionem credendum eſt ꝓceſſiſſe opere demonuz ad quos moriens deſcendit. De decio alio narrat Titus liuius libro. iiij. q; cū bellum gereret contra tuſcos. cōtra quos in auxiliuz venerant galli. ⁊ ipe iam quarto conſul exiſtens. videret exercitū cui ꝑerat hoſtibus cedere. redu/cens ad memoriā factum ꝓris ſui: ſe modo ſimili deuouit inferis ⁊ ipo interfecto vicit exercitus romanoꝝ. qui tameu cuz conſul eſſet dux exercitus potuit aliū ſi voluiſſet deuouere de legione romanoꝝ. ꝓ ſalute exercitus ſui. ſed maluit ſeipm morti obijcere.

Debello roma .§.xi.

norum cū ſannitis circa annū quadringenteſimū duodecimū ab vrbe condita. dicit Eutropius li. ij. q; ſannites ſunt medij inter picenum ⁊ campaniam ⁊ apuliam diſtantes ab vrbe per centumtriginta miliaria. Cum ergo bellum eſſz inter romanos ⁊ ſannites. Marco curio exiſtente conſule romanoꝝ. ad eum vt pauprimū venerūt nūcij ſannitum. ⁊ inuenientes in ſcamno ſedentez iuxta focum ⁊ in catino ligneo cenantem: magnū auri pōdus publice miſſum obtulerūt. benignis verbis inuitantes vt acciperet. Qui vultum riſu aliquātulū ſoluens. Narrate inquit ſannitibus Marcū curiū malle locupletibus imperare. q; ipm fieri locupletem. ⁊ memētote me nec acie vinci nec pecunia corrūpi poſſe. Idem cū ytalia pirū regem exegiſſet. nihil omnino ex ꝑda regia qua exercituz ⁊ vrbem dictauerat attigit. De certis etiam a ſenatu ſeptem iugeribus agri populo ſibi aūt q̄nquageſima popnlaris aſſignatōis modū nō exceſſit.

parum ydoneum ciuez reipublice arbitrans. qui eo quod reliquis tribueretur cōtentus non esset. hec Valerius. Refert Titus liuius li. ix. Cū esset bellum inter sannites t romanos dux pontius sannitum exercitū habuit iuxta furculas caudinas. id ē locū quendam sic dictū. Hisit autē ipe pontius decem milites in habitu pastorali. qui in diuersis locis. paseerent pecora iuxta viam per quā erat exercitus romanoꝝ transituꝰ ꝓcipiens q romanis venientibus t interrogātibus vbi esset exercitus sannitū concorditer responderent q iuissz ad obsidēdū luceriā. que ciuitas erat socia romanoꝝ. Romani ergo aduenientes his auditis decreuerūt ire luceriā ad liberandūā e ab obsidione Sed duplex via erat. vna iuxta mare sed longior: alia iuxta furculas caudinas t breuior. quam vt citius socijs subuenirent: elegerunt. Claudit aūt via illa ex vtraq parte montibus. habēs solum vnū introitū t vnū exitū per modū duorum saltuū. Inter qnos est planities quedam. ad quā cū transitu vno saltu peruenissent t aliū saltū vellent ingredi. inuenerūt sibi viam periculosam deiectis arboribus in trāsuerso viarū: t viderūt nihilominus in monte iuxta se ꝑsidiū armatoꝝ: sicq incluſi sunt vt nec retrocedere nec ꝓcedere vltra possent. Tandez necessitate ducti miserunt legatos ad sannites: vel pacem rationabilē vel bello opus esse. Responsum est a sannitis iam debellatum eē promissa est tamē pax sub his conditionibus: vt. s. romani omnia arma sua redderēt oñemq aliā suppellectilem: retentis tū singulis vestimentis suis. sicq omnes sub iugo transirēt. t in primis consules postea alij magistratꝰ demū cetera multitudo. Quā pacem romani admiserunt cū maxima sui deiectione necessitate coacti. sicq cū sui ignominia ad vrbē reuersi sunt. Et āt dicit Titus liuius. Quando quis mittēdus erat sub iugū: eleuabantur due haste seu ligna t subponebaī aliud extransuerso sicut fūt furce quibꝰ fures suspendūtur. t ꝑ mediū illaꝝ ibāt qui mittebantur sub iugū in signū subiectionis. Sexcentos etiam milites romanos retinuerūt sannites vt essent obsides. Ultra ꝑdicta respondit pontiꝰ dux sannitū legatis missis a cōsulibus romanoꝝ ꝓ pace. q agri sannitū quidam occupati erāt ꝑ parte a romanis restituerēī sannitis t coloni q̄s illuc miserāt romani abducerēī. t vterq deinde populus. s. romanus t sanniticus suis legibus viuere ꝓmitteret. Sub his conditionibus dicebat pontius fedus pacis inire. Responderūt cōsules se non posse sine iussu populi t sine sacerdotibus q̄ pactis federis ꝓerant t certa solennitate ceremoniarum q̄ seruabaī in federe hoc fedus inire. Spopōderūt tamē legati t q̄storez t tribuni militum pacem sub his conditionibus futuram. Cū igitur reuersi essent romam cōsules exercitus. displicuit populo sponsis dicta t inter se habito cōsilio deliberauerunt quō se a dicto pacto possent absoluere. Tandem vnus ex consulibus. s. spurius postumius dedit cōsiliū vt consules t omnes qui spopondērāt ꝑfectiales. i. sacerdotes qui ꝓerant federi pacis sannitibus traderenī. Cuiꝰ cōsilio ab omnibus approbato remissi sunt oēs spōsores t ꝑfectiales iuncti sunt pontio in deditionē oblati. Qui vehemēter romanoꝝ infidelitatē arguens dixit. Spuriū postumiū egisse quo ad seipm quod debuit: sed romanū populū non propt hoc a sponsione absolutū. quia debebat nō soluz sponsorem remittere sed etiā totū exercitū romanorū quē dimiserat. Restituaī ergo exercitꝰ vbi sponsio facta ē: t ipe exercitui arma restituere paratus erat t ibi hoc facto repudienī conditiones pacis si eis visum fuerit: alio mō dicebat nolle se sponsores in deditionē accipe. Romani vo q̄is pontius rōnabiliter videret petere nō acquieuerūt hec facere. Statimq contra sannites exercitum fortiorem electū mittunt. qui exercitus romanoꝝ sannites debellauit t ita attriuit q vt dicitur in martiniana occisis ex eis vigintiquatuor milibus t rege eorū cū reliqua multitudine. capta ciuitate ipam sannitū funditus euerterunt. Hiues iā oia oppleuerāt. nec habitari ex tecta poterat. Itaq cōsul de Sannio exercitū eduxit. venienti romā triūphꝰ omi ꝓsensu ē delatꝰ. triūphauit in magistratu insigni (vt illoꝝ tpm habitus erat) triumpho: pedites eqtesq insignes donis transiere t trāsuecti. mīte ciuice corone vallaresq ac murales ꝓspecte: inspectū spolia sannitū. t decore t pulcritudine pfinis spolijs: q̄ nota publicoꝝ frequēti ornatu locoꝝ erāt. ꝓparabāī. nobiles aliq̄t captiui clari suis patrūq factī ducti: erī q̄is trāsuectu vicies centū milia t auri. xxxiij. milia. id. n. redactum ex captiuis dicebaī argenti. qō captū ex vt bibus erat ad trecenta. xxx. milia oñes es argentūq in erariū conditū. Erat aūt ciuitas illa multum opulenta. habens arma aurea t argentea inter campaniā t apuliam vt dictum est. Cuius patrie ciuitas principalis dicī fuisse capua nobilissima t magna: vt videreī quasi altera roma vel carthago. Dicit aūt Eutropius. libro. ij. q si fidē federis quā romani sibi a subiectis seruari volūt sannitibus seruassent. romani aut oñino nō eēnt aut sannitis diuantibus seruirent. Et durauit bellū romanoꝝ ꝓtra sannites annis q̄dragintaseptē ſm Eutropiū. t nullus hostis fuit romanis crudelior sannitis q̄ demū extincti sunt vt dictū est.

Contra istos sannites primo bellans papirius ꝓsul romanoꝝ āno sexto ptolomei regis qui primus regnauit in egypto post mortē alexādri magni in seruitutez redegit. xiij. ānis. Qui papiriꝰ cū eēt puer vt refert macrobius in saturnalibus. ductus a patre in senatū ad ꝓsilium. reuersus domū q̄situs ē a matre q̄d ibi tractatū sit i ꝓsilio. Et cū diceret puer secretū eē nec licere illud dici. mīe verbera cōminātе vt diceret dixit vt euaderet lepidū mendaciū. s. ibi fuisse tractatū. q̄d magis expediret vel vnū virū hre duas vxores vel vnam vxorem duos viros. Qō illa referente alijs feminis ꝓgregata maxima multitudine accesserūt ad senatū. postulantes poniꝰ id statui vt vna mulier haberet duos viros. Cūq sup hoc mirarēī inuestigātes vsq hoc ꝓcessisset. inuenerunt ex fictione

lla pueri processisse. vñ statuerūt nō intromitte/re amplius pueros cum parentibus in consilio illo papirio excepto. Et ad bellum pergens audisset ab auguribus male fortunandus in bello: contemnēs illos ꝓgressus victoriā habuit. Anno cōditione vrbis quadringentesimo sexagesimo/tercio vt narrat Orosius lib.iij. Volobella t domitio consulibus lucanibrutij sannites etiaz cum etruscis t gallis senonibus facta societate. cū bella ꝓtra romanos molirentur: t romani ad gallos exorandū legatos misissent: galli legatos interfecerūt. propter qō cecilius ꝓtor missus cū exercitu ꝓtra eos fuit. Qui etruscis veniens interfectus ē t septem tribuni plebis occisi sunt in illo bello. et multi nobiles trucidati. et viginti octo milia romanoz prostrata. licet demū vicerint.

Anno autem §.xij.

ab vrbe condita quadringentesimo sexagesimo quarto vt refert Orosius. li.iiij. Tarentini cū viderent classem romanoz in mari ptereūtem. eam hostiliter inuaserūt. et quinqz tñ nauibus per fugam elapsis alias naues captas ad portuz suum trahunt. interficientes omnes illos qui ad belluz vtile esse possent. alios vendentes. Missi ḡ sunt legati a romanis tarentū qui de iniuria conqrentur. Sed repulsi sunt t etiam iniurias receperūt a tarentinis. t vt dicit Valerius. vnº eoz respersus est vrina his de causis ingens bellū exortū ē. Romani aūt cōsiderātes qui t quanti essent hostes qui in circuitu eoz strepebant: vltimo necessitate coacti proletarios ad sumenda arma cogerunt: Sed ad declarationem huius vocabuli proletarij sciendum. q cum romani continue rebus bellicis vacarent t per consequens nec rebus domesticis nec procreationi prolis intēdere possent ordinauerūt q illi qui sufficere non possent ad militandū propter inopiam in vrbe manerent procreatione prolis vacantes. Cernebant eñ q ciuitas diu stare nō poterat sine procreatione plis. Qui eñ in plebe romana tenuissimi t pauperrimi erāt nec amplius qz mille quingentis eris incensuz impendebant. proletarij sunt appellati ait agellius. Et isti proletarij asperis reipublice temporibus. cum iuuentutis inopia esset: in militiam tumultuariam legebātur armaqz sumptu publico his prebebantur. Dicti ergo sunt proletarij ab officio plis procreande. Exercitu ergo magno congregato romanoz. Emilius consul cum copijs suis impetum fecit in fines tarentinoz. igne t ferro oīa vastans. Plurima etiam oppida occupat t iniuriam receptam crudeliter vendicat. Tarentinos vo iuuant multi tarentinoz. quorum potentiam maxime auxit. Pirus rex epirotaruz. Epirus eñ pars est grecie. t tarentini erant cognati grecorū Nam lacedemonij condiderunt tarentum. Pir9 ergo totas vires epiri thesalie t macedonie habuit. Elephantes aūt romanis incognitos viginti in ytaliam secum adduxit. Prima ergo pugna inter romanos t pirum cui totum bellum ascribitur qūis pro tarentinis ageret. fuit apud eleacrā ciuitatem campanie. contra leuinū consulem romanoz. vbi tota dies in pugna cōsumpta est neutra parte fugiente donec introducti eēnt elephantes: romanis q añ illud genus nō viderāt horribiles. t pcipue eqs pauētibus ad aspectū eoz romani se victos fuisse fuga sua ostēdūt. Pirus tñ atrocitatez cladis quā acceperat t iacturam publice ꝓfectus ē. affigēs titulū in tēplo iouis apud tarētū in quo sic scripsit. Qui añ hecinuicti fuerant viri. s. romani pr optime olimpi. hos vici in pugna. victusqz sum ab eisdē. Et cū iucreparet a suis q se victū diceret q vicisset. Rñdit si ego eodem mō vicero itez. sine vllo milite epirū reuertar. Ceciderūt nihilominº de romanis i illo plio peditū tredecim milia octingētioctuaginta. Capti tricenti decē. Eqtū cesi sunt ducēti quadragitaocto. Capti octingēti. Post hec secūda pugna inter romanos t pirū fuit in apulie finibus vbi qūis esset clades magna extraqz pte. romani tū vicerūt. Nā pirus trāsfixus brachio primus recessit e plio. Fabricius vo romanoz legatº vulneratus ē. Elephanti vo subiectis inter posteriora t mollia ignibus circūtulerūt in suo furore machinas eis impositas. t suis exitio fuerunt. In ea pugna cesa sunt romanoz. v. milia. de exercitu vo piri viginti milia. In tercia vo pugna vt refert Eutropius li.ij. fugatus ē pirus. t reuersus i greciam apud argos ciuitatē occisus ē. In pmo bello cōsulēs pirus appolinē de euentu belli. rūsum sibi fuit. Dico tibi pire romanos vincere posse. qō intellexit se victurū romanos: ꝑ poterat etiaz intelligi romanos victuros eū sicut fuit. hoc inducit Augu. in. iij. de ciui. dei. ca. xvij. ostendēs fallaciā demonis in suis responsis q̄ sunt dubia seu equiuoca vt decipiat vt hic fuit.

Anno ab vrbe .§.xiij.

condita quadringnetesimo quinquagesimoqnto maxima pestilētia romā inuasit per tres āos cōtinuata vt refert Titus liuius lib. decimo. propter quod consulentibus libros sibillinos pro remedio inuentuz est q esculapius de epidauro romam efferendus esset. Esculapius dicit deº medicine. Homo quidā fuit q pmo inuenit artez medicine propter quod deus reputatus ē. Epidaurus est ciuitas que modo dicit duratiuz. vbi colebatur esculapius ideſt statua eius. Missi ergo legati romanorū pro eo. intrantes templū eius qō per quinqz miliaria distabat ab epidauro. Ecce serpēs q qñqz licet raro ab epidauris visus fuerat nūqz tñ sine bono ipsorū visus ē (ꝓpter qō t ipm serpentē in modū esculapij venerati sunt) p ptes vrbis celeberrimas leui tractu repere cepit. triduoqz cōspectus est: haut añ se appetite clarioris sedis alacritatē ferēs. deinde ad nauē romanā perrexit ac nauē ascendit vbi vnius legati tabernaculū erat ibiqz ꝓcubuit. Cū vo nauigādo anicium peruenissent. serpēs q vbiqz in nauigio remansserat ad terrā delapsus: edē esculapij q ꝓpe erat intrauit. t ibi tribº diebº māsit dato sibi cibo. Postmodū ad nauē reuersus se roynā ad vehendū pbuit.

vbi in ripam tyberis egressus in insulā vbi templum eius dedicatū fuit esculapio transnatauit. et cessauit pestilētia a romanis. Deceptio diabo/li hec fuit: vt venerarent ipm in illa creatura. vt ostendit Aug⁹. iij. de ciui. dei. cap. xij. et ca. xvij. Vbi ostēdit q ipe esculapi⁹ postea anno q̄dringētesimo octuagesimoprimo ab vrbe cōdita a peste alia supueniente curare seu liberare nō valuit q̄ vltra bienniū porrecta vt narrat orosius vrbē depopulauit. et ꝓsulentes libros sibillinos respōsum est. scz a demonijs p augures cōiecturantes pestem illā celesti ira impositā. eo q plures edes deor occupabant a psonis priuatis: nō a dijs vl ministris eor qō totū erat fallacia diaboli. fuit illa pestis in hominib⁹ et iumētis z p̄cipue in mulieribus pregnantib⁹ quo ad ꝑplem in vtero existentem et morientē. Narrat etiā Valerius de alio opere mirabili sed ope demonū vt creditur. Cum eñ ait ipe li. ij. ca. j. ingenti pestilentia vrbs et agri. s. quo ad fructus vastarent. Valesi⁹ quidam rusticus sed diues: filijs suis duobus et filia vsq ad desperationē medicor laborantibus infirmitate: orauit deos sibi familiares vt puerorum piculū in suū caput verterēt. Et responsum est sibi. q pueri saluarent si statim p tyberim fluuium eos tarentū portasset: Ibiq ex ditis patris id est plutonis (qui dicit deus inferni) et ꝓserpine (que dicit dea inferni a poetis) ara petita aqua calida quā ipi desiderarēt recreasset. Qui hoc intelligens de tarento q̄ est ciuitas magna et famosa multū distans a roma. timuit valde tantā nauigationē arripere. Tñ spe salutis puerorum iter inchoauit. Cum aūt p tyberim hostias peteret z pueris sitientib⁹ iam calidaz aquā subuenire vellet. ne ignis quo aqua calefieri posset p̄sto esset cernit ꝑcul fumū sibi apparere in quodā loco. q locus vt a gubernatore nauis didicit tarentū vocabatur. Exiens igitur nauē et aqua fluuij hausta illuc ꝑperans igne facto aquā calefecit. calefactamq pueris bibendā dedit. Qua potata statim sopiti curati sunt. Dicūtq expergefacti se vidisse in somnis deū quendā eor corpora tergentem. et p̄cipientē vt a ditis z ꝓserpine ara potito vnde illa fuerat allata nigre hostie immolarent lectisternia etiā z ludi nocturni fierent. Pater vero puerorum nullā ibi aram videns pergit ad ciuitatem vt emat nouā aram. p̄cipiens suis vt interim fodiant fundamēta ꝑ ara locanda. qui dum fodiunt inueniūt ꝑfunde sub terra ad. xx. pedes aram quandā proserpine et diti patri inscriptaz. Quod cū valesius accepisset p nunciū: hostias z ludos ibi immolauit. ludosq et lectisternia cōtinuis trib⁹ noctibus quia tot erant filij eius curari fecit: hec Valerius. Et licet isti ludi fuerūt instituti primo anno post reges expulsos ꝑ postea aboliti: tñ tempore primi belli punici in quo occisa ē extraq ꝑte innumera multitudo: etiā renouati sunt. Notandū etiā q in bello romanorū cōtra latinos cum esset cōsul manilius torquat⁹ cum decio mure torquatus edictuz posuit. ne q̄s extraordinarie pugnaret. filius aūt torquati appropiauit ad castra latinor hostiū cum cōturmalibus. Equitibus vero tusculanis qui latini erāt ꝑat geminus metius. Qui videns filiū torquati sciens strennuū virū cepit eum verbis cōtumelijs allicere ad singulare certamen: Filius torquati partim ira ꝓmotus partim pudore ne videretur certamen recusare cum eo ꝓgressus est. quē equo deiectū statim interfecit. Et rediens ad patrem cum spolijs hostis occisi: narrauit q fecerat pater vero statim cōgregata multitudine exercitus dixit filio suo: Exquo nec imperiū consulare nec maiestatē patris veritus es. et cōtra edictuz nostrū extra ordinē pugnasti. et inquantuz in te fuit disciplinā militarē p quā res romana vsq in hanc diem stetit, soluisti. meq ad hanc necessitatē induxisti vt reipublice vel mei vl meor obliuisci oporteat: nos potius nostro delicto plectemur q̄ respublica tanto suo damno nostra delicta luat. Triste exemplū erimus: sed tñ iuuentuti salubre. Statimq ligatū ad palū interfici fecit. et reuersus est romā cum victoria. hec Titus liuius z Valerius et Augustinus. j. de ciui. dei.

Bicut aūt ori §. XIIII.

go belli quod fuit inter romanos z pirū regē fuit ciuitas tarentina cui voluit ꝓpatus succurrere. Ita etiā origo primi belli punici fuit tarentina ciuitas Nam tarentini audita morte piri petierūt auxilium a carthaginensib⁹ et habuerūt. et pugnātes cōtra romanos victi sunt nondū tamen hostes a romanis iudicati. vnde nō ptinet ad pamū bellum punicū: sed p̄cessit illud nouē annis z fuit occasio eius. Tria aūt fuerunt bella punica diuersis tpibus inter romanos z carthaginenses. Fuit aūt carthago ciuitas potētissima in affrica que impabat toti affrice z pti hispanie: sic roma erat potētissima in italia. Tñ oēs afri vocati sunt carthaginēses ac etiā dicti sunt peni et puni z punici et affrici. et pmū belluz punicū ꝑm Eutropiū durauit. xxij. annis: secundū. xxix. terciū. iiij. annis. In primo igit bello qō inchoatū fuit anno ptolomei philadelphi regis egipti. xx. Cū hannibal senior ora italie maritima instructa septuaginta nauiū classe vastaret: romani et ipi sub ꝓsulibus gneo cornelio et gayo diullio classem fabricari z instrui fecerūt. Qō diullius cōsul celeriter impleuit. Nā intra. lx. dies postq arbores cese erant: centū triginta nauiū classis deducta in anchoras stetit. Alter ꝓsul scz cornelius cū sedecim nauibus liparim insulā petijt sibi ad hanibalem quasi ad colloquiū pacis euocat⁹ punica fraude captus atq in vinculis vocatus est. Qō vt diulius cōsul audiuit: cū triginta nauibus aduersus hanibalē ꝑfect⁹ est. Cōmisso nauali ꝓlio hanibal amissa naui q̄ vehebat scapha subduct⁹ aufugit et. xxxj. naues ei⁹ capte sūt. xij. merse. tria milia hoīm occisa: z tria milia capta referūt. hec oros⁹.

Anno aūt. ix. h⁹ ꝑmi belli punici creati sūt ꝓsules rome. Manili⁹ vulscho. et marcus regul⁹ q̄ ꝑm orosiū li. iij. iussi sunt ferre bellū in affricā cū quadringētis triginta nauib⁹ in siciliā q tūc erat

carthaginensiū profecti sunt. vbi obtenta victo/ria vlterius in affricam transierūt. ⁊ ibi captis tre centis castellis ⁊ oppidis. Manilius cōsul romā reuersus vigīti septē milia captiuoꝝ cum ingen tibus spolijs secuꝝ reuexit. Marcus ẋo regulus bellum carthaginense sortitus est. vbi post serpē tem maximū occisuꝝ. qui plurimos de exercitu in fecerat. cuius coꝛiū rome delatum dicīt fuisse cen tū viginti pedū. ℨtres ipatores carthaginēses. s. duos asdrubales ⁊ auulcarē atrociter puḡuit. in qua pugna cesa sunt carthaginensiū. xvij. milia. capta. v. milia. ⁊ octingenti elephanti adducti ro me. Carthaginenses vero fracti. ⁊ exinaniti di uersis bellis ⁊ cladibus. pacem a regulo popo scerūt. ℨz cū audissent ꝓditōnes paci intolerabi les quas regulus dictauerat maluerūt carthagi nenses potius mori armati q̄ talibus cōditioni bus assentire. Comparatis igīt ex diuersis regio nibus militibus ⁊ facto exercitu magno. zamcip pum regem lacedemonioꝝ cum auxilijs accitum bello ducem prefecerūt. Ingens ẋo romanoꝝ ruina secuta est. Nā cesis triginta milibus roma noꝝ Marcus regulus captus ⁊ in vincula cō iectus est. Et autem narrat Eutropius lib. ij. Romani audita strage sui exercitus ⁊ captōne re guli. creauerūt consules paulū emilium. ⁊ seruuꝝ fuluiū. qui preparata magna classe. s. trecentoꝝ nauiū profecti sunt cōtra affricos. Et primo q̄dē vicerunt affros bello nauali. ⁊ emilius consul cē tū ⁊ quatuoꝛ naues hostiū submersit. ⁊ trigita ce pit. Iterum etiā deuicti sunt affri. a metello cōsu/le interfectis viginti milibus hostiū. ⁊ captis ele phantibus coꝝ. ita vt metellus elephantes cum multis valde captiuis romā adduceret. Cū autē classis romana cum maxima p̄da in ytaliam redi ret. passa naufragiū euersa ē adeo vt centū vigin ti naues submergerentur: ⁊ septuaginta abiectis oneribus vix liberarentur. Auulcar aūt duꝝ pe/noꝝ cū exercitu in numidiā ⁊ mauritaniā mis sus. postq̄ cruenter hostiliter vniuersos egit. cuꝝ regulū suscepisse dicerent. Mille argenti talētis ⁊ viginti milibus boum reliquos condemnauit. Asdrubal autez duꝝ penoꝝ ⁊ nonus impatoꝛ car thaginensiū qui pugnā agēs cum metello. apud panoꝛmū deuictus fuerat. occisis viginti milib⁹. de carthaginensibus ⁊ vigintisex elephātis mul/tis alijs elephantis captis ⁊ romā adductis. ipse asdrubal cuꝝ paucis lilibeū fugit atq̄ a penis ab sens damnatus est. Et post hec mala carthaginē ses regulū per quinq̄ annos iam captiuum mise runt romā. vt p̄mutationem impetraret captiuo rum. qui veniens ⁊ coꝛam senatu exponens po stulationem affroꝝ. s. de permutatione seu relaxa tione captiuoꝛum vtrius partis. Cum senatus in clinaretur ad permutationem dictam faciendam ex affectu. ⁊ permaxime p̄o liberatione ipius re guli: suasit ipe senatui vt nullo modo pax fieret cum affris. nec talis permutatio. dicens eos iam effractos viribus. nullaꝝ spem euasionis habere: se autem tanti nō esse vt tot milia captiuoꝝ affro rum ⁊ robustoꝝ ꝓpter se senē. ⁊ paucos romano rū deberent dimitti. Audita igīt psuasione regu/li in senatu. acq̄euerūt romani ꝓsilio eius. Et cuꝝ romani sibi offererēt eū tenere rome nō acq̄enit ꝑ vt seruaret iuramētū. q̄ carthaginensibus ꝓmise rat se reuersurū ad eos si dictā p̄mutationem nō obtineret. Redeūtem carthaginē audito q̄d ege/rat crudeli morte eū necauerūt. Anno autē ab vrbe cōdita q̄ngentesimo septimo vt narrat Oro sius repētina subuersio ipius rome p̄uenit roma noꝝ triūphū. Siq̄dem q̄nto lactātio ⁊ aulo mau lio ꝓsulibus. fluuius tyberis auctus insolitis ym bribus ⁊ vltra opinionē vel diuturnitate vel ma gnitudine redūdans: oīa rome edificia in plano posita deiecit. diuerse equalitates le coꝝ ad vnaꝝ perniciem cōuenere. qm̄ ⁊ q̄ segnioꝛ redūdatio te nuit. madefacta dissoluit. ⁊ q̄ cursus toꝛrētis inue nit. impulsa deiecit. Aq̄rū cladē grauissimā gra uioꝛ ignis secuta ē vastatio. Qui ignis icertū. vū surrexit plurimas ciuitatis ptes p̄uagatus. tā ho minū q̄ domoꝝ miserabilē stragē fecit. tū etiam tantū opū vno ꝓsumpsit incēdio. q̄tū plurime et pegrine victorie ꝓferre nō p̄nt. Cūq̄ oīa in cir cuitu foꝛi popularētur edem veste coꝛripuit: ⁊ ne sibi q̄dē dijs subuenientibus: illū q̄ eternus puta batur tēpoꝛane⁹ ignis oppressit. Eū ⁊ metellus pō tifex dum arsuros deos excipit. vir semiusto bra chio aufugit. templūq̄ dee veste ꝓbustum est.

Anno regni .§.xv.

ptolomei euergetis regis egypti. xxiij. ⁊ ab vrbe ꝓdita q̄ngētesimotricesimo inchoatū est bellū pu nicū secūdum. s. inter romanos ⁊ carthaginēses. ſm Oroſiū. quod fuit grauissimū vtriq̄ parti: et maximi exterminij. hoc aūt bellum p̄cesserūt mul ta p̄odigia in diuersis p̄tibus ſm Oroſiū ⁊ Vale riū maximū. Ait em̄. Inter initia motusq̄ bel loꝝ rome bos mugitū suū in hūanū sermonē cō uertit. Carnes quoq̄ ad modum niuis dissipate ceciderūt. quarum maioꝛem numeꝝ p̄repetes di ripuerunt aues' reliquū humi per aliquot dies ne q̄ odoꝛe graui neq̄ aspectu deformi mutatum ia cuit. Fertur quoq̄ in piceno lapides pluisse. In gallia lupum vigili e vagina gladium abstulisse. In sicilia quoq̄ duo scuta sanguinem sudasse. et metentibus cruentes spicas repperisse. Cerites aquas sanguine mixtas fluxisse. Et addidit Va lerius bello punico secūdo. constitit gneidomitij bouem dixisse. Caue tibi roma. Huic autem vlti mo p̄odigio de boue locuto astipulat. Augusti nus in tercio de ciuitate dei. Addens ⁊ quedam alia dicit em̄ omitto boues locutos infantes non dum natos de vteris matrum quedam verba cla masse. Volantes serpentes: feminas ⁊ gallinas ī homines ⁊ masculinum sexum fuisse conuersas. Istud autem secundum bellum punicum mo uit Hanibal imperatoꝛ carthaginensium iniuste. non seruans pacta pacis facte inter romanos et carthaginenses. Iste Hanibal fuit maximus ini micus romanoꝝ. vt enim narrat Titus liuius Oroſi⁹ ⁊ Eutropi⁹. cū eēt. ix. āноꝝ auulcari p̄ri suo ad aras iurauerat cōtra romanos pugnatu-

tum ꝯciti⁹ posset. ¶Qui etiã (vt refert valerius) cupiens significare quanto inter se odio roma et carthago dissiderẽt.infixo i terra pede suscitato⁹ ꝙ puluere.tũc inter eas finem belli fore dixit:cũ altera in puluerẽ esset redacta. ¶Ubi etiam est sciendum.ꝙ hanibal iste'est alius ab eo hanibale q̃ fuit deuict⁹ in bello primo cum esset dux carthaginensium.¶Hoc secundũ bellũ punicuz dicit ¶Titus liui⁹ oĩm maxime bellorũ memorabile q̃ vnq̃ gesta sunt.in quo varia adeo fortuna fuit:vt propius periculo fuerint qui vicerũt. ¶Odijs etiam maioribus ꝙ virib⁹ certauerũt.¶Romani eñ indignati sunt ꝙ victorib⁹ ipis in primo bello punico victi affri vltro arma romanis inferrẽt. ¶Peni etiã indignati quia videbaꝯ eis ꝙ nimis superbe auareq̃ eis romani imperarẽt.¶Cepit aũt hoc bellum sub scipione publio cornelio:et terminatum est per filiũ eius dictũ etiam scipionẽ. qui dictus est affrican⁹ ab affrica quã subiugauit.et duxit p. xviij. annos. ¶m Aug⁹. de ciui. dei. li. v. ¶m ¶Orosiũ et ¶Titum liuiũ. xvj. ¶Cum eñ pars hispanie carthaginensib⁹ esset subiecta qz inter hispaniam et romã mare nõ mediat.ideo ad vitandum maris discrimina hanibal fecit viam suã de affrica in italiam vbi mare quod diuidit inter affricam et europã strictissimũ est.et ex vtraq̃ pte sui port⁹ habebat carthagini subiectos. ¶Alia causa fuit vt haberet occasionẽ romanos inuadẽdi. ¶Veniens eñ in hispaniaz expugnauit saguntũ. ¶Fuit aũt hec ciuitas potẽtissima in hispania sita in cõfinio imperio affricani.imperio nõ subdita: sed tñ romanoz socia ⁊ amica. ¶Sciens igitur hanibal ꝙ inde posset habere occasionẽ pugnandi cõtra romanos.quia si saguntum obsidereꝯ vel expugnaretur:romani venirent vt succurrerent vel defenderẽt.ideo prius cõtra saguntum q̃ cõtra romanos bellũ mouit ne videreꝯ pacem inter romanos et carrhaginenses. post primũ bellum punicum factã per fidem violare.qui etiã vt narrat ¶Titus liuius.primo pugnauit ꝓtra ciuitates vicinas saguntο que nõ erant de societate ⁊ cõfederatione romanoz.querendo occasionẽ expugnandi saguntũ. ¶Cum vero saguntinos ꝓflictos et in ciuitatẽ refugiẽtes obsideret.legatis romanozum ad se missis vt ab obsidione discederet:illusit dicens se bellicis rebus intentũ ꝓtra hostes nõ posse audire eos. ¶Profecti igiꝯ legati carthaginem cõquerunꝯ frustra de federe pacis iam rupto:inde romã redeunt. ¶Et dum sic tempus interim trahunt:saguntũ captum est et destructũ in magnũ obprobriũ romanoz:qui in tali necessitate nõ succurrerunt vt debebant amicis et socijs. ¶Sagunti vero anteq̃ ciuitas caperetꝯ tantũ cruciabãtur fame: ꝙ suoz cadaueribus pascebanꝯ. ¶Et cum miles quidã hanibalis amicus saguntinozum volens saltim saluare ciuiũ vitam ꝓmitteret eis vitam et locum aliũ vbi possent ciuitatem cõstruere.dum tamẽ saguntum cum auro et argento hanibali redderẽt:ipi tempore deliberationis accepto rogum maximũ in medio ciuitatis accendunt.et primo in eundem aurũ cũ omni supellectili ꝓiecerunt et postea cesis vxoribus ⁊ liberis se in ignẽ vnanimiter ꝓcipitauerũt. ¶Hac ciuitate sic expugnata hanibal transiuit montes pireneos qui hispaniã a gallis diuidũt.et sic per gallias transiẽs decimonono die a pireneo monte ad alpes puenit.¶Ubicunq̃ resistentiã inuenit gladio ferro q̃ viam sibi aperuit.in alpibus vero sibi gallos resistentes bello supat.atq̃ rupes immeabiles igne ⁊ ferro rescindit.quadriduo i his consumpto puenit die quinta.ad plana italie scz partes pedemonitanas.habens tunc in exercitu centum milia peditũ.et viginti milia equitũ. Scipio vero ꝯsul romanoz.primo sibi cum exercitu occurrit vbi conserto ꝓlio apud tycinũ qui in padum influit:scipio grauiter vulneratꝯ a filio suo scipione admodũ iuuene a morte liberatus euasit.occiso ibi pene omni exercitu romanoz quę scipio cõsul habuit. ¶Postea vero ab eodẽ cõsule ad fluuium trebiam qui est iuxta placentiã iterũ pugnatũ est fortuna ꝯsimili.sempronius vero cõsul alter romanoz cognito collegę sui casu de sicilia redijt.et apud eundẽ fluuiũ cõgressus amisso exercitu pene solus euasit. ¶In quo bello etiã hanibal vulneratus est.¶Qui postea cum primo vere in tusciam transiret in summo a pennino monte coꝛreptus et biduo niuib⁹ cõclusus et onustus cum exercitu obrigauit. vbi magnus numer⁹ hominum iumenta etiã sua q̃plurima et elephanti pene omnes frigore perierũt. ¶Inde vero ꝓgredi ens per viam palustrẽ iuxta sarnos maximã ptẽ socioz et iumentozũ pdidit et oculũ quo iam dudum eger fuerat violẽtia frigoris vigiliarũ ac laboribus amisit. ¶Cum difficultate tñ paludes euadens ad castra flaminij ꝯsulis appropinquat. ac flaminiũ apud transimenũ qui modo dicit lacus perusinus excitauit ad bellum. ¶Ubi arte hanibalis totus exercitus romanoz circumuentus trucidatus est.ipe cõsul romanoz occisus ẽ.et quin decim milia cesa.et sex milia capta referunt. ¶In hoc bello tant⁹ fuit ardoz pugnantiũ vt terremotum grauissimũ qui tam vehemẽs erat ꝙ vrbes diruit montes transtulit rupes deiecit ⁊ flumina retrozsum coegit:milites nõ sentirẽt. ¶Post hec secuta est pugna kannensis.i.apud kannas vicũ apulie vbi pugnauit hanibal cõtra duos ꝯsules scz emiliũ paulum.et terentiũ varronẽ.et interfecta sũt de exercitu romanoz q̃dragintaquatuor milia.et de exercitu hanibalis magna ps cesa est. ¶Periit aũt eo bello emili⁹ paulus.nouẽ ꝯsulares et ptores.xx.interfecti sunt.et senatores.xxx. occisi et capti.nobiles viri trecẽti pedestriũ: militũ q̃draginta milia.equitũ tria milia quingẽti. ¶Varro vero cõsul alter cũ quinquagita militib⁹ venusium fugit. ¶Nec dubiũ est quin dies illa vltia fuisset romani status:si hanibal ad inuadendũ vrbẽ mox p⁹ victoriã ꝓtendisset. ¶In illa pugna romani ita afflicti sunt. vt extũc vrbes italie romanis pri⁹ subiecte a romanis discesserũt ⁊ hanibal adheserũt. ¶Int̃ q̃s capua erat ꝓcipua. ¶Sciẽdũ etiã ꝙ ꝓter istas int̃ hanibalẽ ⁊ rõnos fuerũt alie pugne mlte et nũc quidẽ romani:nũc vo carthaginẽses

ſuperiores erāt. Similiter dum hanibal pugnat in italia haſdrubal pugnat in hiſpania cōtra romanos. Qui duos ſcipiones fratres et duces romanorū miſſos in hiſpaniam ꝓtra ipm occidit: et multas ſtrages romanoꝝ fecit. De victoria autē illa habita ab hanibale apud kannas de romanis dicūt Oroſi⁹ et Aug⁹. in. iij. de ciui. dei. q hanibal miſit carthaginē tres modios anulorūz aureoꝝ acceptoꝝ a romanis occiſis ab eo: vt ex hoc melius ꝓhenderet quātus eſſet numer⁹ alioꝝ interfectoꝝ. cum nō omnes ſed maiores et nobiles anulis aureis vterētur. Et vt dicit Oroſius poſt ꝑdictam cladē adeo deſperauerūt romani. q ſenatores deliberauerūt derelinquēdo italiaz et locis alijs ad habitanduz querendis cōſilium ineundū putauerūt. Quod tūc ꝓfirmatū fuiſſet niſi cornelius ſcipio tribunus militū q poſtea ſcipio affricanus appellatus eſt: diſtricto gladio eos terruiſſet. ac potius ꝓ defenſione patrie iurare in ſua verba coegiſſet. Quo facto romani ad ſpem vite reſpirare auſi. dictatorē deciū iunium creant. qui delectu militū habito a. xvij. annis etatis ſue in maturā et in ordinatā militiā fecit. cuius erant quatuor legiones vndecunq; collecte. Tunc etiam ſeruos ſpectati roboris ac volūtatis vel oblatos a dominis ſuis vel ſi opus erat emptos publico precio ſub titulo libertatis ad ſacramentum militie adegit. Et dicit Valerius fuiſſe viginti milia ſeruorūz. Homines etiam ſceleribus vel debitis obnoxios impunitate ꝓmiſſa militie dictator iunius aſcripſit. quoꝝ numerus ad ſex milia aſcendit. Et cum deficerent pecunie erarij ad ꝓuidendum exercitui. cōſilio valerij cōſulis oēs ciues: et primo ſenatores retēta ſibi modica portione dederūt ſubſtantias ſuas ſeu pecunias ad ſubueniendū erario. vnde collecta ē magna pecunia. Poſt ſtragē igitur illā romanoꝝ factā apud kannas vt dictū eſt. anno ſcz decimo huius ſecundi belli punici. gracho fuluio et ſulpicio cōſulibus hanibal de campania mouit exercitum. et ꝑ viam latinā ꝓfectus ad amanē fluuiuz tribus miliarib⁹ ab vrbe diſtantē cōſedit. incredibili totius ciuitatis metu. Et cum matrone pauore amentes per ꝓpugnacula currerēt. proneq; ꝑ muris pugnare geſtirēt: hanibal cū expeditis equitibus vſq; ad portam collinā acceſſit. deinde omnē exercitū ſuum in aciē direxit. Sed et cōſules nō detractauerūt pugnā et vbi ptis vtriuſq; acies expoſite ꝓſtiterunt: tantus ſe ſubito ymber nubibus grandine mixtus effudit: vt turbata agmina vix armis retentis ſe in ſua caſtra reciperēt deinde reddita ſerenitate cum in campū atq; in aciem rediſſent exercitus: rurſus violentior fuſa tempeſtas magis eos terruit et territos in interiora ſua redire coegit. Tunc hanibal dixiſſe fertur. Quādo potui nō habui voluntatē. ſcz immediate poſt victoriā kannenſem. et qñ volui nō habui poteſtatē capiendi romā impediente ymbre.

Cum autēha- §.XVI.

nibal italiā ꝓuagaret. Scipio affricanus ſuperiorē ꝓter exercitū traiecit in affricam. vbi occiſa in locis diuerſis maxima multitudine affricoꝝ. tā carthaginenſes terruit et oꝓpreſſit. vt neceſſitatez ducti hanibalē cum ſuo exercitu ī defenſionē ſui de italia reuocarēt. Qui flens reliquit italiā et veniens in affricā coloquiū ſcipionis petijt. Et primo cōcurſu diu attoniti admiratōne mutua duo clariſſimi principes ſe ſuſcepiſſent tractatū pacis habuerunt. Sz inflicto pacis negocio pugnatū ē. et victus eſt hanibal interfectis carthaginēſib⁹ pluſq; xx. milib⁹. deinde fugiēs venit carthaginē q ꝓſua ſit ſenatui vt pacē peterēt. iam nulla ſpes alia ſupererat. Pax vero ꝑ ſcipionē de voluntate ſenatus populiq; romani ꝓceſſa eſt. Naues tñ pluſq; quingente in altum mare ꝓducte incenſe ſunt.

Pro maiori autē declaratōne de hoc ſcipione ſciendū. q multi fuerūt ſcipiones valde famoſi. quorū fratres erant. ſ. publius cornelius. Scipio cōſul romanoꝝ primo ſecundi belli punici anno. et alter ſcz gneus ſcipio q fuit dux romanorū in hiſpania cōtra magonē ducē penorū quē vicit et cepit. Ambo vero iſti ſcipiones fratres ab aſdrubale fratre hanibalis poſtmodū ī hiſpania interfecti ſunt. Erant aūt et alij duo ſcipiones filij ꝑdicti publij cornelij. quorum vnus dictus eſt publius ſcipio affricanus. qz hanibalē finaliter vicit et affricam debellauit. Alter vero dictus eſt lutius ſcipio aſiaticus. q aſiam minorē vicit: et ab ea triumphauit. Primus iſtoꝝ duorū dictus eſt affricanus prior. Erat autē alter ſcipio nepos. qui qz in tercio bello punico affricanus vicit et carthaginenſes deleuit: dictus eſt affricanus. Sed poſterior ꝓter iſtos quinq; erat ſcipio naſica q fm Titum liuiuz fuit filius gnei ſcipionis ſupradicti. q cōſiliū dedit poſt victoriā romanoꝝ in tercio bello punico vt carthago nō deleret. ea videlicet ratione: ne romanus vigor bellis ſemp exercitatus in ſegniciē ſecuritate et ocio ſolueretur. vt refert Aug. de ciui dei. li. j. Catho aūt cenſori⁹ ꝓtrariū cōſuluit ſenatui. vt ſcz deleret ꝓpt ſuſpitionē rebellionis. Quod t factū eſt. nō tñ ſtatim poſt cōſilium. ſed vt ait Titus liuius li. xliij. Senat⁹ tenuit medietatē inter ſententiā cathonis et ſcipionis. Cenſuitq; q carthago ſtaret. ſic tñ q nō eſſet romanis metuenda. Et ideo voluit q carthaginenſes ꝓfluxiſſent ſibi ciuitatē aliā diſtantē a mari decē miliarib⁹. Sed qz carthaginenſes hoc noluerūt ſeruare: expugnata eſt et ſimpliciter deleta. Oroſius tñ dicit ſe nunq; vidiſſe illi⁹ tercij belli punici iuſtam cauſam ex pte romanoꝝ. Reuertendo ad ſcipionē affricanū ſuperiorē multa laudabilia de eo narrantur ab hiſtoriographis. Nā vt dicit Titus liuius ex quo iſte ſcipio puericiam exegit. nullo die egit rempublicā aliquā vel priuatā anteq; iret in capitoliū. i. in iouis templū ingreſſuſq; templū cuz ſederet ibi t quādoq; traheret tempus in ſecreto. hic mos ſeruatus per totam vitam ſeu conſulto ſeu timere fidem de ſe fecit. Et opinio vulgata fuit ipſum fuiſſe ſtirpis diuine. Et agellius refert matrem ipſius affricaz prius ſterilem. itaq; pater eius de ea liberos de-

speraret.postea vero in cubiculo atq; in lecto cū absente marito sola cubaret.:obdormienti apparuit sibi repente iuxta eam cubare ingentē angirem.eumq; his qui viderāt territis a clamantib⁹ elapsum inuenire nō posse idipm publium scipionem.s.marituz ad auruspices detulisse.qui facto sacrificio responderūt foze vt liberi nascerent ex ea. Unde mulier citopost cōcepit ipm scipionē. Hic scipio solit⁹ erat priusq; diluceſceret capitolium venire at iubere aperiri cellā iouis.atq; ibi solitarius diu morari:quasi consultante de republica cum ioue. Editios quoq;.i. custodes templi se sepe iurasse q; soluz eo tempoze cum capitolium ingrederet.canes qui in alios seuiebāt: neq; latrauerunt cōtra eum neq; in eum vnq; incurrerunt. Demū post victoriā habitam in secundo bello punico.accusatus ē a quibusdā ex inuidia de quadā sūma pecunie sublata erario. Qui vt ait valerius videns accusantiū maliciā. quadam vice dū de ea impeteret respondit. Nec em puto eo malignitatis ventū vt de mea innocentia querendū sit. Nam cum affricam totam potestati vestre subiecerim.nihil ex ea qō meum dicat pter cognomen detuli. Nam fratrē meū asiatice gaze auarum reddiderūt. Sed vterq; nostrū magis iuuidia q; pecunia locupletioz est. Videsne igitur ciuium ingratitudinē indignatus de vrbe recessit.et vt ait Eutropius li.iij.diu exulās apud amiturninū morbo perijt. Eodem anno quo hannibal cum videret prusiam regē bithimie ad quē cōfugerat se romanis tradendū.venenum bibēs ne viuus romanis traderetur moztuus est. Ipse autē scipio vt refert valerius sepulcro suo sic scribi fecit. Ingrata patria ne ossa quidē mea habet Licet autē iste scipio multum cōmendet a gentilibus in pluribus:tamē quia idolatra infernum damnatoz nō euasit.

Terciū et vl/ §.XVII.

timum bellū punicū vt refert Oroſius li.iiij. Finitum est anno ab vrbe cōdita sexcentesimo secūdo sub cōsulibus Lucio censoꝛio et Marco maulio. Cum eñ censeret senatus carthaginē delendam. pfecti in affricam cōsules et scipio tunc tribunus militum:prope vticam castra tenuerunt. vbi carthaginenſib⁹ ad se vocatis iussisq; vt arma traderent. tanta vis armoz repente tradita est: vt facile ex his tota affrica armari potuisset. Armis vero suis iam traditis iussi sunt vrbe relicta recedere ,peul a mari decē milibus passuum: ,ppter quod tantū dolorē habuerunt t in tantaz desperationē versi fuerunt: q; aut defensuri ciuitatem aut cum ipa sepeliēdi eligerēt. Duos ergo asdrubales siue duces creāt et arma facere egressi sunt eris.ferriq; inopiam auro et argento supleuerunt. Cōsules vero oppugnare carthaginē statuerunt.cuius muri triginta milia passuū tenebant. Cōsules igitur cum aliquā ptem muri diruissent.tamen a carthaginenſibus victi et repulsi sunt:adeo q; fugientes scipio defendit. repulsis carthaginenſibus intra muros quos cōsules insequebantur. Quatuoz tñ annis defensa est ciuitas cōtra romanos. Et in principio cum bellū suscepisset.mancinus cōsul romanoz cum exercitu a pompilio apud numantiā ciuitatez hispanie q̄ ad imperiū carthaginense ptinebat adeo infeliciter. vt ait Oroſius li.v. mancin⁹ dimicauit cum numantinis: q; suprema desperatōne coactus sit turpissimū fedus cum numantinis facere. cuiusz pompilius aliud eque fedus infame cum eisdem pepigisset. Senatus vero fed⁹ dissoluit t numantinis dedit mantinū. Precepitq; nudato coꝛpoꝛe manibusq; post tergum ligatis ante portā numantinoꝛum exponi. Ibiq; sic vsq; ad noctē manens a suis derelictus ab hostibus non est susceptus. Hec ciuitas sola dicit Oroſius per annos quatuoꝛdecim cum solis quatuoꝛ milib⁹ sociorū quadraginta milia romanoꝛum nō solum sustinuit.sed et vicit.pudendisq; federib⁹ affecit. Acciderūt aūt isti mancino cōsuli aliq; ꝓdigia in hispaniā ituro. vt dicit Valerius. Nā cum a poꝛtu herculis nauez ascenderet.talis vox sine vllo auctoꝛe audita est. Mancine mane. Et cum scapham esset ingressus.anguis eximie magnitudinis visus subito disparuit. hec oia opera demonum. Postmodū vero anno quarto hui⁹ belli carthaginensis.publius scipio delere carthaginem molitus est.dum cōtinuis sex diebus et noctibus pugnat. vltima desperatōe carthaginenſes ad deditionē traxit.:petētes vt saltim eis seruire liceret. Et ciuitatē ingredientibus romanis quidā se sponte ignē ,pjcientibus:quidā se de alto ꝓcipitantib⁹ capta est ciuitas et incensa. Arsit vero.xvij.diebus cōtinuis. Et diruta est carthago omni mutabili lapide in puluere imminuto septingentos annos postq; cōdita est.

Inter secun/ §.XVIII.

dum bellū punicū t terciū oztū,ē bellū macedonicum. Primū cōtra philippū macedonie regē.nō philippū patrē alexandri magni q̄ diu ante moztuus erat:sed cōtra philippū alium qui in secundo bello punico hanibali cōtra romanos ,pmisit auxilium. Quo deuicto philippo t finito primo bello macedonico:secutū est bellū siracum cōtra antiochū regem syrie.et eo deuicto secutū est bellum mitridaticum. deinde secundū bellum cōtra perseum filiū philippi regis macedonū supradicti patre suo defuncto. deuicto autē perseo et capto:secutū est belluz cōtra celtiberos in hispania nimis terribile. Nā met⁹ eoꝛ ita romanos inuasit: vt nō esset aliqs miles vel legatus q̄ auderet ire in hispaniā nisi publius scipio q̄ dictus est affricanus posterioꝛ se ad eundū vltro obtulit. Celtiberiēs aūt in hispaniā maximā gentiū stragē fecit. Preter aūt dicta quinq; bella famosa: habuerūt etiā romani ante terciū bellū punicū.et alia cum diuersis gentib⁹ bella. vt equolicū ystricū gallo grecū illiricū t macedonicū terciū:sed oia fuerūt longe ab vrbe. Habuerūt etiā inter se in vrbe illis tempoꝛib⁹ plures discoꝛdias. vt in electione seu exilio scipionis affricani:et scipionis asiatici.

Mā vt refert valerī⁹. v. de scipione asiatico. De uicta asia hic et populo romano deiect⁹ tāq̄ fur pecunie publice. i. peculatus eius in carcerē duci iussus est. Sed hec tantis viris vtiq̄ in ciuitate nō potuissent inferre sine magnis ꝛ multis discoꝛdijs: cum essent in maxima opinione. vt etiā tangit Aug⁹. in li. iij. de ciui. dei. ca. xxj.

Interea vero §. XIX.

dum bellū tercium punicū ageret scipio contra numantinos in hispania. apud romanos seditōnes agitabañ. vt dicit oꝛosius. Fuerūt autē duo fratres grachi. quoꝝ vterq̄ fuit tribunus ꝛ interfectus in tumultu populi. Et licet Salustius ambos laudet vt zelatoꝛes libertatis plebis: alij tñ repꝛehendūt eos vt viros seditiosos. Et de primo gracho dicto tyberio Titus liuius li. lviij. Et oꝛosius li. v. dicūt. q̄ cū esset tribun⁹ plebis agrū publicū a quibusdā pꝛsonis pꝛiuatis. ſ. a nobilib⁹ possessum minus benevt sibi videbañ populo diuidi statuit. Et legez vnā tulit: ne q̄s ex publico agro plusq̄. x. iugera possideret. seq̄ et grachuz gayū fratrē suū ꝛ appiū claudiū tres viros ad diuidendū agrū creauit. Pꝛomulgauit etiā aliā legem. scz vt hi tres iudicarēt q̄s esset ager publicus q̄s pꝛiuat⁹. vt sibi viā patefaceret latius diuidendi. Ottoni vero plebis tribuno obsistenti aufert imperiū tribunat⁹. ex his senatus irā incurrit ꝛ populū in superbiā erigit. Eodē etiā tpe attalus cumenis filius moꝛiēs populuz romanū in imperio asie cuius reꝝ fuerat succedere heredē iussetat: Gracchus vero appetēs gratiā populi vt pecunia populo distribueret. cū dies chomicoꝝ in qua magistratus eligi solent aduenisset: ꝛ gracus intenderet ꝓtinuare magistratū etiā anno sequenti. sperās scz iterū eligi in tribunū: inflāmata nobilitas fragmentis subsellioꝝ fugato populo: ipm pꝛimo fragmento deiecto ad terrā: deinde volentē surgere clauꝝ pcussum occiderūt. Ducenti pterea in ea seditione interfecti sunt. eoꝝq̄ coꝛpoꝛa in tyberim ꝓiecta sunt. Ipius q̄ grachi cadauer exhumatū extabuit. De eo etiā dicit valerius q̄ cū rempublicā fauoꝛe populi teneret oppꝛessaz palā dictitauit intēpto senatu oīa p plebē agi debere. Et idē dicit q̄ scipio affrican⁹ secundus. q̄ eius soꝛoꝛē duxerat in vxoꝛē. cū debellatā numantinis romā fuisset reuersus: post interfectionē pꝛedictā gneus carbo tribun⁹ plebis nup sopite seditionis turbulentissim⁹ vindex affricanum interrogauit: q̄d de interitu tyberij grachi sentiret. vt aucte grauissimi viri inchoato incendio multū incremēti adijceret nō dubitans quin ꝓpter tamartā affinitatē aliquid ꝓ interfecti memoria esset miserabiliter locuturus. At scipio iure eum cesum videri ꝓnunciauit. Secund⁹ vero grachus scz grauis. vt refert valeri⁹ li. j. Anteq̄ tribunus fieret somno pꝛessus tyberij grachi fratris sui effigiē vidit sibi nulla rōe vitare posse eū necnō eodē fato periret quo et ipe cecidisset. et verum fuit: q̄ sic cōtigit. Nam vt dicit oꝛosius. Tribunus plebis ꝓ tumultū creat⁹ magna reipublice pnicies fuit. Nā cum sepe pplīm donis et ꝓmissis in acerbissimas seditiones excitasset. maxime vero legis agrarie. i. distributione ꝛ diuisione agroꝝ. Causa vero ꝓ qua frater eius occisus fuerat succesꝛ suus intribunatus scz numitius pꝛo magna pte statuta; ꝛ leges grachi abrogauit. supquo indignatus cū federatis sibi multis ꝛ assumptis: in capitoliū vbi cōtio agitabañ ascēdit. Ibi q̄ maximo tumultu excitato. et quodaz pcone a grachijs interfecto: eum postmodū belli resistentiam haberet. Nā tota multitudo sua cū diu fuisset anceps belli: p sagittarios ab oppimo cōsule missos disturbata est. Gracchus fuit. et pugnantibus ꝓ ipo amicis suis. ipe ne viuus caperet: ceruicem seruo suo pbuit. Caput vero grachi occisi cōsuli allatū est: coꝛpus suū ad cornelią matrē suam que fuerat filia affricani superioꝛis delatū est Fuit ꝛ vnus alius tyberius gracus bonus ciuis qui alio mō fuit interfectus ꝑm Valerium. li. j.

¶ Pꝛo maioꝛi declaratōe pdictoꝝ sciendū. q̄ cū a romanis capte essent hostiū ciuitates. et expulsi aut interfecti ciues. vel cū agris ꝛ possessionib⁹ alio mō pꝛiuarenť: ciues victarū ciuitatū captarū nobiles ex romanis sepe agros illos sibi retinebāt. qō videbañ plebi iniquū et iniustū: qꝛ sanguine ꝛ laboꝛe militū (qꝛ pꝛo maioꝛi pte de plebe erant tales agri) acquirebañ. ꝓpter qō volebat plebs agros tales inter se diuidi ꝛ distribui. nobiles vero hoc nolebāt. Vnde sepissime oꝛta est ꝓpter hoc dissentio inter patres ꝛ plebē ꝑm Titum liuiū de oꝛigine oꝛbis. li. ij. Et ꝓpter hoc p̄dicti duo grachi de quib⁹ supꝛa: cū essent tribuni zelantes ꝓ plebe: legē agrariā. i. de distributōne agroꝝ ꝓmulgare curarūt. et ex hoc senatui exosi occisi sunt. Et narrat oꝛosius li. v. Oppimus cū esset cōsul. sicut in bello ꝓtra amicos grachi secundi foꝛtis fuit: ita et inquisitōe crudelis. Nam plus q̄ tria milia hoīm supplitijs necauit. ex q̄b⁹ plurimi nec dicta causa. i. nō auditi in iudicio innocentes interfecti sunt. Qui etiā oppimus ꝓsul vt narrat valerius: caput gay grachi a quodā familiari ipius grachi auro equalis ponderis emptum pilo affixum fecit p vrbē ferri.

Post interfectio §. XX

nem etiā vtriusq̄ grachij vt narrat Oꝛosius. anno ab vrbe cōdita sexcentesimo quadragesimoquinto. alia seditio in ciuitate exoꝛta est. Lutius saturninus quinto metello viro sane pꝛimario acerrimus inimicus: ipm creatū censoꝛē. de domo sua pꝛotractum et in capitoliū fugientē ibidē obsedit cum manu armata. Sed saturninus indignatione equitum romanoꝝ inde deiectus est: et plurima ante capitoliuz cedes facta. Postmodum saturninus et. G. glanea fraude gay mauri tunc cōsulis. id est de ꝓsilio. antoniū qui tribunatum petiuit eodē tempoꝛe quo saturninū occideruntsequēti anno marius sexto ꝓsul creatus est et. G. glanea ptoꝛ. et saturninus tribunus plebis qui tres cōspirauerāt cōtra metellū supꝛadictuz vt in exiliū mitteret. Data est ergo sibi dies iu q̄

se defenderet cõtra accusatores suos a iudicibus qui erant de eadem cõspiratõe. et p scelus dãnatus est in exiliũ cum totius vrbis dolore. Idẽ saturnin⁹ eo q̃ menius vir acer et integer cõsul fieret. orta seditõe eum fugientẽ insecut⁹ ipm interfecit. Cum aũt p tot malis senatus et plis fremeret. marius cõsul totã turbationẽ sedauit. Dein de saturnin⁹ cõtionẽ in domo sua habuit vbi ab alijs rex ab alijs imperator est appellatus. Sup quo marius indignatus ꝓtra ipm pꝛeliũ fieri ordinauit. ꝛ portas mario muniente: saturninus a marianis pulsus in capitoliũ cõfugit. Bellũ igit inauditũ capitolij factũ est. Saturnin⁹ vero clamabat palã mariũ fuisse auctorẽ oĩm molitionũ suarũ. Cum aũt saturninus in curiã cõfugisset effractis ostijs ibi interfect⁹ est. C. vero glanea extract⁹ de domo claudij occisus ẽ. hec tãgit Aug. iij. de ciui. dei. ca. xxvj. Et etiã de marco drusõ q̃ fuit inceptor belli socialis. qui vt narrat Valeri⁹ fuit vir maxime supbie. Nam ipe cõsulẽ romanorum Lutiũ philipp̃ũ q̃ ipm ꝓtionantẽ interrumperat obtorta gula p clientẽ suũ nõ per publicũ ministrũ tanta violentia in carcerẽ egit: vt sanguis multus de naribus eius flueret. Alia vice cum senatus misisset ad eum vt ad curiã veniret. Quesiuit quare nõ ipi venirẽt ad eum. Qõ et fecerũt qui tamen marcus drusus hec fecit post. xiij. annos a seditione saturnini.

Fuit etiam §. xxi.

quoddã bellũ romanorũ q̃ dicit seruile. Et hoc triplex. Nam anno ab vrbe cõdita. dcclxxix. Lucilio ꝛ Lassio cõsulibus fm valeriũ li. v. et Orosium. Gladiatores sexaginta quatuor capue effracto ludo quẽ ibi lentulus celebrauit. Qui statim cõstitutis sibi tribus ducib⁹. scz Spartaco drace et duob⁹ gallis. s. Crisso et diuoniano: montẽ eusebium occupauerũt: Inde vero erumpentes castra pretoris. scz clodij qui eos in monte obsederat expugnauerũt. et ipso fugato oĩa rapuerunt. Diuonianus vero vnus ducũ ibi interfect⁹ fuit in bello. alij duo postmodũ in breui tpe agmina ingentia collegerũt: ita vt crissus qui gallus erat haberet decẽ milia: alter scz spartacus q̃ erat de dracia haberet triginta milia. Deinde cũ cedib⁹ incendijs rapinis ꝛ stupris oĩa implerent ita vt mulieres aliqueviolate seipas occiderẽt missi sũt cõtra eos. Lelius ꝛ lentulus ꝓsules romani cum exercitu. Lelius vero Crissum acerime pugnantem oppressit. Lentulus vero superatus a spartaco fugit. postmodũ ambo cõsules ꝓtra spartacũ simul pugnauerunt. et accepta graui clade fugerunt. postmodũ spartacus. C. cassium ꝓconsulẽ in bello occidit. Tantus vero metus vrbẽ inuasit: quãtus sub hannibale inuaserat. Senatus tandem cassium cõsulẽ cum legionib⁹ ꝛ cũ nouo supplemento militũ cõtra spartacũ misit. Qui mox vt fugitiuor pugnã iniit: sex milia eorũ occidit ꝛ nongentos cepit. Postmodũ priusq̃ spartacum bello aggrederet. auxiliatores eius gallos ꝛ germanos superauit: occisis eor ducibus cũ triginta milibus. Nouissime ꝓtra spartacum disposita acie pugnans. sexaginta milia de suis occidit. et sex milia cepit spartaco ipo interfecto: ceteri vero qui fugerunt diligẽter p diuersos duces q̃sti occisi sunt. Durauit hoc bellũ cum calamitatib⁹ ita lie annis tribus fm eutropiũ. finẽ accepit in apulia. q̃ bellũ orosius vocat fugitiuor. Augustin⁹ seruile. Fuit aliud bellũ seruile q̃ macedoniã depopulauit. de quo narrat Orosius li. v. q̃ anno ab vrbe ꝓdita. dcclxxiij. Claudius appius sortitus bellũ macedonicũ varias gentes q̃ adopesi montib⁹ circumfuse sunt. i. qui habitauerunt in circuitu eor ad loca illa fugientes et macedoniã crudelissime populãtes pellere: de macedonia misus est. magnusq̃ se malor molib⁹ obiecit. Unde curis circumseptus insup ꝛ infirmus interiit. Cui successit sacribonius qui gentium illar vim declinans. ad illos arma cõuertit. Sed postmodum a lucillo expugnate sunt. Gentes vero ille tamcrudeles in captiuos erãt. vt cũ poculis. i. vasis ad bibendũ indigerẽt: raptis humanor capitib⁹ mor sibus cruentis ꝛ adhuc capillatis ac nondũ bene extracto cerebro sine horrore tãq̃ veris poculis vterent. Hoc autẽ bellũ vocat augustin⁹ seruile. in. iij. de ciui. dei. ca. xxvj. q̃ prius subiecti erant romanis. et cuz essent indignissimi quasi seruibabebant. et fuit istud bellũ ante supradictũ bellum gladiator per quinq̃ vel sex annos. Narrat etiã orosius li. v. de quodã alio bello seruili in sicilia orto: dicit eũ q̃ iã interfecto gracho de quo supra. Orta est belli seruilis ꝓtagio. Nam sicilia Quiso calfurnius consul mamertũ expugnauit. vbi nouẽ milia fugitiuor interfecit. Quos autẽ capere potuit: patibulo affixit. Cui succedẽs rutilius cõsul taroniniũ et benna p̃sidia firmissima fugitiuorũ bello cepit et ibi plus q̃ viginti milia seruor peremit. quib⁹ parcendũ fuisset: nisi insolescentibus seruis ferro obuiã irent. Hec autẽ cõtagio multas late ꝓuincias infecit. Nam et minimis quadringenti quinquaginta in crucẽ acti et inde ad. vij. milia seruorũ a quinto metello cognco seruilio scipione oppressa sunt. In metellis quoq̃ atheniensiũ idem tumultus seruilis abheraclito ꝓtore discursus est. Idẽ apud delon cõtigit. De bello etiã pirratar narrat Eutropius li. vj. q̃ durante adhuc bello mitridatico pirrate omnia maria infestabãt. ita vt romanis toto orbe victor ib⁹: sola nauigatio tuta nõ esset. q̃re bellum cõtra eos agneo pompeio decretũ ẽ. Qõ ingẽti felicitate et celeritate intra paucos mẽses finiuit.

Sciendũ etiã §. xxii.

q̃ romani post secundũ bellũ punicũ habuerunt cõtra philippum regẽ macedonie bellũ. nõ patrẽ alexandri magni: sed alium. cuius filius dicebatur perses. Victus est autem philippus et subiugatus et demum fideliter se habuit ad romanos Quo mortuo perse filius eius cepit rebellare. et bellũ secundũ macedonicũ mouere ꝓ romanos. Qui et ipe etiã victus est. Cõtra hũc eĩ missus est paulus emilius cõsul. qui assumpto cõsulatu

cum reuerteretur domū et inueniret filiam suam paruulā lugentē. interrogauit causam sui fletus Que respondit se flere quia persa mortua erat. i. quedā catula eius paruula. quo tanq̄ omine cōfortatus de victoria habenda cōtra persem regē cum exercitu vadens victū romā duxit. ¶ Eodē etiam quasi tpe licet parū ante: bellū habuerunt romani cōtra antiochum regē syrie. Quem etiā vicerūt ꝛ sibi leges iposuerūt vt volebant. Post modicū vero attalus filius eumenis rex asie moriens populū romanū sui regni testamento reliquit heredē: ita q̄ testamento regnū asie minoris additū est romanis. Huic autē attalo frater erat noie Eumenis. amicꝰ romanoꝝ. qui filiū ex cōcubina habuit noie Aristomicū. q̄ aristomicꝰ mortuo attalo vendicauit sibi regnuz asie et achaie. Iste ergo cōgregato exercitu magno cum romanis bellū habuit. et victus atq̄ captus romamq̄ perductus: ibidē iussu senatus strangulatus est. Huius aūt mortē vt narrat Aug. iij. de ciui. dei. ca. xj. preuidēs apollo cumanus. i. qui cumis colebatur que est ciuitas campanie: doluit ꝛ fleuit Fletus autē eius p̄nunciauit eius malū. quia cumani fuerunt coloni grecoꝝ. i. quondā greci fuerant: et de grecia venerant ad colendū locum illum. Venientes autē de grecia secum tulerūt statuam apollinis quā in grecia colere cōsueuerāt. Vnde cū fleuisset auruspices minus periti credebant q̄ p̄nunciasset malum romanis et ideo volebant eam in mare ꝓicere nisi senes cumani restitissent. Sed peritiores auruspices oppositū interpretati sunt: sicut euenit. ¶ Dicūt valerius li. xj. et Titus liuius li. viij. q̄ vbi romane philippus macedonie rex deuictꝰ licētiozis vite id est magis relaxate fiduciā dedit ꝛ q̄ luxurie pegrine origo idē nouarū et exquisitaꝝ delitiarū ab asiatico exercitu ꝛ axie minoꝝ inuēta est ꝛ rome inducta.

De alio bello §.XXIII

quod dicit̄ sociale. qō gesserunt romani cōtra latinos. q̄ nō erāt ciues romani sed socij. Nā q̄uis essent subiecti romanis: tñ romani socios suos in imperio vocauerūt. Narrat Oroſiꝰ li. v. q̄ anno ab vrbe cōdita. dc. lix. sexto Julio cesare. et lucio marco cōsulibus. Drunus tribunꝰ plebis omnes latinos spe libertatis illectos. cum non potuisset explere qō volebat: in arma excitauit. Igitur pistentes nestini. marci peligni. norsini. samites lucani. Gayum seruum pretorē legatū a se missum a senatu occiderunt. statimq̄ clausa ciuitate oēs ciues romanos iugulaut. Secutū est ergo bellū grauissimū qō habuit plia multa romanoꝝ. Rutulus et portius occisi sunt. et quādoq̄ latini vicerunt qñq̄ romani interfectis extraq̄ pte multis militibus. Et cum bella ciuilia ꝛ socialia fere eodē tempore essent. q̄ nondū expleto bello sociali. inchoata sunt ciuilia. de quibus dicit eutropius. q̄ bella ciuilia et socialia que etiā italica dicta sunt: per nouē annos cōtinuata sunt. Cōsumpsit aūt istud bellū centum quinquaginta milia hominū. scz romanoꝝ si p̄m oroſiū. Viros cōsulares vigintitres. Viros pretores septē. ꝛ Plicios quadraginta: senatores fere ducentos. Addens oroſius q̄ tot interfecti sunt vt vix numerari possint. quoniā totius italie populi passim sine cōsideratōne deleti sunt. ¶ Refert Augº. iij. de ciui. dei. ca. xxiij. q̄ anteq̄ aduersus romā sociale bellum p̄fatum latium cōmoueret. cuncta animalia humanis vsibꝰ subdita. canes. equi. asini. boues et queq̄ alia pecora sub hoīm dominio: fuerunt subito efferata et domestice leuitatis oblita relictis tectis libere vagabant̄. et omnē nō solū alioꝝ sed etiā dñoꝝ aduersabāt̄ accessū: nō sine exitio aut piculo audiētis si q̄s de ꝓximo vigeret. vnde talia signa fuerunt illius mali quod secutum est.

Eodē tem §.XXIIII.

pore scz tercij belli punici sm Eusebiū in cronic. Terentius scriptor comediaꝝ claruit. captus cū aliis carthaginensibꝰ a romanis. cuius sunt hec sententie morales. ¶ Hoc tpe obsequiū amicos veritas odium parit. Si nō potes fieri qō vis: illud velis quod possis. Facile omnes cum valemus: recta cōsilia egrotis damus. Qui pergit dicere que vult: audit etiā que nō vult. Ut q̄d aliena curas que ad te nō ptinēt. homo sum: et iō humani nihil alienum a me puto deteriores oēs sumus lnia.. Ita fere ꝓparata est hominū natura. vt aliena melius iudicet q̄ sua. Jus summū sepe est summa malicia. Nulla est tā facilis res: quin difficilis sit: si inuitus facias. Nōne hoc flagitiū est te aliis cōsilium dare foris sapere: tibi autē auxiliari nō posse. Hominis imperio nihil iniustiꝰ: qui nihil rectū putat nisi qō ipe fecerit. Etꝰ verbum ē hoc. Cōmunia etiā inimicoꝝ inter se oīm. Hoc solū vicium senectus affert oībus. q̄ attentiores sumus ad rem q̄ satis est. pecuniā in loco negligere: maximū interdū lucꝝ est. Istud est sapere. nō q̄ ante pedes est modo videre: sed etiaz illa que futura sunt ꝓspicere. Inspicere tanq̄ in speculo vitas hominū iubeo: atq̄ ex aliis sumere exemplū sibi. Oēs quibus res sunt minus secunde. nescio quō supicioſi ad ꝓtumeliā oia accipiunt magis ꝓpter suam impotentiā semp se credunt negligi. Mulieres ferme oēs et pueri leuis sententie sunt. Istud porro sapere est. vbicunq̄ opus sit animū flectas: ꝛ qō post fortasse faciendū est mox facias. Dū maxime hoi secūde res sunt. meditari eū oportet q̄ pacto aduersaz erumnā ferat: ne q̄d aio sit nouū: et sic quicq̄d p̄ter spem eueniet lucro deputare. Quot hoies tot snie: suꝰ cuiq̄ mos est. Nihil est quin male narrando possit deprauari.

Circa ea tem §.XXV.

pora misit iudas machabeꝰ legatos ad senatū postulans pacē ꝛ amicicia cū romanis. vt habet: j. machab. viij. vbi narrant̄ vtutes romanoꝝ. Dicitur enim ibi q̄ sunt potētes viribus. et acquiescunt ad oia que postulant̄ ab eis. et quicūq̄ accesserunt ad eos cum eis amicicias cōstituerunt.

Et quomō audierūt prelia eox t virtutes bonas quas faciūt in galacia. Et quia obtinuerūt eos t duxerūt ad tributuz. Et quāta fecerūt in regione hyſpanie. Et qō in poteſtatē redigerunt metalla auri t argenti q̄ illic ſunt. t poſſederūt omnē lo/cū conſilio ſuo t patientia ſua loca q̄ erant valde longe ab eis. Et reges q̄ ſupuenerāt eis ab extremis terre cōtriuerant eos t obtinuerunt in bello. Et antiochū regem magnū regē aſie contritū ceperūt viuū ſtatuētes vt ipe t ſucceſſores eius darent tributū magnū t obſides. t regionem midorū t lyddos t medos dederūt cumeni regi. t reſidua regna q̄ aliqñ reſtiterant eis t inſulas exterminauerūt t in poteſtatē redegerūt. Luz amicis aūt ſuis t q̄ in eis requiem habebant cōſeruauerūt amicitiaz t obtinuerūt regna q̄ erāt proxima t que longe: q: quicūq; audiebat nomē eox time bat eos. Quibus ꝺo vellēt auxilio eſſe vt regnarent regnabār: quos vellent. regno detrahebant t exaltati ſunt valde. Et in oībus iſtis nemo portabat dyadema nec induebaſ purpura vt magnificareſ in ea. Et quia curiā fecerūt t quotidie conſulebāt tricentos viginti. Conſiliū agentes ſemp de multitudine vt q̄ digna ſunt gerāt t cōmittūt vni homini magiſtratū ſuū p̄ ſingulos annos dominari vniuerſe terre ſue. et omnes obediūt vni. Et nō ē inuidia neq; zelus inter eos. Elegit ꝯ iudas eupolemiū filiū Johannis t Jaſonem filiuz eleazari. t miſit eos rom āconſtituere amicitiā cū eis t ſocietatē vt auferrent ab eis iugū grecoruz. Et romani ſtatuerūt amicitiam t ſocietatē cū iudeis. Et hoc fuit reſcriptū. qō miſerūt romam in hieruſalē in tabulis eneis. Bene ſit romanis t gēti iudeox in mari t in terra in eternū. Gladius et hoſtis procul ſit ab eis. Q; ſi bellum prius inſtiterit romanis eis auxiliuz feret gens iudeox prout temp⁹ dictauerit pleno corde. t non ſubminiſtrabūt eis triticū arma naues hmōi. Et ita romani econuerſo.

Innocentis. §.XXVI.

quinte. cccclxxvj. Mundi vero quater milleſimo nongenteſimooctuageſimoſexto. ſm maiorez cōputatōnez. regnauit octauus rex egyptiox. Ptolomeus philcon. Et tercio anno regni huius ptolomei. Jugurta rex dimicans cōtra romanos ſm Euſebiū in cronicis capitur. Et vt dicit Oroſi⁹. nunq̄ vllo romano militi tumultuoſior t terribilior pugna fuit. adeo vt diſcurſu t fremitu circūcurſantiū t impetentiū eqtum ſuſcitatus pulvis celū ſubtexerit: diem ademerit: noctez obduxerit Tantuſq; teloz nymbus ingruerit vt nulla pars corporis ab ictu tuta eēt. Quippe cuilibet t viſus ad p̄ſpiciendū impedimento caliginis expeditio ad cauenduz compreſſione multitudinis deerat. Nec laborabat eques maurus ac numida vt bene collocatū hoſtē oportuno teli impetu rimareſ ſed potius in incertū tela mittebāt. certi q̄ munera incerta nō eſſēt ita coacti in vnū romani eqtes in vnū pedit ēs denſabanſ. Et cum itex circūfuſi hoſtes nō ſolū agminis extrema laniarent: verū etiam media excuſſis ꝓcul telis cederent. turbatoſq; romanos ſitim t eſtus ſolis incolantia ſuis mortis inconſtātia vſq; ad extremū deſperatōis fatigaret. ſubito notum illud romanoz aduerſus affroꝛ̄ peſtatū imbriū q; ſuffragiuz celo miſſum imperate ſalute fuit. Si q̄dē repentina pluuia ſitientibus romanis t eſtuantibus refrigeriū potū q; p̄buit. Porro aūt numidis haſtilia teloz q̄ manu intorq̄re ſine amentis ſolent: lubrica ac p hoc inutilia reddidit. Scuta etiam q̄ elephanti corio extento abilia t tuta geſtabāt. cui⁹ hec natura eſt vt acceptū imbrem tanq; ſpongia bibat: ac p hoc intractabile repetino pōdere fiat. q: circūferri nō poterant defendere nequiuerūt. Tunc boccus t iugurta numidarū rex fugerūt. Poſt hec centuz quadraginta milia armatoz ab hiſdē regib⁹ obiecta ſunt. q̄ vſq; ad internitionē a romanis cesa referūtur. Ex eo boccus ſpem belli abiciens. pacem a romanis petiuit: atq; impetu pacis iugurtam dolo captum catheniſq; obrutū per ſillam legatum miſit ad mariū. q̄ in triūpho ante currum cū duobus filijs ſuis actus t mox in carcere ſtrangulatus eſt.

Bellū mitri/ §.XXVII.

daticū cōtra romanos exortū eſt ſm oroſiū anno ab vrbe condita ſexcenteſimo ſexageſimoſecūdo Quod belluz ſuſcepit mitridates poſt annos viginti tres regni ſui. t vt ait Juſtinus per quadragintaquinq; annos varia victoria contra eos pugnauit. Cuius mitridatis futuraz magnitudinez etiam celeſtia oſtenta p̄dixerunt ſm q̄ inquit iuſtinus. Nā eo q̄ genitus eſt āno. t eo quo regnuz primū cepit: ſtella co metes per vtrūq; tp̄s octuaginta diebns ita luxit: vt celū oīne cōflagrare videretur. Nam t magnitudine ſui quartā partem celi occupauerat. t fulgore ſui ſolis mitorem vicerat. Et cum oriretur occumberetq; ſex horaz ſpacium cōſumebat. Puer tutorum inſidias paſſus eſt qui eum fero equo impoſitū iaculari equitareq; cogebant. qui conatus cum eos fefelliſſent ſupra etatē regente equū mitridate veneno eum appetiuere. Quod metuens antidota ſepius bibit. t ita ſe aduerſus inſidias exquiſitis tutiorib⁹ remedijs ſtagnauit: vt ne volens quidem ſenex veneno mori potuerit. Et dicit helinandus. In quibuſdā quoq; experimētis phiſicis legiſſe me memini. q̄ mitridates timēs ne a fratre ſuo venenaretur: rute folia viginti. cū duabus nucibus t totidem caricis admixto ſale quotidie ieiunus edebat. Et ſubdit Juſtinus prefatus. q̄ timens ex inde mitridates ne inimici quod veneno nō poterant ferro peragerent. venandi ſtudiū finxit quo per ſeptē annos neq; vrbis neq; ruris tecto vſus eſt: ſed per ſiluas vagatus eſt. diverſis montiū regionibus pernoctabat. ignaris omnibus quibus eſſet locis aſſuetas feras curſu aut fugare aut p̄ſequi cū quibuſdam etiā viribus congredi. Quibus rebus t inſidias vitauit: t corpus ad omnez virtutis patientiam induxit ad regnū. Cum acceſſiſſet Scitas: pdomuit pontum t capadociaz

occupauit. Cum de asia tractaret tacitus cū quibusdam amicis regno ꝓfectus vniuersam nemine sentiente ꝓuagatus est: oimqꝫ vrbiū sitū ac regionis cognouit. Idem in bithiniā trāscendit et quasi iam dīs asie opportuna queqꝫ victorie sue metatus est. Post hoc in regnū cū iam pisse crederet reuersus est. inuento paruulo que ꝑ absentiaꝫ eius soror vxorqꝫ laodice enixa fuerat. Que cū euꝫ pisse crederet in ꝓcubitꝰ amicoꝝ ꝓiecta. q̄si admissum facinus maiori scelere tegere posset. venenū aduenīēti ꝓauit. hec aūt cū ex ancillis mitridates cognouisset: facinus in autores iudicauit. Deniqꝫ mitridates omnem orientē aduersus romanos armat. legatosqꝫ ad cymbros ⁊ gallo/grecos ⁊ sarmatas ⁊ bastenias auxiliū petitū misit. ⁊ sicia exercitum venire iubet. Aquiliū ⁊ marcum malcium astano exercitu instructus vincit. Quibus simul cū nicomede pulsis ingenti fauore ciuitatū excipit. multū ibi auri argētiqꝫ magni qꝫ belli aparatū inuenit. Vacationem quinquēnem ciuitatibus ꝓcedit. ¶ Refert autē Orosiꝰ li. vj. ꝙ mitridates rex ponti atqꝫ armenie. postq̄ nicodemē regeꝫ bithinie que est pars asie amicū populi romani regno ꝓuare vellet. monuit euꝫ senatus romanus ꝙ non faceret hoc: mandans ꝙ si hoc faceret: bellum experiretur a ꝓromanis sibi inferendum. ꝓpter quod mitridates vehementer iratus bithiniam vastauit ⁊ nicomedem a regno expulit. Et cum postea venisset ephesuꝫ crudeli ꝓcepit edicto vt ꝑ totam asiam inuenti ciues romani quicunqꝫ essent vna die omnes trucidarent. quod ⁊ factū est. Nec explicari aut comprehendi vllo modo verbis potest que tunc multitudo ciuiū romanoꝝ cesa sit. Quibus meror pluriarum ꝓuinciarum. quis gemitus occidendoꝝ. pariterqꝫ occidentium fuerit. cum singuli quiqꝫ aut prodere innocentes hospites et amicos: aut ipsi piclitari pena hospitum cogerent. Archelaꝰ q̄ꝫ dux mitridatis cum centū viginti milibus peditū atqꝫ equitum in achaiam ꝓmissus athenas cunctāqꝫ greciam partim vi ꝓtim deditione obtinuit. ¶ Silla cui post consolatuꝫ mitridaticū bellum obuenerat: archelaum et apicenuꝫ athenien sium portum septemplici muro cōmunitum diu obsedit ⁊ athenienses vastauit. Qui silla cū esset in asia bellū mitridaticum gerens. ꝓ lutium tytiū mandatū accepit a ioue ꝙ esset mitridatē supaturus. quod et factū est. Huic postea molienti redire in vrbem ⁊ suas suoꝝqꝫ iniurias ciuili sanguine vlciscī iterū mandatū est ab eodem ioue ꝓ militem quendam legionis sexte prius se de mitridate ꝓnunciasse victoriam et tunc ꝓmittere daturum se potestateꝫ qua recuparet ab inimicis rē publicā non sine multo sanguine. Cū venisset ergo silla tarentuꝫ ⁊ ibi sacrificasset: vidit in capite vitulini iecoris similitudinem corone auree. Tūc postumius aruspex respondit: pleclaram ei signi ficari victoriam. Jussitqꝫ vt escis illis solꝰ vesceret. Postea paruo interuallo seruis cuiusdam lucij poncij vaticinando clamauit. Abellona nuncius venio: victoria tua est silla, deinde adiecit arsurum esse capitolium. Hec cum dixisset: cōtinuo egressus est a castris. Postera die cōcitatioꝝ reūsus et capitolium arsisse clamauit. qō re vera arserat: et reuelatione demonū videt cōtigisse. De his etiam August. ij. de ciui. dei. ca. iij. ¶ Narrat etiam Orosius ꝙ marius ⁊ eumacus duces a mitridate aduersus lucullū missi. q̄ deuicerat armeniam ⁊ mesopotamiam. magno exercitu breui cōgreto cum publio rutilio apud calcidoniam congressi sunt. eumqꝫ cū plurima exercitus ipsiꝰ ꝑte ceciderunt. Lucullus aūt mitridatē cizicenos obsidentē fossa cinxit: eūqꝫ qō faciebat pati compulit atqꝫ ad ipsos cizicenos vt bono animo essent: nunciū misit vnū ex militibus natandi peritū. q̄ duobus vtribus suspensus mediā ipse regulā tenens. plantisqꝫ subremigans septē milia passuuꝫ transmeauit. Mitridates inopia laboraās partez copiarum instructaꝫ armis domū abire ꝓcepit. Quam Lucullus excipiens vniuersam dispersit. plus q̄ꝫ. xv. milia hoīm tunc infecta narrant. Tunc etiā fannius q̄ se mitridati iunxerat ⁊ Asbetophanes regius ꝓtor amamento victi: cū duobus milibus equitū in messina fugerunt. Interea vt ait Orosius pompeius cū armeniā. colcos. capadociā ⁊ syriam ordinatis rebus composuisset: ꝓmouens de ponto in partiaꝫ ad ebathanā vrbeꝫ caput partici regni quinquagesimo die venit. Interea mitridate in bosforo cerealia sacra celebrante terremotus adeo repente exortus est vt magna clades vrbium atqꝫ agroꝝ secuta narret. Eodem tpe Lastor mitridatis ꝓfectus. q̄ phanagorio ꝓerat interfectis amicis regis arceꝫ occupauit: et quatuor mitridatis filios ad p̄sidia romana transmisit. Mitridates accensus ira in scelere exarsit. Nam complures tunc amicos suos ⁊ exypodrum filium suum aliū macharem parricidio trucidasset. Pharnaces aūt filius eiꝰ exēplo fratrum territus: exercitum ad ꝓsequendū se missum sibi conciliauit: et mox aduersus patrem duxit. Mitridates diu ex altissimo muro filium frustra ꝓcatus. vbi inexorabilez vidit: moriturꝰ exclamasse fert. Quoniaꝫ pharnaces iquit mori iubet. vos si estis dij patrij p̄cor: vt qñqꝫ et ipe hāc vocem a liberis suis audiat. Statimqꝫ descēdēs ad vxores pelices ac filias suas venenū omnibꝰ dedit. Quod cum ipse nouissimus bibisset nec tamen ꝓpter remedia quibus vitalia sua armauerat aduersus noxios succos veneno cōfici posset. Fruſtraqꝫ spaciaret si quo tandem modo infusa pestis ꝑ venas vegetatione corporis acta discurrerent. gallum quendam iam fracto muro discurrentem inuitauit: eiqꝫ iuguluꝫ ꝓbuit. Hunc exitum mitridates habuit: homo omniū vt ferūt superstitiosissimus. anno natiuitatis sue septuagesimo secundo. semp habens secum philosophos ⁊ omniū artium peritissimos. ¶ Helinandus alit de mitridate dicit. videlicet ꝙ cum pompeius cōtra eum tigram bellum infert et eum superaret: ille se ei dedit. et in castra pōpei. xvj. miliario ab egatana venit. diadema suum cū ꝓcubuisset ad genua pompeij in manibus ipsius collocauit. Qō

ei pompeius reposuit. eque pulcram iudicans reges facere ⁊ vincere. honorificeq; habitum regni tñ parte mulctauit ⁊ pgrandi pecunia adempta est. et phenice et sopheno ⁊ sex milia talentoꝝ argenti que populo romano daret: quia belluꝫ sine causa romanis cõmouisset.

De bellis ci §. XXVIII.

ulibus romanorum. quorum initium ⁊ causaꝫ dicit aug. in. v. de ciui. dei. cap. xxiij. fuisse seditionẽ suscitatã in vrbe p duos grachos tribunos. de q̃bus dictũ est supra. Et ꝓmo de bello ciuili int̃ marium ⁊ syllam capita partium vrbis. Et vt dicit eutropius ⁊ Orosius libro. v. Tres fuerunt marij. Gayus marius pater. et grauis marius filius eiusdem: ⁊ marcus marius. De primo mario dicunt augustinus ⁊ prefati historiographi. q̃ per ipsum primũ ciuile bellum motum fuit ⁊ gestum. qui non habuit a primogenitoribus suis q̃ eẽt tãtis dignitatibus fulcitus sicut fuit. Fuit enim cõsul septies cum tamen non esset nobilis. Cum aũt pueniſſet ad etatẽ militarem factus est stipendiarius: postea tribunus militũ. crescendo vo primo gessit vnũ magistratum posta aliũ: deinde in bello romanoꝝ contra iugurtaꝫ regem numidaꝝ militauit sub metello consule in affrica. tandem reũsus romam factus est consul. et in bello iugurtino successit metello. De eo etiã dicit Valerius libro vj. q̃ fuit fortune luctator. nam q; arpinatib⁹ honoribus iudicatus est inferior. questurã rome petere ausus est. ⁊ exiſto mario tam humili arpinate ignobili rome candidatus euasit affricam. Septies aũt factus est consul propter probitatẽ suaꝫ nec legit̃ q̃ magnam crudelitatem exercuerit. nisi postq̃ septimum ambiuit vel obtinuit quod fuit occasio primi belli ciuilis. in quo nimias crudelitates ostendit. Anno igit̃ vrbis condite sexcentesimo sexagesimo secundo fm orosiũ ⁊ eutropiũ gaius maior senior prefatus. qui sexies consul ante fuerat. cum silla qui eo tempore cõsul fuerat cõtra mitridatem qui asiam ⁊ achaiam occupauerat mitteret̃. affectauit septimũ consulatum ipse marius. i. vt septimo consul fieret ⁊ mitteret̃ ipe ꝯ mitridatem. Quare silla cõmotus cũ exercitu ad vrbem venit ⁊ contra marium dimicans ipsuꝫ fugauit. ⁊ eo fugato contra mitridatem processit in grecia. Marius vo fugiens cum pesequentium instantia circumspectus esset in muternensiuꝫ paludib⁹ se abscõdit e quib⁹ infeliciter et ignominiose extractus turpi spectaculo in victurnas deductus. contrusus est in carcerem. vbi pcussorem ad occidendum missum solo vultu exterruit: vt euꝫ occidere nõ auderet. Et vt dicit Valerius. q̃ missus est ad eum occidendũ crassuꝫ in domo priuata in termis publicis seruus q̃ fuerat natione cimber. Et licet marius gerens bellum romanorum contra cymbros nationem illaꝫ deleuerit. et marius esset senex ⁊ inermis ⁊ squalore obsitus. ⁊ seruus ille strictum gladiũ teneret i manib⁹ ipm aggredi non audebat. sed claritate viri obcecat⁹ ferro abiecto attonitus ⁊ tremens inde fugit. Deinde lapsus est vinculis ipse marius in affricã fugit. Sollicitatoq; ibi filio suo. s. gayo mario iuniore q̃ apud vticam in custodia seruabat̃. cinne consuli societate scelerũ cõiunctus romam redire statuit. cum eodem. Exercitum vero suũ diuiserunt in q̃tuor partes. sic q̃ mario seniori tres legiones date sunt. Partem vo exercitus accepit gneus carbo. De quo dicit Valerius. q̃ erat origo malorũ ciuiliũ fax ardentissima. Pars vo data est sentorio: residua aũt exercitus pars cinnam consulem secuta est. Marius igit̃ portum hostiensem vi ingressus: omnia genera libidinis auaricie ⁊ crudelitatis exercuit. Deinde cinna consul cum legiõibus et marius cum fugitiuis vrbem ingressi. nobilissimos quosq; senatus ⁊ viros cõsulares plurimos interfecerũt. multos etiã ꝓscripserũt ⁊ euersa domo sille: filios ⁊ vxorem ad fugaꝫ cõpulerũt. Interim vo priusq̃ silla rediret: marius seniorcũ interfectorũ ciuiũ capita illata conuiuijs oblata capitolijs collata rostris. i. loco quodam in foro sic appellato ad spectaculum congereret. ac septimum consulatum cũ cinna tercio cõsule puasisset in exordio consularis imperij sera tandem morte prereptus est. Cinna vo quarto cõsul fact⁹. postmodum a ꝓprio exercitu interfectus est. Interim etiam priusq̃ silla rediret: rome facti sunt consules gaius marius iunior: et papirius carbo. Fecit etiã marius maior occidere octauiũ qui fuerat consul cum cinna. Ex quia cinna fouit partẽ marij quam octauius detestabatur: ꝓpter quod assentorio qui erat marianus octauius adiuncto sibi gneo pompeio. quem gneum pompeium senatus vocauerat cum toto exercitu cui preerat vt rẽpublicam defenderet conflixit. infelicem aũt pugnam huiusmodi nox supueniens diremit ⁊ multi milites ex vtraq; parte occisi sunt. Postera die cum pmixta corpora a sepultura discernerent̃ milites pompeianus. i. qui fuerat i exercitu pompeij fratris sui quem interfecerat corpus agnouit. ita q̃ frater victor victo fratre infelicior fratricidiuꝫ suum execratus et bella ciuilia ilico pectus suum transfodiens. simul lachrymas ⁊ sanguinem fundens: sup fratris sui corpus se ꝓiecit. Et dicit valerius. q̃ iste cum fratris sui ab eo occisi corp⁹ agnouisset. multũ ac diu conuicio deos ob donũ impie victorie insecutus est. Demũ ipse octauiꝰ deuictus cum exercitu suo q̃ando cinna ⁊ marius in vrbe recepti sunt interfectus est. et caput eiꝰ in rostris positum est. Dicebatur aũt rostra quidaꝫ locus in vrbe. vbi forum erat. s. in campo martio qui a rostris nauium aureis quas romani ceperũt quibus ille ornatus fuit. et que etiam ibi affixa fuerant in signũ victoriarum sic dictuꝫ est. Et ibi ꝓpe erat curia vbi tribuni plebis habuerunt contionem plebis et tractatus suos cum plebe. Ibi ergo tanq̃ in loco multum frequentato positũ fuit caput octauij. vt a multis videret̃. Dicit etiã valerius q̃ predictus marius gaij cesaris consularis et censorij viri nobilissimũ corpus ignobilis senicia trucidauit apud seditiosissimi ⁊ abectissimi hominis cuiusdam bustum. i. sepulcrum. Hec tamẽ

iste est magnus cesar qui postea fuit impator. sed alius. Alter etiam dictus fimbria notabilis vir q̄ erat de parte sille: occisus est. Quo etiaz crassi pater et filius interfecti sunt a fimbria qui erat de p/te marij quos occisos fecit lacerari. De quib⁹ narrat Florus in abreuiatione tyti liuij q̄ crassus filius ab equitibus fimbrie occisus est. Pater vo cl̄sus ne quid indignum virtute sua pateret gladio se transfixit. Catulus etiam quintus qui vt narrat Valerius libro. ix. cum mario a senatu cōsul datus. quando marius cimbros et theutonicos vicit. postea vo ꝓpter ciuiles dissensiones ab eodē mario mox iussus est. qui statim calce ī mixto igne ꝓcalefacto cubiculo seip̄m inclusū p̄mit. Et tē pestate vt refert valerius lucius cornelius merula consularis et flame dialis. ne ludibrio in se lentissimis scriptoribus esset. in iouis sacrario venis incisis contumeliose mortis effugit damnationē. sacerdotisq̄ sanguine vetustissimi foci madue/runt. Et vt dicit Florus. hec tot senatus funera inter kalendas et ydus ianuarij septima illa marij purpura. i. consulatus dedit. Quid futurū fuit si annum ꝓsulatus implesset? Naz mortuus est ꝑm Tytum liuium ydibus ianuarij. Sciendū etiam q̄ vt narrat Orosius lib. v. et. vj. Fimbria quidam sic nominatus fuit de parte marij et marianox scelerum satelles olim holim audacissimus. Qui flaccū consulem ad quem legat⁹ missus fuerūt apud nicomedem occidit. vt inde iratus yliēsibus. i. troyanis qui ylium reedificatam. i. troyā post primam euersionem factam a grecis inhabitabant. eo q̄ ꝑ sillane partis studio portas claudserant contra fimbriam. et ipsum repulerant: vrbem ipsam ylium rome parentem funditus incēdio et cede deleuit. Quam tamen silla postea reedificauit. Demū fimbria ab exercitu sille obsessus desperatione motus seip̄m occidit. Notanduz etiam q̄ dictus fimbria marianus laborauit q̄ necaret in funere marij senioris mutius scevola. de quo ait Valeri⁹ li. ix. q̄ ꝑ morum suorum sanctitate digna laudatio reddi non posset. Eū et graue sibi vulnus fimbria inflixit. s. ascevolaz quo tamen postea cōualuit. Quo compto dixit fimbria scevolā se velle accusare. Et cuz interrogaret q̄d sinistrū de eo dicturus eēt. Rndit se sibi velle obijcere q̄ nimis pce telū in suo corpore recepisset. q̄ tandem scevola occisus est ab illo. Nam vt narrat Florus in abreuiatione tyti liuij dasamadyppis. Preter ex voluntate gaij marij consulis cuz senatū cōtraxisset: omnemq̄ erat in vrbe nobilitatem trucidauit ex cuius numero fuit quint⁹ mutius scevola pontifex maximus. q̄ fugiens in vestibulo edis veste. s. dee occisus est. Narrat etiam Orosius libro quinto et sexto q̄ damasippus prētor incentore mario consule quintum scevolā. domitiū publium. autestiū carbonē cutium incuriā quasi ad consulendum vocatos crudeliter occidit. quorū corpora tracta sunt vnco et in tyberim iecta. De his tangit Aug. de ciui. dei li. iij. cap. xxviij. vbi sciendum q̄ duo fuerunt ciues notabiles qui dicti sunt carbo. vnus qui fuit consul et de parte mariana ex p̄cipalioribus. alius de parte sillana senator. de cuius morte hic agit. Et ali⁹ postea a sillanis interfectus est.

De silla aduer §. xxix

sario marij et moribus eius et crudelitate. Orosi⁹ libro. v. et Valerius. ix. sic ait. Lutius silla quem nec laudare nec vituperare quisq̄ satis vere pōt quia dum querit victorias: scipiones dum exercet hanibalem repzesentauit. Egregia nanq̄ auctoritate nobilitauit defensam crudeliter totā vrbem et oīs ytalie ptes ciuilis sanguis fluminib⁹ inundauit. Abscisa nanq̄ miseroz capita mō nō vultu aut spūm retinentia. in conspectum suuz aferri voluit vt illa oculis que ore nephas erat māducaret. Hic cum esset rogatus a senatu. q̄ ad iudicandū et saluandum patriā reuerteret ad vrbem ꝓpter tyrannidem marij de qua supza. ipse peius se habuit q̄ marius et plures ciues occidit. Quod signans lucanus. ij: libro ait. dūq̄ nimis iaz putrida membra rescidit: excessit medicīe modum tē. Quis enim dictus silla videret habere iustam causam belli contra marium ad liberādū ciuitatem contra tyrannidem eius nimis crudeliter tamen se habuit nimium sanguinē effundēdo innocentes cum nocentibus inuoluendo. Reuersus aūt ab asia vbi viriliter dimicauerat cōtra mitridatem et deuicerat. Nam vt ait Eutropius silla archelaum ducem mitridatis in asiam habentem centum viginti milia hominum. sic in primo conflictu vicit: q̄ ex tanta multitudine vix decem supfuerunt archelao. ipse vo solum. xj. homines pdidit. In secundo conflictu contra eundem habentem septuaginta milia electorum dimicās q̄n decem milia hostium interfecit. et filium archelai. In tercio conflictu omnes copias eius extinxit et ipse archelaus triduo nudus in paludibus latuit. Postmodum petijt mitridates pacem quaz sb certis conditionibus eidem concessit. Et cum disponeret redire in vrbem et vindicare iniurias a parte mariana sibi illatas: mittit ei marti⁹ a ioue scilicet quidam miles de sexta legione. quem dicentem se esse nuncium iouis interrogauit silla in qua effigie sibi apparuisset iupiter. Et cuz indicasset cognouit silla q̄ in eadē effigie apparuerat nūcio alteri ab eo prius misso. Item dum silla reuerteret de grecia et ꝑ tarentum trāsiret versus romā auruspex in escis animaliū que silla immolari fecerat ad inuestigandū exitū belli videns coronā interpretatus est ei futurā victoriā. Dabant autē corone antiquitus varie ſm veritatē victoriaruz triumphales: tamen que imperatoribus ob honorem triumphi mittebant auree erant: et pri⁹ q̄dem ex lauro fiebant postmodū ex auro facte sūt hec aūt oia fiebāt ludificatōe demonū vel fictōe Dicit em̄ frontin⁹ libro primo: q̄ Silla cum paratorem haberet exercitum ad pugnandum. predici sibi a dijs victoria. vnde thura immolauit. postremo vo in conspectu exercitus priusq̄ in aciez descenderet signum modice amplitudinis qō de templo appollinis delphici sustulerat orabat. pe

tebatq3 vt promissam sibi ab ipso victoriam maturaret. ¶ Reuersus ergo silla ad vrbem contra marium iuniorem filium marij iaz defuncti dimicauit.et occisis ex parte marij quindecim milib⁹: de suis perdidit quadringentos. Deinde silla ad portam collinam signum contulit et octuaginta milia hominum occidit. ¶ Horq3 vrbem ingressus tria milia hominum contra fidem dataz in cremes peremit. Cunq3 magna crudelitate aduersus fontes insontesq3 feriret:quintus catulus palam sille dixit. Cum quibus tandem victuri sumus si in bello armatos:in pace imbelles occidimus? Silla deinde Marcum marium de capitoli casa extractum vinciri iussit.ductum q3 transtyberim effossis oculis membrisq3 minutatis ac sectis vel fractis trucidari mãdauit. Quo viso marius iunior desperans.ceruicem seruo suo prebuit qui occidit eum. Rursus contra partes marianas ad portam collinam dimicans.cum haberet contra se septuaginta milia:ex eis duodecim milia se sibi dederunt reliquos insatiabili ira cõsumpsit. Carbo vo consul alter ab arimino in siciliaz fugiens p gneum pompeium ibi interfectus est. ¶ Orosius vo quinto libro dicit q pompeius qui erat sillanus carbonem predictum volentem de corsica fugere in egyptum.a se in siciliaz retraxit. vbi eum cum alijs socijs suis occidit. Narrat etiam Valerius libro nono.q silla crudeliter totaz vrbem t omnes ytalie partes sanguine ciuili inundauit. Quatuor enim legiones contrarie partis fidem suam secutas id est confidentes de impunitate quam eis promiserat in publica villa q̃ in martia erat frustra misericordiam implorãtes occidi iussit.lacerata corpora ferro in tyberim sũt ¦iecta. Quinq3 milia penestrinorum spe salutis eis data extra menia municipij euocata.cum reiectis armis se humi ¦strauissent:interfici corũ corpora p agros dispergi fecit. Unde Lucanus. ij. libro dicit. Vidit fortuna colonos penestrina suos cunctos simul ense receptos. Causa hui⁹ fuit: narrat orosius.quia in penestrina ciuitate tenuit se marius iunior contra sillam et ciuitas illa ptez eius fouit. Quatuor milia sexingentos dire proscriptionis edicto iugulandos in tabulas publicas retulit. vt haberetur memoria huius facti.

¶ De hmõi tabulis narrat Orosius libro quinto. q postq3 quintus catulus reprehenderat sillã de nimia interfectione:silla lucio farcidio in famẽ tabulam proscriptionis indixit. Prima q̃dem ¦proscriptio octuaginta hominum fuit in q̃bus q̃tuor consulares erant vel digni cõsulatu.scilicet carbo marius: Gayus marius. Urbanus et scipio. et inter eos sartorius tum maxime timẽdus. Itẽ alia proscriptio de quingentis hominib⁹ proposita est. Quam cum Valerius nihil sibi conscius legeret.et nomen suum inter eos videns fugẽ opto capite voluisset:interfectus est. Sed nec istis tabulis finis imponi videbaꝫ. Nã aliquos quos non proscripserat trucidabant serui eius: alios q̃dem occidebant et postea proscribebãt. Unde de numero proscriptorũ diuersitas est apud scriptores. Nam Augustinus cum floro ponit duo milia.xiij. de ciuitate dei.ca.xxviij. Valerius ponit quatuor milia septingentos. Orosius vo non ponit nisi quingentos et octuaginta.que omnino ñ repugnant: quia de diuersis tabulis possunt intelligi. Dicebantur autem proscribi qui erant sententiati vt hostes,reipublice quos licebat ciuib⁹ occidere. Quidam etiam dictus bebius marian⁹ fm Florum libro tercio.sine ferro inter manus sillanoruz laceratus est. Forsan ex eo: quia alter nomine bebius. Sed Sillanus sic tractat⁹ fuerat a marianis:et ideo sillani bebium istum Marianũ eodem modo lacerauerunt quasi in vindictaz alterius. ¶ Due etiam ciuitates in hyspania p Sillanos destructe sunt.q: fauerant marianis. et p⁹ modum dictis marianis fortiter restiterunt.finito.s.bello contra Sertonium.quarum vnam appellatam Ximiam pompeius euertit:alteraz dictam Calaburnem affricanus obsidione diutina captam incendio deleuit. Florus etiam narrat ò Sulmone ciuitate antiqua q̃ eius ciuibus interfectis iussit ciuitatem damnatam deleri. ¶ De sille morte narrat Valerius libro nono. q̃ dum ire vicio obtemperat multo sanguine ad vltimuz suum erogauit proniteolis id est habens indignationẽ. Quia eñ pecũia a decurionib⁹ ad refectiõẽ capitolij promissa cunctantius dabatur animi cõcitatione nimia et immoderato vocis impetu cruori commixtum spiritum euomuit pectus. Indubium igitur est:silla ne prior an iracundia sille ex tincta sit. ¶ De bellis ciuilibus Sertorij t Catelline quorum sertorius fuit marianus:catellina vero sillanus.et sertonius quidem postq3 fuit a Silla proscriptus vt narrat Orosius libro.v. Cũ cẽt vir dolo atq3 audacia potens:syllam fugiens de affrica venit in hyspaniaz. vbi bellicosissimas gẽtes in arma concitauit. aduersus quem duo duces metellus.s.et domitius missi sunt.quorum domitius ab herculis.s.sertorij duce oppressus est. cum exercitu suo. Metellus autem multis prelijs fatigatus hostes etiam fatigabat: donec pompeij castris sociatus esset. Pompeius contracto exercitu lauronem ciuitatem cruentissime depopulatus est. Habuit autez pompeius triginta milia peditum et octo milia equitum. Sertorius deinde congressus cum pompeio decem milia peditum eius interfecit et sertorius vere tantundẽ p̃didit. Multa inter eos prelia gesta sunt. Demetrius questor Pompeij t vir sororios eius occisus est. Herculei fratres interfecti: yppenna q̃ sertorio se iunxerat comminutus est. Postremo sertonius decimo anno belli inchoati suorum dolis interfectus finem bello dedit. Postmodum ciuitates que sertorio fauerant se dederunt: due resisterunt que delete sunt. De his taugit Augustin⁹ xiij. de ciuitate di.capitulo.xxx. ac etiam de Lepido et catulo. ¶ De istis dicit Orosius libro quinto.q Silla mortuo lepidus mariane partis assertor t defensor.aduersus catulum syllanum ducez surgens:reciduos bellorum ciuilium cineres suscitauit. Bis tunc acie socius hortatus est.et plu-

rimi romanoꝝ interfecti sunt. Albanoꝝ ciuitas obsessa est ꝛ fame cruciata. Ibi tunc scipio lepidi filius captus atq; occisus est. Brutus psequente pompeio apud regium interfectus est. Et ita hoc bellũ ciuile eadem celeritate qua exarsit euanuit.

De catellina §.XXX

Ho quit fui sillanus ꝛ silla nutrit⁹. De quo Salustius librum fecit q̃ dicit catellinari⁹. Dicit Tullius et salustius. q̃ ꝑcipue fuit eius libido sceleſta. Nam deuexatus amore aurelie oristille. cum vnũ impedimentũ videret quo minus nuptijs iungeret. filiũ suum ꝓpriũ quem et solũ et etate puberem habebat veneno sustulit. Et vt dicit Tullius in inuectiuis de eo. Quid mali aut sceleris fingi aut cogitari potest quod non ille conceperit? Quis in tota ytalia veneficus? quis gladiator? quis latro? Quis sicarius. quis patricida. q̃ mulier. quis perditus inueniri potest. quis se cum catellina familiarissime vixisse fateatur? Cũ igit̃ ꝑdictus lucius sergius catellina vir nobilissimi generis esset. sed pessimi ingenij. et vt ait Salusti⁹. vicios⁹ nimis erat moribus. et oppressus fere alieno vitam miseram duxit. Dominandi ho reipublice tanta libido eum inuasit. q̃ nihil nephas eẽ putauit dum tamen assequeretur intentum. Unde facta coniuratõne multoꝝ quos ditare promiserat ex cede et rapinis. habuit exercitum valde fortem quo duos consules. s. Lutiũ coccum ꝛ Lutium torquatum cogitauerat interfecisse ꝛ cõsolatum rapuisse. Cum ergo ad delendam patriaꝝ cõiurasset anno ab vrbe cõdita septingentesimo octuagesimonono cũ quibusdam clarissimis ꝛ audacibus. Marco tullio cycerone oratore. et gneo anthonio consulibus. detecta coniuratione eius a cycerone ex vrbe expulsus est: socij eius deprehensi strangulati sunt in castro. Ab anthonio ho altero consule catellina victus est prelio et cũ suis interfectus est: vt dicit in planicie pistoriensi. Et dicit Salustius. Confecto prelio tũc cerneres quanta audacia quantaq; animi vis in exercitu catelline fuisset. nec erat inter ipsos ingenuus qui aut fugeret aut capi potuisset viuus. Ipse ho catellina longe a suis inter hostium cadauera reptus est. paululum etiam spirans ferociamq; animi quam habuit viuus in vultu retinens. Et de his tangit Aug. in. ij. de ciui. dei. ca. xxij. et in. iij. libro cap. xxx. Item de eodem Catellina inqt Tullius. Habuit ille. s. catellina ꝑ multa maxima rum non expressa signa sed adumbrata virtutuꝝ Utebat hominibus improbis: et quidem optimis viris se deditum esse simulabat. Nunq̃ tale monstrum in terris. Nullum fuisse puto tã contrarijs diuersisq; et inter se pugnantibusue studiis cupiditatibusq; conflatum. Quis enim clarioribus viris quandoq; iocundior? Quis turpioribus cõiunctior? Quis ciuis aliq̃ melior? Quis hostis ciuitati deterior? Quis in voluptatib⁹ inquinatior? Quis in laboribus patientior? Quis in rapacitate amarior. Quis in largitione effusior. Illud quoq; in eo erat mirabile. naturam suã versare et regere ad tempus. atq; huc atq; illuc torquere ꝛ flectere. cum tristibus seuere. cũ remissis iocunde: cũ senibus grauiter. cũ iuuenibus comiter: cum facinorosis audacter. cũ luxuriosis luxurioſe viuere. Q magna vis veritatis que cõtra omniũ ingenia calliditate solertia contraq; fictas omniũ insidias facile ꝑ seipsum se defendit. ꝟ ille

De prelys .§.XXXI.

plus q̃ ciuilibus inter pompeium et cesarẽ. pompeius quidem fuit de secta sille. iulius ho cesar ꝟ parte marij. De quibus ait Lucanus i principio sui libri. Bella tem̃thios plus q̃ ciuilia campos iusq; datum sceleri ꝛc. Ubi vocat campos tem̃thios campos thesalie in quibus maxime pugnatum est et multuꝝ sanguis effusus. Unde tem̃th interpretat sanguis. Bella ho dicit plusq; ciuilia quia non solũ fuit inter ciues sed etiã affines. naꝝ iulius cesar fuit socer: pompeius eius gener. qui mortua filia cesaris id est iulia quam desponsauerat pompeius. habuerunt int̃ se plurima bella. et subdit lucanus ius datũ esse sceleri q̃ius ciuilitatis ꝛ affinitatis versum est in scelus. Uocatus ẽ autem pompeius magnus ꝓpter magnitudineꝝ sui valoris. Fecerat enĩ bellum in oriente cum vigintiduobus regibus. quos omnes vicit ꝛ romanis subiecit: Ipse etiam contra sertoriũ bella gerens victoriam obtinuit. Et prius mitridatẽ regẽ asie post diutina bella que romanis inuexit deuicit. De ipso etiam dicit Augu. xviij. de ciui. dei. c. xlv. Et cum filij alexandri et alexandre. qui Alexander rex fuit et pontifex in populo iudeoꝝ siĉ pater eius aristobolus. qui primus post captiuitatem babilonicam. assumpto dyademate rex et pontifex fuit: p⁹ gesta machabeoꝝ dimicaret. int̃ se de imperio aristobolus. s. et hircanus cõtra fratrem. ipse hircanus poposcit auxilium romanoꝝ pompeius populi romani p̃clarissimus princeps iudeam cũ exercitu ingressus ciuitatem hieroso/lymam capit. templũ reserat non deuotione sup/plici: sed iure victoris. ꝛ ad sanctasanctoꝝ quo nisi summũ sacerdotẽ nõ licebat intrare. nõ vt venerator sed vt ꝓphanator accedit. Confirmato/q; hircani pontificatu. vt subiugate genti ꝓposito custode antipatro quos custodes tunc ꝓcuratores vocabat vinctũ secum aristobolum duxit. Ex illo die iudei tributarij romanoꝝ esse ceperũt Postea casuis etiam templũ expoliauit. Deinde post paucos annos etiam herodem alienigenam regem habere meruerunt sub quo natus est xp̃s. Hec Augustinus. Faustus aũt cornelius fili⁹ sille vt refert vincentius libro. vi. Primus templuꝝ ingredi ausus est. et irruentes romani post eũ tẽplum ipsum ꝓphanauerunt. vel vt alibi legitur. equos in porticibus stabulaueruut. Ob quaꝝ rẽ tradunt specialiter Petrus commestor nunq̃ de cetero pugnasse pompeium quin vinceretur. qui hactenus fuerat fortunatissimus. admiratus est autem situm et ornatum templi et religionem. nihil tamen inde tulit. precipiens editijs vt a sordibus mundarent templum.

Julius aũt .§.xxxii.

cesar strennuissimus sup oẽs mortales sui tpis erat. decretum aũt sibi fuerat bellũ a senatu ꝓtra gallos quo expleto cum omnes gallias subiugasset ⁊ romam victor reuerteret. anteq̃ vbi appropinquaret: petijt sibi dari alterũ consulatum. Fuerat enim semel consul sed petijt secundo cõsuli fieri. innuens in petendo q̃ hoc oporteret omnio sibi concedi. Sed ꝓtradictum a marcello tunc consule ⁊ pompeio et cathone. preceptũq̃ est sibi dimissis exercitibus quos habebat ad vrbem rediret. ⁊ pompeio ex auctoritate consulis cõmisse sũt legiones quedã tanq̃ futuro duci belli ꝓtra iuliũ cesarem si arma mouere vellet. Julius aũt p diuersa loca discurrens etiam vsq̃ in hyspaniam collegit exercitum multum valde ⁊ fortem. Consules aũt ⁊ tot⁹ senatus ac vniuersa nobilitas fugit in greciam. ⁊ apud epirũ se colligentes statuerũt ibi bellum inferre iulio: si in greciam aduenisset. quo veniens cesar ⁊ ꝓgrediens victus est a pompeio et fugatus. Euasit tamen quia Pompeius nocte supueniente insequi noluit cesarem timens insidias. Tunc dixit cesar pompeiũ non scire vincere ⁊ illa die tñ potuisse superari. Postmodum in thessalia dimicauerunt. nec vnq̃ ad hec romane copie in vnum aut maiores aut melioribus ducib⁹ ꝓuenerunt. totũ orbem terrarũ facile subacturi. Tandem post longam pugnam sortis dubie fugit vniuersus exercitus pompei. Et ipse etiam fugatus alexandriam egypti petijt. sperãs a ptolomeo rege egypti auxilium habuisse. Sed ipse caput abscisum pompeio ⁊ anuluz eius cesari misit. Postmodũ interfecti sũt filij⁹ ⁊ filia et nepotes pompei et secuta sunt bella multa in diuersis ptib⁹ ⁊ strages hoim multe: cesare eos qui pompei fuerãt persequente. Quatuorq̃ annis hoc bellum indesinẽter totum mundum tenuit. hec ex Orosio et Eutropio extracta sunt.

De cathõe .§.xxxiii.

Hic cũ ꝓcepisset pompeiũ cui⁹ ptẽ fouebat deuictum a cesare. ⁊ decapitatũ a rege egypti: reliquias exercitus pompeij recollegit ⁊ fugit in affricã mille nauibus gentibus suis impositis. Et circũducendo eos p loca arenosa ac serpẽtibus plena: multis suoꝝ fame. siti ⁊ estu fatigatis ⁊ a serpentibus etiã pluribus consumptis. tanta miseria affectus est cum oĩbus qui eũ secuti fuerant: q̃ maximã eoꝝ ptẽ penituit ⁊ a iulio cesare fuisse: vt ait lucanus. Tandẽ cum videret cesarem in omnib⁹ ꝓsperare ⁊ ptẽ pompei in oĩbus succumbere: nolẽs aliquo mõ subesse cesari q̃uis sciret cesarẽ excellentis|fore clementie: apud vticã seipm interfecit: vt eñ ait Florus postq̃ filiũ comitesq̃ ab amplexu dimisit. lecto in nocte ad lucernã libro platois qui de immortalitate aie docet paululuz quieuit. Tunc circa primã vigiliã stricto gladio reuelatũ manu pectus semel atq̃ iterũ pcussit. ausi sũt pr⁹ hec virũ medici violare fomentis. qõ ille passus cum abscederent rescidit plagas. secutaq̃ vi sanguinis moribundas manus infixo vulnere reliq̃t Quod factum q̃uis aliqui laudent vt Florus ⁊ valerius q̃si strennue ⁊ virtuose egisset. Aug⁹. tñ in li. xix. et alij sancti nõ iudicant similibus morẽ virtuosam fuisse seu gloriosam: nec fortitudini ascribendã sed impatientie. qõ etiã ꝓbat Aug. li. j. de ciui. dei. ca. xxiij. p hoc q̃ ipse Catho filio suo charissimo suasit cesari subijci: de ipsius benignitate oĩa sperare. Si eñ malũ erat cesari subijci. q̃re filium quem maxime diligebat ad subiectionẽ eius psuasit: Si non malũ. quare vt cesari nõ eẽt subiectus maximũ crimen cõmisit. s. se occidẽdo. Et vt refert Valeri⁹ li. v. Cesar audita morte cathonis dixit ⁊ se glorie illius inuidere: et illum. s. cathonẽ sue glorie iuidisse patri. Patrimoniũ. n. ipsius liberis eius incolumem seruauit. Sciendum aũt q̃ multi fuerunt dicti cathones. Unde ⁊ in vrbe domus quedã seu ꝓsanguinitas fuit deꝝ cathonũ sicut fuit domus scipionũ. fabriciorꝝ fabirum ⁊ multe sileꝝ. primus aũt q̃ nobilitauit ꝓdomũ cathonũ fm Valeriũ fuit catho dictus censorius. Dicit aũt censorius fm Aug. idez qõ iudex morꝝ ⁊ iõ dict⁹ ẽ cẽsor⁹ talis catho eo q̃ iudex fuit morũ. Fuit aũt talis domus insignita ꝓbis virꝝ qui ex ea ꝓcesserũt. Unde agellius dicit q̃ de familia cathonũ nõ vnus sed plures marci Cathonis censorij nepotes fuerũt geniti ex diuersis patribus. duos. n. marcos ille catho q̃ ⁊ orator ⁊ cẽsor fuit filios habuit ex matribus diuersis ⁊ etate longe dispares. Nam adolescente altero ⁊ matre eius amissa. ipse quoq̃ multum senex Solini clientis sui filiam virginem in matrimoninm duxit. ex qua natus est marcus catho Soloman⁹. ex maiore aũt cathonis filio q̃ pretor designat⁹ a patre vino mortuus est. ⁊ egregios libros de viris disciplina reliquit. nascit marcus catho. qui vehemens orator fuit: multasq̃ orationes scriptas reliquit. Hic consul in affricam ꝓfectus. ibidẽ obijt et ipse quidẽ filiũ maiorem cathonem habuit sed non eum qui vtice perijt: sed eũ qui edilis puer⁹ pretor fuit in galliam naboronensem vbi ꝓfect⁹ defunctus est. Ex altero vo filio censorij filio minore vicz solomano nati sunt lutius catho ⁊ marcus catho pretorius. q̃ bello ciuili se vtice interfecit. ꝺ cuius vita et laudibus cũ tullius scriberet. ꝓnepotem eum cathonis censorij dixit fuisse. ꝺ agellius. Inter autem Cathones duo fuerũt insignitores. s. catho censorius qui fuit primus. ⁊ Catho vticeñ. q̃ int̃ noiatos noiat⁹ ẽ vltim⁹ et dictus est vticensis ab vtica ciuitate affrice vbi se interfecit

Notandũ etiam q̃ preter istũ cathonez vticẽ. fuit alius catho pbs stoycus qui fm Eusebiũ anno imperij augusti. xlj. tedio duplicꝰ quartane seipsum interfecit. sperans post istam vitam meliorem inuenire: vt ait Eusebius. Et credũt quidaꝝ q̃ iste fuerit ille catho q̃ librũ composuit ꝙquez addiscunt pueri in scolis grãmatice. sed vt dicit valles sup primo libro de ciuitate dei. hoc nõ põt cẽ. quia in illo libro Lucanũ cõmemorat fm illud. si romana cupis et punica noscere bella. Lucanum quera⁹ tẽ. Lucan⁹ aũt poeta fuit circa tempora

neronis imperatoris ⁊ p̄sequens diu post augustum.

De Julio .§.XXXIIII.

cesare et moribus eius prelijs et morte eius. Hic (vt ait suetonius ī libro de septē cesaribus) dicit fuisse excelse statur̄e, colore cādido: membris ore paulo pleniore, nigris vegentisq; oculis. valitudine ꝑspera: nisi q̄ repente animo linqui aut etiam per somniū exterreri solebat. Caluicij vō deformitatem iniquissime ferebat. Sepe obtrectatoꝝ iocis obnoxiam exptus: ideoq; ⁊ deficientē capillū reuocare a vertice consueuerat. Vlini quidem parcissimū ne inimici quidem negauerunt. Circa victum indifferens a deo, vt quondā ab hospite cōditum oleum ꝑ viridi oppositum aspernantib⁹ ceteris: solus etiam largius appetierit ne hospitem aut rusticitatis aut auaricie arguere videret. eloquentia mirabili, quare aut equauit prestantissimorum gloriam aut excessit. Reliquit rerū suoꝝ commentarios. De quib⁹ cycero sic refert. comētarios scripsit valde quidem probandos. Nudi sunt: recti aūt venusti ⁊ omni ornatu oratiōis tāq; veste detracta. Armorum et equitandi peritissimus, laboris vltra fidez patiens erat. In agmine nonnunq̄ equo sepius descendens pedib⁹ anteibat, capite detecto seu sol seu ymber esset: longissimas vias incredibili celeritate cōfecit. Si flumina morarent natando trajciens vel innix⁹ inflatis viribus vt ꝑsepe nuncios de se preuenerit. ancipiti prelio equos dimittebat et in primis suū quo maior necessitas p̄manendi imponeret auxilio fuge erepto. Vtebat aūt equo insigni pedib⁹ ꝑpe humanis et in modum digitoꝝ vngulis fissis quem nec patientem sessoris alterius primus ascendit. inclinatā aciem solus sepe restituit obstantes fugientibus: retinensq; singulos ⁊ cum toris faucibus conuertens in hostem. Alexādrie circa oppugnationem pontis eruptione hostiū subita compulsus in scaphā pluribus eodem precipitantibus, cū desiluisset in mare natando p̄ ducentos passus euasit ad ꝓximam nauim. elata leua: ne libelli quos tenebat madefierent. Paludamētū mordicus trahēs ne spolio potiret hostis. Erga subditos aūt ⁊ pares extreme se habebat. Vlī de eo Suetonius. Delicta neq; obseruabat omnia neq; ꝑ modo exequebat. sed desertorum ac seditiosorum ⁊ inquisitor ⁊ punitor acerrim⁹: cohibebat in ceteris. ac nunq̄ post magnam pugnā atq; victoriā remisso officiorum munire licentiā oēm lasciuiendi passim p̄mittebat. nec milites eos pro contione, ꝯ blandiori noīe ꝯmilitones appellabat habebatq; eos tam cultos vt argento ⁊ auro politis armis ornaret, simul et ad speciem: et quo ferocio̅res essent in prelio metu damni. Amicos semp tanta felicitate indulgentiaq; tractauit. vt gaio oppio comitanti se p̄ siluestre iter, correpto subito valitudine diuersorio loco qō vnū erat cesserit: et ipse humi ac sub diuo cubuerit. Simultates contra nullos tam graues excepit vnq̄ vt nō occasione oblata libens deponeret. ꝯ et in vlciscendo natura leniss̄imus. Prelia aūt multa cōtra diuersos cōmisit ⁊ precipue contra germanos et gallos quos deuicit. De q̄ruz galloꝝ ditione iulius celsus sic ait. Quim galloruz vt ad bella suscipienda alacer ⁊ promptꝰ est animꝰ: sic mollis ac minime resistens ad calamitates ꝑferendas. De summis sepe rebꝰ cōsilia ineūt. q̄ eos e vestigio penitere necesse est. Cū in certis morib⁹ seruiāt et pleriq; ad voluntatē eoꝝ ficta respondeant. Galloꝝ p̄terea subita sunt ⁊ repentina cōsilia. Nā omnes fere nouis rebus student ⁊ ad bellū mobiliter celeriterq; exercitant. Dicit aūt helinandus q̄ belgarum gens. i. gallicoꝝ et britonum bellicosa aduersus cesarem exarsit. Ex quib⁹ bellouagi ceteris numero ⁊ virtute prestantes habuerunt electissima sexaginta milia armatoꝝ. Suessiōes ex duodecim oppidis quinquaginta milia. Numeri totidem Attrebatēses. ⁊ ambiani decē milia. morin. xxxv. milia. Nerapi nouē milia. Caleti decē milia. Velocasses ⁊ veromandi decē milia. Adnatici decemocto milia. Adules ⁊ burenes. Leroси. Ceromani qui vno nomine germani vocantur quadraginta milia. in summa fuisse dicūt̄ ducenti octuagintaduo milia armatoruz lectissima omnes vsq; ad internitionē pene deleti sunt. Deinde apud ottodoꝝ cū cesar in ytaliaz ꝓficisci decreuisset plusq̄ triginta milia barbaroꝝ cesa r eferunt̄ a legione cui preerat galba. quē cesar apud bangros ⁊ sedunos miserat. Ex aquitanis q̄ et cantabris trigintaocto milia cesa referunt̄. Deinde cesar germanoꝝ quadraginta milia occidisse ferk. Et vt ait Julius celsus: cesar rhenū fluuiuz transire deliberans, se nauibus transire neq; satis tutum arbitrabat: neq; sua neq; populi romani dignitatis esse statuebat. Itaq; licet summa difficultas faciendi pontis ꝓponeret ꝑpter latitudinem ⁊ rapiditatem fluminis: tū aliter nō traducendum exercitum extimauit. Vnde et in breui ⁊ mirabili ingenio ⁊ firmissimo ope pontē fieri fecit: p̄ quē pontem traductū exercitū cesar ī fines sicambroruz ꝓtendit et inde in britanniā ꝓficiscēs vt ait orosius cesaris eq̄tatꝰ. ꝓmo ꝓgressu a britanis victus est. scōo prelio cū magno suoꝝ discrimine victos brittannos in fugam vertit. Exide terno/uatum firmissima ciuitas mandrogeo duce datis xl. obsidibus cesari se dedit. qō exēplū cetere ciuitates secute sunt. Hec ⁊ multa alia narrat orosius de bello cesaris gallico. de q̄ etiā plene scripsit iulius celsus in. v. libris de hoc editis vbi etiā illud notabile dixit. Reruz oīm magister ⁊ vsus. Qō volumꝰ libenter credimꝰ ⁊ quod sentimus ipi reliquos sentire speramus. Et illud naturale est omnes homines studio libertatis incitari ⁊ cōditiones seruitutis odisse. Idem. Iracundia ⁊ temeritas. galloruz genti maxime innata est. ita vt leuē inditionem ꝑ re compta habeāt. Galli homines aperti sunt minimeq; insidiosi. qui p̄ virtutē non per dolum dimicare consueuerunt. Dicit aūt Eutropius de eo li. vj. q̄ ipse erat vir quo nullus vnq̄ magis enituit. Signis collectis. i. aciebus dispositis ⁊ ordinatis. quinquaginta vicibus dimi

cauit. Tante aũt fuit bonitatis. vt quos armis ꝺ̃ egerat: clemẽtia magis vicerit. ¶ Cõpositis igiẽ in toto orbe bellis ciuilibus. romaq; rediens: insolentius agere cepit ⁊ contra ꝯsuetudinez romane libertatis. cum ergo honores ex sua voluntate ꝓstaret qui antea a ꝑlo conferebãt. nec senatui adse venienti assurgeret. aliquaq; regia ⁊ pene tyrãnica faceret: autoribus bruto ⁊ cassio ꝯiuratõe facta ꝓtra eum. cuius fuerunt conscij. cclx. senatores eqtesq; romani. in curia. xxiiij. vulnerib⁹ ꝯfossus interijt. Animaduertens aũt cesar inquit suetonius. vndiq; se strictis pugionib⁹ peti. toga caput aduolnit. simulq; sinistra manu sinũ ad ima crura reduxit. quo honestius caderet etiam inferiorꝫ corpis parte velata. atq; ita tribus ⁊ vigintiuna plagis confossus est. vno tñ modo ad ꝓmũ ictũ gemitu sine voce edito. ¶ Occisus ẽ aũt etatis sue anno. lvj. qui impauerat annis quinq;. Roman⁹ aũt populus dolore stimulatus capitoliũ cuz autoribus sceleris incendere voluit. Corp⁹ ei⁹ ꝓ rostris combustum est. Statuit aũt ppls in foro solidam statuam lapidis immodici. xx. ꝑpe peduz supra quam tumulatus est. que iulia dicta ẽ. ⁊ vt dicit in chronicis inuente sunt in manu eius cum fuit interfectus litere ꝓcauentes de ꝯiuratione ꝗ si legisset vtiq; cauisset. Aug⁹. aũt dicit in. iij. de ciuitate dei. ca. xxx. q illa cõiuratio eum interficere voluit tanq; regni appetitorẽ. qz in rei veritate ipse post reges expulsos fuit ꝓm⁹ q̃ tãq; rex ⁊ impator rẽpublicã romanã gubernauit qđ romanis erat valde odiosum tãq; repugnãs sue ꝓsti ne libertati. qz ꝓus senatus ⁊ ppls cuncta ꝑ se vel ꝑ alios sua auc̃te faciebat. Percussorez cesaris inquit Suetonius fere neq; triennio quisq; amplius supuixit. neq; sua morte defunctus est dãnati omnes. ali⁹ alio casu ꝓit: pars naufragio ꝑs ꝓelio Nonnulli semet eodẽ pugione ꝗ cesarẽ violaue/rãt interemerũt. ¶ Plura aũt ꝓsagia mortis cesaris ꝓcesserunt. Nam vt ait suetoni⁹. paucos añ menses cũ in coloniũ deducti coloni ad extendendas villas vetustissima sepulcra discindẽnt: idq; studio sius facerent q aliquantũ vasculorũ opis antiqui seruantes. repiebant tabula enea in monumento in ꝗ dicebãt. Lapis conditor capue sepultus: inuenta est lr̃is grecis verbisq; ac sñia. Q̃cunq; ossa capis detecta essent. Fore vt iuli⁹ ꝓgnatus manu ꝯsanguineoꝝ necaret. magnisq; mox ytalie cladibus vindicaret. Pridie yd⁹ marcias auẽ regaliolũ cũ lauros romulo Pompeiane curie se inferentem. volucres varij generis ex ꝓximo nemore ꝓsecute ibidem discerperunt. Ea xo nocte cui illuxit dies cedis. ⁊ ipe sibi visus est ꝑ quietẽ interdũ supra nubes volitare alas cũ ioue dextram iungere. et calphurnia vxor imaginata est collabi fastigiũ dom⁹: maritũq; in gremio suo confodi. ac subito cubilis fores sponte patuerunt. Et vt ait cõmestor. centesimo die añ mortez eius fulmen cecidit iuxta statuã eius in foro. ⁊ de noie eius sup̃scripto. C. Irãm capitalem ꝯbrupit. Nocte ꝓcedente diem obitus eius fenestre thalami ei⁹ cũ tãto strepitu apte sẽ vt exules ruiturã domũ existimaret. ⁊ sic ẽmiata est ambitio cesar̃ cum gloria eius.

Ne oĩno ob §. xxxv.

litus videar ciuitatis origiñs nr̃e. De origie ei⁹ scz florentie breuiter tangẽ recitando q̃ de ea scribit luculento sermone eloquentissim⁹ vir leonardus aretin⁹ in principio hist̃orie florentine. Florẽtiã vrbem romani ꝯdiderũt. a Lucio silla fesulas deducti. Fuerũt aũt hi sillani milites. qb⁹ ob egregiam cũ ceteris. cũ in ciuili bello nauatã operam ps fesulani agri est attributa: ⁊ fesule vna cũ veteribus incolis sedes tradite: has ciuiũ deductões consignationesq; agroꝝ romani colonias appellabant. qđ vicz ꝓdia que colerent qbusq; inhabitarent: sedes tradebãt. Que aũt occasio fuerit nouos colonos in hec loca deducendi. ꝓ rei noticia aperiendum est. Haud multos ante sille dictaturam annos. cũcti ferme ytalie populi vnũ sub tempus a romanis defecerunt. indignatione commoti qđ ipi vna cũ romanis ꝑ singulas expeditiones militantes. laboresq; ⁊ ꝓicula ꝓ augendo imperio subeuntes: ꝓmiorum exptes augebantur. Quare sepius inter se conquesti. Tandẽ legatis cõi de remissis quasi ciuitatis mẽbra honores ⁊ magistratus ꝯcedi sibi postularunt. Agitata ea res est. ꝑ M. drusi tribunum: dubiaq; spe aliq̃diu ꝓtracta. Sed cum tandem eoꝝ postulata ei̇cerent. aperte q̃si ab ingratis rebellarũt bellumq; gesserunt. quod qz a socijs gestũ est: sociale bellum nuncupat. In eo demũ bello victor populus romanis ꝓncipes rebellandi ꝓuincias ꝑ secutus. multis illas cladibus afflixit. Sed ꝑtim in piscentes tuscosq; seuitũ: nam ⁊ asculũ piscentium vrbs florentissima hostilem in modum a romanis vastata est. ⁊ in tuscis clusium a solo eũsum. aretinis ⁊ fesulanis ꝓter belli damna ⁊ cedes magne insup calamitates inflicte ꝑ qs publicat⁹ miltoꝝ bonis miltisq; fugati. ciuitates sũt pene habitatoribus inanite. Ea vicz occasio fuit ⁊ q̃si inuitamentũ. vt silla postea dictator hec potissimũ loca militibus suis tribueret. per hũc igiẽ modũ a lucio silla militibus fesulas deductis agrisq; viritim diuisis. eoꝝ pleriq; vrbem montanã ⁊ difficilẽ aditu. ꝑtim in illa securitate romani imperij minime sibi ꝛecessariam arbitrati. relicto monte in ꝓximũ subiecta planicie secus arni munimẽ nisq; fluuiorũ ripas ꝯficere edificia ⁊ habitare ceperunt. Nouã vrbem eo q inter duo fluenta posita erat fluẽtina ꝓmo vocitarũt. eiusq; incole fluẽtini dicti. Et id q̃dem nomẽ ꝑ aliqua tpa vrbi fuisse videt: donec crescentib⁹ rebus ⁊ ciuitate maiorem in modũ adaucta. siue q admiro floret successu. ꝓ fluentia florentiã dixerũt. Ademinet hoꝝ colonoꝝ tullius ⁊ salustius duo ꝓstantissimi latine lingue autores. Tullius optios fuisse auct̃ romanos ⁊ fortissimos viros affirmat: ꝑ inspera tus ac repentinis diuitijs bello ciuili ⁊ silla locupletatos. modũ in sumptib⁹ fuare nesciss̃e dũ edificarẽt tãq; bti. dũ magnis familijs magnisq; ꝯuiuijs ⁊ sũptibus sũptuosis apparatib⁹ violentꝰ vtũ

tur.intantū es alienum incidisse: vt si liberare se velit rursus forez eis silla ab inferis excitandus. Equidem pmagnificatio quod latini parens elo quij de edificijs scribit ac ex eo speciosa ab ipsis ī cunabulis fundamenta huiꝰ vrbis ꝓiecto. Et extant sane hodieqꝫ pmanet vetustoꝝ reliquie operum. vel in hac nostri temporis magnificentia ciuitatis admirande aqueductus. p quem de septimo lapide accepti fontes in vrbē ducebantur. et theatri ingenti ad ludos ꝓlares cūc extra menia positi.tunc intra vrbem ipsam priuatoꝝ edificijs occupati. Templū etiam in quo nūc baptisteriuz est vetustum sane ac egregium opus marti genti litas ꝓsecrauit.huic publice magnificentie priuata quoqꝫ edificia conuenisse crediderim. ꝗuis in priuatis minꝰ appareat. Nā publicis quidē vt ꝑ. diximus nō cōtendende reliquie attestantur. In his igiꝭ edificatōnibꝰ ac cetero vite splēdore quē Tullius memorat occupatos.dum nec futurum ꝓspiciūt nec parto parcūt:breui vt fit tempe pecunie defecerūt.z simul vnica largitionum spes. Lucius silla nō dictatura modo: verumetiā vita abierat. Itaqꝫ partim indigentia.partim consuetudine premiorum adducti:nouum aliquem motum exoriri optabāt. Viri militares z ciuili bello assueti quieti esse nullo pacto sciebāt. Rursus ꝺno uas dictaturas z noua belli ꝓmia mente volutabant. Et accedebat es alienū alter quidez stimulus:z qui timidis etiam animos facere soleat ad ocium pturbandum. Forte per id tempus rome. L.chatellina res nouare aggressus.magnaz aduersis rempublicam ꝓiuratōnem inierat. in qua multi equestris multi senatorij ordinis: quidam item patricij generis fuerunt. Tetigitqꝫ suspitio. C.cesarem eum qui postea dictator fuit. Tūc autem non priuatus tm̄: sed et alieno ere onustꝰ res nouas cupere putabaꝭ. Multa igiꝭ prius rome efficere conatus: vbi temptata parum ꝓspere succedebant:parte conuuratorū intra vrbem ad patranda illa que ꝓscripserat relicta: ipse cum reliquis exire ac foris bellum concitare decreuit. Et primo quidez penestre nocturno impetu occupare:ibiqꝫ sedem belli instituere cogitarat Horꝝo vt diligentius eam vrbem custodiri sensit.muta/to consilio pro penestre fesulas delegit. Egressus itaqꝫ roma z ad hec ipsa loca ꝓfectus. regionem totam bello armisqꝫ inuoluit. Hoc primū periculum z vltimum pene discrimen tenelle adhuc vrbi z modo ꝺdite fuit.quod tamē ita euasit: vt cōmodius equidem posuerim accidisse. Nam ſlen/thulus z cetheus aliiqꝫ ꝓiuratōnis principes ꝗs rome catilline reliquerat.dum plures secum in societatem facinoris admittere conaꝭ: proditi a legatis allobrogū.ac in senatu ꝓuicti: vltimo tā/dem supplicio affecti periere. Catilina vero vt hec audiuit quoniā spes iam fracta z conatus irritum casuri videbaꝭ in galliam fugere conatꝰ est:sed ab exercitibus romanis circumuentus.et fortunam pugne coactus experiri vnacum suis ī pistoriensi agro occidit. Sed in etruria quidez a primis illis romanoꝝ bellis vsqꝫ ad hec tempora ciuitates multe oppidaqꝫ magna.quorum prius fuerat auctoritas interierant. Nā z cere z tarquinie z populonia z luna que vrbes quondā magne iuxta littus inferi maris posite fuerūt.z ꝑme ditereanam regionem vbi quam vrbem decennio supra obsessam a romanis scripsi. Item rusel le Capene falerie oīno defecerant. Clusium z fesule parum ab interitu distabant. Florentiam ꝺo quidam ab attila hunorum rege alij a totila euersam. Inde longum postꝫ tempꝰ a karolo magno restitutum ꝓdiderunt. Nobis autem satis supqꝫ exploratum est. Attilam hunorum regem nunqꝫ etruriam intrasse. Sed nec circa initium amnem qui ex benaco in padum influit. vnqꝫ ꝓgressum. Totilam ꝺo gothorum regem contra etrurie ciuitates que post victoriam bellisarij a gothis defecerāt desciuisse oñdimus.eo adducto vt cōfuso noīe ꝑ totila attilam a quibusdam acceptuz per errorem credam. Incendisse autem totile animū ad delendam hanc vrbem.ꝓter nouā defectiōem vetus ꝗꝫ dolor existimaꝭ.q vicz ꝺudū apud eaz tot gothoꝝ milia cum radagaso duce occubuissent.itaqꝫ refricante memoriam animo florentiā tolli voluisse.q̄ stante velut tropheū de sua gēte in etruria positū extabat.hec si ita sunt: supra ducentos ānos q̄ inter totilā z karolū fuerūt euersā iacuisse hāc vrbē necessariū est. Qua in re illō nō immerito quē mouebit.si ꝑ tamlongū tps vacua ꝓlo relicta sit vrbs.quibꝰ interea locis ciues fuerūt obseruati. Nam nouos quidē ꝺa romanis habitatores a karolo ductos credere vanissimū est. ꝓsertim tot calamitatibꝰ inuoluta:atqꝫ ita iā ꝺdē multis cladibꝰ vrbe roma afflicta vt suplemento habitatoꝝ ipa potiꝰ indigeret ꝗꝫ alijs dare posset Deniqꝫ ad hostiā vrbē adeo romais nccīam ꝑ h ipsa fere tpa cum deficerēt incole,ppter vacuitatem romane vrb colonos e sardinia positos mēorie,ꝺditum est. Ego igiꝭ magnas quidē inflictaꝰ a totila clades plurimā cedem factā ciuiū z euersa menie existimo. Sed neqꝫ vrbē fundit̄ deletā neqꝫ ꝑ mediū illud tps sine habitatoꝝ oīno fuisse. Video nanqꝫ diues illud ac ꝑcipuum martis templum.z alia quedam edificia supra etatez totile vetusta extare.que cum incoluma relicta conspiciam:totam vrbem deletam credere non libet neqꝫ hecipsa absqꝫ habitatoribus tamdiu stetisse Quare menia potiꝰ a karolo restituta.z nobilitatem que diuisa munitōnibꝰ vrbis frequētia in prē dijs suis castella munierat.intra vrbē reuocataz. vrbē deniqꝫ ipam varie disiectā in formam vrbis redactā:sed repatam magis ꝗꝫ rursus ꝺditā existimo. Urbs igiꝭ que ꝑ etruriā perierat supꝰ ostēdimus. Ex his q̄ ꝑ tot tempestates emerse ad extremū euaserant.pise.florentia.perusia.sene.plurimum eminebant. Ꝫ pisani classe potentes late mari dominabaꝭ eo facilius:q̄ maritima ex tu/scis vrbibus hec sola remanserat. Tarquinis lūa z populonia iam prudē assumptis. Florētini aūt industria z solercia terra ꝑualebant.pusini vbtate soli z opportunitate loci crescētes:magnā potē tiā hūerūt.senas splendor vrbanaqꝫ rerū z famili-

arū excellentia longe nobilitarūt: t attulerūt potentie materiā: Ruselle t populonia finitime q̄ndam vrbes emerse ,primi erant. Aretini bonitate agrorum t amplitudine territorij omnibus fere p̄stantes: sed inter Florentinos t perusinos cōstituti duarum validissimaꝝ ciuitatum officiebant potentie. Nam cortona quidem in aretinorum potestatem diu pmansit. nomine etiam ciuitat' amisso: donec haud multo supra nostram etatem pristinū locum recuperare ,pmeruit. Hos ,prime sequebant lucenses. Volaterrani. pistorienses. vrbeuetani. t Viterbienses. Hec ciuitates meĉ̄ratu digne post longas tempestates supstites fuerūt. Hec ille.

Capitum. vj.

Quānis iulius cesar

primus fuerit imperator Romanorum. tamen quia paruo tempore imperauit nec pacifice: sed quasi violenter. vnde et interfectus fuit de ꝓsilio t voluntate senatorum: ideo q̄r ta monarchia mundi scilicet romanorum cōmunius dicitur inchoasse in octauiano successore eius immediato. Et sicut a Julio cesare omnes imperatores denominantur cesares: sic ab octauiano augusto omnes augusti dicuntur. quia augē debent rempublicam. id est imperium sicut t Octauianus augustus adauxit valde deuicto antonio: vt dicetur. Sub eo autem uatus est christus rex regum t dominus dominantiū. qui sibi subiecit. id est fidei sue: omnem monarchiam. vt habetur ex visione Danielis. ij. in statua cūminuta a lapide scilicet christo exciso sine manibus a mōte. prius autem tractabitur de bellis ipsius Octauiani t qualiter puenerit ad monarchiam: t postea de moribus eius. Sciendum igitur q̄ vt colligi potest ab eutropio libro. vij. t Orosio libro. vj. q̄ octauianus augustus quinq̄ gessit bella ciuilia. quorum primum adhuc adolescens. xvij. annorum gessit ꝓtra Marcum antoni interfecto Julio cesare. in cuius morte ꝓiurauerant senatores t eq̄tes Romani q̄plurimi vt dictum est. Et vt dicit Eutropius. hic octauianus patre octauio senatore genitus. maternum genus ab enea per iuliam familiam sortitus est. Nam iulia ,pcessit a iulio filio enee. Fuit t ipse cesaris nepos. Quem i testamēto heredem reliq̄rat t nomē suū ferre iusserat. Ō nomē] vtiq̄ accepit: q; t cesar appellat⁹ est et augustꝰ. suū nihilomin⁹ retinēs. s. octauian⁹. q̄ō aūt aug. dicit in. iij. de ciui. dei. ca. xxx. eū fuisse p̄dicti cesaris filiū adoptiuū. huic nō ꝓtradicit. nā t fuit nepos nālis t filiꝰ adoptiuꝰ. p testm̄ ab eo i filium adoptatus. Cum igitur Marcus antonius prefatus cōsul existeret. qui erat ptium Julij cesaris. t bellis ciuilibus eos q̄ iuliū cesarē interfecerāt oppimere conabat senatꝰ vō illis fauebat Turbata aūt republica p antoniū q̄ scelera multa ꝓmisit a senatu hostis iudicatꝰ est: t missus est ad eū psequendū octauianꝰ augustꝰ. ꝑncipales tamen erāt ꝓsules duo. s. pansa t ircius. q̄bꝰ etiaz adiunctus est dux tercꝰ. Profecti igit̄ hi tres duces vicerunt eum apud mutinam. Accidit autem vt ambo ꝓsules occisi morerentur t tres exercit⁹ vni octauiano parerent. Fugatus vō antonius t amisso exercitu: confugit ad lepidum qui magister equitum cesaris fuerat. t ipso operam dante octauianus cum antonio pacem fecit: cui sororez suam octauiam in vxorem dedit. Et quasi vindicaturus mortem patris sui, adoptiui. romam cū exercitu ,pfectus: extorsit vt. xx. ānō etatis sue cōsul fieret. Postmodum vō ipse senatum p̄scripsit id est de senatu fm Orosium. cxij. inter quos fuit cicero ,pscribente eum antonio inimico suo⁹ in tius antonius. Octauianus ergo cum antonio t lepido rempublicam administrare cepit. p quos etiam cicero orator occisus est: multiq̄ alij nobiles. De quo cicerone sic ait Valerius libro quito Popilius quez cicero prius i iudicio de graui crimine defenderat. t a morte t a pena capitis liberauerat. qui postea nec re aut verbo a cicerone lesus fuerat ad mortem ipsum ꝑsecutus est. Nam vltro Marcū antonium rogauit vt illum ,pscriptum. s. eo tempore quo senatus ,pscriptus est: p sequendum t iugulandum eu; mitteretur. Quo impetrato exultans Gayetam cucurrit vbi Cicero erat virumq̄ clarissime dignitatis et prestātis officij venerandum iugulum sibi ꝓberi iussit ac protinus caput romane eloquentie et pacis clarissimam dexteram amputauit: portans illud secum romam. Ubi sciendum q̄ cicero primo restitit iulio cesari. quando obtenta victoria de gallia petijt fm consulatum: t de parte pompei catho nis fuit. Sed postq̄ iulius cesar obtinuit principatum reconciliatus est ei. Interferto, autez ipso cesare cum marcus antonius intenderet vsurpare sibi potestatem singularem imperij. ꝓtendens apud cesarinos accepta potestate mortem cesaris vindicare: cicero ei resistebat. cōtra eum inuectiuas faciēs. q; vicios⁹ erat in multis. Cū aūt cicero se ꝓtulisset ad octauianu;. sperans q̄ patrie libertatē defenderet. octauianꝰ intendēs totā rēpublicā ad se trahere. t cernens q̄ cicero sibi resisteret: tradidit eū antonio hosti suo q̄si ,ppt̄ bonū pacis firmāde q̄ pacē fecerūt adinuicē. Antonius vō cū desiderasset mortē ipsi⁹ ciceronis ,pter rōnes p̄dictas: ordinauit ipm occidi mō supdctō

Scōm bellū gessit octauianꝰ ꝓtra brutū t cassium qui fuerūt principales in interfectōne cesaris Ipsi eīm ingens bellū mouerāt et ,pcesserūt cōtra eos in greciā. Octauianus t antoniꝰ apō philippis macedonie vrbem ꝓtra eos pugnauerūt. t ꝑmo ꝓlio victi sunt octauianꝰ t antoniꝰ. periit aūt dux nobilitatus cassiꝰ: in scō ꝓlio brutū t infinitā nobilitatē q̄ cum illis bellū gesserant interfecerūt ac sic inter octauianū t antoniū diuisa ē respublica. vt octauianꝰ hyspaniā galliā t ytaliā teneret. Antonius vō asiā pontū t orientē. Terciū bellum gessit octauianꝰ ꝓtra luciū antoniū ꝓsulem q̄ ,pscriptus fuerat: t bellum ciuile in ytalia cōmouerat. Hic autem lucius fm Orosiū erat auunculus fm Eutropium frater Marci Antonij: q̄ orientem regendum suscepit. Lucius vō antonius

apud perusium tuscie ciuitatē vict⁹ ⁊ captus est.

Quartum bellum octauiani fuit contra sextum pompeium. gnei pompei magni filium qui ingens bellum mouerat in sicilia his qui supe/rant ex parte bruti ⁊ cassij ad eum confugientib⁹. contra quem bellatum est per octauianum et an/tonium: sed pax postremo ꝓuenit inter eos. Sed sextus pompeius postmodū pacem rupit ⁊ naua li bello victus fugiens in asiā interfectus est.

Quintū bellum ciuile octauiani fuit ꝓtra mar cum antonium supradictū. Nam cum octauiam sororē octauiani in vxorem duxisset. postmodum repudiauit. ducens in vxorem cleopatram regi/nā egypti. q̄ pessima et luxuriosissima fuit. post q̄ ipse antonius ingens bellum ciuile contra octa/uianum ꝓmouit. cogente cleopatra. tūc cupidita te optat etiam in vrbe regnare.

Fuit autem §.I.

augustus vt ait suetonius li. ij. forma eximia et p omnes etatis gradus venustissima. quam q̄ om/nis lenocinij negligens. ⁊ in capite comando tam incuriosus: vt raptum ꝓpluribus simul tonsorib⁹ opam daret. ac mō tōderet. ac mō raderet barbam eo q̄ ipso tpe aut legeret aliq̄d aut scriberet. vul/tu erat vel in sermone vel etiam tacitus tranquil lo serenoq̄. Oculos habuit claros ac nitidos. q̄/bus existimari volebat inesse quibusdam diuinū vigoris: gaudebatq̄ si quis sibi acrius contuēti quasi ad fulgorem solis vultum submittēt. Sta/turam breuem sed que ꝓmoditate ⁊ equitate mē/broꝝ oculeretur. vt non nisi ex compatiōe alteri⁹ astātis ꝓceriorꝭ intelligi posset. Itaq̄ natio/nes male quietas ad obsequium redegit. nec vlli genti sine iustis ⁊ necessarijs causis bellum intu/lit. Disciplinam militarem seueriissime rexit. nec le gatorum quidem quenq̄ nisi grauate hybernis/q̄ demū mensibus permisit vxorem interuisere. Cohortes sique cessissent loco decimatas ordeo pauit. Centuriones statōne deserta itidem vt ma nipulares capitali animaduersione punit. Pro cer/to delictorum genere varijs ignominijs affecit: vt stare p totum diem iuberet ante pretoriū inter dum tunicatos distinctosq̄. nōnunq̄ cum decez pedis vel etiam cespitem portantes. Nihil autez minus impfecto duce q̄ festinatōnem temeritatē q̄ conuenire arbitrabat. Crebro id iactans satis celeriter fieri: quicquid satis benefiat. Bellum su scipiendum omnino negabat: nisi cuꝫ maior emo lumenti spes q̄ damni metus ostenderet. Nam minima commoda non minimo sectantes discri/mine: similes aiebat esse aureo hamo piscantibus cuius abrupti damnū nulla captura pensari pos/sit. Urbem pro maiestate imperij ornatam exco/luit adeo vt iure sit gloriatus marmoream se re/linquere: q̄ latericiaꝫ accepisset. Iuuenes vtriusq̄ sexus prohibuit vllum nocturnum spectacūm frequentare. nisi cum aliquo maiore natu propin quior. impetratis a senatu. x. adiutoribus vnum quamq̄ equitem ratōnē vite reddere coegit. no/tauitq̄ aliquos q̄ pecunias leuioribus vsuris mu/tanti. grauiore fenore collocassent. Liberali/tatem omnibus ordinibus per occasiones freq̄n/ter multum exhibuit. sicut salubrez magis q̄ am bitiosum principem scires. Querentez de inopia et charitate vini populum seueriissima cohercuit voce. satis prouisum dicens a genero suo agrip/pa productis in vrbem plurimis aquis: ⁊ hōmi/nes sitirent. Regna quibus belli iure potit⁹ est p/ter pauca aut eisdē quib⁹ ademerat reddidit aut alienigenis contribuit. Reges socios etiam inter semetipsos mutuis necessitudinibus iunxit. pm/ptissimus affinitatis cuiusq̄ atq̄ amicicie concili ator ⁊ factor plurimoꝝ liberos educauit simul cū suis ⁊ instituit. clementie eius ciuilitatisq̄ multa ⁊ magna documenta sunt. Cum emilio eliano in ter certa crimina vel maxime obijceretur q̄ male opinari de cesare soleret: ꝓuersus ad accusatorez ꝓmotoq̄ similis volo inquit hec mihi ꝓbes. Ty/berio quoq̄ de eadem re sedulo violentius apud se per epl'am ꝓquerenti rescripsit ita. Etati tue mi Tyberi noli in hac re indulgere ⁊ nimiū indigna ri quenq̄ esse q̄ de me male loq̄t. Satis est enim si hec habemus: ne quis nobis male facere possit. Templa q̄uis sciret etiā pro ꝓsulibus decerni so/lere in vrbē quidem ptinacissime abstinuit. Ho/nore argenteas etiā statuas olim sibi positas om nes ꝓflauit. dñi appellatōnem vt maledictū ⁊ ob/probrium semper exhorruit. Cum spectante eo lu dos ꝓnunciatū esset dominū equum et bonū. et vniuersi quasi de ipso dictū exultantes ꝓbasa/sent: statim manuq̄ vultu in decoras adulatōes reꝑsit: ⁊ in sequenti die grauissimo corripuit edi/cto: dñumq̄ se postea appellari ne a liberis quidem aut nepotib⁹ suis serio vel ioco passus ē atq̄ eius modi blādicias etiā inter ipsos ꝓhibuit. Non te/mere vrbe oppidoue vllo egressus aut q̄ ingress⁹ est. nisi vespa aut noctu: ne quez officij cā inq̄eta/ret. Testē se i iudicijs ⁊ interrogari ⁊ refelli eq̄/simo animo patiebat. Horꝝ nihil augustiue fec̄: nō audēs extorq̄re possessorib⁹ ꝓximas domos. nū/q̄ filios suos ꝓlo ꝓmēdauit: vt si adijceret si me/rebunt. Eisdē ꝓterritis adhuc assurrectū ab vni/uersis i theatro ⁊ astātib⁹ plausū gr̄issime q̄stus ē. Ita amicos magos ⁊ potētes i ciuitate cē voluit vt tū pari cure eēnt q̄ ceteri legibusq̄ iudiciarijs tenerent. Reuertentē a ꝓuincia non solū fausti/bus oibus: sed ⁊ modulat' carminib⁹ ꝓsequebant. Ob/seruatū est etiā: ne q̄tiens introiret vrbē supplicū de quoq̄ sumeret. Prīs pr̄ie cognomē vnūsi/ repentino maxioq̄ ꝓsensu detulerūt ei. Nōnulli pa/trū familiaꝝ testamēto cauerūt vt ab heredibus suis ꝑlato titulo victime in capitoliū ducerentur votūq̄ p se solueret: q̄ supstitem augustū reliq̄/sent. reges amici atq̄ socij ⁊ singuli in suo quisq̄ regno cesareas ꝓdiderūt. Filiā ⁊ neptes ita instituit vt etiā lanificio assuefaceret. vetaretq̄ loq̄ aut agere quicq̄ nisi pro palam: ⁊ qō indiurnos ꝓmētarios referret. Extraneoꝝ q̄dē cetū adeo p hibuit vt licinio claro decoroq̄ iuueni scripserit q̄n dam paꝝ modeste eū fecisse q̄ filiā suā balas salu tatū veisset. Alicias neq̄ facile admisit ꝓstātiū

me retinuit.non tamen virtutes ac merita cuiusq; digne pſecutus:ſed vicia quoq; et delicta. patronus domin⁹ eſt nō minus ſeuerus q̄ facilis et clemens. Dyomedem diſpenſatorē a quo ſimul ambulante incurrenti ſubite fero aprō per medium obiectus eſt.maluit timiditatis arguere q̄ noxe. remq; non minimi periculi. quia tñ fraus aberat in iocum vertit. ¶ Nec thoro quidem eū cubuiſſe aiūt niſi humili z modico in ſtrato. Veſte quoq; non temere alia q̄ domeſtica vſus eſt.a ſorore z vxore z filia pfecta. Togis nec ſtrictis nec fuſis clauo nec lato nec anguſto. Cenam trinis ferculis aut cum abundantiſſime ſenis pbebat. Libi minimi erat. Vini q̄ natura parciſſimus:nō amplius ter bibere ſup cenam ſolitus nec temere interduz bibit:ſed p potōne ſumebat p fuſuz aqua frigida panem ac cucumeris fructuz aut recens aridum/ue pomū ſucci vinoſioris. Eloquentia ſtudiaq; liberalia ab etate prima et cupide et laborioſiſſime exercuit. Mutinenſi bello in tanta moli rerum et legiſſe z ſcripſiſſe z declamaſſe quotidie traditur Reconditoz veritatis verborum fetoribus. precipuam curam duxit ſenſuz animi q̄z apertiſſime exprimere. Sed nec tiberio parcens exoletas interdum z reconditas voces aucupanti. Marcū antonium increpabat quaſi eam ſcribentem que mirent potius homines q̄z intelligant. Ingenia ſeculi ſui modis oīnibus fouit:recitantes et benigne z patienter audiuit. Componi tamē aliquid de ſe niſi z ſerio z a pſtantiſſimis offendebat. Tonitrua z fulgura paulo infirmius expaueſcebat: vt ſemp et vbiq; pellem vitulini marini circumferet p remedio:atq; ad maioris tempeſtatis ſuſpitōez in abdituz z pcameratū locū ſe reciperet.

Anno impe §.II.

rij auguſti.xxxvij. Tyberius qui poſtea ei ſucceſſit in impio deletis vindelicis armenijs z pannonijs triumphauit. Oroſius. Claudius druſus p/uignus ceſaris Galliam greciamq; ſortitus eas ſubegit. Idem druſus tyberij frater in germania ſuſipetes:deide tethecos z cacios pdomuit.marconiam pene vſq; ad internitōnem deleuit. Poſtea cheruſcos ſuenos z ſicambros fortiſſimas nationes.z quibus natura vireſq; pſuetudo experientiam virtū dabat: vno bello ſed etiā ſuis aſperſo ſanguine ſuperauit.quoz virtus ac feritas ex hoc pſiderari pōt.q; mulieres quoq; eoz ſi quando puentu romanoz inter clauſtralia pcludebantur.deficientib⁹ telis z quacū q; re qua velut telo vti furor poſſet: paruulos ſuos colliſos humi in oſtium oza iaciebant. In ſingulis filiorū necabus bis patricide. Tunc etiam in affrica inſulanos et getulos latius vagantes:coſſius dux ceſaris artatis finibus cohercuit. Tyberius etiam germanos bello arripuit e quib⁹ quadraginta milia captiuoz victor adduxit.qō bellum maximū z formidoloſum p triennū geſtum eſt: nec fere vllum mai⁹ p⁹ punicū fuit: Piſo rurſus adūſ⁹ vidēlicos miſſus victor extitit. Et agrippa boſſoranos ſuperauit.hec Oroſius. ¶ In cronica martiniana di

citur de octauiano impatore. Nec vir tantus vicijs caruit. Seruiebat eñ libidini. Naz inter duodecim cathaniones totidemq; puellas ſolebat accubare. Sic igit iſte feliciſſimus in mundo: vt de eo puerbialiter diceret nec felicior octauiano: nec melior trayano.etiam ſi alia vicia nō habuiſſet:ſolū ppter ydolatriā damnat⁹ extimat. Sed z ſuetoni⁹ q̄ ſic laudat eū:ſcribit eū deditū ſtupris z adulterijs z alijs laſciuijs.

Huius octa/ §.III.

uiani tpe claruerūt hi doctiſſimi viri. Marc⁹ varro. z valerius maxim⁹ hyſtoriogphi. Marc⁹ tullius ac ſaluſti⁹ oratores ſeu rhetores eximij. Virgili⁹ z ouidi⁹. z Orati⁹ poete. z de eoz libris aliq; notabiliora ponent. Marc⁹ varro āno.xv. impij octauiani die clauſit extremū. h⁹ ſunt ſnie iſte morales Duplex ē malū cū qō ncce ē moleſte ferūm Loqris vt oīes:ſentias vt pauci i multis cōtra omnes ſape:deſipe eſt. Ficte referas gram inuitedanti. Vix datū ne reputes bñficium ſ pdam. ſemel dedit q̄ rogat⁹. Bis q̄ nō. Extorq̄re ē pluſq; ſemel rogare. Turpiſſimū ē in datis ſpare:pulcerrimū eſt cū fenore data reddi.de aio dantis cenſetur mun⁹ magnū. Vlis expiri amicum calamitoſus fias. Vir bon⁹ patriā ſuā q̄cunq; fert ſecum. z oīa ſua cuſtodit:nemo ſuū putet qō extra ipſuz eſt. Eo vultu dimittēde ſunt diuitie q̄ z accipiende. Non tam laudabile ē meminiſſe q̄ inueniſſe. Hoc eñ alienū eſt:illud ppij muneris. fides eſt media opinionis z ſcie:neutrū attingēs. Euidentiſſimū docendi gen⁹ eſt ſubditio exemploz facilitas intelligentie veri parit negligentiam.amatoz veri nō tam expectat qualiter dicat q̄ qd. Illum elige eruditorē quē magis mireris in ſuis q̄ i alienis. Sunt queda q̄ eradēda eſſent de aio ſciētis qz inſerendi veri locū occupant. Libri nō niſi ſcientiaz paupcula adminicula ſunt. pncipia inquirendoz ptinent: vt ab his negociādi pncipia ſumat anim⁹. Eo tm ſtudia inmittant ne omittāt Nā gaudet varietate. Nihil magnificuz docebit qz ſe nihil dic. ſic multi libros deguſtāt vt cōmire delicias:ſ cito trāſcurſa citi⁹ labunt. rēnuit pria faſtidientē ſtomachū.ad ſimplicē cenā hilarē inuitat pniuā Lenale fiſſum ē auris q̄ audita mēorie nō pmendat nuſq; deueniet q̄ quot viderit ſequit calles. Imperitie ſignū eſt.qō difficillimum eſt exigere cito fieri. Nulla iactura grauioz ſciēq; temporis. viatores nō eunt vt eant ſic z vita ſui cauſa fit:ſed vt ea aliquid pclarum fiat. Non eſt felicitas que ſecum miſeriam recipit. Adulationis eſt ſpecimen:cum laus poſtulatōnem precedit. Multi laudem admittunt quoniam ipſi eam de ſe predicant.hoc autem vno modo ſe ſapiens laudat que in ipſo apparent bona in alijs predicando.vtile ſed ingloriоſum eſt. ex illaborato in alienos ſuccedere labores. Hec Marcus varro ad Athenienſem auditorem. ¶ Iſte Marcus terenti⁹ varro mortu⁹ ē nonagenari⁹ exiſtēs in ome dationē aūt ei⁹ dicit Aug.vj.de ciuita.dei. Quis marco varrone curioſius deoz figmēta queſiuit.

Quis inuenit doctius. Quis ꝓsiderauit attentius. Quis distinxit acutius. Quis diligentiꝰ pleniusqꝫ ꝓscripsit. Qui tñ ꝛ si minus suauis est eloquio: doctrina tñ atqꝫ scientijs ita refectus est: vt in oñi eruditõe quã nos secularẽ illi autez liberalem vocant: studiosum rerũ tantuꝫ iste doceat quantũ studiosum verboꝝ cicero delectat. Deniqꝫ ꝛ ipse tullius huic tale testimoniũ ꝓhibet: vt ī libꝝs achademicis dicat eam que ibi versatur disputatõnem se habuisse cum marco varrone. eiusẽ ꝓtemporaneus fuit. Hominẽ inquit omnium facile acutissimũ: ꝛ vbi cuncta dubitanda esse cõtendit: addit sine vlla dubitatione doctissimum. Profecto de hac re sic erat certus vt auferret dubitatõnem quã solet in oñibus adhibere tanqꝫ ỏ hoc vno etiam ꝑ achademicoꝝ dubitatõne disputaturus se Achademicũ fuisse oblitus. De illo etiam terentianus elegantissimo verbo breuiter ait. Vir doctissimus vndecũqꝫ varro qui tãmulta legit vt aliqd ei scribere vacasse miremur. Tãmulta scripsit: qꝫ multa vir quenqꝫ legere potuisse credamus. Hic tamen deos ita coluit colendosqꝫ censuit: vt in ipso eo opere literaꝝ suarum dicat se timere ne pereant. non incursu hostili seu ciuium negligentia. de qua illos velut ruina liberali a se dicat ꝛ in memoria bonoꝝ per huiusmodi liberos recondi atqꝫ seruari. Quadragitaunũ libꝝs scripsit antiquitatuꝫ: hos in res humanas diuinasqꝫ diuisit. Rebus humanis. xxv. diuinis. xvj. tribuit. Ideo autem dixit se ꝓius scribere de humanis rebus qꝫ de diuinis: q ꝓius extiterint ciuitates: deinde ab eis hec instituta sunt. Dicit etiam antiquos romanos plus annis centũ et septuaginta deum absqꝫ simulachro coluisse. Q si adhuc inquit mansisset: castius dij obseruarẽtur. eiusdem sententie testem adhibet gentem iudeã. Dicit etiam idem varro arbitrari se deum eẽ animam mundi quem greci cosmon vocant. ꝛ hunc ipsum mundũ esse deum. Sed sicut hominem sapientem cum sit ex corpore ꝛ animo tñ. ab aĩmo sapientẽ eẽ dicãt: ita mundũ ab animo tñ dici deum. Mundus autem inquit in duas partes diuiditur celum ꝛ terram. Item celuꝫ in ethera ꝛ aera terra ỏ in aquam ꝛ humũ. has omnes quatuor partes plenas esse animaꝝ dicit. in ethere et aere immortaliũ: in aqua ꝛ humo mortaliũ. Posuit et ipse varro vt dicit Aug. in. vij. de ciuita. dei. tria genera theologie. i. sermonis seu ratõnis de diuinis. vnum scꝫ fabulosum. quo vtunt poete cantãtes in theatris ꝛ repsentantes ꝑ mimos turpia gesta deorum coram populis. Secundũ ciuile quo vtebant sacerdotes in templis et ipsi quoqꝫ multa incõgrua ꝛ indecentia agentes in sacrificijs et cultu illorum deorum. Terciũ genus dicit philosophicum. quo vtebant philosophi et docti viri turpitudines erroneas ciuilis vel fabulose theologie ꝓbicis interpretatõnibus velut altioris doctrine specie colorare conabant. Et primum quidem genus theologie. reprehẽdit ipse Varro in scriptis ꝓpter turpitudines que ibi fiebant detestabiles omni sapienti: non tamen verbo argue/bat metu populi. Secundũ genus theologie scilicet ciuilis: ꝛ si ipse nõ reprehendit: Seneca tamẽ qui ethnicus fuit multũ contra eam inuehit eadẽ ratõne scilicet quia ꝛ turpia ꝛ indecentia a sacerdotibus in templo fiebant. ꝓout diffuse declarat Aug. in. vj de ciuitate dei. Tercium genus vt rerum vanarũ ꝛ falsarum euacuat efficacissime augusti. de ciuitate dei. libro. vj. ꝑ multa capitula. Faciebat enim ille Marcus varro in suis libris quandã distinctõnem deoꝝ: aliquos vocãs plebeios. alios nũcupãs selectos. i. seorsum electos ab alijs: ꝛ hos posuit eẽ. xx. qs ideo appellat selectos: qꝛ hñt meliorẽ administratõez in mundo qꝫ alij dij quoꝝ. xx. duodeci mares ꝛ. viij. sũt semie vicz Janus. Jouẽ. Saturnũ. Geminũ. Mercurium. Apollinẽ. Martẽ. Vulcanũ. Neptunũ. Solem. Orcũ. Libeꝝ. Tellurẽ. Cererẽ. Junonẽ. Lunam. Dyanã. Mineruaꝫ. Cenerẽ ꝛ Celestem. Et hoꝝ omniũ ponit varro ꝓpria officia eoꝝ in quibus se exercent. Sꝫ aug. in dicto li. vij. pluribus capitulis reprobat efficacissime interptatões naturales qs facit varro in illis q̃ dicunt de talibus dijs oñdens illũ mlta falsa ꝛ vana dicẽ ꝛ sibinuicem repugnre. declarãs in. c. xxix. dicti li. deũ verũ et vnũ quẽ colim⁹. oñs illos effect⁹ q̃ apropriantur dijs solit⁹ agẽ ꝑ seipm vel varias creaturas. Dij aũt plebei qsi innũerabiles erãt: ita vt nõ solum hoies aliq̃ venerarent ꝓ dijs: vt romul⁹. eneas. hercules ꝛ hmõi: ꝫ etiã vilissime creature deos vel deas hꝫent. vt cloacem deã cloacinam: febris deã febrẽ palor deã palorẽ ꝛ hmõi. Qꝫ etiaꝫ vnaꝫ eadẽ spẽs creature in diuersis ꝓfectib⁹ suis hꝫet plures deos vel deas/ vt blada deã semetiã cum seminarent. Orcam vt nascerẽt: herbeam cum herba fieret Nondeam vt nondum faceret. Spiceam quando ad spicã pueniret. Segetiam cũ maturarẽt. Ex quib⁹ oñib⁹ patet qꝛ vani sunt oñs hoies in quib⁹ nõ est scia dei: et qꝛ sapientia hui⁹ mũdi quali fuit imbut⁹ iste varro ita nomiatissimus: stulticia est apud deũ. vt ait apls. Et ꝓpterea dilatauit infern⁹ animã suaꝫ et aperuit os suũ absqꝫ termino. Isaie. v. suscipiens ꝛ ineternũ retinẽs oñs qui coluerũt alium qꝫ vnũ verũ deum ꝛ seruierũt creature potius qꝫ creatori qui est benedictus in secula.

Valerius maxi §. IIII.

mus opus insigne edidit distinctum in nouez libꝝ. continentes plures titulos de virtutibus ꝛ vicijs et mirabilibus gestis antiquoꝝ Romanoꝝ et grecoꝝ. ex quo hec pauca sunt excerpta. In primo libro. Lento quidem gradu ad vindictam sui diuina ꝓcedit ira: tardꝫitatemqꝫ sui gꝫuitate compensat. In secundo libro. Aliquanto est facilioꝝ transitus virtutis ad luxuriaꝫ qꝫ luxurie ad virtutem. Dulcedo vite multa et facere et pati turpiter cogit. In tercio libro. Publica religione consecrata, virtus priuata laudatione non indiget. Idem in quarto libro. Nihil tammagnificum tampreclarum est quod non moderatione temperari desideret. Illa potentia tuta est que

viribus suis modū imponit. Locupletē facit aliquem nō multa possidere: sed pauca desiderare. Verecūdia parens est omnis honesti ꝓsilij: tutela solenniū officioꝝ mgra innocentie. cara ꝓximis. accepta alienis. oñi loco ⁊ tempe fauorabilem ꝑferens multū. In quinto libro. Hūanitatis dulcedo etiā inefferata ingenia penetrat oꝛbosqꝫ ⁊ truces hostiuꝫ oculos mollit: ⁊ inter districtos mucrones placidū iter reperit. Nulla acerbitate fortune nullis foꝛdibus ꝑcium care pietatis euilescit. quinetiā eocertius q̄ miserius experimentū habet. ponit exemplū de quadā matrona incarcerata fame ibi deficiente. cui⁹ filiā eam visitans ⁊ q̄sita ne quid alimēti ad matrē deferet. Rūdit soluꝫ lacte exꝑssum māmillis suis eam diuti⁹ aluit. qō ꝓpendens ⁊ admirans iudex matrē ipam liberauit. Quasi simile exemplū de alia que ꝑez aluit incarceratū: ⁊ subdit. Herent oculi hominum ac stupent cum hui⁹ facti picture imaginē vidēt. Letere quidē virtutes admirationis multū: pietas autem etiam amoꝛis mereret plurimū. Et infra. Copiose eteīn suauitatis illa recoꝛdatio est: in eodem domicilio anteqꝫ nascerer habitaui in eisdem cunabilis infantie tempa pegi eosdem parētes apellaui. cara est vxoꝛ. dulces liberi. iocundi amici. affines accepti. Sed postea cognitis nulla beniuolentia debet accedere que ꝓioꝛē exhauriat. In sexto libro. Rutilius cuꝫ amicis cuiusdā iniuste rogatōni resisteret isqꝫ cum indignatione dixisset. quid ḡ opus est mihi amicicia tua siquid rogo nō facis Respondit imo quid mihi tua: si ꝑpter te aliquid inhonesti facturus sim. In septio libro. Rex ille subtilis iudicij quem ferunt tradidum sibi dyadema p̄iusqꝫ capiti imponeret retēdum diu ꝓsideraſſe ac dixisse. O nobilem magisqꝫ felicem pannū: quem si quis penitus q̄ multis sollicitudinibus periculis ac miserijs sit refertus cognosceret: ne bumi quidem iacentem tollē vellet: hec eīn dulcedo vicinia exitio. In octauo lib. Ocium quidem industrie studio maxime videt ꝓtrarium p̄cipue ꝛo subnecti debet. non quo euanescat virtus: sed quo recreetur. hominē quippe rerum natura ꝓtinui laboꝛis patientem esse non sinit. Eloquentie oꝛnamenta in ꝓnunciatōne apta ⁊ ꝓuenienti coꝛpoꝛis motu ꝓsistunt. quib⁹ cum se instruxerit tribus modis homines aggreditur scz aures coꝛ penetrando: oculos demulcendo: animos inuadendo. In nono libro. Blandū malum luxuria: quam accusare aliquādo facilius ē: q̄ vitare. inseratur operi nfo nō vt honoꝛē vllum recipiat: sed vt seipsum recognoscens ad penitētiam impelli valeat. Quid de feminis vlteri⁹ loquaꝛ quas ⁊ imbecillitas mētis ⁊ grauioꝝ operū negata affectatio. oñe studium ad curiosioꝛē sui cultum hoꝛtaꝛ ꝓferre cum ⁊ nominis ⁊ animi excellentes viros in p̄isce ꝓtinentie ignotum diuerticulum videam. plapsos esse. Quid vicijs fedi⁹ quid etiam damnosi⁹. Quibus virtus atteritur. victoꝛie languescūt. sopita gloꝛia in infamiā conuertitur: animiqꝫ pariter ⁊ coꝛpis vires expugnātur. Ire ⁊ odij affectus magnos in pectoꝛib⁹ humanis excitant fluctus. Ille ꝑcursu celeꝛioꝛ: ꝺ nocendi cupidine ꝓtinacioꝛ. Uteꝛqꝫ cōsternatōnis plenus: ac nunqꝫ sine sui tormento violent⁹ quia doloꝛem cum inferꝛe vult patitur amara sollicitudine ne vltio non ꝓtingat anxius. Occultuꝫ iam ⁊ insidiosum malū perfidia latebꝛis suis extrahatur. cui⁹ efficacissime vires sunt mentiri et fallere. fructus aūt in aliquo admisso scelere ꝓsistit cū ꝙdem certus animi crudelitatem nefarijs vinculis circūdederit. tantū incōmodi afferens hūano generi: quantuꝫ salutis bona fides ꝓstet.

Tempoꝛe etiā §.v.

ipsius Octauiani claruit marcus tullius Licero eloquentissim⁹ latinoꝛ. ⁊ in p̄incipio sui imperij gayete occisus est vt patet supꝛa. Hic vt ait Aug. xij. de ciuitate dei. deum volens vt poterat breuiter diffinire inquit: mens est quedā soluta ⁊ liberа. secreta ab omni ꝓtrectōne moꝛtali. oñia sentiens ⁊ mouens: ipsaqꝫ p̄dita nutu sempiterno.

De eo Hiero. ꝓtra Jouinianum ait. Licero rogatus ab ircio vt post repudium terentie: soꝛoꝛ eius duceret qui nō acquieuit. dicens se nō posse vxoꝛi ⁊ pḥie pariter operam dare. Scripsit autē Licero q̄plures libꝛos. ex quibus paucissima excerpta hic ponem. In libro de officijs ait. Sāe debemus que in terris gignunt ad vsum hominum creari oñia. homines autē hominum causa fuisse generatos: vt ipsi inter se alij alijs prodesse possent. In hoc debemus naturam ducem sequi ⁊ ꝓmunes vtilitates afferꝛe in medium. Fundamētum iusticie est ne cui noceatur. deinde vt ꝓmuni vtilitati seruiaꝫ. In illis ꝓmissis standum non esse quis non videt: que quis metu coactus vel dolo deceptus ꝓmiserit. Existunt sepe iniurie quadam nimis callida sed malicioſa iuris interꝓtatione. ex quo illud summū ius summa iniuria est. factum est iam tritum ꝓuerbium. Omnū societatum nulla p̄estantioꝛ nulla firmioꝛ: q̄ cuꝫ boni viri moꝛibus similes familiaritate ꝓiuncti sunt Nihil enīꝫ amabilius nihil copulatius est q̄ morum similitudo bonoꝝ. in quibus enim eadez studia: eedem volūtates: in his fit vt alter altero eq̄ delectet vt in seipso. et sic vnus fiat ex pluribus. Vita victusqꝫ cōis. ꝓlia. sermones. cohoꝛtationes. interdū etiam obiurgatōnes. maxime i amicicijs vigent. estqꝫ illa iocūdissima amicicia quā similitudo ꝓiungauit. Sicut scia que remota est a iusticia calliditas potius q̄ sapia est appellanda. sic ⁊ anim⁹ paratus ad periculū. si sua cupiditate nō ꝓmuni vtilitate impellitur: audacie potiꝰ nomen habet q̄ fortitudinis. Qui reipublice ꝓfuturi sunt: duo p̄cepta platonis teneant. Unū q̄ vtilitatem ciuiū sic teneant. vt quicquid agūt ad eā referant: obliti ꝓmodoꝝ suoꝝ. Alterum vt totiꝰ coꝛpus reipublice ꝓcurent: nedum aliquam partem tuentur reliquas deserant. Tullius in lib. de republica inducit scipionem disputantez de republica concludentem. non vt quidam putabāt rempublicam sine iniuria regi non posse: quod falsum est. Sed hoc est verissimū. sine summa iu-

stícia rempublicā regi nō posse: quod t Leli⁹ confirmauit dicens. Nil tam inimicū ciuitati q̄ iustitiam: nec nisi magna iusticia: geri aut stare posse rempublicā. quod ꝓbat Scipio⁹ diffinitōez isto rum duoꝝ terminoꝝ scilicet reipublice et populi. Dicit enī q̄ res publica dicit res populi. Populus diffinit quod est cetus nō oīs multitudinis sed multitudinis iuris ꝯsensu t vtilitatis ꝯmuni one sociatus. Ex quibus colligitur tunc esse rempublicam t rem populi. cum iuste t bene regitur sub vno rege: siue a paucis optimatibus siue ab vniuerso⁹populo. Iniusti aūt regis dixit esse tyrānidem: iniustoꝝ aūt optimatū asserit fore factionem. Iniusti populi regimē vocat etiam tyrānidem quod patet. qz in illis non est cetus multitudinis ꝯsensus iuris sociatus: cum nō sit in eis ius quia nec iusticia: vnde ius dicit quasi iustum nec querit ꝯmunis vera vtilitas sed priuata scilz coꝛporis t tempalium rerū nō anime. Et inducit v̄bum Ennij poete qui ait. Moꝛibus antiquis res stat romana virisq̄. Concludit ḡ rempublicā romanā tempe suo nō pessimam t flagiciosissimam esse vt Salustius descripsit: sed iam periisse t nil lam esse: sed vt ait Aug. in. ij. de ciui. dei. Nunq̄ ante fidem susceptā ibi fuit respublica: quia nunq̄ ibi fuit vera iusticia. Licet enī ab antiquioꝛib⁹ romanis quodāmodo admīstrata fuerit q̄ a posteꝛioꝛibus: vera tamen iusticia nō est nisi in ea republica: cuius ꝯditoꝛ t rectoꝛ est xp̄c. s. ecclesia ōi. hec Augustinus qui t. xxiij. qō. j. ait. vbi sana fides non est: ibi iusticia esse nō pōt. quia iustus ex fide viuit: ait abacuc. Idem Cicero ait. Nihil est laudabilius nihilq̄ p̄claro viro dignius placabilitate t clementia: que tamen ita ꝓbanda est vt adhibeat reipublice seueritas. sine qua ciuitas nō potest admīstrari. Peregrini t incole officiuz est nihil p̄ter negocium suū agere: nihil de alio inquirere. minimeq̄ esse in aliena republica curiosum. Sit voꝛ loquentis dulcis t nō ptentiosa neq̄ languens neq̄ canoꝛa. videatq̄ in p̄mis de quibus rebus loquat. si de seriis: seueritatem adhibeat: si de iocis lepoꝛem. Nescio quō fit vt magis in alijs q̄ in nobismetipsis cernamus si quid delinquit. Quia idip̄m quod decoꝛum honestūq̄ dicamus p se nobis placet. animosq̄ omn'um natura sui mouet. idcirco illos in quibus hoc esse respicimus a natura ipsa diligere cogimur. atq̄ hec quidem est causa diligendi grauissima. Tanta est iusticie vis. vt ne illi qui maleficio et scelere pascunt sine vlla eius ꝑticula viuere possint. naz t p̄nceps latronū nisi equaliter p̄dam dispartiatur. aut interficietur a socijs aut relinquetur. Publium scipionem scripsit catho dicere solituz. nūq̄ se minus ociosum esse q̄ cum ociosus. nec minus solum q̄ cum solus esset. Magnifica v̄ voꝛ ac viro magno t sapiente digna. que declarat illum in ocio de negocijs cogitare t ī solitudine loqui solitum. Certe si omnes homines deosq̄ celare possemus: nihil tamen auare vel iuste vel libidinose faciendū est. In amicicijs maxime perturbant officia. Honoꝛes diuitie t voluptates t huiusmodi: que videntur vtilia: nunq̄ amicicie anteponenda sunt. ac nec ꝓtra rempublicam neq̄ cōtra iusiurandū ac fidem: Amici cā vir bon⁹ faciet etiā si iudex fuerit de ipso amico. deponit enī p̄sonam amici cū induit iudicis. Si oīa que amici volunt facienda sunt: nō amicicie tales sed cōiurationes putande sunt. Tollendū ē ex rebus ꝓtrahendis omne mendaciū tam emptoꝝ q̄ venditoꝝ si ad loquendū venerit non plus q̄ semel eloquatur. Idem in libꝛo de amicicia. Est autem amicicia nihil aliud nisi omniū diuinarum humanarūq̄ rerū cū benuolentia t charitate ꝯsensio. Quo modo pōt esse vita vtilis: q̄ nō amici mutua benuolentia ꝯquiescit. Quid enīz dulcius q̄ habere cuz quo audeas sic loqui vt tecum. Scipio nihil difficilius esse dicebat q̄ amicū vsq̄ ad extremū vite diem p̄manere. Pestē nullā esse maiorē amicicijs q̄ in plerisq̄ pecunie cupiditatem. In optimis quibusq̄ certamen honoris t glorie. ex q̄ inimicicias maximas sepe inter amicissimos extitisse videmus. Nulla est excusatio peccati: si amicā peccaueris. Hec igit lex amicicia sancit: vt ab amicis honesta petam⁹: t amicoꝝ causa honesta faciamus. Consiliū veruz libere dare gaudeam⁹ plurimūq̄ in amicicia amicoꝝ bene ꝑsuadentiū valet auctoꝛitas. Hoc eciam in amicicia sanciat vt neq̄ rogem⁹ res turpes neq̄ rogati faciam⁹. Turpis enim excusatio hec est et minime accipienda. si quis contra rempublicam amici causa fecisse fateatur. p̄cipiendum ergo bonis est: vt si in p̄auoꝝ amicicias ignari aliquo casu inciderint. ne existiment ita se allegatos vt ab amici in republica peccantib⁹ nō discedāt nec minoꝛ pena statuenda est his qui alterum secuti fuerint impiꝛatis duces. Nō mihi minoꝛis cure est qualis res publica post moꝛtē meaz futura sit: q̄ q̄lis hodie sit. Hi qui supioꝛes sunt submittere se debent in amicicia: t sic quodāmodo inferioꝛes extollere. Firmamentū stabilitatis t ꝑstantie quaz in amicicia querimus est fides. Si deus nos ex hoīm frequentia tolleret t ī solitudine vspiā collocaret atq̄ ibi suppeditās omniū rerū q̄s natura desideat copiā: hoīs v̄ aspiciēdi eriperet p̄tātem. q̄s tam ferꝛeus esset q̄ hanc vitā ferꝛe posset. cuiq̄ nō auferꝛet voluptatū omniū fructum solitudo. Natura eīm nihil solitarium amat. Cui⁹ aures veritati clause sunt vt ab amico verū audire nequeat: huius salus desperanda est. Et monere igit t moneri ꝓpriū est vere amicicie. t alterum libere facere nō aspere: alterum patienter recipere. Sciendum etiam nullam in amicis maioꝛem esse pestez q̄ adulatōnem: que est viciū hoīm leuiū ac fallaciū. Idem in libꝛo de senectute. Quietet pure atq̄ eleganter a te etatis placida t leuis est senectus. nam ipa bñ acte vite benefactoꝝ t multoꝛum recoꝛdatio iocūdissima ē. Temeritas ē floꝛētis vite: p̄udentia aūt senescentis. Illū qui legere aut audire antiqua voluerit maximas respublicas ab adolescētibus labefactas: a senib⁹ autē sustētatas vl restitutas repiet. nō virib⁹ aut velocitate coꝛpis res magne gerunt: sed ꝓsilio auctoꝛ

ritate ⁊ sententia. Decoꝛus est sermo senis quiet⁹ ⁊ tremulus. facitq; sepe ipsa sibi audientiã. diserti senis compta ⁊ mitis oratio. Nõ senes aiũt scz aliqui stultos credulos obliuiosos et dissolutos. non sunt hec vicia senectutis sed inertis ignauie ac somniculose senectutis. sicut eñ petalẽtia vl̃i libido magis est adolescentiũ q̃z senum. nec tamen omniũ adolescentiũ sed improbozũ. sic illa senilis stulticia que deliratio dicit̃ senum est: nõ omniuz sed leuium. O pclarum munus etatis: si quidem aufert nobis qõ est in adolescentia vitiosissimum scz libidinẽ coꝛporis. Impedit ꝓsilium voluptas rationis inimica: ac mentis oculos pstringit: nec habet vllum cum virtute ꝓmerciũ. Apex senectutis est auctoritas. vñ in senatu vt quisq; etate antecedit. eius sententia principatũ tenet. nõ tamen cani nec ruge auctoritatẽ repente arripẽ possunt. sed honeste acta supioꝛ etas fructus capit auctoritatis extremos frustra sperat adolescens vel ꝓmittit se diu victurũ. quid eñ stultius q̃z incerta ꝓ certis habere: quinetiaz illa etas multo plures q̃z senectus habet moꝛtis casus: facilius eñ i moꝛbos adolescentes incidũt grauius egrotãt: tristius curanť. In hoc melioꝛis ꝓditõnis est senex qz quod sperat adolescẽs ipse ꝓsecutus est. Et sicut poma ex arboꝛibus si cruda sunt vi auelluntur. si matura ⁊ cocta decidũt sic vis adolescentib⁹ vitam aufert. s. quasi violenter senibus maturitas. Non est lugenda moꝛs quã immoꝛtalitas sequit̃ Meditatũ debet esse ab adolescentia vt moꝛtem negligam⁹ sine qua meditatõne tranquillo aũmo nemo esse põt: cum certissime sit moꝛiendũ ⁊ quo tempe incertũ. Idem in libꝛo de oratione. Ingeniũ ꝓpter celeres motus ⁊ vberes ad cogitandum ⁊ loquendũ: maximã vim affert ad operandum. Quicqd aũt ẽ in quo in dicendo offendit̃. illud etiã ea que laudanda sunt obruit. Idem in paradoxis. Nihil est tam incredibile quod nõ dicendo fiat ꝓbabile. Nihil tam hoꝛridũ ⁊ incultum: quod nõ splendescat oratõne. sicut in pꝛobo ⁊ stulto ⁊ inerti nemini bene esse põt: sic bon⁹ vir ⁊ sapiens ⁊ foꝛtis: miser esse non põt: oñis sapiẽs liber ⁊ oñis stultus seruus. Quid est libertas potestas viuendi vt velis. Idem in libꝛo eius philippicaz. Quo maioꝛ est vis animi q̃z coꝛporis eo gꝛauioꝛa sunt mala que animo ꝓcipiunt̃ q̃z que coꝛpoꝛe feruntur. Miseꝛioꝛ ergo est qui in se suscipit scelus: q̃z qui alterius facin⁹ suscipere cogit̃. Idẽ Cuiusuis hominis est errare: nullius autẽ nisi insipiẽtis in errato pseuerare. Posteꝛioꝛes eñ cogitatones vt aiũt solent esse sapientioꝛes. Optim⁹ est poꝛtus pereunti mutatio ꝓsilij. Idem. Lex nihil aliud est q̃z recta et a numine tracta ratio. imperans honesta ⁊ phibens ꝓtraria. Idem. Mala parta male dilabunt̃. Idem libꝛo rethoꝛico rum. Sapientia sine eloquentia parum pꝛodest. eloquentia vo sine sapientia nunq̃ pdest: sed plerunq; nimiũ obest. Cum homines multis in reb⁹ humilioꝛes ⁊ infirmioꝛes sint bestijs. hac in re bestijs maxime pstare videnť: q loqui possunt quare pclarũ mihi quiddam videtur adeptus. qui ea re hominib⁹ antecellit. qua in re homines bestijs pstant. Idem in rhetoꝛica pꝛima. partes oꝛationis rhetoꝛice sunt sex. s. exoꝛdium. naꝛratõ. partitio. confirmatio. rephensio ⁊ conclusio. Exoꝛdiuz est oꝛatio animũ auditoꝛis ydonee ad reliquã comparans distinctionẽ. qõ eueniet: si eum benivolũ attentuz docilemq; fecerit. benivolentia quatuoꝛ ex locis ꝓparať. s. a natura. ab aduersarioꝛ ⁊ a iudicum pson'a et a causa ipsa vnde agitur. Attentos auditoꝛes facimus: si ea que dicturi sum⁹ noua magna ⁊ vtilia esse demonstram⁹: ⁊ nos breuiter causam nostrã exposituros pollicemur. Docules eos facimus: si aperte ac breuiter summã cause exponimus. Cunq; docilẽ velis facere. simul ⁊ attentũ facias oportet. Nam is maxime docilis est. qui attẽtissime audire paratus est. Naꝛratõ ẽ rerum gestaꝛ aut vt gestaꝛ expositio. quã oꝛtet habere tria. vt scz sit breuis. pbabilis ⁊ aperta Multos aũt imitatio breuitatis decipit. vt cum breues se esse putent. longissimi sint. cũ dent operam vt multas res breuiter nõ paucas dicãt. partitio illustrẽ ⁊ pspicuam totã facit oratõem. huius partes due sunt. Una q̃ quid cũ aduersarijs ꝓueniat ⁊ quid in ꝓtrouersia relinquať ostendit. ex qua certũ quiddã designať auditoꝛi: in q̃ animum debeat habere occupatum. Altera in q̃ ex rerum quibus dicturi sum⁹ breuiter expositio ponitur distributa. Ex qua ꝓficit̃ vt certas res animo teneat auditoꝛ: quib⁹ dictis intelligat foꝛe perꝛatum. ⁊ hec debet habere tria. s. absolutõnem ⁊ breuitatem ⁊ paucitatẽ. Confirmatio est ꝓ qua argumentatio nostre cause fidem ⁊ auctoꝛitatem ⁊ firmamentuz adiungit oꝛatio. Rephensio est ꝓ quã argumentando aduersarioꝛ confirmatio diluitur aut infirmať aut alleuiatur. Conclusio est totius oratõnis exitus ⁊ determinatio. Idez. Rerum expetendaꝛ tria sunt genera. Unum quod suauiter nos allicit ad se. nõ emolumento aliquo captans: sed sua dignitate trahens vt virtus. sapientia. veritas. Aliud quod nõ ꝓpter suam vim naturam: sed ꝓpter fructum ⁊ vtilitatem petẽdũ est: vt pecunia. Tercium ex eoꝛ ptibus iunctum scilicet quod ex suaui ⁊ dignitate nos ducat et pꝛe se quandã vtilitatem gerit quo magis expectať: vt amicicia. In pꝛio genere sũ honesta. in scõdo vtilia. in tercio ea ẽ ptez honestat⁹ ꝓtiet ⁊ ptẽ vtilitat⁹ Sz in meliorẽ ptem vocabuli ꝓferãtur ⁊ honesta nominenť. Ex his efficitur vt appetendaꝛ rerum partes sint honestas ⁊ vtilitas. Vitandarum autem turpitudo ⁊ inutilitas. Idem. Honesti autẽ partes due sunt quarum altera simplex altera iuncta. id est vna ꝓpter se ex toto appetitur. altera ex aliqua parte pꝛopter se: ex altera propter vtilitatis fructum. In pꝛimo genere omnes res vna vi atq; vno nomine virtus amplectitur. Naz virtus est habitus animi naturemodo ratõni cõsentaneus. Et habet quatuoꝛ partes. s. pꝛudentiam. iusticiam. fortitudinez: temperantiã. Exinde ponit diffinitõez singulaꝛ ⁊ vtutes aliasq; ptes earum cũ diffinitõib⁹ suis. de q̃b⁹ oĩb⁹ plen⁹ in tractatu de virtutib⁹. Pꝛopter se autez vitanda sũt:

nō modo ea q̄ his ꝓtraria sūt vt fortitudini ignauia: iusticie iniusticia: verūetiam illa q̄ finitima t ꝓpinqua esse videnť. vnicuiqz em̄ virtuti finitimum viciū reperiť. vt audacia fidentie. ptinacia pseuerantie: supstitio religioni. t hmōi. ¶ Idem in tusculanis. Nemo vnq̄ sine magna spe imortalitatis se ꝓ patria offeret ad mortē. t nescio quō inheret mentib⁹ quasi seculoꝝ quoddā augurium futuroꝝ. Idq̄ in maximis ingenijs t altissimis animis t maxime existit t apparet facillime. q̄ q̄dem dempto quis tamamens esset: qui semp i laboribus t periculis viueret. Grecoꝝ ꝓuerbium est Quā quisq̄ nouit artem in hac se exerceat. Cum corpis facibus ad oīs cupiditates inflamari soleam⁹. pfecto beati erimus: cum coꝝpibus relictis t cupiditatū t emulatōnum expertes fuerim⁹. totosq̄ nos in ꝓtemplandis reb⁹ aspiciendisq̄ proponem⁹. q̄ etiam natura inest in mentib⁹ nostris insaciabilis q̄dam cupiditas veri videndi. q̄ precipue visione fruenť. Idem sunt em̄ ingenijs nostris semina innata virtutū. q̄ si adolescere liceret ipsa nos ad beatā vitā natura pduceret. nūc aūt simul vt editi in lucem t susceptī sum⁹ in oīm continuo prauitate t opinionū puersitate versamur vt pene cum lacte nutricis errorem suxisse iudicamur. Idem. stulticie ppriuz est alioꝝ vicia cernere suoꝝ obliuisci. Voluntas est q̄ qō est ratione desiderať. Sic em̄ eam stoyci diffiniūt quā putant esse in solo sapie. Qō autem ratōni aduersa vehementi⁹ incitata est libido vel cupiditas ē effrenata q̄ in omnib⁹ stultis inueniť. Idem. Sapientis ppriuz est nihil qō penitere possit facere nihil inuitū: sed splendide. ꝓstanter. grauiter honeste oīa: nihil expectare ita quasi certo futurum nihil cum acciderit admirari: suis stare iudicijs. sane video sapientissimoꝝ fuisse sententiā. legem nō hominū ingenijs excogitatā nec scitum aliqō esse pl'oꝝ: sed eternū quoddaz qō vniuersum mundū regeret imperandi. phibendiq̄z sapientia ¶ Idem in libro de natura deorū. Nihil virtute amabilib⁹ est quā qui adeptus fuerit vbicūq̄z gentium erit a nobis diligeť. Amiciciamq̄z si ad fructum nostrū referim⁹ t nō ad illius ꝓmodū quez diligim⁹. nō est amicicia: sed mercatura quedam vtilitatū suarum. prata t arua et pecudes hō modo diligunť: Idem. Quid tamspicuū cum celestia ꝓtemplamur. q̄ esse aliqō numen prestantissime mentis quo hec reganť. versutos eos appello: quoꝝ celeriter mens versať. Idem. Causarū ignoratio in re noua mirationē facit. quod autez crebro videt quis nō mirať etiam si cur fiat nescit Idem in libro de fato. Ad animoꝝ motus volūtarios nō est requirenda externa causa. mot⁹ est voluntari⁹ eam naturam ꝓtinet in se: vt sit in nostra potestate nobisq̄ pareat. Idem in libro ō creatione mundi. Parentem vniuersitatis huius inuenire difficile est. Et cum iam quis eum inuenerit indicare in vulg⁹ nephas est. Idem in dyalogo ad hortensiū. Cōmunia quasi quinq̄ lumina orationis sunt hec: dilucidū. breue. pbabile. illustre. suaue. Idem in libro de achademicis. Inepte quis mineruam docet. Idem. Ipsam victoriā vicisse videtur: qui ea que illa adeptus est victis remisit. Idem. Nulla de virtutibus plurimis mirabilior: nec grauior misericordia: homines enim ad deos nulla re ꝓpius accedūt q̄z hominib⁹ dando. Quis vnq̄z tamcrudelis in aliquez fuit vt ꝓ hiberet eum aut sibi merere aut ceteris supplicare Ulsus assiduus viri rei deditus t ingeniū t artē sepe vincit. ¶ Iste cicero t si eloquentissim⁹ infidelis tamen t circa diuina errauit in multis t precipue in negando diuinā pscientiam. put ostendit Aug. in. v. de ciuitate dei capitulo. ix. Nam videbatur ciceroni q̄ non posset ꝓstare liberum arbitrium hominū psupposita pscientia dei infallibili. Et ideo vt ostenderet libertatem arbitrij ad bonum vel ad malum: negauit dei pscientiam ꝓtra humanos actus. Sed Aug. ꝓfutans eum ostendit clare q̄ dei pscientia infallibilis non tollit libertatem voluntatis hominū: sed simul manent nec sibi ꝓtrariantť t pscientia dei t libertas arbitrij Et hoc etiam habetur. xxiij. qōne. iij. Nabucho donosoꝝ. cum sequenti capitulo t plen⁹ in prima parte sancti Thome.

Fuit cōtempo .§. VI.

raneus tullij salustius nobilis ciuis roman⁹. multum et ipse eloquens: sed inimicus ciceronis: vnde inuectiuas ꝓtumelioſas ꝓtra seinuicem scripserunt quod est ꝓtra doctrinā christianoꝝ. vñ pz q̄ ois laboꝝ eoꝝ erat in oze ipsoꝝ ad ornate dōm nō ad operandū q̄ docebant. Sed vt salomon inqt. Anima horum nō ditabitur. s. virtutibus: & pauperes et vacui erant ipsis veris. Et inter cetera hic erat erroꝝ ꝓmunis gentiliū mundana sapientia splendentiū: extimabant enim suo libero arbitrio sine auxilio gratie dei posse esse vere virtuosos. cum tamen dicat Augu. Ubi deest cognitio eterne t incōmutabilis veritatis: falsa est virtus etiam in optimis virtutibus. Scripsit autem salustius duos libros. s. Jugurtinum t catellinariū t librum historiarū qui tamen non reperitur. Ex ꝑdictis aliqua excerpta hic ponunť. In Catellinario ait. Priusq̄z incipias ꝓsulto. i. ꝓsilium sume vbi ꝓsulueris mature opus est facto. Optim⁹ q̄sq̄z facere mauult q̄z dicere. Virtuti oīa parent. secuude res etiam sapientum animos fatigant. Auaricia fidem ac pbitatem ceteraſq̄z bonas artes subuertit. t p his supbiam t crudelitatem deum negligere omniaq̄z habere edocuit: ¶ Auaricia pecunie studium habet: quam nemo sapiens amauit aut ꝓcupiuit. Hec quasi malis venenis iuuta coꝝpus animūq̄z virilem effeminat. Semp infinita insatiabilis est. Neq̄z copia neq̄z inopia minuitur. Qui magno imperio prediti in excelso etatem agunt. facta eoꝝ cuncti mortales nouerunt. Itaq̄z in maxima fortuna minima licētia ē. plurima maioꝝes nostros magnos fecerunt que nobis nulla sunt scilicet domi industria. foris iusticia. Animus in ꝓsulendo liber neq̄z delicto neq̄z libidini obnoxius. Ꝓ hoc autem nos habemus luxuriam atq̄z auariciam. publice egestatez

ptuatim opulentiã. inter bonos ⁊ malos nullus discrimen. Omia pmia virtutis ab initio possidz Domi voluptati: foris aut pecunie seruit aut ḡ/tie. Idem in iugurtino. Frustra niti nec aliud fatigando nisi odium querere: extreme demētie est. Concordia parue res crescūt. discordia maxime dilabunt. Plura sunt q̄ licet grauia sint: tñ p ꝯsuetudinē p nihilo habent post gl'am inuidiam sequi meminer. Itaq; quo clarior es vel eris: eo magis anxiũ vel sollicitum te esse oportet. Bono more satis est vinci: q̄ malo iniuriã vincere. Q̄ aũt dicit salustius in laudē romanor̄ q̄ fuerūt p̄ reges electos sub ꝯsulibus q̄ si licet vis bonũq; apud eos nõ legib⁹ magis q̄ natura valebat. p/bat Aug. in scõo de ciui. dei capi. xix. nõ fuisse verum. quia ⁊ tpe regum ⁊ tpe ꝯsulum etiam in p̄ncipio multa iniqua ⁊ mala gesta sunt p eos: ⁊ si illo paruo tempe q̄ tarquin⁹ electus adiutorio por semie quesiuit regnũ recupare amissum. fuerunt vniti ⁊ quieti inter se: hoc fuit metu tarquini non amore virtutis. Vñ subito post mortē illi⁹ quasi non amplius timentes exorte sunt magne discordie ⁊ inuidie inter plebem ⁊ nobiles ac etiã seditiones. Et inter cetera etiã salustius dicit q̄ plebs erat fenore oppressa. deinde sēp mala creuerunt ⁊ innumere cedes:

De virgilio §. VII.

poeta q̄ floruit tpe octauiani ⁊ obijt etatis sue anno. lij. brunduſij. sed neapolim corpus e⁹ sepultũ est. Mantue aũt genitus. Hic ab oñibus ꝯmendat de libris ei⁹. Vñ aug. in primo de ciuita. dei. ait. Virgiliũ ꝓpterea paruuli legunt: ⁊ vt poeta magnus omniũq; p̄clarissim⁹ atq; optimus teneris ebibit annis nõ facile obliuioni possit aboleri Macrobius de eo inquit: nullius scie eum fuisse expertem. Iuuenalis ipm homero ꝯparat dicēs: Conditor illiados cantabit atq; maronis. altissom dubiã facientia carmina palmã. Hic aũt cuz sibi ab inuidis obijceret q̄ alienos vsus suo operi insereret. Rñdit. magnaꝝ virũ esse: clauam extorquere de manu herculis. Hic virgili⁹ dicebat se parare versus more rituq; vrsino. Nam vt illa bestia partũ edit ineffigiatũ informemq;: postea lambendo ꝯsumat ⁊ informat. Sic ingenij sui p/tus recentes rudes eē faciles ⁊ imꝑfectos. Sz deinceps tractando colendoq; reddere his q̄si oris ⁊ vultus liniamenta. De quo etiã referunt multa fuisse pacta. Neapolim ⁊ rome arte nigromantica. Q̄ autē fuerit intemperatus vicio pessimo. ostendit iuuenalis dicens. Nam si virgilio puer ⁊ tolerabile desit. Hospiciũ caderent oñes a criminibus idij. Tres autem libros edidit. vt patet in epitaphio suo. Lecini pascua rura duces. idest buccolica. Georgica ⁊ eneidos. Illud etiã aduertendũ Virgilium non tam fuisse eloquentem in prosa q̄ in versibus faciendis. Unde Seneca in libro. iij. declamationum ait. Magna quoq; ingenia non plus q̄ in vno eminere opere. Virgilium illa ingenij felicitas in oratione ſsoluta reliquit. Ciceronem eloquentia sua in carminibus destituit. Q̄ aũt virgilio attribuant libri intitulati. Virgili⁹ de culice. et Virgilius in ethna dicit Vincen. in specu. hysto. li. vij. hoc esse apocriphũ Dicit autem Aug. in decimo de ciui. dei. quedaz de xpo ꝓphetata esse a Virgilio vt Ultima cumei iam venit carminis etas. Magnus ab integro seculoꝝ nascitur ordo. Virgilius in buccolicis cum versu sequenti. Jam noua ꝓgenies celo dimittit alto. Jam redit ⁊ virgo redeũt saturnia regna. Et illud. Te duce si qua manẽt scelerisve stigia nostri. Irrita ppetua solue formidine tras Hoc aũt Hieroni. nõ placet. s. ꝓphetam fuisse de xpo: sed alia intentõne ⁊ de alio dicta. sed a centona dicta virgilij artificiose xpo coaptata eē. Q̄ ⁊ Jsidorus confirmat. Et q̄uis verum sit quod ait Hiero. cum hoc etiam potest stare q̄ dixit Augustinus. s. q̄ ꝓphetice hoc dixerit large sumendo ꝓphetiam: put sumit Joh. xj. vbi dicit ō caypha dicente in ꝯsilio iudeorum. Expedit vt vn⁹ moriat homo ꝓ populo ⁊c. Subdidit euangelista hoc a semetipso nõ dixit suple. sed a spũsancto. quia cuz esset pontifex anni illius ꝓphetauit q̄ xp̄c moriturus erat pro gente ⁊c. idest p salute gentium. Sed clarum est q̄ cayphas nõ dixit ea intentõne ⁊ tamen dicit ꝓphetasse: quia illa q̄ dixit ꝓphetica erant licet ipse non intellexerit. Sic ergo posset dici q̄ spũssanctus ad p̄nunciandum mysterium incarnatõnis etiam p ethnicos fecit illa dicere ad hoc significandũ: licet ipse virgilius hoc non intenderit sed aliud. Idem Virgilius in buccolicis. Trahit sua quemq; voluptas a Jove p̄ncipiũ. Idez. Qui legitis flores ⁊ humi nascentia fraga. Frigidus o pueri fugite latet anguis in herba. Grandia sepe quibus mandauim⁹ hordea sulcis. Infelix lolium steriles nascunt auene Non omnia possum⁹ omnes. Idem. Numero deus impari gaudet. Omnia vincit amor: ⁊ nos cedamus amori. Adde. ⁊ si mundi: multomagis xp̄i Idem in georgicis. Labor improbus omnia vincit: ⁊ duris ſvrgens in rebus egestas. O fortunatos nimiũ sua si bona norint. Optima quoq; dies miseris mortalibus eui. Prima fugit subeunt morbi tristisq; senectus. Frigidus in venerem senior frustraq; laborem ingenitum trahit hortare. Etiamq; insiste domandi duz faciles animi iuuenum dum nobilis etas. Idem in Eneydos libro primo. Soluite corda metu animiq; secludite curas. In scõo. Furor iraq; mentē p̄cipitant. In. iij Quid nõ mortalia pectora cogis auri sacra fames In. iiij. Degeneres aios timor arguit. In. v. varium ⁊ mutabile sp. Femia. s. pfert ⁊ cogitat. In. vj Nõ mihi si lingue sint centũ. corpa centũ. ferrea vox oñes sceleruꝫ deprendere formas. Oñia penaꝝ pcurrere noia possum. In laudē etiam romanoꝝ describit quid in regēdo p̄sidentes agere debeãt inquiens. Tu q̄z romane p̄los gubernare memẽto. Hec tibi erũt artes pacis imponē morres. Parcē ſbiectis ⁊ debellare supbos. Ponit ēt ⁊ varias penas ī alia vita eoꝝ q̄ h̄ peccauerunt. Errauit aũt vgili⁹ ī eo q̄ opinat⁹ ēē. ⁊ dixit oñes penas vel hũanis inflictas legib⁹ vel diuis. fuerī

hac vita siue post mortē emendatōni adhiberi. Hō senserūt platonici asserētes etiam nulla pctā impunita esse. Vñ aug. xxi. de ciui. dei. ca. xiij. inquit. Hinc ē illa maronis sīa. Vbi cū dixisset de terrenis corpibus mortibūdisq; mēbris. q aīe hic metuūt cupiūt dolentq; gaudentq;. Nec auras suspiciūt clause tenebris t carcere ceco. Secutusq; ipse maro. i. virgili⁹ ait. Quin et supmo cū lu: mine vita relinquit. i. cum die nouissimo relinqt eas vita ista. Non tñ inquit oīe malū miser nec funditus oīs. Corporee excedūt pestes: penit⁹q; necesse ē. multa diu pcreta modis mollescē mi: ris ḡ exercenť penis veterūq; maloꝝ supplicia ex pendūt alie pandunť inanes suspense aduentus alijs subiurgite vasto. Infectū eluiť scelus aut ex uritur igni. Hec virgili⁹. Et subdit ibi aug. Qui hec opinantur nullas penas nisi purgatorias pu tant esse post mortē. Sed fm veritatez fidei post hanc vitam aīe ꝑpter pctā mortalia dānate, nun q; euadūt illas penas: nec p eas purganť: sed im ꝑpetuū cruciant fm illud Job. In inferno nulla est redemptio sed sempitern⁹ horor inhabitat. et in euangelio Math. inquit xp̄c. Qui in spiritum sanctuz blasphemauerit nō remittet ei. neq; in h̄ seculo neq; in futuro. Ex quib⁹ vbis arguūt Au: gusti. t Greg. aliq; pctā in futuro purgari p ignez vt venialia: alia nullo mō expiari vt mortalia vt habeť di: xxv. §. Alias. t ca. Qualis. Item aliuz errorē ei⁹ tangit Aug. x. de ciui. dei. ca. xxx. dicēs. Platonice videť dixisse Virgili⁹ in campos eli: sios purgatas aīas missas. q̄ noīe tanq; p fabulā videnť significari gaudia beatoꝝ ad fluuiū lethe um euocari. hoc ē ad oblitionē ꝑteritoꝝ. s. imme mores superū vt ꝓxa reuisant. rursus t incipi: ant in corpora velle reuerti. Hoc merito displicu it porphirio platonico t si ethnico qm̄ re vꝝa stul: tum est credere ex illa vita q̄ btātissima eē nō po: terit. nisi fuerit de sua eternitate certissima. deside rare aīas corruptibiliū corpoꝝ labem: et inde ad ista remeare. tanq; h̄ agat summa purgatio vt in quinatio requirať Si em̄ qđ pfecte mundať hoc efficit vt omniū obliuiscanť maloꝝ: maloꝝ autē obliuio facit corpoꝝ desideriū vt rursum implicē tur malis: pfecto erit infelicitatis cā summa felici tas. t stulticie cā pfectio sapie: t immūdicie causa summa mūdatio. Nec veritate ibi beata erit aīa q̄diucunq; erit vbi oportet fallať: vt beata sit nō em̄ beata erit nisi secura.

Circaidem .§. VIII.

tps fuit etiā Ouidius poeta dictus naso. q̄ mul: tos libros metrice scripsit. Ex quib⁹ pauci vꝝsus morales hic ponunť In libro epl'aꝝ. Exitus acta ꝓbant. Ars sit vbi a teneris crimē ꝓdiscať annis. Est virtus placitis abstinuisse bonis. Tarda so: let magnis reb⁹ inesse fides. Idem in libro sine ti tulo. Leue fit qđ bñ ferť onus. Nox t amor vinū q; nihil moderabile suadēt. Illa pudore caret li: ber amorq; metu. Ludūt formose: casta est quam nemo rogauit. Stulte quid est somn⁹ gelide nisi mortis imago. Qđ licet ingratū est: qđ nō licet ḡ uius vrit. Qđ sequiť fugio: qđ fugit ipse sequor. Nitimur inuetitus semp cupimusq; negata. Sic interdictis imminet eger aquis Idem in libro de arte amandi. Fertilior seges ē alienis sp in agris Elicinūq; pecus grandius vber hz. Flectiť irat⁹ voce rogante de⁹. Facile est oīa posse deo Nec em̄ lex equior vlla est q̄ necis artifices arte perire sua. Pectorib⁹ mores tot sunt quot in orbe figure Qui sapit innumeris moribus aptus erit. Non mi nor est virt⁹ q̄ querere parta tueri. Cede repug̃n ti cedendo victor abibis. Exigua ē virt⁹ praesta: re silentia reb⁹. At ꝓtra grauis est culpa tacenda loqui. Qđ male fers assuesce. bñ feres. dū nouus in viridi coalescit cortice ramus. Munera crede mihi placant hoiesq; deosq;. Placať de⁹ iupiter ipse datis. Expto credite. Nō cito credideris q̄/ cito credere ledat. Exemplū nobis nō leue ꝑcris erit. Idem in li. de remedijs. Principijs obsta se: ro medicina parať. Cū mala p longas ꝓualuere moras. Sed ꝑpera nec te venturas differt in ho/ ras. Qui nō est hodie cras min⁹ aptus erit. Im/ patiens anim⁹ medū tractabilis arte Respuit at q; odio verba monentis hz. Aggrediar meli⁹ tūc cum sua vulnera tangi. Jam sinet: t veris nocti/ bus aptus erit. Quis matrem nisi mentis inops in funere nati. Flere vetat non hec illa monenda loco est. Cum dederit lachrymas animūq; imple uerit egrum. Ille dolor vbis emoderandus erit. Tempibus medicina valet: data tempe ꝓsunt. Et data nō apto tempe vina nocent. Otia si tol/ las periere cupidinis arcus. Contempteq; iacent t sine luce faces. Q̄ platan⁹ riuo gaudet q̄ ꝑls vnda. Et q̄ limosa canna palustris humo. tā ve nus otia amat. Et mala sunt vicina bonis erore sub ipo. Pro vicio virtus crimina sepe tulit. So le viuant vmbre grata sit vnda siti. Et q̄ nō pro: sunt singula multa iuuāt. Idem in li. methamor: phosios. Pronaq; cū spectant aīalia cetera terrā Os hominū sublime dedit: celūq; videre. Jussit t erectos ad sydera tollere vultus. Effodiuntur opes irritamenta maloꝝ. Jamq; nocens ferrum ferroq; nocenti⁹ aurū. ꝓcedit: ꝓdit bellum qđ pu gnat vtroq;. Viuiť ex raptu nō hospes ab hospi te tutus. Non socer a genero fratrū q̄ gratia ra: ra est. Imminet exitio vir ꝓuigis illa mariti. Fili us ante patrē parios inquirit in ānos (vel hono: res) victa iacet pietas q̄ terra ptz. fera regnat erin: nis. In facin⁹ iurasse putes q̄tum noxe iā regnet vbiq;. Enumeraze piget. Inť vtrūq; tene: medio tutissimus ibis. Vix vlla potentia longa ē. Heu q̄ difficile est crimē nō ꝓdere vultu. Pallor ī ore sedet: macies est corpe toto. Rusq; recta acies li: uent rubigine dentes. Pectora felle virēt lingua est suffusa veneno. Risus abest nisi quē fecere do lores. Nec fruitur somno ptabescitq; viuēdo. nō bene cōueniunt nec in vna sede morantur: maie: stas et amor. Vltima semp expectanda dies ho/ mini est diciq; beatus ante obitum nemo. Tem: pore creuit amor. quoq; magis tegitur: tect⁹ ma/ gis estuat ignis: Quid non sentit amor: fas est t ab hoste doceri. Flebile principiū melior fortuna

secuta est. Morte carent aie cūcta fluunt. Nihil est qđ toto pstet in orbe. Jp̄aq; assiduo voluunt tpa motu. Nec spēs sua cuiq; manet. Rerūq; nouatrix, ex alijs alias reparat natura figuras.

¶ Idem in libro de fastis. Dat census honores. Census amicicias paup vbiq; iacet. Fastus inest pulcris sequiturq; supbia formā. Conscia mens vt cuiq; sua est ita ꝓcipit intra pectora. Profecto spemq; metūq; suo. Conscia mens recti fame mē dacia ridet. Sed nos in vicium credula turba sumus. Idem in li. de tristib⁹. Donec eris felix multos nūerabis amicos. Tempa si fuerit nubila solus eris. Si nō peccassem quid tu ꝓcedere posses Materiā venie: sors tibi nra dedit. Si quotiens peccant hoies sua fulmina mittat iupiter exiguo tpe inermis erit: Quia puersas pūt corrumpe mētes. Sūt tñ illa suis oīa tuta locis. Qđ mīme nouit nemo docere pōt. Ingenio perij Naso poeta meo. Est quedā flere voluptas. Expletur lachrymis egredit q; dolor. Ardua p̄ceps glia vadit iter. Quotq; soporiferū grama papauer hz. Silua feras quot alit quot piscib⁹ vnda natat. Tot p̄mor aduersis. Fert sapiens oīs casus patienter amaros. Strangulat inclusus dolor atq; estuat intus. Cogit et vires multiplicare suas. Turpi⁹ ejcitur q̄ nō admittit hospes. Contulit ingeniū patia longa malor. Non paruas aio dat gloria vires. Esse bonū facile est vbi qđ vetat eē remotum. Rara quidē virtus quā nō fortuna gubnat Horrent admotas vulnera cruda man⁹. Nō est in medicis semp reuelet vt eger. Nescio q̄ natale solū dulcedine cūctos. Ducit: t immemores non sinit esse sui. Cernis vt ignauū ꝓsumant ocia corpus. Et capiūt vicioz ni moueant aque. ¶ Dicit ysiō. li. de summo bono. Jdeo phibet christianis figmenta legere poetar. quia nimiū excitant mētem ad incentiua libidinū. di. xxxvij. Jdeo. Hoc aūt pmaxime facit Ouidius in suis libris. ideo p maxime debet euitari doctrina eius: nisi in paucis dictis moralibus.

Claruit t tūc .§.IX.

poeta oratius q̄ anno. xxxv. imperij augusti octauiani rome mortuus ē etatis sue anno. lvij. hic inter satiricos t liricos poetas latinos tenere dicit p̄cipatū fm Ulm. in spe. hysto. Et grauissimus poeta a Hiero. appellat. nō gratuitate actuz seu morum. q: incōtinētissimus fuit: ꝑ ꝓpter grauitatem sniar. Scripsit aūt libros sermonū t epl̄arum t carminū odarum t poetriam. Cuius sunt pauce sntie excerpte que sequunt. ¶ In poetria. Reddere q̄ voces iam scit puer t pede certo. Signat humū gestu paribus colludere t irā. Colligit ac ponit temere t mutat in horas. Imberbis iuuenis tandē custodie remoto. Gaudet eqs canibusq; t aprici gramine cāpi. Ferens in vicia flecti monitor⁹ asper. Utiliū tard⁹ puisor t pdig⁹ eris. Sublimis cupidus t amata relinquere pernix. Adulta senē circūueniūt incōmoda. Uel qđ querit t inuentis miser abstinet t timet vti. Uel q: res oīes timide gelideq; mistrat. Dilator spe longus iners auidusq; futuri. Difficili querulus laudator tpis acti. Se puero castigator censorq; minor. Non semp feriet qđcunq; minabit arcus Q̄ñq bon⁹ dormitat homerus. Que placuit semel hec decies repetita placebit. ¶ In li. epl̄arum ei⁹. Nemo adeo ferus est qui mitescere nō possit. Dimidū facti qui bene cepit hz. Impiger extremos currit mercator ad indos. Per mare pauperiem fugiens p saxa p ignes. Qđ petijt spernit repetit quod nup obmisit. Estuat t vite disconvenit ordine toto. Diruit edificat mutat quadrata rotundis. Semp auarus eget Inuidus alterius marcescit reb⁹ opimis. Et videt illi⁹ pspa cum lachrymis. Inuidia scli nō inuenē tyrāni. Magis tormentū. Ira furor brenis ē aim rege: q̄ nisi paret. impat. hūc frenis hūc tu ꝓpesce catheis. Qđ semel imbuta recēs seruabit odorez: testa diu. Ocium cium q̄renda pecunia p̄mū ē. Uirt⁹ pt⁹ nūmos: vxorē cū dote fidēq; t amicos. Et genus et formā regina pecuīa donat. Paruū pua decent. Celū nō aim mutāt q̄ trans mare currūt. Odert peccare mali formidīe pene. Odert peccare boni virtutis amore. Mors vltima rex linea ē. p̄cipitibus placuisse viris nō vltima laus ē. Uirt⁹ ē medium vicioz vtrinq; redactū stulticiam patiuntur opes. Quid de q̄ viro t cui dicas sepe caueto. p cunctator ē fugito: nā garrul⁹ idē ē. Et semel emissum volat irrevocabile verbū. Qualē ꝓmendes atq; etiā aspice: ne mox incutiāt aliena tibi patā pudorē. Nā tua res agit paries cū p̄xim⁹ ardet. Odert hilarē tristes tristēq; iocosi. Sedatū celeres agilē gnanūq; remissi. potores bibuli media de nocte phalerni. Odert porrecta negātē pocula q̄uis. Qđ medicor est: p̄mittunt medici tractāt fabrilia fabri. Scribim⁹ indocti doctiq; poemata passim. Alter rixatur de lana sepe caprina. Sūt q̄ nil rectū nisi qđ placuit sibi ducūt. Est modus in reb⁹ sunt certi denīq; fines. Quos vltra citraq; neq; ꝓsistere rectū. Dū stulti vitāt vicia contraria currt. Equū ē pctis veniā poscēti reddere. Rursus t adsit regula. pctis q̄ penas inrogat eqs Tractari molli⁹ etas imbecilla solet. Uirt⁹ fama decor dīna hūana q; pulcris. diuicijs parēt. Quas qui ꝓstruxerit ille clar⁹ erit. Fortis iust⁹ t sapiens etiā t rex t q̄cq̄d volet. Tantul⁹ a labas sitiēs fugiētia captat. Flumia: heu vicijs nemo sine nascitur. Optim⁹ ille ē q̄ minis vrget. ¶ Oēs āt p̄fati oratores poetez historiogphi sit cū suo impatore cui⁹ tpe in mūdo fulsert. exterminati sit t ad inferos descendert. q: etsi rōne nāli cognouert deum nō tñ vt deū glorificauert aut gr̄as egerūt: ꝑ euanuerūt in cogitatōnib⁹ suis dicētes. Labia nra a nob sunt: q̄s nr̄ dīs est. t seruiert creature potius q̄ creatori ydolatrādo cum p̄lo. Uerum q: veritas a quocūq; dicat a spūsancto est: vt dicit Ambro. t sic nō vt p gratiam inhabitando tñ intellectum illustrando. ad agnitōnez eor que vera dixerunt t linguam t manum ad illa scribendū mouente. Unde non debet ꝓtemni quod verū t vtile est in eis. Falsa autem t praui eor mores cum eis detestanda.

Subtempore §.X.

hui⁹ octauiani nat⁹ est dñs ihūs xp̄c. anno. ſ. xlij. imperij ei⁹. Qui etiā postea impauit. ſ. nato xp̄o. ānis. xij. Mat⁹ē autē eo tpe q̄ erat pax ī toto orbe q̄ nunq̄ ꝓtigerat a tēpe mortis nume pompilij scōi regis romanor̄ vsq̄tūc: sed semp fuerūt romani in plus nisi p vnū annū: vt patet supra. q̄ romani attēdētes ꝛ industrie octauiani attribuētes. voluerūt eum vt deū venerari: ꝑ prudens imperator se mortalē intelligens nō assensit. Cunq̄ ꝑs sup hoc ei importun⁹ esset vt dicit Innocentius tercius. Sibillam ꝓphetissam aduocauit. scire volens p oracula eius si ali⁹ maior eo esset nasciturus. Cum ḡ in die natalis ꝓsilium sup hac re ꝓuocasset: ꝛ Sibilla ī camera impatoris oraculis insisteret: in die media circulus aure⁹ apparuit circa solem ꝛ in medio virgo pulcerrima puerū gestans in gremio. Q̄ sibilla cesari ostēdit. eiq̄ dixit. hic puer maior te est: ꝛ ideo ip̄m adora. Audi taq̄ est vox dicens. hec est ara celi: vñ ꝛ illa ecclesia vbi tunc erat palacium octauiani. ſ. in capitolio: ꝛ nunc est ecclesia ꝛ quentus ordinis minorū dicit sancta Maria ara celi hodie. Orosi⁹ autem de hoc sic ait. Tempe octauiani hora circiter ter/cia repente liquido ac puro sereno aere circul⁹ ad speciem arcus celestis orbem solis ambiuit. quasi venturus esset q̄ ip̄m solem solus mundū q̄ totū fecisset ꝛ regeret. Idem ait eutropius. Dicit etiaz Innocentius. iij. q̄ cum romani habuissent magnam pacem. xij. annis sub octauiano. ꝓstruxerūt templū in vrbe pulcerrimū: pacis templū nomi/nantes. Consulentes aūt apollinem quantū duraturum esset templū illud. Responsum fuit quo usq̄ virgo pareret. Q̄ audientes ꝛ arbitrantes hoc impossibile. q̄ vtiq̄ ꝼm naturā non est possibile: sculpi fecerunt in iainuis eius. Templuz pacis eternum. Sed nocte qua xp̄c natus est funditus corruit. vnde ostensum est virginem in virginitate pmanentem peperisse. ſ. Mariam. ¶ Q̄ autem tanta pax tūc in mundo haberet non fuit ex industria Octauiani vel alioz hominum: sed dispensatōne diuina. ad insinuandū q̄ ille nasce/batur qui est pax nr̄a. qui facit vtraq̄ vnum. qui ad pacem cum deo faciendā nostram venerat in carnem. Q̄ totum. ſ. etiam de pace habenda tē poraliter p̄dixerat p psalmistā ꝛ ysaiam ꝓphetaz loquentes de aduentu ei⁹. Prius tñ et de natiuitate matris ei⁹ aliquid breuiter ꝼm hystoriā dicēdum est. Nam de virtutibus ei⁹ dignitate ꝛ laudibus p modū p̄dicatōnis aliquid dictū ē in tercia parte in titulo de statu ꝓhebenſoz quo ad diuersos status: sed copiosius in tractatu de donis titulo de dono pietatis notabit vita comite.

¶ Natiuitas igitur virginis glorioſe ex semine Abrahe orta de tribu iuda clara ex stirpe Dauid cui⁹ vita inclita cunctas illustrat ecclesias. Pater igitur virginis dictus est Joachim de tribu iuda. mater v̄o eius dicta est Anna qui cū steriles pluribus annis pmansissent: demum facto voto deo offerendi fructū suum si dñs ꝓcederet: ꝓcepit anna virginē Mariam nō quidem de ſpiritu ſācto: vt quidam fatui asserūt: sed more humano ex Joachim. Que quidem in vtero ꝓcepta nō tunc fuit sanctificata cum adhuc ibi nō esset anima q̄ est subiectum sanctificatōnis: sed postq̄ anima fuit in corpe plene organizato infusa: est a pctō originali emundata q̄citius post infusionez non post menses vt Johānes baptista. ac etiam pleni⁹: vt sc̄z immunis fieret etiā a venialibus in vita quod nulli ꝓcessum creditur. ꝼm Bern̄. et Aug. et quia aliqui tenent eam etiā ab originali fuisse liberam lz antiqui ꝛrium exp̄sse dicant. cum ecclia neutr̄ determinauerit: sine p̄iudicio salutis pōt quodlibet eor̄ opinari: sed de hac materia plene habes in prima pte titulo ō originali. Anna igit̄ genuit primo ex Joachim Mariā matrē dñi. Quo mor tuo nupta est anna cleophe q̄ genuit ex eo aliam filiam quā etiam Mariā vocauit: et alpheo ip̄m Mariam scōam in vxorem dedit. que quidē maria ex ipso Alpheo habuit quatuor filios iacobū minorē ꝛ Joseph iustum. qui ꝛ Barsabas dictus est ac etiā Symonē ꝛ Judam seu Thatheū. Defuncto aūt Cleopha Anna tercio nupta est Salome. ex quo genuit terciā filiā quā etiam Mariam nōiauit. hec Maria nupta zebedeo duos ex eo habuit filios. ſ. Jobem euangelistā ꝛ Jacobū maiorē. Unde ꝛ versus dantur. Anna solet dici tres ꝓcepisse marias. Quas genuere viri ioachi Cleophas Salomeq̄. Has duxere viri Joseph Alpheus zebedeus. Prima parit ip̄m Jacobū scōa minorē. et Joseph iustū cum Symone iuda Tercia maiorē Jacobū volucremq̄ Johannem. ¶ Sciendū etiam q̄ elyzabeth mater Johannis baptiste fuit sor̄ cōsobrina virginis marie. Haz mater elyzabeth dicta hismeria: fuit germana anne matris virginis Marie. Cognata aūt dicitur Elyzabeth virginis in euangelio: quia consanguinea modo dicto: nec mirū hoc cum dictuz sit Joachim ꝛ Annam fuisse ex tribu iuda. et elyzabeth fuerit de tribu Leui: vt patet Luce primo. cum ꝼm legem quilibet accipere debebat vxorem de tribu ꝛ familia sua. Nam ttrb⁹ iuda cuz tribu leui sacerdotali soliti erant inter se miscere cōnubia: nec reputabat cōtra legem. Unde ꝛ Aaron summus sacerdos et primus: habuit vxorem de stirpe regia dauid. potuit ḡ esse vt dicit beda huiusmodi coniunctio ex recentiori tempore fieri datis nuptui feminis de tribu iuda in tribum Leui et econuerso. vt manifeste beatam Mariam que de tribu iuda regia descendit: cum his que de tribu Leui erant cognatōnez generis habuisse mōstraretur. Et ita beata Maria ex vtraq̄ tribu fuit. Voluit enim dominus vt he due tribus. scilicet regalis ꝛ sacerdotalis adiuuicem matrimoniaiter copularentur ꝓpter mysterium: ad innuendum ſ. q̄ de eis nasciturus erat dominus noster hiesus verus rex ꝛ summus sacerdos qui seipsum obtulit pro nobis hostiam deo in ara cruc/cis in odorem suauitatis. Quiq̄ et fideles suos in hac vita viriliter militiam exercentes regeret et in alia magnifice coronaret. Unde et xp̄c dici-

tur qđ grece latine inunctus interpretatur. Soli autem reges ⁊ sacerdotes iuũgebant. Et fideles ab eo denoiant vt dicant xpiani a xpo vt vncti ab vncto. quem. s. xpm vnxit deus oleo leticie. i. spũsancto p ꝓsortibus suis: vt dicit in ps. Et ideo vt dicit in canonica Petri. Christiani sunt gen⁹ electum regale sacerdotiũ: qui in supno regno gr̃as deo agentes dicũt. Redemisti nos dñe deus noster in sanguie tuo ⁊ fecisti nos deo nro regnũ ⁊ cetera. Genealogiã aũt virginis gloriose et p ꝓnis dñi ibu xpi filij eius de q̃ solus ⁊ natus cõceptus est. nõ ex virili semine Joseph vel alteri⁹ sed virtute spũsancti. describũt mathe⁹. j. capi. ⁊ Luc. iij. suox euangeliox. Qx aũt genealogie ille q̃s describũt euangeliste nõ terminent in mariam sed in ioseph sponsum ei⁹. ideo factuz est fm hiero. ⁊ Crisost. qz nõ erat mos apud iudeos cathalogos generationũ seu genealogias p feminas sed p mares texere. Unde si genealogiã marie exp̃sse texuisset. nouitas ista ⁊ inusitatus stil⁹ iudeos in scandalũ suscitasset. ⁊ tñ texẽdo genealogiã ioseph implicite ⁊ p ꝓnis ⁊ genealogiã marie retexuit. Nam cũ ioseph in quẽ terminat illa genealogia fuerit sponsus Marie. vt pz Math. j. ex hoc oñditur ⁊ virginẽ sponsam ei⁹ fuisse ỏ eadem genealogia ⁊ de tribu iuda ⁊ familia dauidica descendisse. Scõm em̃ legis p̃ceptũ quilibz de tribu sua nõ de alia vxorez accipere debebat. qđ plene obseruabat. Joseph aũt dicit filius dauid Math. j. quia ab eo descendit: q̃ ⁊ sponsa ei⁹ maria de domo dauid. Et dicit Cris. q nulla sanctarum mulierũ ponit in genealogia xpi ꝑ peccatrices. adinnuendum q ꝓpter peccatores veniebat ad saluandũ vt medicus ⁊ nõ ad iudicanduz vt dñs ⁊ iudex. hiero. aũt ait sup Matheum. Dñs noster ihs xp̃c voluit nõ soliũ de alienigenis ꝑ etiam de adulterinis ꝓmixtõnibus nasci. nobis magnã fiduciaz p̃stans. vt qualicũq; mõ nascamur: tñ vt eius vestigia imitemur ab ei⁹ corpe non sepabimur cui⁹ membra p fidem facti sum⁹. Et habetur di. lvj. Dñs. Quare aũt Mathe⁹ ⁊ Lucas variant modũ describendi genealogiã dñi: qz mathe⁹ descendẽdo narrat. Et hoc ab abrahã vsq; ad Joseph: ⁊ p cathenã salomonis tres quaterdenas gr̃ationuz successiue exprimẽs. Lucas ỏ ascendẽdo a ioseph vsq; ad adam p cathenã Nathã. lxxvij. generatõnes describit. Rõ horuz est. qz mathe⁹ euangeliũ iudeis scripsit. nihil aũt magis poterat delectare iudeos ꝓnsos q̃ audire xp̃m ex abrahã descendisse cui facta ẽ ꝓmissio de eo. ac etiã ex dauid cui etiã ꝓmissus est xp̃us. cum ei dictũ est de fructu ventris tui ponã super sedem tuã. Et ideo vt redderet eos magis beniuolos ⁊ attentos. pncipiũ euangelij sui fecit eẽ genealogiã dñi incipiens ab Abraham et dauid Ideo aũt descendẽdo narrauit: qz humanitatez intendebat ostendere: p quã deus ad nos de celo descendit. Posuit aũt tres quaterdenas adinnuendũ q̃ p hoc ⁊ incorporamur ⁊ e⁹ fratres per adoptõnem sumus. si denarium preceptoz cum quaternario euangelioz in ternario trinitatis fide obseruamus. Componitur em̃ quaternarius ex decem ⁊ quatuor. qui quaternarius ter multiplicatus ascendit ad quadragintaduas generationes. quibus ab Abraham puenitur ad xp̃m significans quadragintaduos virtutum gradus quibus puenitur ad xp̃m. vt in nobis generetur p gratiam. Qui actus virtutum accipi possunt ex interpretacõne illorum nominum hebreorum qui describunt in genealogia ipsa. Quorum primus est Abraham pater fidei. qui interpretat pater multarum gentium. Fides em̃ est fundamentum et pater omnium fundamentorum. Ultim⁹ Joseph qui interpretatur augmentum quia perfectus semp querit in virtutibus augeri. et figurantur etiam hi gradus p quadragintaduas mãsiones quibus filij israel trãsito mari rubro discurrerunt p desertum tendentes ad terram ꝓmissionis. que designat supnam patriam sicut desertuz mundum istum Lucas autem euangelista ascẽdendo genealogiam vsq; ad deum produxit. qa formã sacramenti aperit. A baptismo em̃ christi: ibi incipiens vsq; ad deum ascendit. ostendẽs ex hoc baptizatos ascendere ad hoc vt sint filij dei. Et. lxxvij. generatõnes ponit. qui numerus septuagenarius septenarius signat remissionez. fm illud Math. xviij. Non dico tibi septies ꝑ septuagies septies. s. remitte. In baptismo em̃ omnia remittunt: etiam si essent omnia peccata. lxxvij. generationum ex quibus xp̃c descenderat. Item Lucas loquens nõ solum iudeis ꝓnsis sed cõmuniter omnib⁹ etiam gentilibus. vsq; ad adam genealogiam extendit. quia omnes ex adã. Jõo autem Matheus isto termino genuit vtitur: qa filios nature tantũmodo numerat. Lucas ỏ dicit: qui fuit. quia filios fm legem vel p adoptionem factos etiam ponit. ⁊ per hoc soluit discordia q̃ apparet inter ipsum ⁊ matheum. de p̃e Joseph: nam matheus dicit Joseph filium Iacob. et Lucas dicit eum filium Heli. qđ sic ad ꝓcordiaz reducitur. Dicit aug. in libro de questõnib⁹ euangelij. q tres cause occurrunt quarum aliquã euãgelista secutus est. Aut em̃ vnus euangelista patrem Joseph a quo genitus est. nominauit: alter ỏ vel auum maternum vel aliquem de cognati maiorib⁹ posuit. Aut vnus erat pater ioseph naturalis: alter adoptiuus. Aut more iudeorũ cum sine filijs alter ex fratribus decessisset. eius vxorẽ ei ꝓpinquior accipiens filium primum quem genuisset ex illa ꝓpinquo mortuo deputabat. vt diceret filius ei⁹ quod erat quoddam genus adoptionis legalis. Et dicit Tho. in tercia parte. q. xxxj. q ista tercia causa seu declaratio est verior alijs quam etiam ponit glosa hieronimi sup matheum. ⁊ Eusebius cesariensis in hystoria ecclesiastica ab affricano historiographo dicit esse traditum. dicunt enim q Mathan ⁊ melchi diuersis temporibus ex vna et eadem vxore hescha nomine singulos filios procrearunt. quia mathan qui per Salomonem descendit vxorem eam primo accepit. ⁊ relicto vno filio Jacob mortuus ẽ. ꝑ cuius obitum quam lex viduam alteri viro non

vetat nubere Melchi qui p Mathan genᵒ duxit ad Dauid cum esset ex eadem tribu sed nō ex eo/dem genere relictā Mathan accepit vxorē ex q̄ ꝛ ipse filium suscepit nomine hely. Et sic ex diuer so patrum genere efficiunt Jacob ꝛ hely fratres vterini. s. ex eadem matre. quorum alter. s. iacob fratris sui hely sine liberis defuncti ex mandato legis accipiens vxorez genuit Joseph. natura q̄dem generis suum filiuz: fm vero legis p̄ceptum hely efficit filius. ꝛ ideo. Matheus dicit. Jacob genuit ioseph. Sed lucas quia generatōnem legalem describit: nullum nominat genuisse. Et q̄nus Damascenus dicat q̄ beata virgo mater xp̄i Joseph attinebat fm illam originem qua pater eius dicit hely. quia dicit eam ex melchi descendisse. tamen credendum est q̄ etiam ex salomone originem duxit fm aliquem modum per illos patres quos enumerat matheus. qui carnaliter xp̄i generatōnem enarrasse videt. p̄sertim cū Ambro. xp̄z dicat de semine ieconie descendisse. Hec Thomas ibi. Fuit igitur beatissima maria virga illa rectissima que egressa est de radice yesse. q̄ fuit pater dauid vt p̄nunciatum fuit p ysaiam. et stella maris (sic eñ interpretatur) de qua Balaā ait. Orietur stella ex iacob ꝛc̄. Cui⁹ pater ioachi: ex nazareth ciuitate oriūd⁹. mr̄ anna bethleemita. horum vita (vt legit in q̄dā libello trāslato a btō hiero. de hebreo in latinū intitulato de natiuitate beate Marie: ptinente ꝛ si apocripho ꝓsona ratioñ) fuit simplex recta ꝛ pia. omnēq; suā suam tripartitā diuidebāt. Una ptem tēplo ꝛ seruitorib⁹ in eo offerentes. scām pauperibus et pegrinis erogabant. terciā xo ptem redditū suorum p̄o sustentatōne sui ꝛ familie reseruabāt. Et ita deo iusti hoīes pij p annos circiter .xx. castuz domiciliū sine p̄creatōne liberoꝝ exercebāt. Voluerunt aūt si dūs eis sobolem daret: eā eius seruitō mancipaturos. Cū aūt quadā vice in festo encenioꝝ ioachim ad templū in hierosolimā ascēdisset. ꝛ inter ꝓcives ꝛ ꝓtribules suos fecūdos cū oblatōnibus astaret. Isachar summ⁹ pontifex spreuit eū cū muneribus suis dicens. deo accepta ñ posse videri munera ei⁹ quē ꝑple iudicabat indignuz. maledictū q̄ esse q̄ semen nō relinqueret sup terram. Cui⁹ ille obꝓbrij obiectu ꝓfusus ad pastores suos q̄rāt in pascuis secessit. Non eñ domū repedare audebat: ne a ꝓcivibus suis eodem obꝓbrio sterilitatis notaret. Quadā aūt die apparuit ei angelus dūi cū magno lumīe quē exterritū ꝓfortauit dicens. Noli timere: ego eñ suz angelus a dño missus. vt tibi annūciē oratōes tuas a deo exauditas. ꝛ elymas ei gratas. ꝛ obꝓbrium sterilitatis nō tibi recte obiectū: sed sterilitatē seu deiectōnem dilati partꝰ recōpensat. aliq̄n ꝛ exaltat nobilitas plis subsequētis. vt p̄z in sara et in rachaele. Ecce vxor tua anna pariet tibi filiā ꝛ vocabis eam Mariā. hec ab infancia vt vouisti erit dño ꝓsecrata ꝛ spūsancto replebit ex vtero mr̄is sue. s. p̄ sanctificatōez. In templo dūi erit assidua ꝙuersatio eius. Et sicut ipsa mirabiliter ex sterili Anna nascet: ita incomꝑabiliter Virgo generabit altissimi filiū. Aparuit et angelus dūi Anne anxie de reuersione viri ꝛ simili reuelatione consolatus est eā. Singuli aūt ad iussum angeli moti de loco suo sibi obuiantes ad portam auream hierosolime. intimātes alter alteri visionē conletati sunt gratias deo referētes. Reuersiq; domū ꝙiugio operam dantib⁹ cōcepta ex eis est. et nata beatissima Maria. Quā ablactatam votum adimplere satagentes cū triennis esset: ad templuz dūi adduxerūt vt eam deo dicarēt. Erant ibi q̄n decim gradus p quos ascendebat ad templum. id est ad altare holocaustoꝝ qđ erat in atrio anteriori ipsius templi vbi offerebant sacrificia. Ponentes ḡ puellam in imo gradu dum se induerēt cultioribus vestibus: beatissima Maria triū annorum ascendit per se sine cuiusq; auxilio oīes illos gradus vt nihil pfecte etati deesse putaret. ad signandū quia iam ascenderat mente ad quidecim gradus pfectōnis signatos in quindecim psalmis gradualibus qui dicebant a sacerdotibus ad templū ascendentibus. horum adaptatōem ponit Nicolaus de lyra sup psalterium breuiter. Sacrificio igit celebrato dimittentes parentes eius filiā in templo cum alijs virginibus custodiendam: reuersi sunt domum. Ipsius autē virginis natiuitas antiquitus ignorabatur, quādo seu qua die accidisset. ꝛ ideo non solennizabatur ab ecclesia. Sed vt narrat Vin. in specu. historiarum li. vij. cuidā sancto viro solitariā vitā agenti. cum multotiens oīi anno in tali die magnam armoniā in celo sentiret: causam scire cupiēti. angelus reuelauit hoc ex eo fore q̄ tali die nata fuerat mater dūi. Quo diuulgato ecclesia festuz natiuitatis eius instituit celebrandū. Et postea Innocentius quartus octauas eius instituit. Hinc bernhardus. Beata maria sancta fuit anteq̄ nata. neq; enim festis laudibus celebraret: si nō sancta nasceretur.

De vita ꝛmo §.XI.

ribus eius pmanentis in templo: dicit in quodā libello licet apocripho q̄ hanc regulā sibi statuerat: vt a mane vsq; ad terciam oratōni insisteret a tercijs vsq; ad nonā in textrino ope se occupabat. Iterū a nona ab oratōne nō recedebat q̄usq; angelus dūi sibi apparens escā sibi de celo deferret ad sustentandū. Que aūt sibi dabantur a ministris: pauperibus dispensanda reddebat. omnis sermo ei⁹ erat gratia plen⁹: vt in lingua ei⁹ cognosceretur deus ꝛ in scrutatione legis dei pmanebat. Eratq; circa socias sollicita: ne qua ex eis vel in paruo peccaret. neue aliqua imperiosa vel superba circa sociam existeret. Sine intermissione benedicebat deū ꝛ ne forte in salutatione sua a laudibus domini tolleretur. si quis eaz salutabat ipsa p̄o resalutatōne deo gratias respondebat. Et cum esset pulcerrima corpore super oīes mulieres tanta puritas relucebat in facie eius tanta honestas. vt impudicissimi homines eam aspicientes. non solum nō incitabantur ad concupiscētiam eius: sed ad castitatem et pudiciciam instiad 4

gabanť ť ꝓpungebanť. Q̃ aũt beata Maria fuerit immunis ab oĩi peccato actuali.ꝓz ex verbis Aug.dicentis in libꝛo de natura ť gr̃a. Excepta sancta virgine Maria: de qua cum de peccatis agitur nullã prorsus volo ꝓpter honorez ꝺñi de ea habere questõnem. Scimus eñ q̃ ei plus gratie collatũ fuerit ad vincendũ ex oĩi pte peccatum: que cõcipere et parere meruit eum quem nullum ꝓstat habuisse peccatum. Hac inquã virgine excepta si oĩes sancti et sancte interꝛogati fuissent dum hic viuerent an sine peccato essent. omnes vna voce responderent quod ait Johannes. Si dixerimus quia peccatũ non habemus. ipsi nos seducimus.hec Aug. Et loquitur de venialibus. Nec sic intelligendũ quin ꝑ aliquo licet paruo tempe possit sanctus homo se reperire sine peccato veniali etiam. Sed quia non potest diu manere quin labatur in aliquod.quia si possumus vitare singula:non tamen oĩa ꝑm Thomam in summa. Itaq̃ cum Mariã quam pater ť mater in templo dereliquerant ꝺñs assumpsit quotidie in gratia ꝓficientẽ. Et cum ad etatem.xiiij.annoꝝ pueniſſet.admonuit summꝰ põtifex ipsam ť cereras virgines vt domũ ꝓpriam seu suoꝝ parentum redeuntes nuptijs operã darent. Quod cum cetere virgines libenter annuerent. sola virgo Maria vt ꝓtraria dicto restitit dicẽs ꝫ seruare nõ posse: cũ deo vouisset ỽginitatem. Sup qua re anxius ť ꝓplexus pontifex: tuꝛ q̃ votum foꝛe implenduꝫ lex iubebat. tum quia ex alia pte mos tũc erat ꝓtrarius vt quis seruarꝫ virginitatem ꝫ ꝓpagatõni carnali opera daret: dignum duxit diuinũ oraculũ ꝓsulendum superhis. Nec moꝛa cunctis dei ꝓpiciatoꝛio audientibus audita est requirendũ esse ysaie vaticinio cui virgo desponsaret.illo vicꝫ. Egrediet virga de radice yesse ť flos de radice eius ascendet. et requiescet super eum spiritus dñi. Jussit ĝ pontifex vt oĩs apti ad ꝓpingium de familia dauid ỽgas suas adducerent ad altare coꝛam eo. Qd̃ cum fieret ť inter alios Joseph suam ꝓpereret: statim virga ipsa germinauit ť floꝛuit.ť in eius cacumine columba ꝓsedere visa est. Quo signo ostensum est virginem Joseph desponsandam foꝛe. Unde ei desponsata ad domũ parentum vel ioseph deducta est. Tunc eñ de moꝛe erat desponsatas aliqñ accedere ť manere in domo sponsoꝛum seruata oĩi honestate et ỽginitate vsq̃ ad diẽ nuptiaꝝ.

Quãuis per .§.XII.

istud signũ ť modũ p̃dictum potuerit virgo desponsari Joseph tñ hoc autenticũ nõ est: ꝫ certissimũ est eam Joseph fuisse desponsatam.euangelio attestãte. Matth.j. vbi dicit. Cũ esset despõsata mr̃ ihu Joseph ť Luce.j.dicit. Missus est angelus gabriel ad Mariam virginẽ desponsatam Joseph. Ex quibus verbis etiã patet q̃ añ conceptõnem xpi fuit desponsata. Q̃ etiã votũ virginitatis emiserit asserũt doctoꝛes. Sed vtrum añ desponsatõnem vel post. Aug. videt dicere q̃ añ desponsatõnez mente deuouit: sed postea oꝛe

expꝛessit. Dicit eñ vt habet.xxvij.q.ij.§.j. Beata Maria ꝓposuerat se votum virginitatis conseruaturam in coꝛde: sed ipm votũ virginitat nõ expꝛessit oꝛe. Subiecit se diuine dispositõni dum ꝓposuit se ꝑseueraturã viginem: nisi deus aliter reuelaret ei. Cõmittens ĝ virginitatem suã diuine dispositõni. ꝓsensit in carnalẽ copulaz nõ illaz appetendo: sed diuine inspiratõni in vtroq̃ obediendo. Postea vero filiũ genuit: ť qđ coꝛde ꝓceperat simul cum viro labijs expꝛessit: ť vteroq̃ in virginitate ꝑmansit.hec ille. Consensit ĝ in cõiugalem statum Joseph deo reuelante. quia sic deuouerat.et reuelatum etiã ei fuit q̃ a viro illo nõ cognosceretur.

Titulus quintus de sexta etate mundi.

Capitulum primum.

Exta mũdi etas inchoata est in xpo ihu ꝑm aliquos a natiuitate eius que fuit anno. xlij. imperij augusti octauiani. Et quinquies millesimocẽtesimo. xcix.ab initio mundi ꝑm.lxx.ť Bedã.ꝑm vero hebꝛeos ť Hieronimuz anno ter millesimo. dcccclxv. Scõm alios inchoatur sexta etas mũdi a baptismo xpi. quia tũc collata est virtus regenerativa aquis i baptismo. Scõm alios i passione eius quando aperta est ianua paradisi. Et vtrunq̃.s.baptismus ť passio eiꝰ fuerũt sub Tyberio impatoꝛe successoꝛe immediato octauiani.

Hic igit̃ dñs ihs ꝑm carnẽ assumptaz descẽdit de tbu ꝛ gali ť sacerdotali ꝙ pr̃iarchas sacerdotes ť reges. sacerdos ipe ineternũ ꝑm ordinẽ melchisedech ť pontifex futuroꝝ bonoꝝ. ꝓpꝛio sanguine ingrediens sanctasanctoꝝ. ť rex regum et dominus dominantiũ. vt dicit in apocal. Et initio habet oꝛiginẽ et verum fundamentuz imperium xpianum ť summũ pontificium. vt dicit distinc. x. Qñ idem mediatoꝛ in textu ť glo. Sicut i firmamento sunt duo luminaria magna sol maius luna minus.ita in xpo firmata pontificiũ vt maius ť imperiũ vt luna que illuminatur a sole ita ť imperiũ erudit̃ ť indicatur ꝙ sacerdotiuz distinc. xcvj. Duo sunt. In isto igit̃ capitulo aget̃ de vita xpi ť miraculis eius ꝑm narꝛatõnem euangelistarum cum quotatõne capituloꝝ.postea de pontificib⁹ summis ť impatoꝛib⁹ ť de notabili⁹ gestis tempibus eoꝛum. Natus est igit̃ dñs ihus ex Maria virgine die dñica vt dicit Aug. in specu. histo. vñ ea die habitãtib⁹ in regione vmbꝛe moꝛtis lux oꝛta est eis Isaie.ix. Qua die dixit deus i principio mũdi. Fiat lux ť facta est lux Genes.j. Nam vt dicit Leo papa. In hac die. s. dominica ť mundus sumpsit exoꝛdium ť moꝛs interitum ť vita accepit initium. s.ꝑ resurꝛectionem di. lxxv. q̃ die. Quod mysterium omnis creatura miratur etiam celestis. ait Hieronimus. hoc pꝛecinere oꝛacula ꝓphetarum vaticinia sibillaꝛum. Dicit enim in Hieremia. Nouum faciet dominus super terꝛam. femina circũdabit virum. Nouũ quidez